

I. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. Wprowadzenie, uwarunkowania prawne

Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Główny przyjęte zostało Uchwałą Rady Gminy Główny nr 41/466/2002r. w dniu 28 sierpnia 2002 roku.

Czas, jaki upłynął od przyjęcia uchwały zdeterminowany był przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej i obfitował w znaczące, dostosowawcze zmiany w przepisach związanych z problematyką planowania i zagospodarowania przestrzennego. Najważniejsze z nich to:

- 11 lipca 2003 roku weszła w życie **ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. Nr 80 poz. 717 z późn. zm.), która zastąpiła dotychczasową ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym;
- Nieustające zmiany mają miejsce w przepisach regulujących zagadnienia ochrony środowiska, których związek z planowaniem przestrzennym można dziś nazwać integralnym. Odnosi się to w szczególności do **Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo Ochrony Środowiska** (t. jedn. Dz. U. z 2008 Nr 25 poz. 150 z późn. zmianami); **Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 Ochrona Przyrody** (Dz. U. Nr 92 poz. 880 z późn. zmianami), **Ustawy z dnia 18 lipca 2001 Prawo Wodne** (t. jedn. Dz. U. z 2005 Nr 239 poz. 2019);
- W dniu 03 października Sejm uchwalił ustawę o **udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko** (Dz. U. Nr 199 poz. 1227);
- Znaczące zmiany następują w przepisach prawa budowlanego (**Ustawa z dnia 7 lipca 1994 - Prawo Budowlane** - t. jedn. Dz. U. z 2006 r. Nr 156 poz. 111, z późn. zmianami);
- Weszły w życie nowe przepisy regulujące kwestie ochrony dóbr kultury (**ustawa z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**, Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z późn. zmianami);
- Nowe przepisy o rozwoju regionalnym (**Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o Narodowym Planie Rozwoju** - Dz. U. Nr 116 poz. 1206 z późn. zmianami), znacząco zmieniają podejście do planowania strategicznego w województwie i gminach.

Znaczące zmiany zachodzą także w przepisach o gospodarce nieruchomościami, drogach publicznych i wielu innych regulacjach. Zmianom ustawowym towarzyszą liczne i także zmieniające się przepisy wykonawcze.

Również w regionie powstają nowe i aktualizowane są obowiązujące regulacje w zakresie planowania rozwoju i przestrzeni. Najważniejsze z nich to:

- **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego**, przyjęty Uchwałą nr 639/XLVI/02 Sejmiku Województwa Pomorskiego z 30 września 2002 roku, zmieniony Uchwałą nr 1004/XXXIX/2009 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009;
- 18 lipca 2005 roku uchwałą Sejmiku nr 587/XXXV/05 przyjęta zostaje zaktualizowana **Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego** do roku 2020;
- 06 września 2007 Komisarz ds. polityki regionalnej UE podpisuje **Regionalny Program Operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2007-13**. 02 października 2007 dokument przyjmuje Zarząd Województwa Pomorskiego;

Ponadto zostały przyjęte: **Strategia rozwoju energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych** (Uchwała Nr 1098/LII/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 23 października 2006), **Program ochrony środowiska województwa pomorskiego z planem gospodarki odpadami** (Uchwała Nr 191/XII/07 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2007 r.), **Strategia rozwoju turystyki województwa pomorskiego na lata 2004-2013** (Uchwała Nr 327/XIII/04 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 17 maja 2004 r.), **Program**

Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa w woj. pomorskim (Uchwała Nr 588/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18 lipca 2005 r.), **Program Małej Retencji województwa pomorskiego do roku 2015** (Uchwała Nr 787/XIII/04 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 5 sierpnia 2008 r.), **Program udrażniania rzek województwa pomorskiego** (Uchwała Nr 355/24/04 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 14 czerwca 2004 r.), **Regionalna strategia rozwoju transportu w woj. pomorskim** (Uchwała Nr 604/XXVI/08 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 września 2008 r.), **Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2011-2014** (Uchwała Nr 91/V/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 lutego 2011 r.) i wiele innych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego. W studium uwzględnia się zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy (art. 9 ust. 2 ustawy), a także uwarunkowania (art. 9 ust. 3 ustawy) wynikające z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury
- współczesnej; warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony
- ich zdrowia; zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia; potrzeb i
- możliwości rozwoju gminy; stanu prawnego gruntów;
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
- występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych;
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych; stanu
- systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych
- wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

W Studium ustala się w szczególności (art. 10 ust. 2 Ustawy):

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów;
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy;
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury
- współczesnej; kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej; obszary,
- na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym; obszary,
- na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 ustawy;
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, (...)

- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych;
- (...) obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub
- rekultywacji; granice terenów zamkniętych i ich stref
- ochronnych;
- inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nie jest aktem prawa miejscowego (art. 9 ust. 5 Ustawy) ani podstawą wydawania decyzji administracyjnych. Studium stanowi tzw. akt kierownictwa wewnętrznego, określający m.in. potrzeby sporządzania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ich rozmieszczenie. Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu tych planów (art. 9 ust. 4 ustawy). Jak wynika z treści art. 20 ust. 1 ustawy, plan miejscowy może być uchwalony, gdy nie narusza ustaleń studium.

Szczegółowo zawartość Studium określa Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 roku w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233).

Uchwalone w 2002 roku Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głównicy, zostało zmienione dwukrotnie, w części odnoszącej się do terenu położonego w miejscowości Głównicy oraz dla terenu pod trasę gazociągu DN700, zgodnie z uchwałami:

- 1) Uchwała Nr 346/2010 Rady Gminy Głównicy z dnia 24 lutego 2010 roku w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głównicy dla terenu w miejscowości Głównicy;
- 2) Uchwała Nr 391/2010r Rady Gminy Głównicy z dnia 30 czerwca 2010 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głównicy.

W dniu 20 września 2010 r. Rada Gminy Głównicy podjęła uchwałę nr 433/2010 w sprawie przystąpienia do zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w granicach administracyjnych gminy. Jak wskazuje data podjęcia uchwały, do Studium przystąpiono przed wejściem w życie przepisów ustaw: Ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 30 poz. 871) i ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 155 poz. 1043).

Zamówienie publiczne zostało udzielone Wojewódzkiemu Biuru Planowania Przestrzennego w Słupsku.

2. Uwarunkowania ponadlokalne,

2.1. Położenie i ponadlokalne elementy środowiska geograficznego

Gmina Głównicy położona jest w północnej części województwa pomorskiego. Zajmuje fragment Wybrzeża Słowińskiego i Wysoczyzny Damnickiej, a ponadto fragment Pradoliny Łeby-Redy.

Gmina znajduje się w północno-wschodniej części powiatu słupskiego. Gmina Główny jest największą gminą w powiecie słupskim i szóstą pod względem wielkości w województwie pomorskim. Powierzchnia geodezyjna gminy wynosi 32 197 ha. Gmina graniczy z czterema gminami tego powiatu (Smoldzino, Słupsk, Damnica, Potęgowo) oraz z dwiema gminami powiatu lęborskiego (Nowa Wieś Lęborska, Wicko).

Granica gminy Główny w części północnej wyznaczona jest przez brzeg jeziora Łebsko, w części wschodniej przez koryto rzeki Łeby. Granica południowa gminy przebiega głównie przez tereny rolne, pola uprawne i łąki, w części zachodniej przez tereny leśne. Północno – zachodnią granicę wyznacza rzeka Pustynka wpadająca do jeziora Łebsko.

W granicach gminy występują zasoby wód podziemnych o znaczeniu ponadlokalnym, udokumentowane w obrębie dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych: GZWP Nr 107 „Pradolina rzeki Łeby” (w granicach gminy północno- wschodni fragment zbiornika) oraz GZWP Nr 115 „Zbiornik między morenowy Łupawy” (w granicach gminy zachodni i północno-zachodni fragment zbiornika).

Na terenie gminy znajduje się największe na terenie województwa pomorskiego pod względem powierzchni i udokumentowanych zasobów, złoża torfu „Gace - Krakulice”.

Obszary leśne, na terenie gminy, poza granicami SPN, przynależą administracyjnie do nadleśnictw w Damnicy, Ustce i Lęborku.

2.2. Obszary ochrony przyrody o znaczeniu ponadlokalnym

W granicach gminy Główny znajduje się fragment Słowińskiego Parku Narodowego, stanowiącego jeden z 23-ech parków narodowych w Polsce. Równocześnie jest to obszar włączony przez UNESCO do sieci Światowych Rezerwatów Biosfery - w Polsce status ten ma 10 obszarów wyróżniających się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi. Park zaliczony jest również do najważniejszych ostoi dla awifauny wodno-błotnej, objętych ochroną w ramach Konwencji Ramsarskiej. O jego randze i wartości przyrodniczej świadczy fakt umieszczenia go w międzynarodowej sieci obszarów chronionych HELCOM BSPA (Baltic Sea Protected Areas – obszary chronione regionu Morza Bałtyckiego).

Ponadlokalne znaczenie posiadają obszary podlegające ochronie w formie rezerwatów przyrody: „Torfowiska Pobłockie” i „Bagna Izbićkie”.

Część obszaru gminy Główny objęta jest ochroną w ramach Europejskiej Sieci Natura 2000, obejmującej obszary o wyjątkowych w skali europejskiej walorach naturalnych i największym znaczeniu dla zachowania bioróżnorodności kontynentu. I tak, na terenie gminy, w ramach sieci Natura 2000 funkcjonują:

- 1) Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków OSO „Pobrzeże Słowińskie”, obejmujący obszar w granicach Słowińskiego Parku Narodowego, powiększony o rejon torfowisk w rejonie Gaci. Jest to obszar oznaczony kodem PLB 220003, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków z dnia 12.01.2011 r., (Dz. U. z 2011 nr 25 poz. 133).
- 2) Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW), zgodnie z decyzjami Komisji Europejskiej z 2007 i 2008 roku:
 - a) OZW „Bagna Izbićkie” (PLH 220001), przyjęty decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 r.,
 - b) OZW „Ostoja Słowińska” (PLH 220023), przyjęty decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 r.,
 - c) OZW „Dolina Łupawy” (220036), przyjęty decyzją Komisji Europejskiej z dnia 12.12.2008 r. (w granicach gminy fragment obszaru),
 - d) OZW „Torfowisko Pobłockie” oznaczony kodem PLH 220042, zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej z dnia 12.12.2008 r.

Gmina wyróżnia się przebiegiem korytarzy ekologicznych o zasięgu regionalnym: doliny Łupawy i Pradoliny Redy-Łeby. Część północna pozostaje w zasięgu korytarza ponadregionalnego Przymorskiego Południowobałtyckiego.

2.3. Powiązania komunikacyjne

Jedynym ciągiem drogowym rangi regionalnej przebiegającym przez obszar gminy Główny jest przecinająca go z zachodu na wschód droga wojewódzka DW 213 Słupsk – Wicko - Celbowo. Stanowi ona najważniejszy element układu drogowego gminy. Wzdłuż drogi położone są następujące miejscowości: Główny, Pobłocie, Żelkowo, Choćmirowo, Choćmirówko, Rzuszcze i Cecenowo. Droga zapewnia połączenie z siedzibą powiatu zlokalizowaną w mieście Słupsku, z gminami Słupsk, Wicko, miastem Łeba oraz turystycznym powiatem puckim.

W kierunku południowym od drogi wojewódzkiej odgałęziają się liczne drogi powiatowe, z których największe znaczenie mają łączące obszar gminy z drogą krajową nr 6 (Via Hanseatica): DP1139G z Główny przez Damnicę do Mianowic oraz DP1179G Pobłocie - Potęgowo.

Połączenie gminy Główny z Nową Wsią Lęborską i Lęborkiem zapewnia ciąg dróg DP1143G i DP1183G, obsługujący również ważne miejscowości gminy: Szczypkowie, Stowięcino i Górzyno.

W kierunku północnym od drogi nr 213 prowadzą natomiast nieliczne połączenia, wśród których najważniejsza jest droga powiatowa DP1123G z Choćmirowa do Smołdzina, a stąd do Rowów i Ustki oraz Czołpina i Kluk na terenie SPN. Droga DP1128G prowadząca do Izbicy, Lisiej Góry i Gaci, nie posiada połączenia do Łeby i Kluk.

Przez teren gminy Główny nie przebiegają żadne linie kolejowe, najbliższe położone stacje na linii Gdańsk - Stargard Szczeciński to Damnica i Potęgowo, a dla pociągów pospiesznych Lębork i Słupsk.

2.4. Infrastruktura społeczna

Gmina dysponuje ograniczoną ofertą zapewniającą kształcenie młodzieży w miejscu zamieszkania na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej (tylko w ramach Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Głównych). Licea, technika i szkoły zawodowe, do których najczęściej uczęszcza młodzież z terenu gminy Główny, znajdują się w sąsiednich miastach, Lęborku i Słupsku. Miasta te oferują także możliwość kształcenia się na poziomie wyższym, np. w Akademii Pomorskiej, Wyższej Hanzeatyckiej Szkole Zarządzania oraz w filiach uczelni trójmiejskich. Równocześnie ww. ośrodki miejskie posiadają wyczerpującą ofertę w zakresie możliwości rozwijania uzdolnień i zainteresowań w kierunku artystycznym i językowym oraz zapewniają szerszy dostęp do placówek kultury.

Specjalistyczną opiekę zdrowotną mieszkańcom gminy zapewniają placówki w Lęborku i Słupsku.

Niewielka część ludności gminy (rejon Żelkowa) przynależy do parafii rzymsko-katolickiej położonej poza granicami gminy - we Wrześcu w gminie Słupsk.

2.5. Infrastruktura techniczna o znaczeniu ponadlokalnym

Potrzeby gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną realizowane są ze źródeł krajowych. Magistralne linie średniego napięcia, które są źródłem mocy i energii dla odbiorów zlokalizowanych na terenie gminy wyprowadzono z GPZ 110/15kV w Słupsku i Lęborku. Elementem krajowego systemu przesyłu energii elektrycznej jest linia elektroenergetyczna najwyższych napięć (400kV), przebiegająca przez południową część gminy, w rejonie wsi: Wielka Wieś, Szczypkowie, Szelewo, Podole Wielkie i Wolinia, własność Polskich Sieci Elektroenergetycznych SA, nie połączona z systemem zasilającym gminę.

Znaczna część obszaru gminy Główny predysponowana jest do lokalizacji farm wiatrowych. Dla elektrowni, które powstaną na tych terenach możliwe jest przyłączenie do krajowej sieci elektroenergetycznej, po wykonaniu inwestycji w rozbudowę sieci średniego napięcia i punktów zasilania.

Na teren gminy nie doprowadzono gazu przewodowego. Dystrybucją gazu płynnego zajmują się podmioty położone poza obszarem gminy.

Sieć telekomunikacyjna stacjonarna połączona jest z automatyczną centralą okręgową w Słupsku, która obsługuje automatyczny ruch wewnątrzkrajowy, realizuje połączenia ogólnopolskie i międzynarodowe oraz zapewnia w niektórych miejscowościach dostęp do szerokopasmowego internetu.

Na terenie gminy zlokalizowano stacje bazowe telefonii komórkowej w Wolini, Podolu Wielkim, Stowięcinie, Kłęcinie Będziechowie oraz Rzuszczu (dwie stacje) należące do działających na terenie Polski operatorów. Pomimo tego część obszaru gminy pozostaje poza zasięgiem sieci.

Powstające na terenie gminy odpady komunalne unieszkodliwiane są poza obszarem gminy, na składowiskach w Bierkowie (gm. Słupsk) i Chlewnicy (gm. Potęgowo).

2.6. Współpraca międzynarodowa, krajowa i regionalna

Gmina Główny jest jednym z członków założycieli Stowarzyszenia Gmin RP „Euroregion Bałtyk” z siedzibą w Elblągu, działającego od 1997 roku i skupiającego 79 gmin z terenu województw pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego. Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk posiada osobowość prawną i jest jednym z sygnatariuszy Umowy o utworzeniu Euroregionu.

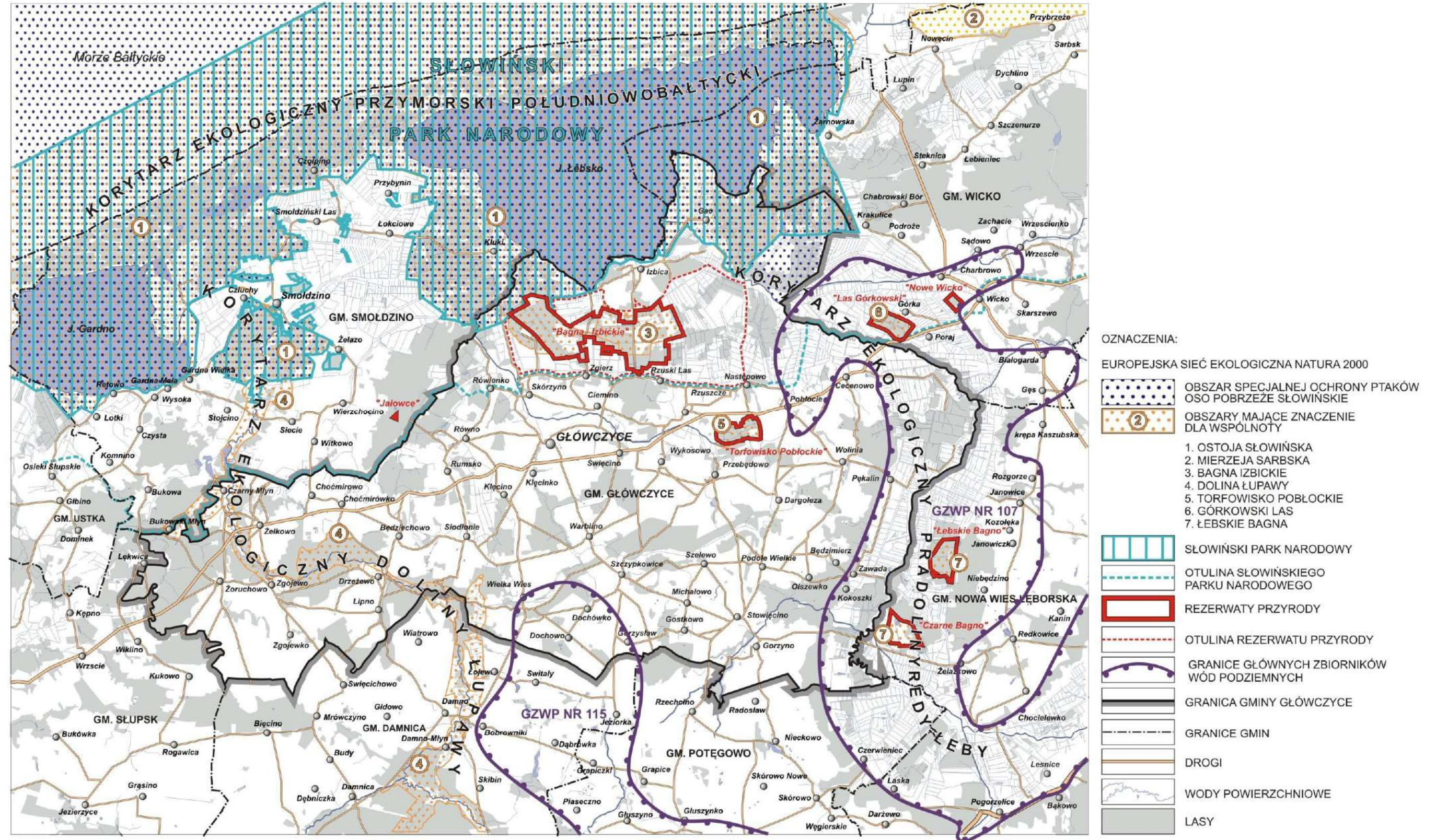
Gmina Główny należy do Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej z siedzibą w Poznaniu. Celem związku jest wspieranie idei samorządu terytorialnego, obrony wspólnych interesów gmin wiejskich, dążenie do społeczno-gospodarczego rozwoju gmin wiejskich oraz reprezentacja interesów gmin wiejskich oraz ich mieszkańców.

Od 2008 r. gmina jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Przyjaznych Energii Odnawialnej z siedzibą w Gdańsku. Stowarzyszenie ma zasięg ogólnokrajowy, a jego celem jest wspieranie inicjatyw popularyzujących i promujących produkcję i wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych z zachowaniem równowagi ekologicznej i przestrzeganiem zasad współżycia społecznego.

Regionalna współpraca gminy odbywa się w ramach Fundacji Partnerstwa Dorzecze Słupi. Gmina Główny od 2008 r. jest członkiem Lokalnej Grupy Działania Fundacja Partnerstwo Dorzecza Słupi w zakresie współdziałania w programie „Leader” realizowanym w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013”. Partnerstwo Dorzecza Słupi w Programie Leader+ to porozumienie podmiotów działających na określonym obszarze odpowiedzialne za realizację wypracowanej wspólnie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich. Partnerstwo musi skupiać w sobie Partnerów należących do 3 sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Fundacja skupia 19 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich (17 gmin z województwa pomorskiego i 2 gminy z województwa zachodniopomorskiego).

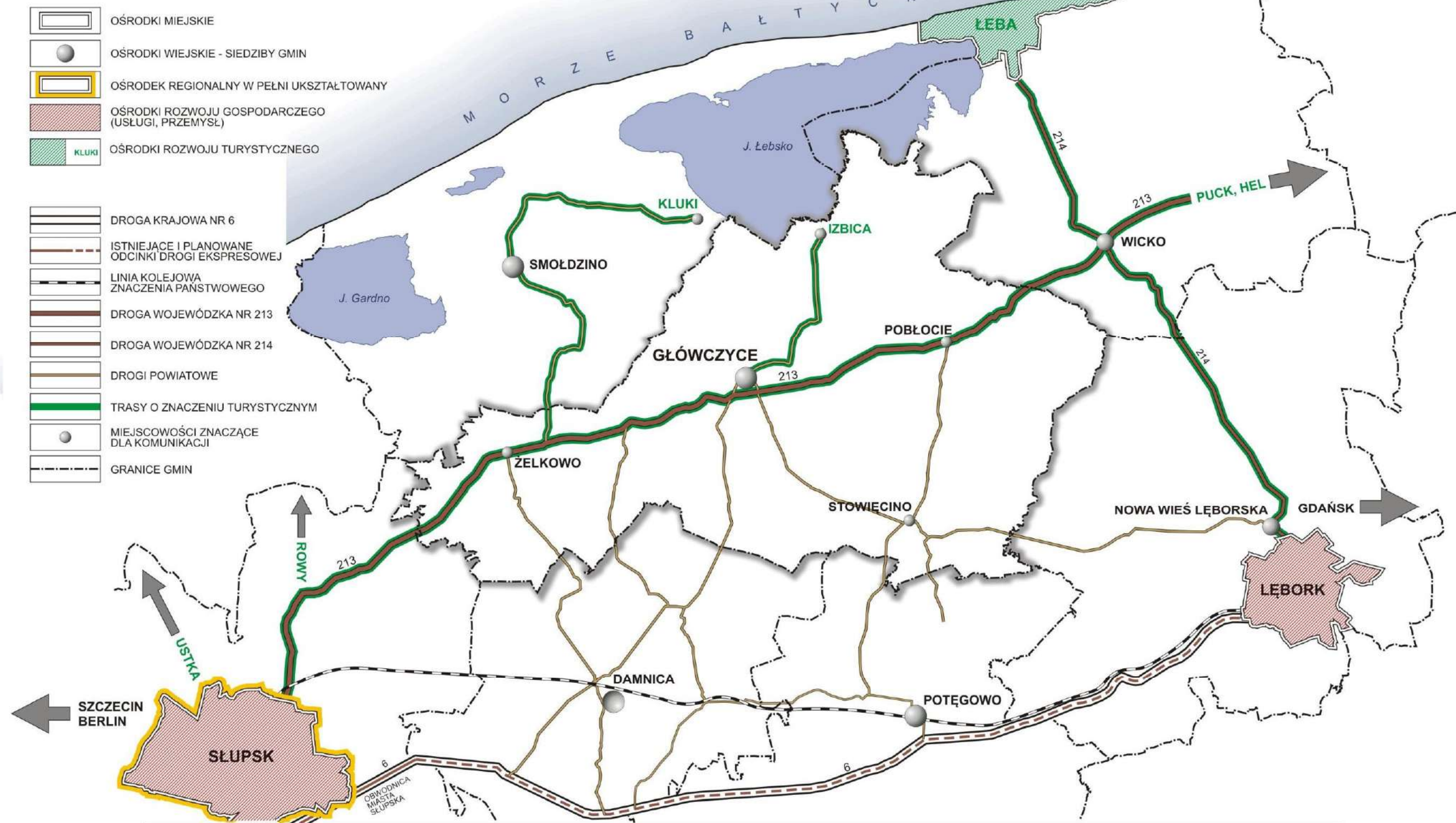
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE

POWIĄZANIA PRZYRODNICZE

ZAŁĄCZNIK NR 2

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE
POWIĄZANIA Z OTOCZENIEM - SIEĆ OSADNICZA I TRANSPORTOWA

3. Uwarunkowania wynikające z przyjętych dokumentów

3.1 Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju

W Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju opracowanej przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych pod kierunkiem prof. Jerzego Kołodziejskiego, przyjętej przez Radę Ministrów i Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 26, poz. 432 z 2001 r.), przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju, którą na potrzeby zagospodarowania przestrzennego można zdefiniować jako integrację działań społecznych i gospodarczych w układach przestrzennych w nawiązaniu do ich naturalnych predyspozycji, z zachowaniem trwałości podstawowych procesów przyrodniczych i związanymi z nimi stanami równowagi ekologicznej w celu zaspokajania potrzeb bieżącego pokolenia i gwarantowania tego zaspokajania przyszłym pokoleniom.

Dla realizacji rozwoju zrównoważonego przyjęto cele strategiczne i ich następujące odniesienie do zagospodarowania przestrzennego:

- 1) kształtowanie struktur przestrzennych nawiązujących do europejskiego systemu gospodarki przestrzennej m.in. poprzez:
 - a) poprawę środowiskowych warunków życia społeczeństwa poprzez wdrażanie europejskich norm ekologicznych, technologii przyjaznych dla środowiska, oszczędności surowców i energii,
 - b) tworzenie warunków dla zmian strukturalnych w rolnictwie,
 - c) przyjęcie standardów ekologicznych UE,
 - d) tworzenie warunków dostępu do europejskich funduszy strukturalnych oraz środków pomocowych;
- 2) kształtowanie struktur przestrzennych tworzących warunki wzrostu efektywności gospodarowania m.in. poprzez:
 - a) tworzenie warunków przestrzennych umożliwiających racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych nieprzemieszczalnych przestrzennie,
 - b) kształtowanie elastycznych struktur przestrzennych podatnych na dalszy rozwój, bez barier i ograniczeń,
 - c) kształtowanie układów przestrzennych, których struktura zwiększa sprawność i niezawodność funkcjonowania,
 - d) dostosowanie struktur przestrzennych do rodzaju eksploatowanych zasobów i przeciwdziałanie dewaloryzacji lub zniszczeniu innych zasobów,
 - e) tworzenie warunków przestrzenno-funkcjonalnych minimalizujących transportochłonność (pośrednio także energochłonność) gospodarowania,
 - f) oszczędne użytkowanie przestrzeni;
- 3) kształtowanie racjonalnych, społecznie akceptowalnych i efektywnych ekonomicznie relacji środków (zamieszkania, pracy - rekreacji, usług - władzy), m.in. poprzez:
 - a) proporcjonalne rozmieszczenie ludności w stosunku do podaży miejsc pracy i pojemności osiedleńczej układów osadniczych,
 - b) racjonalne relacje funkcjonalno-przestrzenne między ośrodkami zamieszkania, pracy, odpoczynku, usług, władzy;
- 4) kształtowanie struktur przestrzennych, kreujących nowe jakościowo potrzeby społeczne oraz ich stopniową egalitaryzację.
- 5) kształtowanie struktur przestrzennych oddziałujących hamująco na dewaloryzację środowiska przyrodniczego, tworzących warunki funkcjonalno-przestrzenne umożliwiające aktywną ochronę jego wartości, prowadzących do realizacji ekorozwoju m.in. poprzez:

- a) zgodność charakteru i struktury zagospodarowania przestrzennego z cechami i walorami środowiska przyrodniczego,
 - b) zgodność poziomu i intensywności zagospodarowania z naturalną chłonnością środowiska i jego odpornością na zniszczenia,
 - c) eksponowanie wartości krajobrazowych środowiska i ich harmonizowanie z zagospodarowaniem,
 - d) tworzenie warunków przestrzennych zapewniających ścisłą ochronę unikatowych wartości środowiska,
 - e) tworzenie warunków przestrzennych umożliwiających odzyskiwanie utraconej równowagi ekologicznej,
 - f) zachowanie ograniczonych zasobów ziemi preferowanych do produkcji żywności,
 - g) dążenie do zwiększenia lesistości kraju, kształtowanie bardziej odpornej, zbliżonej do naturalnej, struktury zalesień,
 - h) tworzenie warunków dla ochrony i rozwoju terenów zielonych wewnątrz i wokół miast oraz odpowiednio zagospodarowanych terenów rekreacyjnych.
- 6) kształtowanie struktur przestrzennych umożliwiających ochronę krajobrazu kulturowego i pojedynczych zabytków przed zniszczeniem, degradacją, dewaloryzacją oraz podjęcie działań mających na celu udostępnienie dziedzictwa kulturowego społeczeństwu m.in. poprzez:
- a) przestrzenne oddalenie trwałych źródeł dewaloryzacji od obiektów dziedzictwa kulturowego,
 - b) dostępność komunikacyjną krajobrazu kulturowego w sposób eksponujący jej najwyższe wartości i walory oraz przeciwdziałający jej degradacji,
 - c) wkomponowanie obiektów dziedzictwa kulturowego narodu we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne,
 - d) powiązanie funkcjonalno-przestrzenne obiektów dziedzictwa kulturowego z krajobrazem przyrodniczym;
- 7) kształtowanie struktur przestrzennych charakteryzujących się wzrostem walorów obronnych, które zapewniałyby możliwie maksymalne bezpieczeństwo i ochronę ludności oraz niezawodność i ciągłość funkcjonowania państwa w warunkach wojennych, a także odznaczałyby się wysoką odpornością na skutki lokalnych awarii i klęsk żywiołowych.

Koncepcja zakłada system przestrzenny kraju otwarty na Europę, w oparciu o metropolię stołeczną, sieć ośrodków-biegunów o znaczeniu europejskim, krajowym, ponadregionalnym i regionalnym, pasma najsilniej dynamizujące aktywność gospodarczą kraju i strefy rekreacyjne o najwyższych walorach przyrodniczych i krajoznawczych. Wśród wyżej wymienionych elementów, najbliższej granicy gminy Głównicyce znajdują się: aglomeracja Trójmiasta, wyróżniona jako ośrodek europejski, jeden z kilku potencjalnych tzw. europoli, Słupsk - jako regionalny ośrodek równoważenia rozwoju, pasmo dynamizujące rozwój droga ekspresowa S6 oraz nadmorskie pasmo turystyczne.

W koncepcji podkreśla się konieczność przestrzegania zasad ekorozwoju i zakłada wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, którego bogactwo i unikatowe w skali europejskiej wartości stwarzają warunki umożliwiające stopniowe dochodzenie miejscowej ludności do europejskich parametrów rozwoju i standardów życia. Koncepcji wskazuje na krajową sieć ekologiczną ECONET, a w jej ramach obszary węzłowe o znaczeniu europejskim i krajowym, połączone siecią korytarzy ekologicznych. Koncepcja odnosi się do potrzeby utworzenia europejskiego systemu NATURA 2000 w Polsce, przewidując opracowanie projektu sieci obszarów chronionych zgodnie z wymogami Unii Europejskiej wraz z analizą skutków ich ustanowienia, a w jej wyniku przygotowanie listy obszarów i gatunków, które powinny zostać objęte ochroną w ramach nowego systemu. Stworzenie sieci

NATURA 2000 w Polsce jest jedynym obligującym prawnie i politycznie Polskę zadaniem, jeżeli chodzi o tworzenie sieci ekologicznych.

Podstawowym instrumentem prowadzenia polityki ekorozwoju wg Koncepcji jest Polityka ekologiczna państwa.

W zakresie rozwoju systemu osadniczego w Koncepcji podkreśla się potrzebę wzmacniania policentrycznej struktury funkcjonalno-przestrzennej, a równocześnie konieczność łagodzenia oraz stopniowej likwidacji dysproporcji w zagospodarowaniu całego układu zurbanizowanego kraju. Zakłada się, że gęsta sieć względnie równomiernie rozmieszczonych miast małych i rozwiniętych demograficznie osiedli wiejskich powinna umożliwić organizację racjonalnej obsługi zaplecza rolniczego na szczeblu lokalnym, podstawowym dla sprawnego funkcjonowania rolnictwa, rekreacji, gospodarki leśnej oraz poprawy warunków życia ludności wiejskiej.

W odniesieniu do obszarów wiejskich, naczelną zasadą jest dążenie do likwidacji lub minimalizacji sytuacji konfliktowych, występujących między funkcjami gospodarczymi a środowiskiem przyrodniczym. Podkreśla się rolę gospodarki turystycznej dla obszarów wiejskich, jako czynnika restrukturyzacji, wpływającego na zrównoważony i wielofunkcyjny rozwój polskiej wsi i rolnictwa, w tym rozwój zagospodarowania turystycznego strefy pojezierzy, zahamowanie procesu degradacji walorów turystycznych i dekapitalizacji majątku trwałego w strefie nadmorskiej oraz rozwój zagospodarowania turystycznego dla wypoczynku mieszkańców aglomeracji.

W zakresie turystyki podkreśla się znaczenie obszarów i szlaków turystycznych europejskich, w tym w obrębie całej polskiej strefy nadmorskiej stanowiącej integralne ogniwo tzw. „Zielonego Pierścienia Bałtyckiego” opasującego Morze Bałtyckie. Niezbędna jest ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego jako filaru turystyki, rewaloryzacja przestrzeni turystycznej, zagospodarowanie turystyczne transeuropejskich tras - motorowych, wodnych, rowerowych i pieszych, a także szlaków kulturowych (w tym religijnych) i okazjonalnych.

W zakresie infrastruktury transportu przewidziano poprawę ruchu międzynarodowego, ale i krajowego, poprzez rozwój europejskich korytarzy transportowych oraz tworzenie krajowej sieci drogowej w oparciu o ciągi autostrad i dróg ekspresowych (w tym droga S6 Szczecin – Gdańsk, przebiegająca najbliżej granic gminy Główny).

Koncepcja zakłada zaspakajanie potrzeb we zakresie infrastruktury z uwzględnieniem ograniczeń środowiskowych. Wskazuje się na rozwój światłowodowej infrastruktury telekomunikacyjnej i telekomunikacji bezprzewodowej.

Główne kierunki w zakresie polityki energetycznej państwa to modernizację elektroenergetycznej infrastruktury sieciowej na terenach wiejskich, wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i uwzględnienie rozwoju tej energetyki w dokumentach strategicznych i planistycznych, wprowadzenie nowoczesnych technologii i urządzeń przetwarzających energię ze źródeł odnawialnych na nośniki użyteczne we wszystkich sferach produkcji, usług i konsumpcji oraz wykorzystanie niekonwencjonalnych, w tym odnawialnych źródeł energii do wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego. W koncepcji rozważa się możliwość podjęcia budowy elektrowni atomowej, przewidując, że udział energetyki jądrowej w krajowym bilansie paliw i energii może pojawić się dopiero około 2020 r. i to tylko w warunkach wysokich wymagań ekologicznych. Podkreśla się konieczność zmiany kierunku importu paliw płynnych. Wymagana jest dywersyfikacja dostaw gazu i planowany rozwój polskiej sieci przesyłowej gazociągów wysokiego ciśnienia..

W zakresie gospodarki wodnej niezbędne są przedsięwzięcia mające na celu ochronę jakości zasobów wodnych, w tym ochronę zasobów wód podziemnych. Podkreśla się również znaczenie planów przestrzennego zagospodarowania dorzeczy, które poza problematyką odnoszącą się do

zasobów wodnych, powinny uwzględniać także problematykę długofalowej prewencji przeciwpowodziowej, zarówno w wymiarze regionalnym, jak i ponadregionalnym.

W dniu 9 października 2006 roku Rada Ministrów podjęła postanowienie o rozpoczęciu przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego prac nad nową koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju – dokument w przygotowaniu.

3.2. Strategia rozwoju województwa

W Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego¹ sformułowano następującą wizję dla województwa:

„Województwo pomorskie 2020 roku to znaczący partner w Regionie Morza Bałtyckiego – region czystego środowiska, wysokiej jakości życia, rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców, silnej i zróżnicowanej gospodarki, partnerskiej współpracy, atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kulturowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i solidarnościowych.”

W Strategii wyznaczono 14 celów ujętych w ramach 3 priorytetów. Większość przyjętych celów odnosi się do gminy Główny.

Cele w ramach priorytetu konkurencyjność:

- 1) lepsze warunki dla przedsiębiorczości i innowacji;
- 2) wysoki poziom edukacji i nauki;
- 3) rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne; 4) efektywna sfera publiczna i lepsze warunki zainwestowania.

Cele w ramach priorytetu spójność: wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej;

- 2) silne, zdrowe i zintegrowane społeczeństwo;
- 3) rozwój społeczeństwa obywatelskiego;
- 4) kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia. Cele

w ramach priorytetu dostępność:

- 1) efektywny i bezpieczny system transportowy;
- 2) poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej;
- 3) lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych; 4) zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

W szczególności, w obszarze priorytetowym „konkurencyjność”, w ramach Celu Strategicznego nr 3: „Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne”, formułuje się następujące, ważne z punktu widzenia rozwoju gminy Główny, kierunki działań:

- wykorzystywanie sprzyjających warunków środowiska przyrodniczego dla rozwoju hodowli ryb, gospodarki leśnej i nowoczesnego rolnictwa, w tym promocja postępu biologicznego, prośrodowiskowych metod produkcji rolnej i ekstensywnego rolnictwa ekologicznego na obszarach cennych przyrodniczo,
- wspieranie powiązań kooperacyjnych producentów rolnych, rozwój i koncentracja rynków rolno-spożywczych i rybnych, w tym ograniczanie negatywnych skutków restrukturyzacji rybołówstwa morskiego,
- kreowanie i wspieranie produktów i marek regionalnych w produkcji żywności, wspieranie działań
- na rzecz rozwoju regionalnych produktów turystycznych, z poszanowaniem i w oparciu o zasoby przyrodnicze i kulturowe Pomorza, w połączeniu z: budową i modernizacją infrastruktury turystycznej

¹ Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego przyjęta Uchwałą nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18 lipca 2005 roku

kluczowej dla rozwoju tych produktów, podnoszeniem jakości usług turystycznych, poszerzaniem partnerstwa i współpracy w turystyce oraz rozwojem zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej.

Z kolei, w ramach Celu Strategicznego nr 4: „Efektywna sfera publiczna i lepsze warunki inwestowania” założono:

- przekształcanie i dostosowanie obszarów popegeerowskich, powojkowych, przemysłowych oraz obszarów zdegradowanych przyrodniczo do nowych inicjatyw inwestycyjnych lub ich renaturyzacja.

W obszarze priorytetowym „Spójność”, w ramach Celu Strategicznego nr 1: „wzrost zatrudnienia i swobody wyboru miejsca pracy” wskazano na potrzebę:

- rozwoju aktywnych form wspomagania wzrostu aktywności zawodowej (zatrudnienia), uelastycznienie rynku pracy, podnoszenie kwalifikacji kadr gospodarki regionalnej, zwłaszcza na obszarach dotkniętych wysokim, strukturalnym bezrobociem
- wspierania przedsiębiorczości i samozatrudnienia mieszkańców;
- ułatwienia młodzieży z obszarów wiejskich zdobywania wysokiej jakości wykształcenia średniego i wyższego.

W obszarze priorytetowym „dostępność” znalazły się następujące, ważne kierunki działań:

- w ramach Celu Strategicznego nr 1: „Efektywny i bezpieczny system transportowy”
 - kreowanie nowego europejskiego korytarza transportowego w pasie nadmorskim;
 - poprawa stanu infrastruktury i form zarządzania regionalnym transportem zbiorowym dla zwiększenia dostępności transportowej z obszarów peryferyjnych do obszaru metropolitalnego, dużych miast i miast powiatowych;
- w ramach Celu Strategicznego nr 2: „Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną”:
 - redukcja dysproporcji regionalnych w rozwoju podstawowej infrastruktury technicznej, zwłaszcza w zakresie systemów oczyszczania ścieków i dystrybucji gazu
 - modernizacja i rozbudowa systemu infrastruktury przeciwpowodziowej i rozwój regionalnego systemu małej retencji wodnej oraz systemu melioracji
 - poprawa stanu infrastruktury energetycznej i usprawnienie systemu zaopatrzenia w energię, poprawa dostępności do zróżnicowanych nośników energii oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii;
- w ramach Celu Strategicznego nr 3: „Lepszy dostęp do instytucji wiedzy i informacji”:
 - poprawa dostępu do infrastruktury edukacyjnej na poziomie podstawowym i średnim na terenach o największych brakach w tym zakresie, w tym m.in. skoordynowany rozwój bazy sportoworekreacyjnej na obszarach wiejskich poprawa dostępu do infrastruktury ochrony zdrowia i usług medycznych oraz pomocy społecznej rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej i teleinformatycznej, w tym poprawa sprawności funkcjonowania regionalnego rynku usług telekomunikacyjnych oraz zapewnienie powszechnego szerokopasmowego dostępu do Internetu po możliwie najniższych kosztach.

W ramach Celu 4: „Wysoka jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego”:

- (...) poprawa zwartości przestrzennej lasów; utrzymanie różnorodności biologicznej;
- (...) wzrost wykorzystania energii odnawialnej, m.in. dzięki rozwojowi produkcji rolnej w zakresie biopaliw
- efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego jako elementów rozwoju spo-

leczno-gospodarczego, w tym zachowanie i rewitalizacja zabytkowych obiektów i obszarów oraz wspieranie rozwoju ich funkcji turystycznych

- wspieranie kompleksowej odnowy wsi pomorskiej.

3.3. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa

Jak wynika z planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego² (2009), gmina Głównyzyce znajduje się w strefie pobraża, o przeważającym rolnym i rolno – leśnym charakterze. Równocześnie, według dokonanego w planie, podziału na rejony przyrodniczo-turystyczne, gmina znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie strefy nadmorskiej. Na obszarze województwa udokumentowano 19 zbiorników wód podziemnych, w tym dwa zbiorniki (Nr 115 i 107) znajdują się częściowo w granicach gminy Głównyzyce. Przez obszar gminy przepływają rzeki Łupawa oraz Łeba, które, jak podkreśla się w planie, zaliczają się do przymorskich rzek o relatywnie czystych wodach, dużych spadkach i szybkich przepływach, stanowiących o przydatności dla celów hodowli ryb. Łupawa posiada istotne znaczenie, ze względu na lokalizację małych elektrowni wodnych wzdłuż jej biegu, w tym na terenie gminy Głównyzyce.

W planie województwa wskazuje się na występowanie zagrożenia powodziowego, również w granicach gminy Głównyzyce (dotyczy rejonu wokół jeziora Łebsko i odcinków dolin Łupawy i Łeby).

W planie ocenia się, że województwo pomorskie charakteryzuje się niewielkim potencjałem surowcowym: 125 złóż eksploatowanych w 2006 r., w tym tylko jedno na terenie gminy Głównyzyce (Krakulice - złoża torfu).

Jak wskazuje się w planie, gmina Głównyzyce znajduje się w części województwa wyróżniającej się korzystnymi warunkami do lokalizacji elektrowni wiatrowych, ze względu na parametry wietrzności. Północna część województwa pomorskiego, w której sytuuje się gmina, posiada również bardzo korzystne warunki w zakresie ilości promieniowania słonecznego przypadającego na jednostkę powierzchni i tym samym korzystne warunki do rozwijania energetyki słonecznej. Równocześnie znaczące w skali województwa i poszczególnych gmin, w tym gminy Głównyzyce, zasoby energii z biomasy, pozwalają na częściowe zaspokojenie zapotrzebowania jednostek osadniczych na energię cieplną.

Na obszarze gminy występują elementy struktury ekologicznej województwa rangi regionalnej, tj. fragment korytarza ekologicznego doliny Łupawy i korytarza ekologicznego Pradoliny Redy-Łeby oraz rangi subregionalnej, współtworzące strukturę ekologiczną województwa. Do wielkopowierzchniowych form ochrony przyrody znajdujących się na obszarze gminy, wskazanych w planie województwa jako obiekty najcenniejsze przyrodniczo, zalicza się Słowiński Park Narodowy (fragmentarycznie w granicach gminy) oraz rezerwat przyrody „Bagna Izbickie”. Funkcjonują tu również obszary objęte ochroną w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Obszar gminy Głównyzyce wyróżnia się krajobrazem kulturowym związanym z wielką własnością ziemską, a równocześnie licznym występowaniem zespołów dworsko- i pałacowo-parkowych, w tym w rejestrze zabytków.

Z analizy użytkowania dokonanej w planie województwa wynika, że dominującym typem są tu uprawy polowe z enklawami leśnymi, a także łąki (fragment obszaru ich koncentracji w północnej części województwa). Południowa część gminy Głównyzyce znajduje się w strefie o wysokiej przydatności dla produkcji rolnej. Teren gminy zalicza się do obszarów wiejskich strukturalnie słabych (obszar problemowy).

² Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (Uchwała nr 639/XLVI/02 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 30 września 2002 r. zmieniona Uchwałą nr 1004/XXXIX/2009 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r.

Na tle województwa, gmina Główny zalicza się do obszarów o stosunkowo niskiej gęstości zaludnienia, charakterystycznych dla jego północno-zachodniej i południowo-zachodniej części. Z wyników analiz przedstawionych w planie województwa wynika, że w okresie 1995-2006 odnotowano niewielką tendencję wzrostową w zakresie liczby ludności gminy (w przedziale 0-5%). Analizy z lat 1995 – 2007 wskazują, że gmina Główny zaliczała się do obszarów o stosunkowo wysokim przyroście naturalnym (6%-9%), a równocześnie do obszarów charakteryzujących się odpływem ludności na poziomie średnim (od -4% do -8%) w skali województwa.

W odniesieniu do liczby podmiotów gospodarczych, gmina zalicza się do obszarów województwa o stosunkowo niewielkim ich udziale (50-60 podmiotów przypadających na 1000 mieszkańców).

Teren gminy znajduje się na północ od jednego z trzech głównych, równoleżnikowych pasm transportowych województwa, przebiegającego wzdłuż dróg krajowych nr 7, S6, 6 (Elbląg – Nowy Dwór Gdański – Trójmiasto – Łębork – Słupsk i dalej Koszalin). Pasma to zalicza się do pasm podstawowych, wyróżnionych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, jako korytarz transportowy Via Hanseatica Transport Corridor, łączący Szczecin, Gdańsk, Gdynię z Kaliningradem i dalej Rygą. Przez obszar gminy Główny przebiega droga wojewódzka nr 213, zaliczająca się według planu województwa, do pasm pozostałych, odgrywających ważną rolę w powiązaniach wewnątrzregionalnych oraz zewnętrznym dostępie do terenów turystyczno-rekreacyjnych. Obecnie jest to pasmo o złym stanie technicznym na całym jego przebiegu, z wyjątkiem fragmentów w/w drogi w części wschodniej, poza terenem gminy Główny.

Położenie gminy Główny, biorąc pod uwagę jej dostępność samochodową do pobliskich ośrodków subregionalnych (Słupsk, Łębork) oraz do stolicy województwa, nie jest korzystne (dostępność samochodowa do centrów ośrodków subregionalnych - powyżej 30 minut, dostępność samochodowa do Gdańska w przedziale 120-200 minut).

Południowa część gminy Główny znajduje się w zasięgu północnego korytarza infrastrukturalnego, wyróżniającego się przebiegiem sieci elektroenergetycznych najwyższych i wysokich napięć, gazociągów wysokiego ciśnienia, sieci telekomunikacyjnych i światłowodów. Gmina zalicza się do gmin o aglomeracji ściekowej zaplanowanej na stosunkowo niewielką liczbę ludności (2000-15000 RLM).

Gmina Główny zawiera się w jednym z 4-ech subregionalnych obszarów funkcjonalnych, wyróżnionych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, którego ośrodkiem centralnym jest miasto Słupsk. Rozwój tego subregionu opiera się głównie na relacjach zachodzących wzdłuż przebiegu dróg krajowych nr 6 i 21 (poza obszarem gminy Główny). Subregion słupski wskazany został jako obszar wymagającym poprawy dostępności do usług otoczenia biznesu. Równocześnie, obszar gminy znajduje się w bezpośredni sąsiedztwie jednego z 4-ech wskazanych w planie województwa, obszarów problemowych - Wybrzeża Bałtyku, a jednocześnie zawiera się w obszarze problemowym wiejskim strukturalnie słabym, obejmującym gminy głównie zachodniej i południowej części województwa pomorskiego.

Do obszaru gminy w zróżnicowanym stopniu odnoszą się zaobserwowane w skali województwa konflikty przestrzenne w relacjach: system obszarów chronionych a aktywność gospodarcza, użytkowanie rekreacyjne a ochrona wartości środowiska, realizacja inwestycji infrastrukturalnych, w tym drogowych a wartości środowiska, realizacja dużych przedsięwzięć budowlanych o charakterze komercyjnym. Gmina jest jedną z nielicznych gmin w województwie, w granicach których nie występują tereny zamknięte.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego preferuje się następujący kierunek rozwoju województwa:

„polityka równoważenia rozwoju przejawiająca się kształtowaniem ośrodków, pasm i stref aktywności, warunkujących rozwój przedsiębiorczości i innowacji w miejscach, które są i będą wybierane przez mechanizmy gospodarki rynkowej oraz aktywne inicjowanie i wspomaganie przedsięwzięć samorządów lokalnych i podmiotów publicznych, przy jednoczesnym zachowaniu cech, zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu warunkujących wysoką jakość życia i zdrowie mieszkańców”.

W planie wskazuje się na strukturę funkcjonalną-przestrzenną województwa w oparciu o model umiarkowanej policentrycznej koncentracji, uwzględniający takie elementy, jak: europejski i krajowy system obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, europejski i krajowy system infrastruktury technicznej, aglomeracja Trójmiasta, strefy i pasma potencjalnie najwyższej aktywności społeczno-gospodarczej, sieć ośrodków wzmacniających strukturę policentryczną i pozostałe ośrodki miejskie równoważące rozwój.

We wskazanym w planie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej - równoważenia rozwoju, gmina Głównyzyce sytuuje się pomiędzy dwoma ośrodkami, wspomagającymi strukturę policentryczną województwa (Słupsk i Łębork). Pomiędzy tymi ośrodkami przebiega pasmo powiązań, a równocześnie pasmo koncentracji impulsów rozwojowych, związane z przebiegiem drogi ekspresowej nr 6 (pasmo powiązań rangi średniej, łączące ww. ośrodki z obszarem aglomeracji gdańskiej, w części zachodniej skierowane w kierunku województwa zachodniopomorskiego). Gmina Głównyzyce znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie ww. pasma, a równocześnie w bezpośrednim sąsiedztwie strefy nadmorskiej, stanowiącej jedną z trzech wyróżnionych w planie, stref gospodarki turystycznej, posiadającej najwyższe w kraju walory środowiska przyrodniczego i unikatowe wartości kultury materialnej. Równocześnie gmina znajduje się w pobliżu dwóch ośrodków, wyróżnionych jako pozostałe, równoważące rozwój – Ustka i Łeba, charakteryzujących się nadmorskim położeniem i rozwiniętą infrastrukturą turystyczną i portową. We wskazanym modelu zrównoważonego rozwoju, obszar gminy Głównyzyce wyróżnia się ze względu na istniejące wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody i przebieg korytarzy ekologicznych doliny Łupawy i Pradoliny Łeby-Redy.

Do gminy Głównyzyce odnoszą się w szczególności, przedstawione w poniższym zestawieniu, zapisy zawarte w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (2010).

Tabela 3.1. Cele zasady i kierunki zawarte w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego odnoszące się do terenu gminy Głównyzyce

<p>I. System obszarów chronionych</p> <p>1. Zadania polityki przestrzennej - utrzymanie istniejących form ochrony przyrody oraz dążenie do poprawy ciągłości przestrzennej systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, zapewniających trwałość i różnorodność gatunkową zasobów biosfery oraz stabilność procesów przyrodniczych.</p> <p>2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego:</p> <p>/wiążące ustalenia/</p> <p>1) zachowanie ustanowionych form ochrony przyrody;</p> <p>2) ukształtowanie struktury powiązań ekologicznych regionu opartej o płaty i korytarze ekologiczne, o randze ponadregionalnej i regionalnej w tym m.in. płat lasów górnej Słupi i Łupawy, korytarz ekologiczny doliny Łupawy i Pradoliny Redy-Łeby (znaczenie regionalne);</p> <p>3) uzupełnienie struktury powiązań ekologicznych regionu o subregionalne korytarze ekologiczne</p>
--

m.in. w rejonie Słupsk – Smołdzino (dotyczy lasów między Słupią i Łupawą);

II. Ochrona środowiska kulturowego

1. Zadania zagospodarowania przestrzennego – zachowanie różnorodności kulturowej województwa oraz zapewnienie dostępności zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego jako atutu w rozwoju zrównoważonym i konkurencyjności przestrzeni województwa;

2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

/wiążące ustalenia/

ochrona i odnowa charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa budownictwa ceglanego i drewnianego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej /wiążące ustalenie/.

/pozostałe ustalenia/

- 1) ekspozycja i udostępnienie stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej;
- 2) obejmowanie ochroną miejsc o wyjątkowych wartościach, gdzie została zachowana historyczna struktura przestrzeni i szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe – dotyczy m.in. rejonu Szczypkowic z cmentarzyskiem gockim (element tzw. Megalitów Łupawskich) oraz zespołu pałacowo-parkowego z XVIII w Wolini (zalecane formy ochrony to odpowiednie zapisy w mpzp lub powołanie parku kulturowego),
- 3) uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych stref koncentracji elementów dziedzictwa kulturowego wymagających szczególnej ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych – dotyczy m.in. obszaru ziemi białogardzkiej (fragment obszaru w granicach gminy Główny).

III. Ochrona walorów krajobrazu

1. Zadania polityki przestrzennej

1) zachowanie i eksponowanie najwartościowszych zespołów i fragmentów krajobrazu, panoram widokowych i wnętr architektoniczno- krajobrazowych dla wzmocnienia wizerunku regionu;

2) kształtowanie nowych walorów krajobrazowych, w tym odtworzenie krajobrazów zdegradowanych oraz przeciwdziałanie procesom zagrażającym walorom krajobrazu. 2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

/wiążące ustalenia/

- 1) ochrona przedpola ekspozycji bądź poprawa wyeksponowania m.in. przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń, ochronę charakterystycznych akcentów i dominant, odtwarzanie wartościowych elementów obiektów zabytkowych i historycznych sylwet panoramicznych, w tym zespołów ruralistycznych w miejscowości

Izbica i zespołów dworsko- i pałacowo- parkowych Cecenowo, Wolinia, Stowięcino, Rzuszcze, Ciemino, Skórzyno, Warblino, Wykosowo, Rumsko, Choćmirówko, Będziechowo, Żelkowo, Żoruchowo,

- 2) ochrona wodnych platform widokowych (m.in. przez zachowanie naturalnych i antropogenicznych walorów krajobrazowych, zapewnienie warunków kontynuacji aktywności typowej dla danego krajobrazu i stanowiącej o jego urodzie – np. rybactwa, żeglarsstwa) w tym Jeziora Łebsko

– widoki brzegów jezior, możliwość obserwacji form ruchomych wydmy na Mierzei Łebskiej,

- 3) ochrona makrownętrz krajobrazowych, jako elementów odzwierciedlających atrakcyjność i różnorodność krajobrazową województwa (m.in.: przez ochronę przed dewastacją istniejących walorów, ograniczenie wprowadzania intensywnej zabudowy terenów otwartych, ograniczenie wprowadzania obcych kulturowo form zagospodarowania terenu), w tym doliny rzeki Łeby na odcinku od jeziora Łebsko do Łęborka i wodnego dwóch jezior Słowińskiego Parku Narodowego – jeziora Gardno i Łebsko;

- 4) określanie w gminnych dokumentach planistycznych elementów i obszarów charakterystycznych dla krajobrazu kulturowego miejscowości oraz szczegółowych zasad ich przekształceń, stref krajobrazu zdegradowanego oraz zasad i kierunków ich przekształceń, sposobów rekompozycji, restylizacji i uporządkowania chaotycznych układów zabudowy, zasad zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych;

- 5) podejmowanie czynnych działań – restytucji, rewaloryzacji i rekultywacji elementów przyrodniczych i architektoniczno-kulturowych decydujących o zachowaniu lub przywróceniu walorów krajobrazowych specyficznych dla poszczególnych typów obszarów.

/pozostałe ustalenia/

- 1) podejmowanie działań ochronnych na obszarach wiejskich mających na celu utrzymanie przestrzeni otwartych cennych krajobrazowo, w tym głównie ochrona terenów leśnych i rolnych, poprzez wyłączanie ich z terenów potencjalnie przeznaczanych pod zabudowę,
- 2) uzupełnienie sieci obszarów ochrony krajobrazu o nowe, w tym obszary chronionego krajobrazu: Słowiński OChK, OChK Doliny Dolnej Łeby, OCHK Dolnej Łupawy,

IV. Ochrona zasobów środowiska

1. Zadanie polityki przestrzennej - zachowanie i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska przyrodniczego (abiotycznego – *kopaliny, gleby, wody, powietrze* i biotycznego – *bioróżnorodność*), kształtującymi jakość przestrzeni, warunki życia i zrównoważony rozwój regionu ze szczególnym uwzględnieniem rekreacji i turystyki

2. Kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego

1) ochrona litosfery i zasobów kopalin

/wiążące ustalenia/

- a) zagospodarowanie przestrzeni w strefie występowania udokumentowanych złóż kopalin w sposób zapewniający w przyszłości możliwość podjęcia eksploatacji, z uwzględnieniem potrzeby i wymogów ochrony walorów krajobrazowych,
- b) eksploatacja surowców mineralnych przede wszystkim na obszarach objętych obecnie wydobywaniem, jeśli brak przeciwwskazań środowiskowych i podejmowanie wydobywania na nowych terenach tylko w sytuacjach gdzie przeciwwskazania środowiskowe nie przeważają opłacalności ekonomicznej,
- c) rewaloryzacja i rekultywacja największych powierzchniowo obszarów o cechach rzeźby przekształconych antropogenicznie, w kierunku przywrócenia im charakteru zbliżonego do naturalnego – w szczególności na obszarach przemysłowych i poeksploatacyjnych; 2) ochrona gruntów rolnych i leśnych

/wiążące ustalenia/

- a) zachowanie (niepomniejszanie) co najmniej obecnej powierzchni terenów leśnych i stosowanie kompensacji przyrodniczej przy przeznaczeniu na cele nieleśne,

b) powiększanie areалу gruntów leśnych przez zalesianie gruntów o najniższych walorach produkcyjnych i zagrożonych procesami erozyjnymi, wzmacniające ich ekologiczną stabilność, spójność przestrzenną struktur ekologicznych, w tym szczególnie z w zdefiniowanych korytarzach ekologicznych,

c) ochrona gleb o najwyższej przydatności rolniczej (w tym zapobieganie rozczłonkowaniu zwartej przestrzeni produkcyjnej) pochodzenia mineralnego i organicznego w klasach bonitacyjnych I–III,

d) zagospodarowanie przestrzeni w strefie występowania udokumentowanych złóż kopalin w sposób zapewniający w przyszłości możliwość podjęcia eksploatacji, z uwzględnieniem potrzeby i wymogów ochrony walorów krajobrazowych;

3) ochrona zasobów i jakości wód

/wiążące ustalenia/

a) zachowanie istniejących terenów hydrogenicznych – wód powierzchniowych, mokradeł i torfowisk oraz odtwarzanie i odnawianie obszarów tzw. małej retencji dla utrzymania i powiększania zasobów wodnych oraz kształtowania właściwego stanu stosunków wodnych,

b) zachowanie i renaturalizacja biegu cieków przymorskich, w szczególności stanowiących miejsca bytowania gatunków ryb wędrownych łososia, troci i certy – w zlewniach m.in., Łupawy, Łeby,

/pozostałe ustalenia/ ustanawianie w miarę potrzeby stref ochronnych ujęć wód, wyznaczanie obszarów ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych i

uregulowanie zasad ich ochrony; 4) ochrona zasobów biosfery

/wiążące ustalenia/ oszczędne gospodarowanie przestrzenią szczególnie na obszarach istotnych z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności,

/pozostałe ustalenia/

a) ograniczanie lokalizowania elementów infrastrukturalnych zagrażających funkcjonowaniu korytarzy ekologicznych (np. farmy wiatrowe, elektrownie wodne, infrastruktura transportowa), budowa przepławek,

b) budowa pod lub nad drogami kołowymi i liniami kolejowymi o dużym natężeniu ruchu, w sąsiedztwie zbiorników wodnych i terenów bagiennych, urządzonych przejść dla zwierząt, przepławek dla ryb,

c) zachowanie pozostałości izolowanych naturalnych kęp roślinności, nieużytków hydrogeniczných, kęp lasów, założeń parkowych itp. oraz poszukiwanie możliwości kształtowania i odtworzenia ciągłości ich powiązań przestrzennych,

wprowadzenie zalesień, zakrzewień i zadarnień jako elementu odbudowy naturalnych powiązań ekologicznych, m.in. wzdłuż dolin rzecznych – stanowiących potencjalne korytarze ekologiczne oraz na obszarach wzmacniających wewnętrzną spójność całej sieci i zwartość przestrzenną zbiorowisk leśnych.

5) ochrona powietrza atmosferycznego

/wiążące ustalenia/

a) poprawa jakości powietrza atmosferycznego, głównie poprzez ograniczanie wielkości emisji, gazów i pyłów do atmosfery,

b) w dokumentach planistycznych należy wyznaczyć korytarze przewietrzające. 6) ochrona przed hałasem i wibracjami

/wiążące ustalenia/

d) ochrona środowiska przed hałasem na obszarach nim zagrożonych powinna odbywać się w oparciu o programy ochronne

V. System osadniczy

1. Kształtowanie systemu osadniczego województwa

Zadania polityki przestrzennej – poprawa spójności sieci osadniczej województwa z przestrzenią Polski, Europy i Regionu Morza Bałtyckiego i optymalizacja przestrzennej struktury regionu poprzez udostępnienie zasobów, ochronę walorów oraz wydzielenie obszarów przeznaczonych na cele gospodarcze, wzmacniających efektywność i konkurencyjność województwa. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

/wiążące ustalenia/

ukształtowanie ośrodków regionalnych (Słupsk - najbliższej granic gminy Główny) i ponadgminnych na centra życia miejsko-wiejskiej społeczności zamieszkałej na obszarze obsługi

ośrodka, przez poprawę dostępności do oferty usługowej i rynku pracy ośrodka dla ludności wiejskiej, warunków do świadczenia wszechstronnej obsługi potrzeb bytowych, gospodarczych i kulturalnych ludności terenów wiejskich, w tym zaspokajających potrzeby, które nie mogą być zrealizowane poza miastem.

Kształtowanie lokalnych elementów systemu osadniczego województwa

Kierunki zagospodarowania przestrzennego

/wiążące ustalenia/

- 1) minimalizowanie konfliktów – planowanie obszarów monofunkcyjnych ograniczone do przypadków, gdy istnieje zagrożenie konfliktami funkcjonalnymi i przestrzennymi planowanego zagospodarowania z funkcjami mieszkaniowymi, usługowymi oraz rekreacyjnymi;
- 2) atrakcyjne i przyjazne dla pracowników kształtowanie obszarów przemysłowych. Ustalanie wewnątrz obszarów rozwojowych – niezależnie od przestrzeni otwartych położonych poza ich granicami – wielkości (proporcji) i ewentualnie granic terenów biologicznie czynnych, a także zasad ich ochrony

VI. Infrastruktura społeczna

1. Zadania polityki przestrzennej – poprawa dostępności mieszkańców do usług i urządzeń edukacji, kultury oraz sportu.
2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego – w zakresie edukacji, szkolnictwa wyższego, nauki, ochrony zdrowia, kultury i sztuki, sportu, kultury fizycznej i rekreacji.

VII. Rozwój gospodarczy

1. Zadania polityki przestrzennej:

- 1) kształtowanie warunków dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy,
- 2) umacnianie i wzbogacanie tradycyjnych funkcji gospodarczych lokalizowanych nad morzem oraz zrównoważone wykorzystanie potencjałów i zasobów przestrzeni obszaru przybrzeżnego;
- 3) wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, w tym szczególnie obszarów strukturalnie słabych, gwarantujący zachowanie właściwego stanu środowiska i wiejskiego charakteru krajobrazu;
- 4) kształtowanie przestrzeni rolniczej w sposób sprzyjający prowadzeniu gospodarki rolnej dostosowanej do predyspozycji użytkowych obszaru i pojemności środowiska naturalnego;
- 5) tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju usług wspierających rozwój gospodarczy obszarów słabych strukturalnie.

Rozwój gospodarki turystycznej ukierunkowany na rozwój całorocznej oferty turystycznej opartej o walory przyrodniczo-kulturowe i krajobrazowe oraz funkcje miejskie i metropolitarne.

- 6) Wśród kierunków ustala się rozwój infrastruktury turystycznej, w tym agroturystyki, turystyki ekologicznej, przebieg tras turystycznych, m.in. rowerowych Hanzeatyckiej R-10 i nr 125 i wodnego na Łupawie w granicach gminy Główny.

VIII. Infrastruktura transportowa

1. Zadanie polityki przestrzennej - poprawa wewnętrznej spójności i efektywności regionalnego systemu transportowego, zapewnienie dobrej dostępności do ważnych ośrodków i obszarów aktywności gospodarczej oraz sprawnych powiązań z sąsiednimi województwami, polskimi aglomeracjami miejskimi i stolic.
2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego
 - 1) regionalny korytarz transportowy północny (Gdańsk – Łębork – Słupsk) z perspektywą jego włączenia do planowanego, międzynarodowego korytarza Via/Rail Hanseatica (na południe od granic gminy Główny);
 - 2) droga wojewódzka nr 213 wśród dróg o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym szczególnie ważnych dla obsługi województwa pomorskiego, równocześnie droga zbiorcza (Z).

IX. Infrastruktura techniczna

1. Zadania polityki przestrzennej
 - 1) ochrona ludności i mienia, ograniczenie rozwoju zabudowy na terenach zagrożonych powodzią, dążenie do poprawy stosunków wodnych i zapewnienia dostatecznej retencji wód;
 - 2) zapewnienie dostępu mieszkańców województwa do wody pitnej o jakości zgodnej z obowiązującymi normami z uwzględnieniem racjonalizacji wykorzystania zasobów wód podziemnych;
 - 3) zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód i gruntu przez planowaną i realizowaną kompleksowo w zlewniach, zwłaszcza na obszarach

cennych przyrodniczo i ważnych dla turystyki, oraz w zlewniach rzek stanowiących źródło wody pitnej,

- 4) rozbudowa i budowa sieci kanalizacji sanitarnej i urządzeń do unieszkodliwiania ścieków, zapewniającą poprawę dostępności dla mieszkańców szczególnie obszarów wiejskich,
- 5) poprawa bezpieczeństwa energetycznego, poprawa efektywności energetycznej, sprawności technicznej i efektywności ekonomicznej funkcjonowania systemu oraz stworzenie możliwości odbioru energii wytwarzanej w planowanych źródłach, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, w tym CO₂, zwiększenie udziału energii odnawialnych w ogólnym zużyciu energii oraz poszanowanie i racjonalizacja zużycia energii.
- 6) dostosowanie systemu gospodarki odpadami do wymogów wynikających z przepisów prawa krajowego i unijnego w nawiązaniu do potrzeb osadnictwa i gospodarki oraz zróżnicowanych warunków przestrzennych województwa.

2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

- 1) ochrona przed powodzią i regulacja stosunków wodnych - modernizacja, przebudowa i odbudowa istniejących oraz budowa nowych urządzeń osłony przeciwpowodziowej, przepompowni, budowa i odbudowa zbiorników retencyjnych, z uwzględnieniem ustaleń „Programu małej retencji” i Programu udraźniania rzek województw pomorskiego”;
- 2) zaopatrzenie wodę - zapewnienie dostępu wszystkim mieszkańcom województwa do urządzeń zaopatrujących w wodę o jakości zgodnej z obowiązującymi normami;
- 3) odprowadzanie i oczyszczanie ścieków - wyposażenie jednostek w systemy kanalizacji zbiorczej zakończonej oczyszczalniami i stosowanie systemów obejmujących jak największą liczbę mieszkańców w przypadku występowania obszarów cennych przyrodniczo, wrażliwych na zanieczyszczenia wód podziemnych (stosowanie innych rozwiązań wyjątkowo). W gminach wiejskich 75% mieszkańców powinno mieć dostęp do zbiorczej kanalizacji zakończonej oczyszczalnią ścieków; dla pozostałych przypadków proponuje się stosowanie przydomowych oczyszczalni ścieków;
- 4) gospodarka energetyczna – wiążące ustalenia dotyczące lokalizacji elektrowni wiatrowych: konieczność uwzględnienia ich oddziaływania na obszary ochrony przyrody, korytarze ekologiczne, obszary i obiekty dziedzictwa kulturowego oraz uwzględnienie lokalizacji i sąsiedztwa terenów zabudowy mieszkaniowej i aktywnego wypoczynku, dróg, linii elektroenergetycznych, lasów, akwenów i cieków wodnych, innych farm wiatrowych. Ponadto, wśród pozo-

stałych ustaleń dostęp i swobodny wybór nośników energii, za preferencją dla paliw przyjaznych dla środowiska, rozwój systemów w kogeneracji energia ciepła i elektryczna, zapewnienie wszystkim odbiorcom dostępu do energii o odpowiednich parametrach;

- 5) zaopatrzenie w gaz i paliwa płynne – budowa gazociągu Szczecin – Gdynia-Wiczlino, gazyfikacja zachodniej części województwa (jako ustalenia pozostałe);
- 6) zaopatrzenie w ciepło – obniżenie zapotrzebowania na ciepło przez realizację programów termo modernizacyjnych o 23% w powiecie słupskim, obniżenie udziału węgla w bilansie paliw o 48 5, zwiększenie udziału odnawialnych;
- 7) zaopatrzenie w energię elektryczną – budowa, rozbudowa i modernizacja elektroenergetycznej sieci przesyłowej najwyższych napięć;
- 8) gospodarka odpadami – selektywna zbiórka odpadów, bieżąca likwidacja nielegalnych składowisk, nieczynnych mogilników, prowadzenie gospodarki odpadami zgodnie z przyjętymi programami w tym zakresie;
- 9) telekomunikacja i teleinformatyka – w tym umożliwienie szerokopasmowego internetu dla mieszkańców, przedsiębiorców i jednostek publicznych. Przyjęta zasada lokalizacji stacji bazowych telefonii komórkowych z uwzględnieniem walorów krajobrazowych i terenów zabudowy mieszkaniowej.

X. System bezpieczeństwa i obronności

1. Zadanie polityki przestrzennej - kształtowanie w skali województwa struktur przestrzennych o wysokich walorach obronnych, charakteryzujących się odpornością na potencjalne zagrożenia terrorystyczne, niszczące czynniki sił przyrody, awarie i katastrofy
2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego - jako wiążące ustalenie stworzenie zintegrowanego ratownictwa.

XI. Polityka przestrzenna na obszarach problemowych – obszary wiejskie strukturalnie słabe

Szczegółowe zasady zagospodarowania dotyczą rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej z uwzględnieniem rezerw na przyłączenie nowych odbiorców, kulturotwórczej i integracyjnej roli ośrodków oświaty i kultury, urządzenia przestrzeni publicznej we wsiach, objęcia ochroną elementów tradycyjnego zagospodarowania rolniczego (zadrzewienia, oczka wodne). W części tych obszarów atrakcyjnych turystycznie niezbędne jest odpowiednie zagospodarowanie obrzeży zbiorników wodnych i otoczenia parków krajobrazowych, dążenie do właściwego ukierunkowania presji masowej turystyki, odciążenia i ochrony najbardziej wrażliwych elementów środowiska., ograniczenie przeznaczania terenów otwartych na cele nowej zabudowy letniskowej, ukierunkowując jej ekspansję na adaptację niszczącej zabudowy wiejskiej i tworzenie infrastruktury umożliwiającej zrównoważony rozwój turystyki. W przypadku obszarów objętych prawną ochroną przyrody, w dokumentach planistycznych gmin uwzględniać należy możliwości wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego dla tworzenia „zielonych” miejsc pracy i projektowanych przebiegów i potrzeb terenowych szlaków wodnych, rowerowych i pieszych.

3.4. Programy wojewódzkie

W ramach przyjętego Programu Małej Retencji województwa pomorskiego do roku 2015 (Uchwała Nr 787/XIII/04 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 5 sierpnia 2008 r.), przewiduje się realizację kilkudziesięciu obiektów małej retencji na terenie całego województwa pomorskiego - w granicach gminy Główny nie planuje się żadnego z obiektów.

Zgodnie z Programem udrażniania rzek województwa pomorskiego (Uchwała Nr 355/24/04 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 14 czerwca 2004 r.), na terenie województwa niezbędny jest szereg inwestycji w celu umożliwienia migracji ryb wędrownych, w tym na rzece Łupawie. W granicach gminy Główny, w obrębie zlewni rzeki Łupawy, w ramach ww. programu planuje się wykonanie przepławek przy jazie w Żelkowie, w Zgojewie dla elektrowni w Żelkowie oraz przy stopniu wodnym w Drzeżewie (przepławki przewidziane do realizacji w ramach I etapu). Rzeką Łeba, na odcinku w granicach gminy Główny, nie wymaga udroźnienia.

Z kolei, w Strategii rozwoju energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych (Uchwała Nr 1098/LII/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 23 października 2006), dla obszaru zachodniego, obejmującego m.in. gminę Główny, zakłada się do roku 2025: obniżenie zużycia nośników energii i paliw pierwotnych o ok. 48 %, obniżenie zapotrzebowania na ciepło o ok. 22 %, obniżenie udziału węgla w bilansie paliw z poziomu 75 % do 54 % (obniżenie o 43,5 %) oraz wzrost udziału odnawialnych źródeł energii łącznie w bilansie paliw z poziomu 7,8 % do 25,5 %. Wśród działań kierunkowych, przewiduje się promocję i rozwój urządzeń i systemów grzewczych zaliczanych do grupy odnawialnych źródeł energii, takich jak biomasa stała, biogaz, agregaty kogeneracyjne, instalacje solarne, małe elektrownie wodne, pompy ciepła, elektrownie wiatrowe oraz rozwój plantacji roślin energetycznych. wynika szereg celów strategicznych i kierunków działania odnoszących się również do gminy Główny.

Promocję i wspieranie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w ramach celu zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii zakłada się również w przyjętym programie Program ochrony środowiska województwa pomorskiego z planem gospodarki odpadami (Uchwała Nr 191/XII/07 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2007 r.).

Z kolei, w Regionalnej strategii rozwoju transportu w woj. pomorskim (Uchwała Nr 604/XXVI/08 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 września 2008 r.), wśród priorytetowych kierunków działań inwestycyjnych, istotnych również dla gminy Główny, wymienia się modernizację dróg wojewódzkich, stanowiących połączenia do głównych regionalnych i lokalnych ośrodków aktywności gospodarczej i administracyjnej, poprawę bezpieczeństwa ruchu w miejscach koncentracji wypadków na drogach krajowych, wojewódzkich i powiatowych oraz budowę sieci ścieżek rowerowych w województwie. Według programu, w celu uzyskania odpowiedniego standardu i komfortu jazdy drogami prowadzącymi do nadmorskich ośrodków turystycznych, do priorytetowych zadań należy uzyskanie i utrzymanie wysokiego poziomu stanu technicznego dróg wojewódzkich, w tym drogi nr 213 Słupsk – Krokowa – Celbówo. Dla ww. drogi niezbędne są inwestycje służące poprawie stanu nawierzchni i likwidacji miejsc niebezpiecznych.

Na konieczność zwiększenia dostępności atrakcji turystycznych i bezpieczeństwa podróżowania poprzez rozwój infrastruktury transportu drogowego, w tym zwłaszcza poprzez poprawę jakości technicznej dróg, zwraca się uwagę w Strategii rozwoju turystyki województwa pomorskiego na lata 2004-2013 (Uchwała Nr 327/XIII/04 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 17 maja 2004 r.). Strategia zakłada również takie cele, jak rozwój bazy gastronomicznej, w tym opartej na kuchni regionalnej i ofercie specjalistycznej, rozwój bazy uzupełniającej, w tym rekreacyjnej i specjalistycznej

oraz zbudowanie oferty turystycznej regionu w postaci kompleksowych produktów turystycznych obejmujących atrakcje i usługi.

Uchwałą Nr 91/V/11 z dnia 26 lutego 2011 r. przyjęto Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego, na lata 2011-2014. Dokument ten nawiązuje do Programu wdrażanego w latach 2007-2014, w ramach którego przyjęto cel strategiczny polegający na zachowaniu dziedzictwa kulturowego Pomorza służącego budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej województwa. Celem strategicznym Programu opieki nad zabytkami województwa pomorskiego aktualnego na lata 2011-2014 jest wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego służące zachowaniu zabytków budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu.

3.5. Strategia rozwoju gminy Główny

Rada Gminy Główny przyjęła Strategię zrównoważonego rozwoju gminy Główny uchwałą Nr 38/232/2000 z dnia 12 lipca 2000 roku. W Strategii ustalono cele główne i szczegółowe w ramach pięciu obszarów.

W obszarze środowisko, cel główny to „zrównoważony rozwój środowiska przyrodniczego gminy Główny”.

Cele szczegółowe: zwiększenie lesistości w gminie, odpowiednia gospodarka wodno-ściekowa (w tym budowa oczyszczalni ścieków wraz kanalizacją sanitarną, budowa i modernizacja sieci wodociągowych), właściwa gospodarka odpadami (w tym współpraca dotycząca budowy międzygminnego składowiska lub budowa składowiska gminnego oraz rozwój systemu segregacji odpadów) i realizacja programu podnoszącego świadomość ekologiczną.

W obszarze infrastruktura techniczna, cel główny: „zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej gminy Główny”.

Cele szczegółowe: prywatyzacja zasobów komunalnych i dobry stan dróg lokalnych (w tym celu działania polegające na modernizacji dróg).

W obszarze gospodarka, cel główny: „gospodarka przyjazna środowiska, odpowiadająca potrzebom mieszkańców”.

Wśród celów szczegółowych: Stworzenie Centrum Promocji i Rozwoju Gminy (cel zrealizowany), rozwój małej i średniej przedsiębiorczości oraz restrukturyzacja rolnictwa i terenów po popegeerowskich.

Dla realizacji celu polegającego na rozwoju małej przedsiębiorczości przewidziano działania polegające na stworzeniu dogodnych warunków inwestycyjnych, przygotowaniu bazy do rozwoju turystyki, stworzenie bazy przetwórstwa rolno-spożywczego, tworzenie usług na rzecz turystyki oraz tworzenie rodzinnych, rzemieślniczo-usługowych zakładów. W ramach restrukturyzacja rolnictwa i terenów po popegeerowskich przewidziano tworzenie grup producenckich, produkcje zdrowej żywności, zagospodarowanie bazy po byłych PGR-qch oraz stworzenie systemu aktywizacji bezrobotnych.

W obszarze sfera społeczna, cel główny: „zrównoważony rozwój społeczny”.

Cele szczegółowe: mądre, zdrowe, zintegrowane społeczeństwo oraz budowa i rozbudowa obiektów szkolnych (w tym celu przewidziano budowę gimnazjum w Głównych oraz sal gimnastycznych w szkołach, modernizację, wyposażenie szkół i przedszkoli).

W obszarze zarządzanie gminą, wyznaczono cel główny (równocześnie cel szczegółowy): „skuteczne zarządzanie gminą”. W ramach ww. celu przewidziano działania polegające na stworzeniu systemu informacji dla mieszkańców, opracowanie programu promocji i rozwoju gminy oraz stworzenie Centrum Promocji i Rozwoju Gminy.

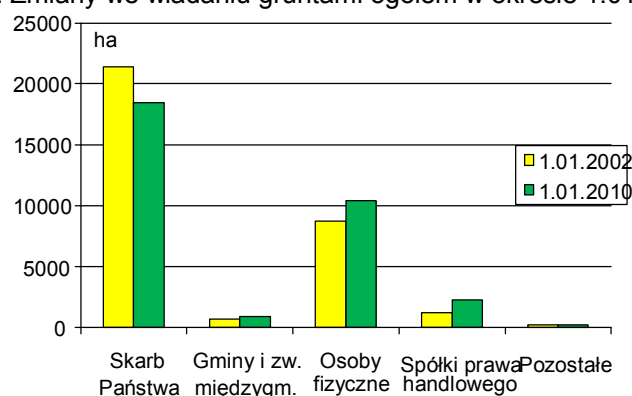
4. Uwarunkowania wynikające z przeznaczenia, zagospodarowania, urządzania i użytkowania terenów

4.1. Stan własnościowy

W strukturze władania gruntami dominujący udział posiada Skarb Państwa³, który jest właścicielem 18 475 ha, tj. 57,3% gruntów gminy (stan w dniu 1.01.2010 r.). W tej grupie, w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa pozostaje 6 484 ha, w zarządzie PGL Lasy Państwowe - 10 005 ha, zaś w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych – 1 843 ha. Gminę charakteryzuje bardzo wysoki udział lasów we władaniu Skarbu Państwa - 97,9% lasów ogółem.

Grunty we władaniu osób fizycznych⁴ zajmują łącznie 10 410 ha (32,31% powierzchni gminy). Są to głównie grunty w tym wchodzące w skład gospodarstw rolnych – 9 931 (30,8%). Grunty komunalne (gminne i międzygminne⁵) zajmują 855 ha (2,7 %). Pozostali użytkownicy posiadają we władaniu łącznie 2 457 ha (8,4%), w tym zdecydowanie dominują spółki prawa handlowego, władające powierzchnią 2 290 ha (7,1% powierzchni całkowitej gminy).

Wykres 4.1. Zmiany we władaniu gruntami ogółem w okresie 1.01.2002 – 1.01.2010

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów dla województwa pomorskiego. WODGiK UM w Gdańsku

4.2. Użytkowanie terenu

Powierzchnia geodezyjna gminy Głównicyce wynosi 32 197 ha, co stanowi 1,76% powierzchni województwa pomorskiego⁶ (wg stanu na 1.01.2010 r.). Duża powierzchnia użytków rolnych – 18 911 ha (58,7% powierzchni całkowitej) determinuje rolniczy charakter gminy. Lasy i grunty leśne zajmują – 9 682 ha, co kształtuje wskaźnik lesistości gminy na poziomie 30,1% (średnio w woj. 37,0%). Użytki ekologiczne pokrywają 1,9% powierzchni gminy.

W grupie użytków rolnych – grunty orne zajmują 64,7%, sady - 0,2%, trwałe użytki zielone - 32,2% powierzchni UR. W porównaniu z województwem gmina charakteryzuje się większym udziałem trwałych użytków zielonych, nieużytków oraz użytków ekologicznych, mniejszym zaś – lasów, wód oraz terenów zabudowanych i zurbanizowanych.

Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują niewielki obszar – 1 040 ha (3,2%), w tym tereny mieszkaniowe – 0,4%, drogi – 2,3%, użytki kopalne – 0,2%).

Ewidencjonowane zmiany, jakie zaszły w sposobie użytkowania gruntów pomiędzy 1.01.2002 r. a 1.01.2010 r. dotyczą przede wszystkim: zmniejszenia powierzchni użytków rolnych - o 483 ha (2,5 %), w tym głównie pastwisk trwałych - o 196 ha (13,5%), wzrostu powierzchni lasów - o 331 ha (tj. 3,5%),

³ Geodezyjny wykaz gruntów - grupa rejestrowa 1, 2, 3.

⁴ Geodezyjny wykaz gruntów - grupa rejestrowa 7.

⁵ Geodezyjny wykaz gruntów - grupa rejestrowa 4, 5, 6.

⁶ W wyniku nowych pomiarów powierzchnia geodezyjna gminy została zweryfikowana, w obecnej wielkości obowiązuje od 1.01.2006 r.

oraz pojawienie się znaczącej powierzchni użytków ekologicznych - 620 ha, ustanowionych przez Radę Gminy. Wśród gruntów zabudowanych i zurbanizowanych wzrosła powierzchnia terenów mieszkaniowych (z 43 ha do 112 ha), terenów przemysłowych i innych terenów zabudowanych (z 9 do 18 ha) a także terenów kopalnych (z 25 do 51 ha). W następstwie tych przeobrażeń uwidoczniły się istotne zmiany w strukturze użytkowania gruntów (Tabela 4.1.).

Tabela 4.1. Gmina Główny. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania.

Wyszczególnienie	1.01.2010 r.		1.01.2002 r.
	Powierzchnia /ha/	Struktura /%/	
Ogółem	32 197	100,0	100,0
Użytki rolne, w tym:	18 911	58,7	59,9
–grunty orne	12 241	38,0	38,0
–sady	40	0,1	0,1
– łąki trwałe	4 833	15,0	15,1
– pastwiska trwałe	1 255	3,9	4,5
–grunty rolne zabudowane	303	1,0	1,2
–stawy	0	0	0,0
–grunty pod rowami	239	0,9	0,9
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, w tym:	9 950	30,6	30,1
–las	9 682	30,1	28,9
grunty zadrzewione i zakrzewione	268	0,8	1,2
Grunty zabudowane i zurbanizowane	1 040	3,2	3,2
Grunty pod wodami	170	0,5	0,3
Użytki ekologiczne	620	1,9	-
Nieużytki	1 491	4,6	6,4
Tereny różne	15	0,0	0,1

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów na 1.01.2002 r. i 1.01.2010 r. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, UM w Gdańsku.

Nowe uwarunkowania prawne³ umożliwiły rolnikom przeznaczanie własnych gruntów rolnych nieprzystających rolniczo do zalesienia. W latach 2003-2010 zalesiono ogółem 273 ha, przy czym powolne tempo w pierwszych latach wynikało z przyznaných niskich limitów. Największe powierzchnie zalesiono w północnej części gminy – na terenie obrębów: Wolinia, Wolinia Leśnictwo, Izbica i Równo. Obecnie proces zalesień prywatnych gruntów rolnych kontynuowany jest w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (działanie Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne)⁴.

³ Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia (Dz.U. Nr 73 z 2001 r.) uchylony przez Ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, Dz.U. 2003 nr 229 poz. 2273 tekst ujednolicony).

⁴ Zalesianie gruntów gospodarstw rolnych rozpoczęło w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 (działanie Zalesianie gruntów rolnych). Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.

Tabela 4.2. Gmina Główczyce. Zalesienia gruntów prywatnych w latach 2003 – 2010 (w ha).

Lp.	Obręb	Lata								Razem
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
1	Będziechowo	5,93	0,37							6,30
2	Wykosowo	1,31	1,10						4,90	7,31
3	Równu	2,00	5,00	15,95	8,02				1,03	32,0
4	Wielka Wieś	6,64	4,77							11,41
5	Skórzyno	1,60	3,00	6,61						11,21
6	Warblino	3,50							3,54	7,04
7	Choćmirówko		1,44			3,80				5,24
8	Kłęcino	1,24							1,56	2,80
9	Podole Wielkie		3,00		3,50					6,50
10	Rzuszcz		7,59							7,59
11	Izbica			2,50	4,34	32,56				39,40
12	Górzyno			2,73		6,28			19,95	28,96
13	Wolinia				37,00	6,22			0,98	44,20
14	Wolinia Leśnic.					5,12	17,35		19,97	42,44
15	Choćmirowo						1,50		19,50	21,00
15	Ogółem	22,22	26,27	27,79	52,86	53,98	18,50	0	71,43	273,4

Źródło: Starostwo Powiatowe w Słupsku, Nadleśnictwo Damnica

Zmiany, jakie zaszły w użytkowaniu gruntów są w większości korzystne dla ochrony walorów środowiska przyrodniczego gminy oraz równoważenia jej rozwoju. Zanotowany ubytek przestrzeni rolniczej związany był przede wszystkim z zalesieniami gruntów rolnych marginalnych oraz powiększeniem obszarów przyrodniczo cennych, a jednocześnie - z rozwojem funkcji komplementarnych, głównie mieszkaniowej, przemysłowej i związanej z wydobyciem kopalin.

4.3. Przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu

Gmina Główczyce posiada cechy przestrzeni typowe dla krajobrazu gmin wiejskich. Dla obszaru gminy charakterystyczne są rozległe powierzchnie gruntów rolnych, zagospodarowane zgodnie z ich rolniczą przydatnością. Rolnictwo, z uwagi na zajmowaną przestrzeń oraz znaczenie gospodarcze, jest podstawową funkcją w gminie.

Na terenie gminy 9,7 tys. ha zajmują lasy. Największe, zwarte powierzchnie leśne występują w zachodniej i wschodniej części gminy. Zagospodarowanie lasów, poza obszarem SPN, odbywa się zgodnie z planami urządzania lasów poszczególnych nadleśnictw. W lasach administrowanych przez Nadleśnictwo Damnica część powierzchni leśnych oraz śródleśnych torfowisk bagien objęto ochroną wraz z ustaleniem zasad w zakresie ich użytkowania i wykorzystania.

Część gruntów niezabudowanych na terenie gminy, głównie rolnych, objęta została miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego sporządzonymi w celu lokalizacji siłowni wiatrowych. Plany miejscowe umożliwiające lokalizację siłowni obowiązują na poszczególnych obszarach położonych na południe od drogi wojewódzkiej nr 213, w rejonie wsi Drzeżewo, Lipno, Żoruchowo, Zgojewo, Żelkowo oraz Wykosowo i Przebędowo. Miejscowym planem w obrębach ewidencyjnych Drzeżewo – Lipno,

Żoruchowo, Zgojewo, Żelkowo, Przebędowo (Uchwała Nr 58/91/03 z dnia 30 października 2003 r.) objęto obszary o łącznej powierzchni 1269,4544 ha, natomiast planem w obrębie ewidencyjnym Wykosowo (Uchwała Nr 58/92/03 z dnia 30 października 2003 r.) – 400,76 ha. W granicach obszarów objętych w/w planami ustalono tereny lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną, a ponadto tereny rolne objęte zakazem lokalizacji elektrowni, z dopuszczeniem liniowej infrastruktury. Wskazano rejony lokalizacji Głównych Punktów Zasilania (GPZ). W obrębach Drzeżewo – Lipno, Żoruchowo, Zgojewo, Żelkowo, Przebędowo planuje się lokalizację do 66 obiektów elektrowni, natomiast w obrębie Wykosowo – do 18 sztuk.

Gmina Główczyce wyróżnia się stosunkowo dużą ilością ośrodków osadniczych. Rozwój przestrzenny tych ośrodków na ogół nie jest regulowany prawem miejscowym. Tylko dla dwóch miejscowości: Główczyce i Izbica sporządzono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące obszar w/w wsi wraz z ich rozległym otoczeniem.

Dla miejscowości Główczyce obowiązuje plan miejscowy, zgodnie z Uchwałą Nr 79/112/2003 z dnia 28 listopada 2003 r. Ustaleniami planu objęty jest obszar w granicach obrębu geodezyjnego Główczyce. Zgodnie z tym planem, umożliwia się realizację funkcji mieszkaniowej oraz funkcji gospodarczych - usługowych i produkcyjnych w obszarze planu. Dla rozwoju tych funkcji, przeznacza się pod zabudowę i zainwestowanie część terenów obrębu Główczyce, które dotychczas użytkowane były w sposób rolniczy. Realizację funkcji mieszkaniowej przewiduje się na terenach istniejącej i projektowanej zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej, mieszanej i wielorodzinnej) z uzupełnieniem funkcją usługową. Na terenie istniejącego osiedla mieszkaniowego w Główczykach, oznaczonego jako teren istniejącej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z uzupełniającą funkcją usługową wbudowaną i wolnostojącą, ustala się zachowanie stanu istniejącego; z uzupełnieniem zagospodarowania elementami małej architektury, zieleni i oświetlenia. W planie nie wskazuje się poza tym innych terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.

Funkcję mieszkaniową dopuszcza się również na terenach o podstawowym usługowoprodukcyjnym przeznaczeniu oraz na terenach przewidzianych do dalszego użytkowania jako grunty rolne. Część terenów przeznacza się również pod gospodarstwa produkcyjne ogrodniczosadowniczowarzywne.

Tereny usługowe, koncentrują się w centralnej części wsi oraz wzdłuż ulicy Słupskiej, równocześnie drogi powiatowej DP1128G (na zachód od drogi). Są to tereny przeznaczone na cele usług publicznych, usług komercyjnych z zakresu handlu, żywienia i rozrywki, turystyki. Dozwolona jest lokalizacja mieszkań jako uzupełnienie przeznaczenia podstawowego.

Dla realizacji i kontynuacji funkcji produkcyjnych, ustala się tereny zakładów produkcyjnych i składowych, zabudowy przemysłowo-składowej, drobnej wytwórczości i rzemiosła, odpowiednio z dopuszczeniem funkcji mieszkaniowej. W planie wskazany został zespół istniejących obiektów produkcyjnych gospodarki hodowlanej - do zmiany funkcji z uciążliwej na nieuciążliwą. Wyznaczono również teren do wykorzystania na cele eksploatacji żwiru i piasku, do czasu określenia zasobów i wydania decyzji koncesyjnej pozostający w dotychczasowym użytkowaniu bez prawa zabudowy.

W planie uwzględnia się ochronę i kształtowanie terenów zieleni, dla zachowania właściwej struktury przyrodniczej i ekologicznej, w tym wzdłuż Strugi Główczyckiej oraz w celu zabezpieczenia przed uciążliwościami wynikającymi z prowadzonej działalności gospodarczej i uciążliwości komunikacyjnych.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Izbica został uchwalony Uchwałą Nr 57/395/2006 Rady Gminy w Główczykach z dnia 24 października 2006 r. W rejonie zabudowy wsi i w jej najbliższym otoczeniu ustala się tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług. Planuje się również tereny zabudowy usługowej, głównie w zakresie sportu i

rekreacji i obsługi ruchu turystycznego (w tym pole namiotowe z urządzeniami towarzyszącymi we wschodniej części wsi). Plan dopuszcza wprowadzenie funkcji uzupełniających dla funkcji podstawowej, bez zmiany generalnego charakteru zagospodarowania oraz warunków ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Przeważającą część obszaru objętego planem, tj terenów położonych wokół wsi Izbica, pozostawia się do rolniczego do użytkowania i zagospodarowania: tereny rolnicze z zakazem zabudowy i teren obsługi produkcji w gospodarstwach rybackich. Zachowuje się tereny wód powierzchniowych i lasy. Ustala się ochronę lokalnych korytarzy ekologicznych, obszarów podmokłych, zadrzewień przydrożnych oraz śródpolnych, pomników przyrody. Zapewnia się ochronę strefy wglądów na obszary Słowińskiego Parku Narodowego i Jeziora Łebsko, poprzez objęcie ich całkowitym zakazem zabudowy i sytuowania tymczasowych obiektów budowlanych, powodujących istotne zmiany w lokalnym krajobrazie.

Z analizy decyzji o pozwoleniu na budowę z ostatnich lat (do roku 2008), wynika stosunkowo niewielkie natężenie ruchu inwestycyjnego. Najwięcej inwestycji na terenie gminy polega na budowie bądź przebudowie budynków mieszkalnych oraz realizacji urządzeń infrastruktury technicznej, jak budowa linii elektroenergetycznych, stacji transformatorowych, stacji bazowych telefonii komórkowej, oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowych. Pojedyncze inwestycje dotyczą budowy obiektów letniskowych, obiektów sportu i rekreacji, rozbudowy obiektów usługowych, budowy bądź przebudowy obiektów gospodarczych, produkcyjnych, ciągów pieszo – jezdnych oraz budowy garaży itp. Najbardziej aktywne pod względem realizacji inwestycji były tereny położone wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych gminy, zwłaszcza wzdłuż drogi nr 213 i przede wszystkim w jej części centralnej: Główczyce, Rzuszcze, Klęcino, Rumsko, Żelkowo, Wolinia, ponadto Izbica, Podole Wielkie i Wielka Wieś.

Analiza decyzji o warunkach zabudowy od 2000 roku wskazuje na znaczący wzrost działań inwestycyjnych na terenie gminy w ostatnich kilku latach. Dotyczy to w szczególności realizacji zabudowy i zagospodarowania terenów i działek dotychczas niezabudowanych. Najczęściej planuje się zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, siedliskową. Pojedyncze decyzje dotyczyły nowej zabudowy służącej produkcji rolnej.

Na obszarze gminy nie obserwuje się wzmożonej presji turystycznej i inwestycji w tym zakresie, mimo korzystnych warunków wynikających z położenia i walorów przyrodniczych i –kulturowych terenów, zwłaszcza w sąsiedztwie Słowińskiego Parku Narodowego i Jeziora Łebsko (Izbica, Gać). Wysoka rentę położenia dotyczy miejscowości Izbica, Gać oraz miejscowości wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 213.

Przeważająca część miejscowości na terenie gminy jest wyposażona w sieć wodociagową, tylko mieszkańcy kilku wsi i osad korzystają z indywidualnych studni głębinowych lub kopanych.

System kanalizacji sanitarnej obejmuje część miejscowości na terenie gminy i jest sukcesywnie rozbudowywany. Na terenie gminy brak jest zorganizowanego systemu odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych.

Zasilanie w energię elektryczną odbiorców na terenie gminy Główczyce odbywa się z linii 15 kV, wyprowadzonych z GPZ znajdujących się poza obszarem gminy (Słupsk, Lębork). Przez południową część gminy, ze wschodu na zachód, przebiega linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400kV, nie powiązana z lokalnym układem sieci elektroenergetycznej. W przypadku realizacji siłowni wiatrowych, przewiduje się również rozbudowę sieci elektroenergetycznej i realizację nowych punktów zasilania na obszarze gminy.

Na terenie gminy brak sieci i urządzeń systemu gazyfikacji przewodowej. Planuje się realizację gazociągu wysokiego ciśnienia o charakterze tranzytowym, przez południową część gminy.

Odpady komunalne z terenu gminy unieszkodliwiane są poza jej obszarem, na składowiskach w Bierkowie (gm. Słupsk) i Chlewnicy (gm. Potęgowo).

Na terenie gminy zlokalizowano stacje bazowe telefonii komórkowej w Wolini, Podolu Wielkim, Stowiecinie, Klęcinie Będziechowie oraz w miejscowości Rzuszcze.

4.4. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

Dla obszarów położonych w miejscowościach Głównicy i Izbica wymogi dotyczące zachowania ładu przestrzennego zostały ustalone w obowiązujących planach miejscowych. Według ustaleń tych planów, w obydwu miejscowościach przewiduje się rozwój budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego, z możliwością uzupełnienia zabudową usługową.

W mpzp dla miejscowości Głównicy, w związku z zaplanowanym, wielofunkcyjnym rozwojem, dokonuje się strefowania przewidywanych funkcji i zaplanowanych terenów, co pozwala na uniknięcie szeregu konfliktów przestrzennych. Zgodnie z planem dla miejscowości Izbica, przewiduje się zrównoważony rozwój tej miejscowości, głównie poprzez rozwój budownictwa mieszkaniowego i zabudowy służącej turystyce, z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego. W planach określa się standardy i parametry dotyczącej nowej zabudowy, wskaźniki dotyczące minimalnych powierzchni działek, powierzchni biologicznie czynnych i powierzchni zabudowy na działkach.

Dla obszarów w rejonie wsi Izbica oraz Gać, z uwagi na położenie odpowiednio w sąsiedztwie i w granicach Słowińskiego Parku Narodowego, szczególne znaczenie ma zrównoważony stopień rozwoju przestrzennego. Przeznaczenie i zagospodarowanie terenów położonych w granicach Słowińskiego Parku Narodowego musi być podporządkowane wymogom ochronnym, wynikającym z obowiązujących przepisów. Równocześnie udostępnianie obszaru parku narodowego w celach naukowych, edukacyjnych, kulturowych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych powinno odbywać się w sposób, który nie wpłynie negatywnie na przyrodę w parku narodowym. Poza planem miejscowym, który obowiązuje dla miejscowości Izbica, wskazania w zakresie zagospodarowania powinny wynikać również z planu ochrony Parku – dla SPN plan ochrony nie został dotychczas ustanowiony. W rejonie obydwu wymienionych wyżej miejscowości nie nastąpiła szczególnie wzmożona presja inwestycyjna związana z turystyką i rekreacją, skutkująca nadmierną koncentracją zabudowy i chaosem urbanistycznym.

W ośrodkach osadniczych na terenie gminy Głównicy zlokalizowane są zespoły zabudowy folwarcznej i założenia dworsko- i pałacowo-parkowe. Obiekty te, wcześniej najczęściej w zarządzie państwowych gospodarstw rolnych, podlegały bądź jeszcze obecnie podlegają przekształceniom własnościowym. W okresie przekształceń część zabudowy uległa dewastacji lub całkowitej ruinie, część obiektów została rozebrana. Dotyczy to w szczególności obiektów gospodarczych, ale także niektórych pałaców i dworów.

Równocześnie wiele jest przykładów dbałości o estetykę miejsca zamieszkania i otoczenia na terenie gminy. Część obiektów i historycznych założeń, po objęciu przez nowych właścicieli, uporządkowano, zabezpieczono, a nawet odrestaurowano, jak pałac w Wolini. Wiele budynków, głównie mieszkalnych, wyremontowano, łącznie z odnową elewacji i wymianą dachów. Porządkowana jest przestrzeń wiejska, urządzone są miejsca publiczne – boiska sportowe, place zabaw.

Na terenie gminy tylko sporadycznie pojawia się zabudowa rezydencjonalna, odbiegająca od typowej zabudowy wiejskiej. Elementem kontrastującym w obszarze zabudowy są zespoły budynków wielorodzinnych, dwukondygnacyjnych, o płaskich dachach, pochodzące na ogół z lat 60-tych i 70tych, tworzące niewielkie osiedla o charakterze miejskim.

W Główczych zachował się historyczny układ „wsi-miasteczka”, a nowa zabudowa, w tym mieszkaniowa, lokalizuje się głównie na terenach poza centrum wsi, zgodnie z ustaleniami planu miejscowego.

W związku z planami lokalizacji siłowni wiatrowych na obszarze gminy, istotne są ustalenia planów miejscowych dla terenów pod te pod te inwestycje, ograniczające wysokość obiektów i nakazujące zachowanie minimalnych odległości od terenów zabudowy. Wg obowiązujących planów, maksymalna wysokość łopaty wirnika elektrowni wiatrowej od poziomu terenu może przekroczyć 150 m (± 5

m). Lokalizacja elektrowni wiatrowych o mocy 0,85 MW i 2,0MW dopuszczalna jest w odległościach odpowiednio 400 i 550 m od zabudowy przeznaczonej na stały pobyt ludzi w celu spełnienia warunków wynikających z dopuszczalnych norm hałasu w środowisku. Odległość od dróg ma wynosić odpowiednio co najmniej: 80 m od drogi powiatowej, 40 m od drogi gminnej i 30 m od drogi wewnętrznej.

4.5. Obowiązujące plany miejscowe i przystąpienia do mpzp

Do roku 2003 dla obszaru gminy Główczyce obowiązywał Miejskowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Główczyce (uchwała Nr 49/94 Rady Gminy Główczyce z dnia 14 grudnia 1994 roku). Z dniem 1 stycznia 2004 roku ww. plan utracił moc, na podstawie art. 87 ust. 3 i 88 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r (Dz. U. Nr 80 z dnia

10 maja 2003 r., poz. 717 z późn. zmianami).

Obecnie, dla części obszaru gminy Główczyce obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z tabelą poniżej.

Tabela 4.3. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarze gminy Główczyce

Lp.	Uchwała Rady Gminy w Główczych	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego	Obszar planu	Przeznaczenie, funkcje w planie
1.	Nr 58/91/03 z dnia 30 października 2003 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego gminy Główczyce w obrębach ewidencyjnych Drzeżewo – Lipno, Żoruchowo, Zgoje-	Nr 119 poz. 2077 z dnia 01.10.2004 r.	działki nr: 4, 5/2, 6, 11, 12, 13/2, 14/4 obręb geodezyjny Drzeżewo – Lipno ; działki nr: 113/5 (cz. dz.), 125/3, 127/4 (cz. dz.), 132, 134, 151/4, 152/2, 154/4, 154/5, 154/6	energetyka wiatrowa, GPZ użytki rolne i produkcja rolna, tereny leśne, tereny komunikacji
	wo, Żelkowo, Przebędowo		obręb geodezyjny Żoruchowo; działki nr: 12/6, 18/1, 18/2, 20 obręb geodezyjny Zgojewo; działki nr: 214, 227, 228, 230/2 obręb geodezyjny Żelkowo; działki nr: 3, 7/1, 8, 9, 10 obręb geodezyjny Przebędowo	

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

2.	Nr 58/92/03 z dnia 30 października 2003 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego gminy Głównicyce w obrębie ewidencyjnym Wykosowo	Nr 119 poz. 2078 z dnia 01.10.2004 r.	działki nr: 2, 3, 4/2, 5, 12, 16/21, 17, 18 obręb geodezyjny Przebędowo	energetyka wiatrowa, GPZ użytki rolne i produkcja rolna, tereny leśne, tereny komunikacji
3.	Nr 79/112/2003 z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Głównicyce	Nr 119 poz. 2079 z dnia 01.10.2004 r.	miejscowość Głównicyce	tereny zabudowy, w tym mieszkaniowej, usług, produkcji, magazynów, składów, tereny rolnicze, leśne, zieleni, cmentarza, tereny komunikacyjne i infrastrukturalne - cała miejscowość
4.	Nr 84/216/2004 z dnia 28 września 2004 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego gminy Głównicyce dla fragmentu działki nr 374/5 w miejscowości Rzuszcze	Nr 159 poz. 3337 z dnia 22.12.2004 r.	fragment działki 375/5 w miejscowości Rzuszcze	stacja bazowa telefonii komórkowej
5.	Nr 57/395/2006 z dnia 24 października 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Izbica	Nr 25 poz. 458 z dnia 01.02.2007 r.	miejscowość Izbica	tereny pod zabudowę mieszkaniową, usługową (w tym rekreacja i obsługa ruchu turystycznego), tereny rolnicze, obsługi produkcji w gospodarstwach rybackich, lasów, cmentarza, komunikacyjne i infrastrukturalne - cała miejscowość
6.	Nr 348/2010 z dnia 24 lutego 2010 roku w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Głównicyce, gmina Głównicyce (działki nr 79, 80/1, 80/2, 81, cz. 71)	Nr 77 poz. 1359 z dnia 28.05.2010	działki nr 71 (cz.dz.), 79, 80/1, 80/2, 81 obręb geodezyjny Głównicyce	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, tereny komunikacyjne
7.	Nr 471/2010 z dnia 08 listopada 2010 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania prze-		liniowy przebieg przez obręby geodezyjne	tereny gazownictwa, tereny zabudowy zagrodowej/gazownictwa, tereny rolnicze/gazownictwa; tereny leśne, dróg publicznych, dróg wewnętrznych i wód śródlądowych.

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

	strzennego Gminy Główczyce pod trasę gazociągu DN 700 wraz z urządzeniami infrastruktury towarzyszącej			
--	--	--	--	--

Trwają prace nad sporządzeniem dwóch zmian planów miejscowych obowiązujących dla wsi Główczyce i Izbica, a w pierwszym półroczu 2011 r. przystąpiono do sporządzenia i zmiany planów miejscowych związanych z lokalizacją siłowni wiatrowych (tabela 4.4.)

Tabela 4.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w trakcie sporządzania na obszarze gminy Główczyce

Lp.	Uchwała Rady Gminy Główczyce		Obszar planu	Planowane przeznaczenie, funkcje
	Nr / data	w sprawie przystąpienia do sporządzenia		
1.	Nr 129/2008 z dnia 14 marca 2008 r.	zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Główczyce	działki nr: 546/15, 546/16, 546/17, 546/18 obręb Główczyce	usługi zdrowia i zabudowa mieszkaniowa (obecnie teren przemysłowy)
2.	Nr 472 /2010 z dnia 08 listopada 2010 r.	zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Izbica dla obszaru obejmującego działkę nr 539, obręb Izbica	działka nr 539 obręb Izbica	realizacja ośrodka badawczego wraz z funkcjami towarzyszącymi (obecnie tereny rolniczy i teren drogi)
3.	Nr 32/2011 z dnia 26 maja 2011r.	miejscowego planu zagospodarowania fragmentu gminy Główczyce dla terenów obejmujących obszar w rejonie planowanej Farmy Wiatrowej Drzeżewo II	obszar w pobliżu wsi Rumsko, Siodłonie i Będziechowo	zainwestowanie związane z energetyką wiatrową
4.	Nr 33/2011 z dnia 26 maja 2011r.	miejscowego planu zagospodarowania fragmentu gminy Główczyce dla terenów obejmujących obszar w rejonie planowanej Farmy Wiatrowej Drzeżewo I	obszar w pobliżu wsi Zgojewo, Zgojewko	zainwestowanie związane z energetyką wiatrową
5.	Nr 34/2011 z dnia 26 maja 2011r.	zmiany miejscowego planu zagospodarowania gminy Główczyce w obrębach ewidencyjnych Drzeżewo-Lipno, Żoruchowo, Zgojewo, Żelkowo, Przebędowo	obszar obowiązującego planu w obrębach ewidencyjnych Drzeżewo-Lipno, Żoruchowo, Zgojewo, Żelkowo, Przebędowo	zainwestowanie związane z energetyką wiatrową-zmiana wskaźnika dotyczącego wysokości obiektów budowlanych

6.	Nr 35/2011 z dnia 26 maja 2011r.	zmiany miejscowego planu zagospodarowania gminy Główczyce w obrębie ewidencyjnym Wykosowo	obszar obowiązującego planu w obrębie ewidencyjnym Wykosow	zainwestowanie związane z energetyką wiatrową-zmiana wskaźnika dotyczącego wysokości obiektów budowlanych
7.	Nr 36/2011 z dnia 26 maja 2011r.	miejscowego planu zagospodarowania fragmentu gminy Główczyce dla terenów obejmujących obszar w zakresie ustanowienia obszaru oddziaływania wokół obowiązujących planów miejscowych w rejonie FW Drzeżewo I i III	obszary w rejonie wsi Drzeżewo oraz WykosowoPrzebędow o	ustanowienie zakazu zabudowy w związku z przewidywanym ponadnormatywnym oddziaływaniem akustycznym farmy wiatrowej

W roku 2002 Rada Gminy Główczyce podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Żelkowo (Uchwała nr 40/465/2002 z dnia 26 czerwca 2002 roku) - dotychczas nie przystąpiono do prac nad planami.

4.6. Wnioski do zmiany studium

Do zmiany Studium wpłynęły wnioski od organów i instytucji, w tym właściwych do opiniowania i uzgadniania projektu Studium oraz wnioski indywidualne. Zestawienie tych wniosków zawarto w tabelach 4.5. i 4.6.

Tabela 4.5. Wykaz wniosków instytucji i organów złożonych po ukazaniu się zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Główczyce zgodnie z art. 11 pkt 1 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Lp.	Nazwa jednostki organizacyjnej	Treść wniosku
INSTYTUCJE I ORGANY WŁAŚCIWE DO UZGODNIENIA I OPINIOWANIA PROJEKTU ZMIANY STUDIUM		

1.	<p>Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku Delegatura w Słupsku</p>	<p>Wniosek o uwzględnienie zagadnień związanych z zapewnieniem warunków bezpieczeństwa mieszkańców gminy: 1) zagrożenie skażeniami</p> <p>Informacja o braku zagrożeń skażeniami promieniotwórczymi w okresie pokoju i braku zakładów, które magazynują lub wykorzystują do produkcji toksyczne środki przemysłowe w ilościach stwarzających zagrożenie dla ludności, Przez obszar gminy nie przebiegają trasy kolejowe i kołowe stanowiące wyznaczone trasy przewozu niebezpiecznych substancji chemicznych (lokalne rejonu skażeń mogą spowodować przewozy niekontrolowane na głównych trasach komunikacyjnych, w tym wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 213.</p> <p>2) zagrożenie powodziowe</p> <p>Możliwość wystąpienia terenów zalewowych w obrębie jeziora Łebsko, przy ujściach i w dolinach rzek: Łeby, Łupawy i Cieku Główniczkiego (łącznie ok. 800 ha), a ponadto, w przypadku awarii urządzeń hydrotechnicznych - systemów odwadniających i elektrowni wodnych na rzece Łupawie w miejscowościach Drzeżewo i Żelkowo.</p> <p>3) zagrożenie pożarowe</p> <p>Możliwość powstania ognisk pożarów przestrzennych kompleksów leśnych (w szczególności dotyczy leśnictw: Izbica, Szczypkowiec i Żoruchowo). Brak większego zagrożenia dla ludności, ewentualnie okresowe zakłócenia w przejeździe dróg lokalnych i uszkodzenia napowietrznych sieci przesyłowych elektroenergetycznych i telekomunikacyjnych. Zagrożenia średniej skali mogą stanowić pożary w zakładach wykorzystujących do produkcji lub magazynujących materiały łatwopalne – tartaki, stacje paliw.</p> <p>4) zagrożenie epidemiologiczne</p> <p>Możliwość wystąpienia skażeń biologicznych u ludzi i zwierząt o znamionach epidemii w rejonach o dużym nasileniu ruchu turystyczno-wczasowego i w większych ośrodkach hodowli zwierząt. Zwrócona uwaga na rejon o zwiększonej ilości hodowli zwierząt, w tym Główniczce, Izbica, Rzuszcze, Pobłocie, Kłęczyno, Stowięcino, grzebnowiska zwierząt, oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów i awaryjne ujęcia wody. 5) zabezpieczenie potrzeb wody</p> <p>W celu pełnego pokrycia potrzeb wody w okresach zagrożeń czasu pokoju i wojny należy dążyć do rozbudowy sieci wodociągowej w oparciu o ujęcia głębinowe na terenie gminy oraz budowy lub wytypowania studni awaryjnych. Podkreślona potrzeba co najmniej utrzymania stopnia czystości wód powierzchniowych (jezior) oraz eksploatacji istniejących ujęć w sposób nie powodujący zanieczyszczenia zbiorników wód głębinowych. Należy rozwijać sieć sztucznych (krytych) zbiorników wody (rezerwa w przypadku skażeń) oraz dążyć do zabezpieczenia ujęć w awaryjne źródła prądu.</p> <p>6) Elektroenergetyka i telekomunikacja</p> <p>Należy dążyć do wymiany linii napowietrznych na kable ziemne, wybór względnie bezpiecznej trasy, dublowanie innymi środkami łączności. Ośrodki dyspozycyjne mocy i inne ważne urządzenia sieciowe należy lokalizować w odległości bezpiecznej od obiektów o ważnym znaczeniu gospodarczym i strategicznym. Sieć energetyczna powinna być rozbudowywana w sposób umożliwiający wielokierunkowe zasilanie. Należy rozwijać lokalne, w tym indywidualne i niekonwencjonalne źródła energii elektrycznej.</p>
2.	<p>Zarząd Województwa Pomorskiego w Gdańsku</p>	<p>Informacje i wnioski w zakresie: konieczności uwzględnienia ustaleń obowiązującej Strategii rozwoju województwa pomorskiego i planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego; konieczności uwzględnienia zadań samorządu województwa, które wskazane zostały w planie zagospoda-</p>

		<p>rowania przestrzennego województwa pomorskiego, na podstawie następujących obowiązujących dokumentów: Program udrażniania rzek województwa pomorskiego, Program Rozwoju dróg wodnych Delt Wisły i Zalewu Wiślanego – Pętla Żuławska Międzynarodowa Droga Wodna E-70, Program Ochrony Środowiska na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011-2014, którego część stanowi Plan gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego, Wieloletni program inwestycyjny Województwa Pomorskiego, Program małej retencji województwa pomorskiego do roku 2015; potrzeby uwzględnienia innych dokumentów uchwalonych przez Sejmik Województwa Pomorskiego lub Zarząd Województwa Pomorskiego, które wyznaczają kierunki rozwoju lub określają ramy prowadzonych działań prorozwojowych (zapisy zawarte w dokumentach jako wnioski do studiów nie mające charakteru ustaleń). Dotyczy następujących dokumentów: Strategia rozwoju turystyki województwa pomorskiego na lata 2004-2013, Regionalna strategia energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych, Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2007-2010, Regionalna strategia rozwoju transportu w województwie pomorskim na lata 2007-2020, Regionalny program operacyjny województwa pomorskiego na lata 2007-2013, Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa pomorskiego, Program rozwoju produktów turystycznych województwa pomorskiego na lata 2008-2013;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wymaganej spójności projektu zmiany Studium z innymi dokumentami, uchwalonymi przez radę gminy; 2) informacja o opracowanych analizach i studiach oraz koncepcjach, zawierających informacje istotne dla opracowywanego dokumentu, w tym: Studium możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w województwie pomorskim, Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, Studium ekofizjograficzne województwa pomorskiego, studia przyrodniczo-krajobrazowe województwa pomorskiego, Współczesne kształtowanie przestrzeni publicznej województwa pomorskiego, Koncepcja rozwoju systemu rowerowego województwa pomorskiego – Zielona Księga.
3.	<p>Wojewódzki Konserwator Zabytków</p> <p>Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku Delegatura w Słupsku</p>	<p>Wn</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ek o uwzględnienie zakresu problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego, obejmującej m. 2) charakterystykę i waloryzację zasobów dziedzictwa kulturowego (określenie obszarów i obiektów podlegających ochronie, oznaczenie i opisanie ich wartości kulturowych i przestrzennych), ocenę stanu dziedzictwa kulturowego i wynikających stąd uwarunkowań dotyczących zasad jego ochrony (zachowanie-dekapitalizacja, użytkowanie, zagrożenia materialne i przestrzenne obiektów i obszarów). 3) kierunki i zasady ochrony dziedzictwa kultury, w tym programy i konieczne działania, postulaty do programów rządowych, obszary i obiekty postulowane do ochrony, 4) określenie obszarów dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest postulowane m. In. ze względu na ochronę wartości kulturowych gminy.
4.	<p>Dyrektor Słowińskiego Parku Narodowego Smółdzino</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) informacje o istniejących elementach zagospodarowania przestrzennego terenu S.P.N. – (głównie obiekty i urządzenia dla potrzeb podstawowych zadań Parku w dziedzinie ochrony przyrody, udostępnieniem dla nauki, edukacji i turystyki oraz dla potrzeb funkcji mieszkalnych i mieszkalnousługowych miejscowości Gać); 2) wnioski z projektu planu ochrony S.P.N. dla miejscowości Gać dotyczące przeznaczenia terenu, zasad kształtowania zabudowy, zasad ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu oraz środowiska kulturowego, zasad obsługi komunikacyjnej i technicznej; 3) podkreślona konieczność ochrony przyrody i walorów krajobrazowych SPN, równocześnie wniosek o zapis w treści Studium o dopuszczeniu budowy obiektów i urządzeń w granicach Parku i jego bezpośrednim sąsiedztwie tylko wówczas, jeżeli nie doprowadzi to do utraty cech charakterystycznych danego krajobrazu;

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

		<p>4) podkreślone znaczenie stopnia rozwoju przestrzennego dla ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych i zalecenia dotyczące zasad przy tworzeniu planów miejscowych i decyzji o warunkach zabudowy, dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ochrony bezpośredniej strefy wglądów na tereny Parku z głównych szlaków komunikacyjnych (w tym rowerowych i pieszych), b) utrzymania istniejącego charakteru i skali zabudowy w historycznie wykształconych ośrodkach osadniczych oraz terenach planowanego rozwoju, w obrębie których nowa zabudowa będzie harmonijnie wkomponowana w otoczenie, c) budowy kompleksowego systemu wysokosprawnych oczyszczalni i kanalizacji zbiorczej z eliminacją miejsc gromadzenia odpadów w sąsiedztwie Parku; <p>5) wskazana potrzeba ochrony walorów krajobrazowych poprzez wyznaczenie strefy buforowej zapewniającej ochronę walorów widokowych (ochrona ekspozycji najbardziej atrakcyjnych elementów) - wniosek o wyznaczenie w studium strefy buforowej w bezpośrednim sąsiedztwie granicy Parku i wprowadzenie od strony granicy SPN nieprzekraczalnej linii zabudowy w odległości minimum 20 m;</p> <p>6) wniosek o umieszczenie zapisu o utrzymaniu istniejącego charakteru i skali zabudowy historycz-</p>
		<p>nie wykształconych ośrodków osadniczych, położonych bezpośrednio przy granicy Parku i o konieczności strefowania wysokości i intensywności lokalizowanej zabudowy. Nowa zabudowa ma być dostosowana do istniejącego otoczenia, preferowana ma być zabudowa jednokondygnacyjna z poddaszem użytkowym. Całkowita wysokość obiektów nie może przekroczyć dwóch kondygnacji z poddaszem użytkowym;</p> <p>7) informacja o zidentyfikowanych zagrożeniach w pasie terenu szerokości 1 – 1,5 km otaczającego Park (brak systemów kanalizacyjnych, wyraźne tendencje do wprowadzania nowej zabudowy mieszkalno-usługowej, lotniskowej (konieczność budowy wysokosprawnych systemów kanalizacji);</p> <p>8) wskazanie planów miejscowych jako instrumentu stanowiącego podstawę do przygotowania odpowiednich programów i dokumentacji dla podjęcia rozbudowy i modernizacji istniejących sieci uzbrojenia i harmonijnego wprowadzania nowej zabudowy;</p> <p>9) wskazanie zagrożeń dla środowiska kulturowego w otoczeniu SPN, związanych z naporem inwestycyjnym w miejscowościach w pobliżu granic Parku, parcelacją terenów pod zabudowę lotniskową, załamaniem skuteczności planowania przestrzennego (anarchia lokalizacyjna w miejscach o wyższej rencie położenia);</p> <p>10) wniosek o określenie w studium dopuszczalnej powierzchni działki, określenie maksymalnej intensywności zabudowy oraz dostosowanie powierzchni zabudowy do tradycyjnych budynków wsi pomorskiej, ponadto zapisu o elewacjach i pokryciu dachowy nawiązującym w swym charakterze do charakteru architektury regionu Pomorza;</p> <p>11) wniosek o zapis o zakazie realizacji inwestycji mogących zmienić stosunki wodne w granicach SPN.</p>
5.	Urząd Komunikacji Elektronicznej Delegatura w Gdyni	<p>1) w projekcie należy uwzględnić regulacje zawarte w art. 46 ust.1 Ustawy z dnia 7 maja 2010 r., skutkujące niestosowaniem zakazów lokalizowania inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej oraz nieprzyjmowaniem rozwiązań uniemożliwiających lokalizowanie w/w regulacji;</p> <p>2) wniosek o uwzględnienie kierunku rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej, zapewniając techniczną i przestrzenną dostępność do systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych, funkcjonujących na rynku usług komunikacji elektronicznej. Należy przewidzieć możliwości:</p> <p>3) lokalizacji sieci telekomunikacyjnej zarówno w tradycyjnych, jak i nowych technologiach, w tym budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury światłowodowej</p> <p>4) objęcie terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemami sieci internetowej wojewódzkiej i krajowej</p> <p>5) rozwoju systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych) stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i w regionie</p> <p>Ponadto w piśmie zawarto wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.</p>

INSTYTUCJE I ORGANY POZOSTAŁE		
1.	Energa-Operator Oddział Słupsk	Informacja o przebiegu linii elektroenergetycznych o napięcia 15 kV i 0,4 kV, mogących kolidować z projektowaną zabudową (usuwanie ewentualnych kolizji lub przebudowa linii możliwa jest tylko za zgodą operatora na koszt strony zainteresowanej).
2.	PSE Polskie Sieci Elektroenergetyczne -Północ sp. z o.o. Bydgoszcz	1) wniosek o ujęcie przebiegu napowietrznej linii przesyłowej o napięciu 400 kV relacji SłupskŻarnowiec oraz planowanej stacji elektroenergetycznej 400/110 kV Dargoleza w rejonie skrzyżowania drogi Dargoleza-Podole Wielkie z linią 400 kV relacji Słupsk –Żarnowiec. 2) wniosek o uwzględnienie pasa technologicznego dla linii 400 kV, szerokości 80 m (po 40 m od osi linii w obu kierunkach w rzucie poziomym) wraz z wytycznymi dotyczącymi ograniczenia w użytkowaniu terenu. 3) określone wymagania dotyczące lokalizacji turbin wiatrowych od linii elektroenergetycznej najwyższych napięć – wskazana wskaźnikowo minimalna odległość turbiny wiatrowej od linii, ponadto wskazania dotyczące ochrony przeciwdrganiowej dla linii.
3.	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA, Regionalny Oddział Przesyłu Gazu w Gdańsku	1) informacja o braku obiektów systemu przesyłowego na terenie gminy Główny 2) informacja o projektowanym gazociągu wysokiego ciśnienia DN700, ze wskazaniem jego przebiegu przez teren gminy Główny.
4.	Pomorski Operator Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. Oddział Dystrybucji Gazu w Gdańsku	Informacja o braku obiektów sieci gazowej na terenie gminy Główny i propozycja uwzględnienia miejsc pod dystrybucyjną sieć gazową pozwalającą w przyszłości doprowadzić paliwo gazowe do zainteresowanych odbiorców (gazyfikacja możliwa jest na wniosek zainteresowanych mieszkańców i przedsiębiorców po przeprowadzeniu analiz techniczno-ekonomicznych uzasadniających daną inwestycję).

5.	Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych Województwa Pomorskiego Terenowy Oddział ul. Jaracza 18a 76-200 Słupsk	<p>1) informacje i wnioski dotyczące:</p> <p>a) rzek Łupawa i Łeba jako śródlądowych wód powierzchniowych stanowiących własność publiczną, istotnych dla kształtowania zasobów wodnych i ochrony przeciwpowodziowej,</p> <p>b) rzek Pustynka, Skórzynka, Warblinka, Struga Głównicza, Struga Kłępińska, Struga O Poblocie, Brodnica-Wierzchocino, Stara Łeba-Gorzyno, Rzechcinka, Struga Wielka Wieś, Brodniczka jako śródlądowych wód powierzchniowych stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa,</p> <p>c) kanałów: Poblocie I, A Poblocie, Izbica 14, A Pompowy, D Pompowy, Ptasi, A Cecenowo, B Cecenowo, Izbica I, Młyński, Sieciński oraz wałów nad jeziorem Łebsko (Lisia Góra) i wstecznych rzek: Łeby, Pustynki, Strugi Kłępińskiej, Strugi Głównicznej, jako urządzeń melioracji wodnych podstawowych.</p> <p>Istnieje konieczność zapewnienia dostępu do w/w wód i kanałów, przez wyłączenie z zabudowy i nasadzeń drzew pas szerokości 10 m od górnych krawędzi ich skarp;</p> <p>2) informacja o występowaniu terenów zagrożonych powodzią - wnioskowane ze względów bezpieczeństwa do wyłączenia z zabudowy;</p> <p>3) informacja o występowaniu urządzeń melioracji wodnych szczegółowych (w tym sieci drenarskiej) – nie wskazane przeznaczenie terenów wyposażonych w w/w sieć pod zalesienia bądź nasadzenia drzew i krzewów;</p> <p>4) przy wyznaczeniu obszarów do ochrony przyrody rozważyć należy możliwości gospodarowania wodą na terenach przyległych.</p>
----	---	--

Tabela 4.6. Wykaz wniosków złożonych na podstawie art. 11 pkt 1 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym do zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głównicza

Lp.	Treść wniosku	Oznaczenie nieruchomości, której dotyczy wniosek
WNIOSKI ZŁOŻONE W WYZNACZONYM TERMINIE PO UKAZANIU SIĘ OGŁOSZENIA O PODJĘCIU UCHWAŁY O PRZYSTĄPIENIU DO SPORZĄDZENIA ZMIANY STUDIUM		
1.	Wniosek o uwzględnienie terenów lokalizacyjnych dla małych parków wiatrowych składających się z małych siłowni wiatrowych o maksymalnej mocy do 2 MW	dz. nr: 239, 238/1, 238/2, 237, 236/2, 236/1, 235/1, 234/1, 233/1, 294, 292, 290, 288, 286, 284, 282, 219, 220, 221, 222/2, 222/1, 530/3, 530/2 obr. Głównicza
2.	Wniosek o uwzględnienie terenów lokalizacyjnych dla małych elektrowni wodnych z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą	dz. nr: 47/5, 47/3, 47/4, 46/5 obr. Skórzyno
3.	Wniosek o uwzględnienie terenów lokalizacyjnych dla małych parków wiatrowych składających się z małych siłowni wiatrowych o maksymalnej mocy do 2 MW	dz. nr: 2, 3, 25, 26, 56/2, 56/3, 57 obr. Głównicza
4.	Wniosek o uwzględnienie terenów lokalizacyjnych dla małych elektrowni wodnych z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą	dz. nr: 328, 379/2 obr. Izbica
5.	Wniosek o uwzględnienie terenów zabudowy mieszkaniowousługowej, terenów rekreacyjnych i terenów pod małe obiekty hydroenergetyczne	dz. nr: 52, 53, 1/4, 325 obr. Wielka Wieś
6.	Wniosek o uwzględnienie terenów lokalizacyjnych dla obiektu hydroenergetycznego oraz zbiornika retencyjnego /stawu	dz. nr: 301/3, 301/2 obr. Izbica
7.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie wskazania działki nr 13/2 obręb jako działki rolniczej	dz. nr 13/2 obr. Żelkowo

WNIOSKI ZŁOŻONE PRZED UKAZANIEM SIĘ OGŁOSZENIA O PODJĘCIU UCHWAŁY O PRZYSTĄPIENIU DO SPORZĄDZENIA ZMIANY STUDIUM		
1.	Wniosek o zmianę dotyczącą działki przewidzianej jako budowlanej (w Studium w granicach terenu zabudowy istniejącej) – wnioskuję się o jej pozostawienie jak w dotychczasowym użytkowaniu, tj. jako grunt rolny ogród).	dz. nr 51/18 obr. Podole Wielkie
2.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie wskazania działki nr 13/2 obręb Żelkowo w rejonie rozwojowym – wnioskuję się o pozostawienie działki jako terenu rolnego (działka niezbędna dla potrzeb prowadzonego gospodarstwa).	dz. nr 13/2 obr. Żelkowo
3.	Wniosek o zmianę dotyczącą funkcji przewidzianej dla działek w obrębie Cecenowo (pod farmy wiatrowe) – wnioskuję się o wycofanie w/w funkcji z planu (studium).	dz. nr 92, 94/1, 122, 226/4 i 248 obr. Cecenowo
4.	Wniosek o zmianę dotyczącą funkcji dla terenu w obrębie Cecenowo (pod farmy wiatrowe) – wnioskuję się o wycofanie w/w funkcji z planu (studium) i pozostawienie terenów rolnych.	obszar obrębu geodezyjnego Cecenowo
5.	Wniosek o wycofanie się z decyzji o budowie na terenie pól wsi Cecenowo siłowni wiatrowych.	obszar obrębu geodezyjnego Cecenowo;
6.	Wniosek o wskazanie procedur, jakie należy podjąć w celu zmiany przeznaczenia nieruchomości z rolnych na tereny przewidziane pod zabudowę usługowo – mieszkalną.	dz. nr 78/1 i 78/2 obr. Kłęcino
7.	Wniosek o dokonanie zmiany zapisów znajdujących się w Studium, z uwzględnieniem przeznaczenia wnioskowanych działek na tereny pod elektrownie wiatrowe.	dz. nr 74/1, 274 obr. Kłęcino dz. nr 120, 123, 130, 131, 136, 137 obr. Wielka Wieś, dz. nr 113 obr. Główny
8.	Wniosek o dokonanie zmiany zapisów znajdujących się w Studium w zakresie uwzględniającym przeznaczenie nieruchomości pod zabudowę mieszkaniową.	dz. nr 73/7 obr. Rumsko
9.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie wskazania działki nr 13/2 obręb Żelkowo w rejonie rozwojowym – wnioskuję się o pozostawienie działki jako terenu rolnego.	dz. nr 13/2 obr. Żelkowo
10.	Wniosek o uwzględnienie w Studium lokalizacji elektrowni wiatrowych w obrębach: Podole Wielkie, Warblino, Przebędowo, Zgojewo i Żoruchowo zgodnie z załącznikiem graficznym.	obróby geodezyjne Podole Wielkie, Warblino, Przebędowo, Zgojewo, i Żoruchowo
11.	Wniosek o zmianę funkcji działki z usługowej na mieszkalnouslugową.	dz. nr 467 obr. Pobłocie
12.	Wniosek o przeznaczenie działek do zalesienia oraz przeznaczenia tych terenów pod lokalizację siłowni wiatrowych	dz. nr 340 i 328 obr. Izbica
13.	Wniosek o zmianę przeznaczenia działki z siedliskowej na budowlaną	dz. nr 90/1 obr. Główny
14.	Wniosek o zmianę przeznaczenia działki z funkcji lasów pod zabudowę mieszkaniową	dz. nr 611 obr. Izbica
15.	Wniosek o przeznaczenie działki pod zabudowę ekologiczną i biodynamiczną uprawę z biologiczną oczyszczalnią ścieków	dz. nr 539 obr. Izbica
WNIOSKI ZŁOŻONE PO TERMINIE UKAZANIA SIĘ OGŁOSZENIA O PODJĘCIU UCHWAŁY O PRZYSTĄPIENIU DO SPORZĄDZENIA ZMIANY STUDIUM		

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie umożliwienia przeznaczenia działek nr 85/23, 89/2, 80/8 obręb Wolinia do budowy farmy wiatrowej	dz. nr 85/23, 89/2, 80/8 obr. Wolinia
2.	Wniosek o uwzględnienia działki jako rekreacyjno-budowlanej	cz. dz. nr 121 obr. Cecenowo
3.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową i GPZ w obrębach Podole Wielkie, Przebędowo, Warblino i Zgojewo	działki w obrębach Podole Wielkie, Przebędowo, Warblino i Zgojewo, zgodnie z zał. graficznym
4.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową w obrębie Wielka Wieś PGR oraz pod ogrody działkowe w obrębie Pobłocie	dz. nr 17, 6/6, 12/15, 12/14, 15, 59, 6/2, 61, 8/6, 3/15, 58, 60 obr. Wielka Wieś PGR 531/17 obr. Pobłocie
5.	Wniosek pod budowę farmy wiatrowej i GPZ w obrębach Rumsko, Siodłonie, Drzeżewo-Lipno, Będziechowo	dz. nr 1, 2, 3/2, 77, 79, 80/1, 80/3, 80/5, 80/6, 80/7, 82/1 obr. Rumsko dz. nr 8, 9, 46, 10/1, 11/2, 18/21, 19/2, 21/1, 36/5, 36/7, 7/2, 43/14, 43/9, 50/2, 218/1 w obr. Siodłonie dz. nr 289, 294, 295, 296, 300, 301, 302, 311, 317, 3/5, 3/6, 224/11, 224/12, 224/13, 224/14, 224/15, 224/2, 224/4, 224/5, 224/6, 224/7, 224/8, 224/9, 257/2, 259/1, 283/2, 288/1, 298/1, 309/1, 312/1, 313/1, 315/1, 316/1, 320/5, 320/6, 320/7, 320/8, 323/1, 325/1, 326/1, 327/1, 335/1, 338/1, 307/1 w obr. Będziechowo
6.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową w obrębie Będziechowo	dz. nr 126, 142/1, 145/1, 137/4 w obr. Będziechowo
7.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową w obrębie Żelkowo	dz. nr 214, 227, 228, 230/2 w obr. Żelkowo
8.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową w obrębach Żelkowo i Choćmirowo	dz. nr 18/1, 20/1, 31, 32, 33, 43/1, 34/2, 37/1, 38-41, 42/1-3, 43, 44, 46, 47/1, 48, 49, 50, 51/1, 51/2, 5260, 61/1, 61/2, 62-65, 66/1, 66/2, 67, 68/1-3, 69-76, 77/1, 78-82, 83/2, 84-89, 92, 95, 100, 102/2, 103, 163/1, 164/6, 322/1, 323, 324/2-5, 325/1-3, 326/1-2 w obr. Żelkowo dz. nr 34, 36, 38, 40, 47, 49, 52/2, 52/6, 52/7, 52/8, 53/2, 53/3, 53/5, 53/6, 65, 66, 73 w obr. Choćmirowo
9.	Wniosek pod budowę farmy wiatrowej, GPZ i linii przesyłowych 110 kV w obrębach Wykosowo i Przebędowo	dz. nr 8, 9, 15/1, 15/3, 15/4, 15/5, 15/6, 20, 28/2, 28/3, 29, 35/2, 35/3 w obr. Przebędowo dz. nr 16/14, 16/16, 16/21, 156, 157, 184, 187, 188, 21/1, 21/2, 41/2, 106, 141, 143, 145, 147, 148, 150, 152, 93, 94, 95, 96, 124, 134, 190, 192, 194, 196, 199, 1/4 w obr. Wykosowo
10.	Wniosek pod budowę farmy wiatrowej, GPZ i linii przesyłowych 110 kV w obrębie Drzeżewo-Lipno	dz. nr 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 72/3, 72/5, 73, 74, 75/1, 75/2, 76, 4, 5/1, 5/2, 142, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 195, 203, 204, 207, 19/1, 19/2, 19/3, 20, 21/1, 21/2, 24, 25, 26/1, 26/2, 27, 28, 31, 32, 33, 96, 104/1, 105/3, 2, 8/1, 8/2, 8/8, 9, 10, 11/2, 11/3, 12, 13/1, 13/2 obr. Drzeżewo-Lipno
11.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową w obrębach Pobłocie, Rzuszcze, Warblino, Główczyce	dz. nr 206/12 w obr. Pobłocie dz. nr 281/2, 281/4, 281/5, 290/2, 291/2, 292/4, 301, 339/1, 339/2, 346/1, 269, 275, 276/2, 267, 335, 142, 144, 126/5, 255, 111, 419, 457, 121/5, 199, 157, 141, 139, 138, 155, 372 w obr. Rzuszcze dz. nr 67, 75, 82, 39/1, 39/2, 196/1, 196/2 w obr. Warblino dz. nr 77, 161, 171, 18/1, 19/1, 65/2 w obr. Główczyce
12.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową w obrębach Stowięcino i Górzyno	dz. nr 46/6, 78/2 w obr. Stowięcino dz. nr 145/3 w obr. Górzyno
13.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową w obrębach Wykosowo i Główczyce	dz. nr 192 w obr. Wykosowo dz. nr 302/2, 303, 306, 313/1, 315/1, 344/1, 347/3, 530/2, 530/3 w obr. Główczyce

14.	Wniosek o zmianę Studium w zakresie uwzględnienia terenów pod farmę wiatrową w obrębach Przebędowo, Dargoleza, Warblino, Główny	dz. nr 2, 1/21, 1/22, 1/23, 1/24, 1/25, 1/28, 15/6, 16/1, 17/1 w obr. Przebędowo dz. nr 19 w obr. Dargoleza dz. nr 53, 54, 55, 61, 62, 68, 81, 180, 65/2, 66/1, 66/2, 143/2, 143/8, 15/12, 15/19, 184/1, 183, 181/2, 109/2, 176/1 w obr. Warblino dz. nr 549 w obr. Główny
15.	Wniosek o zmianę w Studium zapisów, polegającą na dodaniu do tekstu Studium ogólnego zapisu o możliwości poszukiwania i rozpoznawania złóż gazu ziemnego i ropy naftowej, jak również ich ewentualnego wydobycia oraz możliwości umieszczenia rurociągów wysokociśnieniowych umożliwiających transport przy ewentualnym wydobyciu	obszar gminy
16.	Wniosek o uwzględnienie nieruchomości jako obszarów przeznaczonych na cele związane z energetyką wiatrową	dz. nr 145/1, 126, 137/1 obr. Będziechowo

5. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego

5.1. Uwarunkowania fizjograficzne

Rzeźba terenu, formy geomorfologiczne i utwory powierzchniowe

Gmina Główny leży w obrębie prowincji Pojezierzy Południowobałtyckich, w centrum makroregionu Pobrzeże Koszalińskie, na styku trzech mezoregionów: Wybrzeże Słowińskie (północno – wschodnia część gminy), Pradolina Redy – Łeby (wschodnie obrzeże gminy) i Wysoczyzna Damnicka (pozostała część gminy). Gmina wyróżnia się zróżnicowaną budową geomorfologiczną, z którą wiąże się urozmaicona rzeźba terenu. Północna część gminy stanowi fragment Niziny Gardnieńsko-Łebskiej, obejmującej płaskie, nisko położone rozległe równiny torfowe pochodzenia holoceniowego, otaczające j. Łebsko i dolny odcinek doliny Łeby. Powierzchnie te są nieznacznie wyniesione ponad poziom morza (od 0,1 m do 5,0 m n.p.m.). Spadki terenu sięgają tu od 0,1% do 0,5%. Nizinę urozmaicają wyżej wyniesione formy postglacjalne (holoceniowe), zaliczające się do starszych nadmorskich form eolicznych. Są to: pola piasków przewianych w okolicach Gaci i ostaniec sandrowy w rejonie wsi Izbica.

Południową granicę Niziny Gardnieńsko-Łebskiej, na linii Zgierz – Rzuski Las – Następowo – Gatka – Cecenowo, wyznacza ciąg wzniesień moren czołowych subfazy gardnieńskiej zlodowacenia pomorskiego. Ciąg ten wyróżnia się powierzchniowo w postaci wałów i garbów moreny czołowej, o dużych wysokościach względnych do 50-60 m i dużych spadkach terenu. Na przedpolu ciągu wzniesień moren czołowych subfazy gardnieńskiej występują równinne formy akumulacyjne związane z działalnością wód lodowcowych (równiny sandrowe, ostańce sandrowe i stożki napływowe). Z kolei dalej na południe, rozciąga się Wysoczyzna Damnicka. W pasie na południe od Żelkowa aż do Rumska oraz na południe od miejscowości Drzeżewo, Wielka Wieś, Wykosowo, Przebędowo, a także na zachód od Główny i na południe od Ciemina, Rzuszcza i Poblucia aż po Cecenowo, tworzą ją powierzchnie płaskiej wysoczyzny dennomorenowej, o wysokościach sięgających do 60 m n.p.m., z niewielkim udziałem terenów o deniwelacji do 10 m i nachyleniu terenu do 7%. Na południowy - zachód od Wykosowa i na południowy - zachód od Stowięcina powierzchnię stanowi wysoczyzna morenowa falista. Jest to obszar o wysokościach względnych sięgających 60 - 70 m n.p.m. z niewielkim udziałem terenów o deniwelacji do 10 m i nachyleniu terenu do 10%. Płaskie i faliste powierzchnie wysoczyzn dennomorenowych urozmaicają formy wypukłe: wzniesienia moren czołowych akumulacyjnych i spiętrzonych oraz formy wklęsłe: wytopiska i zagłębienia wypełnione wodą bądź zatorfione. Ponadto południową, wysoczyznową część gminy rozcinają mniejsze doliny rzeczno - denudacyjne: Rzechcinki i

Strumienia Główczyckiego (Strugi Główczyckiej), a także dolinki denudacyjne Skórzynki i Warblinki. Rozcięciom erozyjnym i dolinkom rzeczonym towarzyszą strome zbocza, o wysokościach dochodzących do 10 - 20 m i nachyleniu ~10%, w tym wzdłuż lewego zbocza doliny rzeki Łupawy oraz wzdłuż doliny rzeki Warblinki. Dolina Łupawy rozcinająca wysoczyznę w południowej części gminy jest stosunkowo wąska, jej dno rozszerza się rejonie Żelkowa.

Wschodnia część gminy to fragment Pradoliny Łeby, stanowiącej rozległą, polodowcową formę dolinną, wypełnioną utworami holoceniowymi, o szerokości dna 2-3 km, odwadnianą przez rzekę Łebę. Na styku Pradoliny i obszaru wysoczyzny morenowej, wzdłuż linii Wolinia – Podole, zaznaczają się krawędzie erozyjne w postaci stromych zboczy wysoczyzny, których wysokość sięga niekiedy 30 - 50 m, a stoki nachylone są nawet do ponad 15%. Dolinie Łeby towarzyszą piaszczyste terasy położone na wysokości do ~10 m nad poziom rzeki. Niewielkie tarasy dolinne spotkać można także w dolinie rzeki Pustynki, na północny - zachód od Równa.

Powierzchniowe formy antropogeniczne związane są z dawnymi miejscami składowania odpadów (Wykosowo, Izbica, Stowięcino, Żelkowo i Cecenowo - obiekty poddane rekultywacji), kopalnią torfu Krakulice – Gace i wyrobiskami związanymi z nielegalnym pozyskiwaniem kopalin, w tym surowców ilastych (Wolinia – Dargoleza), kruszywa naturalnego (Główczyce, Żelkowo) oraz torfów. Największe antropogeniczne przekształcenia rzeźby związane są z regulacją stosunków wodnych, (kanały, rowy melioracyjne, wały przeciwpowodziowe, głównie w północnej części gminy, ponadto progi piętrzące wody dla celów energetycznych w dolinie rzeki Łupawy w Drzeżewie, Żelkowie oraz na Strumieniu Główczyckim w Główczych, stawy rybne, w tym w dolinie Łupawy koło Żelkowa). Czytelne formy stanowią nasypy oraz wykopy drogowe i kolejowe oraz przekształcone antropogenicznie powierzchnie w obrębie terenów zabudowy.

Na obszarze gminy, przypowierzchniową warstwę budują głównie utwory czwartorzędowe pochodzenia plejstoceniowego oraz holoceniowe osady rzeczne, jeziorne i bagienne.

Plejstocen w fazie zlodowacenia północnobałtyckiego (interstadiał Grudziądz), reprezentują piaski rzeczne w okolicach Warblina, na głębokości 20 - 41 m. Z kolei zlodowacenie bałtyckie - stadiał leszczyńsko-pomorski, reprezentują:

- piaski i żwiry wodnolodowcowe dolne udokumentowane w okolicy Podola Wielkiego, na północ od Klęcina, między Rumskiem a Siodłoniem oraz wyspowo wzdłuż stoków dolin rzek: Strumienia Główczyckiego oraz Warbliniarki,
- gliny zwałowe na znacznych obszarach w strefach wysoczyzn morenowych, zlokalizowane są w centralnej i południowej części gminy,
- piaski i żwiry akumulacji szczelinowej – w okolicach Siodłonia i Rumsk (po zachodniej stronie rynny klęcińskiej) oraz Pobłocia Wielkiego,
- mułki, piaski i żwiry tarasów kemowych – budują one nieciągły poziom tarasów kemowych towarzyszących krawędziom dolin wód roztopowych (Wolinia – Główczyce oraz w okolicach Wielkiej Wsi,
- mułki, piaski i żwiry kemów występujące wyspowo na niewielkich obszarach wysoczyznowych w okolicach Rzuszcza i na północ od Rumsk,
- piaski, żwiry i gliny moren czołowych i martwego lodu – ich odsłonięcia znajdują się m.in. w rejonie Skórzyna, Ciemina, Rzuskiego Lasu, na północ od Rumsk, na południowy - zachód od Będziechowa oraz na południe od Stowęcina,
- mułki i piaski zastoiskowe występujące na niewielkim, płaskim obszarze między Główczycami a Warblinem,
- piaski i żwiry wodnolodowcowe rynnowe, miejscami kemowe o największej miąższości między

Wielka Wsią i Klęcinem, • piaski i żwiry wodnolodowcowe górne oraz piaski i żwiry wodnomorenowe występujące powszechnie na północ od linii dolin wód roztopowych Podole Wielkie – Drzeżewo,

- piaski i żwiry rzeczne i wodnolodowcowe tarasów erozyjno-akumulacyjnych w obrębie dolin wód roztopowych od Podola Wielkiego w kierunku Wielkiej Wsi i Drzeżewa oraz w dolinie rzeki Łupawy.

Czwartorzęd nierozdzielony jest reprezentowany przez:

- piaski i gliny deluwialne w obrębie bocznych dolinek oraz na niektórych zboczach i u ich podnóży,
- piaski, miejscami piaski ze żwirami stożków napływowych: u wylotu wąskiej doliny Strumienia Główczyckiego do doliny wód roztopowych Wolinia - Główczyce oraz na północny - zachód od

Skórzyna, • żwiry, głazy i głaziki rezydualne –na najniższym położonym poziomie wysoczyznowym w okolicy Równa i Równienka oraz na północny - zachód od Podola Wielkiego, w strefie krawędziowej wód roztopowych

- piaski eoliczne – budują wał wydmowy na linii Izbica – Gać, pojawiają się także w okolicy Następowa.

Utwory holoceny:

- piaski rzeczne den dolinnych – budują wąskie pasy tarasów zalewowych rzek: Główczyckiego Strumienia, Skórzynki oraz Warblinianki; są to osady piaszczyste z domieszką żwirów oraz namułami torfiastymi,
- gytie, miejscami kreda jeziorna – występują głównie w dnach rynien i kotlin wytopiskowych, w tym między Klęcinem, Siodłoniem i Rumskiem, na południowy - zachód od Pobłocia i od Wielkiej Wsi; stanowią one podłoże słabonośne, • torfy, głównie w północnej części gminy na rozległej nizinie aluwialnej w sąsiedztwie jeziora Łebsko, wyspowo zlokalizowane są także w zagłębieniach, dnach dolin wód roztopowych rozcinających wysoczyznę morenową, dolinach rzek: Łupawy, Skórzynki, Rzechniki Młyńskiej oraz Warblinianki (grunty słabonośne, nie nadają się do bezpośredniego posadowienia obiektów budowlanych),
- namuły torfiaste zagłębień bezodpływowych, występujące w zagłębieniach śródwysoczyznowych, stanowią one podłoże słabonośne;
- piaski humusowe i torfiaste oraz namuły den dolinnych – utwory bagienne - aluwialne, osady występujące w niewielkich bocznych dolinach rzek Rzechniki Młyńskiej i Warblinianki, stanowią one podłoże słabonośne.

Głębokość przemarzania gruntów na przedstawianym obszarze wynosi 1,00 m. W północnej części gminy, na północ od linii Zgierz – Rzuski Las –Następowo – Gatka - Cecenowo ze względu na rodzaj utworów podłoża (torfy) oraz bardzo silne przesycenie gruntów wodą, istnieje zagrożenie osiadania gruntów. Taki proces ma już miejsce w przypadku wałów przeciwpowodziowych, budowanych tu dla potrzeb rolnictwa i ochrony użytków zielonych.

Kopaliny

W północno – wschodniej części gminy Główczyce zlokalizowane jest złożo torfu Krakulice – Gace. Zasoby złoża, udokumentowane w kategorii C1, zostały zatwierdzone do eksploatacji decyzją Nr 1843/96 z dnia 22.11.1996 r. wydaną przez Wojewodę Słupskiego. Koncesja na wydobywanie kopaliny pospolitej ze złoża została udzielona decyzją Nr OS-II-1-7515/31/97/98 z dnia 28 maja 1998 r. Wojewody Słupskiego. W koncesji wyznaczony został obszar górniczy "Gace Krakulice - kompleks A" o powierzchni 1.263.200 m² oraz teren górniczy "Gace Krakulice - kompleks A" o pow.1.365.300 m². ~~Szacunkowy termin zamknięcia kopalni to 2012 rok. Zasoby geologiczne bilansowe złoża Krakulice –~~

~~Gace – Kompleks A według stanu na dzień 31.12.2009 r.⁵ sięgają 2498,93 tys. m³, zasoby przemysłowe wynoszą 819,78 tys. m³. W roku 2009 wydobyte torfu sięgało 56,42 tys. m³. Torf pozyskany ze złoża może być wykorzystany do produkcji mieszanek ogrodniczych, substratów torfowych lub torfu do celów rolniczych.~~

~~Poza złożem torfu Krakulice – Gace, na terenie gminy nie występują inne zbilansowane złoża. Potencjalnie, istnieje możliwość udokumentowania zasobów i podjęcia eksploatacji kopalin, w tym w rejonie Żelkowa, gdzie~~ Wcześniej udokumentowane i eksploatowane złoża piasków ze żwirem ~~(złożo Żelkowo w roku sprawozdawczym 2009~~ skreślono z bilansu zasobów w rejonie Dargolezy i Wolinii, zgodnie ze wskazaniem Studium z 2002 roku.

Udokumentowane złożo kruszywa naturalnego (piaski i żwiry) „Żelkowo” o powierzchni 3,2 ha zostało również skreślone z bilansu zasobów – zakończenie 1988-12-31. Karta rejestracyjna złoża wydana przez Wojewodę Słupskiego nr 46 (GT-VI-400/290/76) z dnia 1976-02-03. Dodatek nr 1 rozliczający zasoby złoża kruszywa naturalnego zatwierdzony decyzją Wojewody Pomorskiego ŚR-Z/Ś (jw.) 7414-19/05 z dnia 2005-12-30.

Na terenie gminy Głównyzyce występują udokumentowane złoża kopalin, które zostały oznaczone na rysunkach studium (załącznik nr 2 i załącznik nr 3):

Lp.	Nazwa złoża / powierzchnia udokumentowanego złoża	Opis złoża / rodzaj kopaliny	Lokalizacja	Decyzja zatwierdzająca dokumentację geologiczną
1.	Cecenowo 389,130 ha	torfy	dz. nr 236/2, 238, 240, 242, 244, 249, 250, 252, 254/2 obręb Cecenowo	decyzja Marszałka Województwa Pomorskiego DROŚ- G.7427.4.2014 z dnia 2014-05- 05
2.	Krakulice – Gać - Kompleks A 126,30 ha	torfy, koncesja nr 18/2016	obwód Gać	decyzja Wojewody Słupskiego OŚ-II-3-7512-2-7/86; 1843/96 z dnia 1996-11-22; Dodatek nr 1 zatwierdzony decyzją Marszałka Województwa Pomorskiego DROŚ.G.7427.4.2017 z dnia 2017-03-01
3.	Skórzyno 8,256 ha	piaski i żwiry, koncesja nr 20/2017	dz. nr 95/7, 95/8, 95/9, 96 obręb Skórzyno	decyzja Marszałka Województwa Pomorskiego DROŚ- G.7427.54.2016 z dnia 2016-12- 07
4.	Szczyrkowice	piaski i żwiry,	dz. nr 150/1 obręb	decyzja Starosty Słupskiego ŚR- IV.6528.2.2015; 571/2015 z dnia

⁵ Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce (stan na 31 grudnia 2009 r.), Państwowy Instytut Geologiczny Warszawa, 2010r.

	1,998 ha		Szczyrkowice	2015-11-26; Dodatek nr 1 zatwierdzony decyzją Starosty Słupskiego ŚR.6528.1.1.2022; 401/2022 z dnia 2022-02-08
5.	Żelkowo I 7,780 ha	piaski i żwiry, koncesja nr 7/2018	dz. nr 112, 113, 115/2, 126, 128/2, 130/5 obręb Żelkowo	decyzja Marszałka Województwa Pomorskiego DROŚ- G.7427.59.2016 z dnia 2016-12- 29; Dodatek nr 1 zatwierdzony decyzją Marszałka Województwa Pomorskiego DROŚ.G.7427.5.2018 z dnia 2018-02-28
6.	Żoruchowo 1,00 ha	piaski i żwiry - złoża eksploatowane okresowo	Żoruchowo	decyzja Starosty Słupskiego ŚR- IV.6528.1.1.2016 z dnia 2016- 10-05

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl/igs> (InfoGeoSkarb i Midas) wg stanu zasobu kopalin na 2021-12-31.

Na terenie gminy Główny nie występują udokumentowane złoża węglowodorów.

Wody powierzchniowe

Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzek Przymorza, w tym marginalnie w zlewni rzeki Słupi (bardzo niewielki fragment na południowo-zachodnim skraju gminy), Łupawy (zachodnia część gminy) i Łeby (wschodnia oraz północna część gminy, w tym obejmująca fragment bezpośredniej zlewni jeziora Łebsko). Odwadnianie obszaru gminy następuje w kierunku północnym i północno - zachodnim, poprzez rzeki oraz silnie rozwinięte sieci melioracyjną i drenarską. Przez obszar gminy przepływają dwie, zaliczające się do największych rzek Przymorza: Łeba i Łupawa. *Wspomniane rzeki wykazują stosunkowo spokojny, ustabilizowany przepływ wody, uwarunkowany klimatycznie (dość równomierny rozkład opadów w ciągu roku, łagodne zimy z częstymi odwilżami). Charakteryzują się znaczną zasobnością w wodę w ciągu całego roku, na co mają wpływ liczne aktywne źródła, duża ilość opadów i mało przepuszczalne podłoże.*

Rzeka Łeba bierze swój początek na Pojezierzu Kaszubskim, jej całkowita długość wynosi 150 km, a długość odcinka w granicach gminy Główny - ok. 30 km. Rzeka wraz z dopływami odwadnia większą część gminy, w odcinku przyujściowym zasila jeziora Łebsko dwoma nurtami, po rozwidleniu się na Starą Łebę i Łebę, w rejonie Izbicy i w okolicach wsi Gać. Po ujściu z jeziora rzeka wpada do morza w miejscowości Łeba. W jej dolinie występują liczne bagna, starorzecza, obszary podmokłe i zatorfione oraz poldery. Stan wody waha się w granicach 2,5 m, wezbrania wód obserwuje się najczęściej w marcu, a niżówki w lipcu i sierpniu. Rzeka charakteryzuje się bardzo wysokim odpływem jednostkowym, znacząco przewyższającym średni odpływ dla Polski, na co wpływ ma duży udział zasilania podziemnego (ok. 70%).

Głównym dopływem Łeby na obszarze gminy jest Rzechcinka, o długości ok. 10 km, której odcinek źródłowy znajduje się poza granicą gminy, w okolicy miejscowości Rzechcino (gmina Potęgowo). W zlewni Łeby znajduje się Pustynka, uchodząca bezpośrednio do jeziora Łebsko. Jej źródło znajduje się w okolicy Siodłonia i Będziechowa. W górnym i środkowym biegu rzeka posiada liczne dopływy w postaci kanałów, rowów, niewielkich cieków bez nazwy. Pustynkę, w dolnym odcinku zasila Struga Główczycka (Strumień Główczycki). Rzeka ta wypływa z niewielkiego oczka wodnego w okolicach Warblina, do którego wcześniej uchodzi Warblinka. Źródła Warblinka znajdują się w okolicach Dargolezy, a łączna długość obu cieków wynosi ok. 23,3 km. Głównym dopływem Strugi Główczyckiej jest Skórzynka, która swoje źródło bierze z terenów wysoczyznowych na północ od Dargolezy.

Rzeka Łupawa, podobnie jak Łeba, bierze swój początek poza obszarem opracowania, na Pojezierzu Kaszubskim w rejonie miejscowości Zawiaty. Jej całkowita długość wraz z ciekami źródłowymi Obrówką wynosi ok. 99 km, a długość odcinka rzeki w granicach gminy wynosi ok. 13,5 km. W granicach gminy znajduje się fragment dolnego odcinka rzeki. Łupawa charakteryzuje się podobnie jak Łeba, wysokim odpływem jednostkowym, w związku z przewagą zasilania podziemnego. Głównymi dopływami rzeki są na terenie gminy są: rzeka Brodniczka - lewostronny dopływ i dopływ prawobrzeżny - ciek uchodzący spod Wielkiej Wsi (Struga Wielka Wieś). Wąską i głęboką dolinę Łupawy wykorzystano spiętrzając wody rzeczne dla celów hydroenergetycznych w Żelkowie (31 km rzeki) i Drzeżewie (36 km rzeki), ponadto w dolinie rzeki usytuowane są stawy rybne w rejonie Czarnego Młyna.

Zgodnie z Rozporządzeniem RM z dnia 17 grudnia 2002 r. (Dz. U. Nr 16 poz. 149 z 2003 r.), rzeki Łeba i Łupawa zaliczają się do śródlądowych wody powierzchniowych lub ich części, stanowiących własność publiczną, istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej. Równocześnie, według w/w Rozporządzenia, rzeki: Pustynka, Skórzynka, Warblinka, Struga Główczycka, Struga Kłęcińska, Struga O Poblocie, Brodnica-Wierzchocino, oraz Stara Łeba-Górzyno, Rzechcinka, Struga Wielka Wieś, Brodniczka, są śródlądowymi wodami powierzchniowymi stanowiącymi własność publiczną, istotnymi dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa.

Gmina Główczyce charakteryzuje się bardzo niską jeziornością, na jej terenie nie występują większe jeziora.

Północną granicą gminy jest brzeg jeziora Łebsko., które jest trzecim pod względem powierzchni jeziorem w kraju (71,4 km²). Jest to jezioro wyjątkowo płytkie, gdzie maksymalna głębokość nie przekracza 6,3 m, a przy brzegach około 1 m. Dostępu do wody prawie na całej długości linii brzegowej bronią szuwały trzcinowe i turzycowe, które gęsto porastają muliste obrzeża. Przez jezioro przepływa rzeka Łeba, a uchodzi do niego również kilka innych mniejszych, o krótkim przebiegu cieków.

W granicach gminy Główczyce występuje niewielka liczba drobnych powierzchniowych jezior, tzw. "oczek". Pomimo małych rozmiarów i głębokości pełnią istotną funkcję retencyjną.

Ważnym elementem sieci hydrograficznej gminy są obszary stale lub okresowo podmokłe, z reguły występują w obniżeniach pradolinnych, dolinnych i bezodpływowych. Ich topograficzny zasięg wykazuje znaczną zmienność w cyklu roku hydrologicznego, osiągając maksymalne rozmiary wiosną.

Zatorfione obniżenia magazynującymi olbrzymie ilości wody występują głównie na nizinie wokół Łebska oraz w dolinie Łeby, największe z nich to: Ciemińskie Bagno, Bagna Izbickie, Torfowisko PoblOCKie, Rzuszcze Łąki, Wielkie Łąki – Gać.

Sieć hydrograficzną obszaru gminy wzbogacają liczne w części północnej i wschodniej, kanały i rowy, w związku z rozwiniętym systemem melioracyjnym w obrębie równiny aluwialnej oraz doliny rzeki Łeby. Znajdują się tu rozległe sieci drenarskie, kanały i rowy melioracyjne przystosowane głównie do użytkowania rolniczego (na potrzeby użytków rolnych). Tworzą one systemy polderów, regulujących

stosunki wodne i umożliwiającą ochronę przed powodzią. Główne poldery to: Kluki II, Lisia Góra, Izbica i Gać - zbierana w nich woda przepompowywana jest do jeziora, oraz poldery: Poblocie i Cecenowo - woda kierowana jest do rzeki Łeby.

Występujące w granicach gminy kanały: Poblocie I, A Poblocie Izbica 14, A Pompowy, D Pompowy, Ptasi, A Cecenowo, B Cecenowo, Izbica I, Młyński, Sieciński oraz wały: nad jeziorem Łebsko (Lisia Góra) i wsteczne rzek: Łeby, Pustynki, Strugi Klęcińskiej, Strugi Główczyckiej stanowią urządzenia melioracji wodnych podstawowych.

Wody podziemne

Według regionalizacji hydrogeologicznej, gmina Główczyce znajduje się w obrębie Słupsko - Chojnickiego regionu hydrogeologicznego, w podregionach: Kaszubskim, Przymorskiego i Słupskiego. Gmina wyróżnia się znaczącymi zasobami wód podziemnych.

Poziom wodonośny na obszarze podregionu Kaszubskiego występuje głównie w utworach czwartorzędowych: w piaskach różnoziarnistych, niekiedy przewarstwionych żwirem – na głębokości od 5 m do 20 m ppt. (w strefie przykrawędziowej wysoczyzny morenowej) oraz od 80 m do 100 m na obszarach kulminacyjnych (w okolicy Wolini, gdzie rzedne terenu sięgają 80 m – 90 m). Jego miąższość sięga nawet 30 m, a wydajność od 30 m³/h do 100 m³/h lokalnie nawet do 120 m³/h. Poziom użytkowy w utworach trzeciorzędowych: w piaskach drobnoziarnistych znajduje się na głębokościach od 40 m do 80 m lokalnie do 100 m, jego miąższość sięga do 20 m, a wydajność od 30 m³/h do 70 m³/h, lokalnie nawet do 120 m³/h.

Z kolei główny poziom wodonośny związany z utworami czwartorzędowy, na obszarze podregionu Przymorskiego (północna część gminy) występuje na głębokości od 10 m do 60 m, jego miąższość sięga nawet od 15 m do 40 m, a wydajność studni od 10 m³/h do 70 m³/h, lokalnie nawet do 120 m³/h. Poziom użytkowy w utworach trzeciorzędowych: w piaskach drobnoziarnistych tego podregionu znajduje się na głębokości od 30 m do 70 m lokalnie do 100 m, jego miąższość sięga do 15 m, a wydajność od 10 m³/h do 50 m³/h.

Poziom wodonośny na obszarze podregionu Słupskiego (centralna i południowa część gminy) występuje głównie w utworach czwartorzędowych na głębokości od 20 m do 100 m, jest on dobrze izolowany³ od powierzchni terenu, jego miąższość sięga nawet 30 m, a wydajność od 10 m³/h do 100 m³/h. Poziom użytkowy w utworach trzeciorzędowych sięga głębokości od 30 m do 60 m lokalnie do 120 m, jego miąższość wynosi od 5 m do 15 m, a wydajność od 10 m³/h do 30 m³/h;

Z opracowań dokumentacyjnych dla zlewni Łeby i Łupawy wynika, że w obrębie całej gminy (poza dolinami Łupawy i Łeby) główny użytkowy poziom wodonośny występuje w sposób ciągły i tworzy go głównie górny i środkowy poziom czwartorzędowej warstwy wodonośnej (ujęcia wody podziemnej czerpiące wodę z trzeciorzędowego piętra wodonośnego znajdują się w okolicach Główczy, Wolini, Zgojewa, Żelkowa i Żoruchowa).

Pierwszy od poziomu terenu poziom wód podziemnych zalega najpłycej w północnej i wschodniej części gminy (od 0,1 m do 5,0 m p.p.t), wśród utworów bagienne – aluwialnych. W części południowej, w utworach piaszczysto - gliniastych pierwszy poziom wody gruntowej występuje a zróżnicowanym poziomie, od 5,0 m do ponad 20,0 m p.p.t.

Obszar opracowania znajduje się w zasięgu dwóch głównych zbiorników wód podziemnych: GZWP Nr 107 „Pradolina rzeki Łeby” i GZWP Nr 115 „Zbiornik międzymorenowy Łupawa”.

GZWP Nr 107 „Pradolina rzeki Łeby” w granicach gminy Główczyce obejmuje ok. 33,36 km² (około 10,35% ogólnej powierzchni gminy), a średnia głębokość ujęć wód podziemnych wynosi od 5 m do ponad 50 m. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne w granicach gminy wynoszą od ok. 6 700 m³/d w

okolicach Górzyna do ok. 3 200 m³/d w okolicach Wolini i Cecenowa; zaś zasoby eksploatacyjne w okolicach Górzyna sięgają ok. 2 909,72 + 560 m³/h, a w rejonie Wolini i Cecenowa ok. 2 885,46 m³/h. Stopień wykorzystania zasobów wynosi ok. 25%.

Strop warstwy wodonośnej GZWP Nr 107 zalega płytko od 0,5 m do 5,0 m p.p.t., a w strefie krawędziowej z wysoczyzną morenową – dużo głębiej, bo na głębokości od 50 m do 100 m. Z dokumentacji GZWP Nr 107⁶ wynika, że w wąskim pasie od Następowa po Cecenowo i dalej na południe w kierunku Wolini (Pękalina) aż do południowej granicy gminy zbiornik jest silnie podatny na zanieczyszczenia. Brak jest izolacji warstwy wodonośnej, a w okolicy znajdują się punktowe ogniska zanieczyszczeń (np.: w Wolini i Pobłociu znajdują się zakłady przemysłu spożywczego, lokalne oczyszczalnie ścieków oraz gospodarstwa rolne). Pozostałe tereny GZWP charakteryzują się średnim lub niskim stopniem zagrożenia wód podziemnych. Niekiedy teren częściowo izolują pokłady torfu.

Ze względu na potrzebę ochrony zasobów wód podziemnych GZWP w w/w dokumentacji postuluje się wyznaczenie dwóch stref: OWO – Obszary Wysokiej Ochrony i ONO – Obszary Najwyższej Ochrony. Celem projektowanych stref OWO i ONO (obejmujących około 20% powierzchni gminy) będzie ochrona czynna polegająca na eliminowaniu bądź ograniczaniu oddziaływania szkodliwych ognisk zanieczyszczeń oraz wprowadzenie konieczności sporządzania badań hydrogeologicznych bądź prognoz oddziaływania na środowisko dla inwestycji mogących negatywnie oddziaływać na występujące tu zasoby wód podziemnych. Ochrona bierna powinna polegać na wprowadzaniu do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zasad zagospodarowania. GZWP Nr 115 „Zbiornik międzymorenowy Łupawa”⁷ w granicy gminy Główny zajmuje po-

² wierzchnię ok. 9,74 km (974 ha, czyli ok. 3,0% ogólnej powierzchni gminy) i obejmuje region Wielkiej

Wsi i Dochówka. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne w granicach gminy wynoszą ok. 26 551 m³/d, zasoby eksploatacyjne 1 064 m³/h. Stopień wykorzystania zasobów wynosi ok. 2%. Strop warstwy wodonośnej (piaski i żwiry) zalega płytko od 5,0 m do 10,0 m p.p.t., a w strefie krawędziowej z wysoczyzną morenową na około 50 m głębokości. W granicach gminy Główny wody podziemne w obrębie GZWP Nr 115 są stosunkowo dobrze izolowane utworami słabo przepuszczalnymi. Jednak zagrożenie dla jakości i ilościowych zasobów wód tego Zbiornika powoduje punktowa intensywna uprawa ziemniaka w okolicach wsi Dochówka. Dla GZWP Nr 115 nie został dotychczas ustanowiony obszar ochronny.

Warunki klimatyczne

Według Okołowicza obszar opracowania położony jest w pomorskim obszarze klimatycznym Polski (Martyn, D., 2000), charakteryzującym się dużą zmiennością warunków pogodowych i ścieraniem się wpływów klimatu morskiego i kontynentalnego. Klimat morski kształtuje pogodę łagodną, wilgotną, wpływa również na wydłużenie okresu bezprzymrozkowego. Klimat kontynentalny kształtuje pogodę chłodną i suchą, wpływa na małą liczbę dni gorących przy jednoczesnym najdłuższym rzeczywistym nasłonecznieniu w sezonie letnim i niewielkim zachmurzeniu. Według danych meteorologicznych⁸, dla punktów pomiarowych położonych najbliżej granic gminy (Łeba, Lębork), lipiec i sierpień to najcieplejsze w tym rejonie miesiące (powyżej 16,3 C), a najchłodniejsze – styczeń i luty (poniżej -0,9

⁶ Dokumentacja Hydrogeologiczna Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 107 – „Pradolina Rzeki Łeby”, Przedsiębiorstwo Hydrogeologiczne Spółka z o.o. w Gdańsku, 1995, zatwierdzona Decyzją Nr KDH2/013/5914/96 MOŚZNIŁ w sprawie zatwierdzenia dokumentacji zawierającej ustalenie warunków hydrogeologicznych zbiornika wód podziemnych „Pradolina Rzeki Łeby”/GZWP Nr 107

⁷ Dokumentacja Hydrogeologiczna Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 115 – Zbiornik międzymorenowy Łupawa, Przedsiębiorstwo Geologiczne „POLGEOL” S.A., Zakład w Gdańsku, 2001

⁸ Kosiński S., 1995, Charakterystyka klimatologiczna woj. słupskiego w Raport o stanie środowiska woj. słupskiego w 1994 r., PIOŚ-WIOŚ, Słupsk, 1995

C). Średnia temperatura półroczna zimowego jest zdecydowanie wyższa niż w innych regionach w województwie. Okres wegetacji roślin wynosi na omawianym obszarze 200 - 205 dni (zgodnie z przyjętą wartością progową temperatury 5 C), rozpoczyna się pomiędzy 5 a 10 kwietnia i trwa średnio do 19 listopada. Klimat gminy cechuje się ok. 180 – 190 dniowym okresem bezprzymrozkowym. Region ten charakteryzuje się także krótką i późno zaczynającą się zimą oraz niewielką liczbą dni gorących.

Pomiary opadów atmosferycznych z wielolecia 1950 - 1994 na posterunku pomiarowym w Smołdzinie i Lęborku wykazały, iż region ten należy do obszarów o dość wysokich rocznych sumach opadów atmosferycznych. Średnie roczne sumy opadów z wielolecia wynoszą 696 mm w Smołdzinie, 679 w Lęborku (przy średniej w kraju 600 mm). Najwyższe opady zanotowano w miesiącach letnich (VII-

VIII: powyżej 77 mm) najniższe – zimowych i wczesnowiosennych (II-IV: poniżej 37 mm) Strefa nadmorska należy do obszarów o najmniejszej liczbie dni z pokrywą śnieżną (55 dni) i największą liczbą dni z odwilżą.

W regionie przeważają wiatry z kierunków W-SW i NW (łącznie ponad 80%). Są to wiatry silne, o średniej rocznej prędkości (w wieloleciu 1975 – 1994) sięgającej 6,1 m/s. Największą siłę wiatry te osiągają w miesiącach chłodnych (listopadzie i styczniu, kiedy przekraczają 10 m/s). W związku z występowaniem silnych (>15 m/s) kilkudniowych wiatrów N i NW, północną i centralną część gminy zalicza się do regionów o najsilniejszych w kraju wiatrach. Ze względu na duże powierzchnie obszarów otwartych i występujące tu silne wiatry, w Studium Możliwości Rozwoju Energetyki Wiatrowej w Województwie Pomorskim wskazano na terenie gminy kilka miejsc pod budowę farm (parków) wiatrowych. Dla niektórych opracowano już miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pod tę funkcję.

W zależności od rodzaju zagospodarowania terenu (szata roślinna, odległość od zabudowy oraz odległość od j. Łebsko) na analizowanym obszarze występują zmienne warunki biometeorologiczne.

Dla strefy brzegowej jeziora Łebsko w okresie półroczna ciepłego charakterystyczna jest bryza jeziorna i lądowa. Jej siła łagodzona jest przez ścianę lasu stanowiącą barierę oddzielającą tereny jeziorno – torfowiskowe znajdujące się u podnóża wału morenowego od obszarów zabudowanych. Bliskość morza wpływa również na nasycenie powietrza aerozolami morskimi, zawierającymi kryształki jodu i soli morskiej.

Na łąkach i terenach podmokłych znajdujących się w północnej i wschodniej części gminy (przede wszystkim na nizinach aluwialnych, w dolinach rzek i starorzeczy), utrzymują się wieczorne mgły oraz zastoiska zimnego i wilgotnego powietrza, a nad ranem rosa czy przymrozki przygruntowe.

Flora i fauna

Według podziału geobotanicznego Polski (Szafer, 1977) teren gminy zalicza się do Krainy Pobrzeża Bałtyckiego należącej do Pasa Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich.

Roślinność gminy Główny jest bogata i bardzo zróżnicowana w zależności od gleb, ukształtowania terenu i stosunków wodnych.

Potencjał ekologiczny środowiska określają potencjalne zbiorowiska roślinne, tj. hipotetyczny stan roślinności, który mógłby wystąpić gdyby całkowicie ustała działalność człowieka zmieniającego roślinność. W północnej części gminy dominują tereny subatlantyckiej brzozy bagiennej, wilgotne wrzosowiska atlantyckie, subatlantycki acidofilny las bukowo – dębowy typu pomorskiego. W Pradolinie Łeby dominują niżowe łągi olszowe i jesionowo – olszowe siedlisk wodogruntowych okresowo lekko zabagnionych z płatami subatlantyckiej brzozy bagiennej. Te same zbiorowiska

roślinności potencjalnej znajdują się w pozostałych dolinach rzek. W środkowej i południowej części gminy występują głównie kwaśna buczyna niżowa i żyzna buczyna niżowa.

Północna i wschodnia część obszaru opracowania stanowi fragment rozległego kompleksu użytków zielonych wokół jeziora Łebsko i w dolinie rzeki Łeby. Ich podłoże stanowią cenne złoża torfowe trzech typów: niskie, przejściowe i najcenniejsze – wysokie. Obszar ten poprzecinany jest siecią rowów melioracyjnych, wzdłuż których rozwijają się zarośla wierzbowe. Utrzymanie i modernizacja urządzeń i obiektów przeciwpowodziowych pozwala na rozwój wielu różnorodnych, często rzadkich, gatunków roślin. Wtórne zabagnienie terenu (szczególnie we wschodniej części obszaru) spowodowało pojawienie się miejscami szuwarów trzcinowych i wierzb krzewiastych, głównie wzdłuż cieków, rowów oraz w obniżeniach terenu. Charakterystycznymi siedliskami roślinnymi tego obszaru są:

- zbiorowiska wodno - błotne – z charakterystycznymi gatunkami takimi jak: grążel żółty, łączeń baldaszkowaty, bagno zwyczajne, moczarka kanadyjska, strzałka wodna, żabiściek pływający;
- zbiorowiska szuwarowe (szuwały turzycowe) – z charakterystycznymi gatunkami np.: jaskrem wielkim, manną mielec, mozgą trzcinową, pałąką wąskolistną, skrzypem bagiennym, trzciną pospolitą, wieloma gatunkami turzyc (błotną, sztywną, zastrzoną, żółtą);
- torfowiska wysokie i niskie z naturalną roślinnością torfotwórczą – większość gatunków objęta jest ścisłą bądź częściową ochroną, wśród roślin torfowisk spotkać można np.: rosiczkę okrągłolistną i długolistną, wrzosiec bagienny, modrzewnicę zwyczajną, bagno zwyczajne, bagiennicę torfową, turzycę, wełniankę wąskolistną, przygielkę białą, siedmiopalecznika błotnego, mchy torfowce;
- mokre łąki użytkowane ekstensywnie – traktowane jako użytki zielone, łąki kośne albo pastwiska, z charakterystycznymi gatunkami np.: chabrem łąkowym, kaczeńcem błotnym, groszkiem łąkowym, zawilcami: leśnym i żółtym, wawrzynkiem wilczełyko, wiciokrzewem pomorskim, chmielem, przylaszczką, łuskiwnikiem, krwawnicą pospolitą, wieloma gatunkami ziół głównie ziołoroślami, bylin azotolubnych, skrzypów, niezapominajek, jeżyn;
- niżowe łągi olszowe – wytworzyły się na glebach organicznych silnie nasyconych bądź przesyconych (torfowych lub torfowo-murszowych), często w obrębie innych lasów liściastych w zagłębieniach terenu i nieckach, spotkać je można także na tarasach zalewowych rzeki Łeby. Charakterystyczną roślinnością są zawilce: leśny i żółty, przylaszczka, łuskiwnik, marzanka wonna, gajowiec leśny, liczne trawy: prosownica rozpięzchła, wiechlina gajowa, perłówka zwisła;
- niżowe łągi jesionowo - olszowe – wykształcone na niewielkich powierzchniach, tam gdzie w podłożu wystąpiły głównie murszejące torfy niskie, spotkać je można w podstokowych częściach doliny Łeby, Łupawy i pozostałych cieków gminy, także w rynnach erozyjnych oraz w zagłębieniach z torfem; gatunkami występującymi we wszystkich zespołach łągowych są: podagrycznik pospolity, kostrzewa olbrzymia, pokrzywa zwyczajna, wiaźówka błotna i bluszcz kurdybanek,
- brzeziny bagienne – siedlisko wilgotne, niekiedy podtopione; z dominującym gatunkiem brzozy omszonej,
- kontynentalne bory bagienne – rozwija się głównie na torfowiskach wysokich kopułowych o zahamowanym wzroście, na terenach o dużym uwilgoceniu;
- wilgotne wrzosowiska atlantyckie z mszarnikami wrzoścowymi – należą do nich tereny Ciemińskich Bagien, Rzuszych Bagien, Izbickich Bagien, Torfowisk Pobłockich, Wielkich Bagien koło Gaci.

Południowa, centralna i zachodnia część obszaru wykorzystywana jest głównie rolniczo. Dominują tu grunty orne, występują także liczne pastwiska oraz nieużytki. Zachowały się tu również zbiorowiska kwaśnej i żyznej buczyny niżowej. W dolinach rzek spotkać można także bagna oraz torfowiska wysokie typu bałtyckiego z udziałem zbiorowisk mszarnych, wrzosowiskowych i zaroślowych.

Na obszarze gminy najpowszechniejsze są zbiorowiska leśne wykształcone na siedliskach borowych: są to bór mieszany świeży i bór świeży stanowiące łącznie ok. 50% powierzchni leśnych, ponadto bór suchy, bór mieszany wilgotny, bór wilgotny i bór bagienny. Siedliska lasowe, głównie lasu mieszanego, stanowią ponad 20% wśród powierzchni leśnych. Stosunkowo wysoki jest udział siedlisk olsowych.

Na obszarze gminy występują zarówno rośliny objęte ochroną częściową, jak i całkowitą. Wśród gatunków objętych ochroną **ściłą** znaleźć można storczyki – kukulka plamista, kukulka szerokolistna, kruszczyk szerokolistny, listera jajowata, rosiczki: okrągłolistna, długolistna, widłaki: torfowy, jałowcowaty i goździsty, grażel żółty, grzybienie białe, paprotka zwyczajna, wawrzynek wilczelyko, wrzosiec bagienny, woskownica europejska, malina moroszka, bluszcz pospolity (naturalne stanowiska), wiciokrzew pomorski. Do objętych ochroną **częściową** należą: konwalia majowa, kruszyna pospolita, marzanka wonna, bagno zwyczajne, wilżyna ciernista, kalina koralowa, porzeczka czarna, bobrek trójlistkowy, goździk kropkowany, przylaszczka pospolita, naparstnica purpurowa, z mszaków – m. in. gatunki torfowców, z grzybów gatunki grzybów wielkoowocnikowych.

Na terenach zabudowanych coraz większą ekspansję wykazują rośliny synantropijne tj. związane z siedliskami stworzonymi przez człowieka (np. z polami, ogrodami, podwórzami) oraz ruderalne tj. związane z występowaniem nieużytków, nasypów, dróg, dzikich gruzowisk. W najniższym piętrze występuje roślinność synantropijna pochodzenia ruderalnego, w piętrze średnim - krzewy, w tym również sadzone w postaci żywopłotów; piętro najwyższe stanowią kompleksy zieleni wysokiej – drzewa występujące w układach kępowych lub szpalerowych (topole, lipy).

W obrębie terenów zieleni towarzyszącym obszarom zainwestowania, obserwować można gatunki obce, wprowadzane do ogrodów przydomowych, założeń parkowych oraz cmentarzy:

- zielen parkowa i zieleńce – zachowane, oczyszczane i odnawiane stare ogrody z sadami i licznymi okazami starodrzewu: klonami pospolitymi, klonami srebrzystymi, dębami szypułkowymi, dębami czerwonymi, kasztanowcami białymi, kasztanami jadalnymi, bukami zwyczajnymi, bukami pospolitymi, lipami drobnolistnymi, płatanami klonolistnymi, tulipanowcami japońskimi, jesionami wyniosłymi, wiazami szypułkowymi, jarzębami pospolitymi, cisami pospolitymi, świerkami pospolitymi, świerkami kłującymi, żywotnikami zachodnimi, cyprysikami błotnymi, jałowcami, jaśminowcami, ligustrami, daglezbami,
- roślinność ogrodów przydomowych – wśród nich drzewa i krzewy owocowe oraz ozdobne, warzywa, byliny oraz kompleksy segetalnych i ruderalnych chwastów i muraw wydepczykowych,
- roślinność cmentarzy – kompozycje drzew i krzewów takich gatunków jak: klon pospolity, klon srebrzysty, dąb szypułkowy, dąb czerwony, kasztanowiec biały, topola biała, topola osika, jesion wyniosły, robinia akacjowa, brzoza brodawkowata, żywotniki, jałowce, forsycje.

Ostoje zwierząt na badanym terenie stanowią łąki, tereny podmokłe, lasy, zadrzewienia oraz wszelkie zbiorniki wód płynących i stojących (w tym wybrzeże jeziora Łebsko). W północnej części gminy są to tereny równinne, łąkowe i silnie zmeliorowane, objęte granicami Słowińskiego Parku Narodowego i jego otuliny, w południowej zaś tereny wysoczyznowe, porośnięte lasami. W całej gminie (poza terenami zabudowanymi) spotkać można m.in.: sarny, jelenie, dziki, lisy, jenoty, kuny, borsuki i wydry (poza stawami), na ugorach pojawiają się także zające szaraki, zaś w ogrodach - jeże. Często spotykane są także wiewiórki, krety, ryjówki aksamitne, ryjówki malutkie, nietoperze. Strefy brzegowe jeziora Łebsko zamieszkują piżmaki. W trzcinowiskach strefy brzegowej jeziora Łebsko żyją bobry, które zakładają tu nory i tworzą żeremia.

Wymienione wyżej tereny charakteryzuje bogata fauna ptaków. Licznie występują gatunki ptaków wodno-błotnych, w tym: łabędzie nieme i krzykliwe, kaczki krzyżówki i cyranki, kormorany czarne, żurawie, gęsi gęgawy, bąki. Znajdują się tu także kolonie lęgowe mewy śmieszki i mewy srebrzystej. W dolinie Łeby, na osuszonych torfowiskach, w rejonie Cecenowa znajdują się tereny żerowiskowe

najliczniejszej na Pomorzu kolonii lęgowej bociana białego, niełęgowych zgrupowań tego gatunku oraz niełęgowych zgrupowań żurawi. W granicach gminy znajdują się także tereny łowieckie występujących tu ptaków drapieżnych: orła bielika, kani rdzawej, błotniaków łąkowych, myszołówów (objętych ochroną gatunkową) oraz jastrzębi. W gminie znajdują się także stanowiska chronionego orlika krzykliwego. Wśród gatunków chronionych spotkać można także: żurawia, perkoza dwuczubego, bąka, bociana czarnego, gągoła, przepiórkę, brodzieca piskliwego, błotniaka stawowego, siewkę złotą, rybitwę rzeczną, sierpówkę, kukulkę, puchacza, jerzyka, zimorodka, dzięcioła: czarnego, średniego i dużego, sowy, skowronka, brzegówkę, dymówkę, oknówkę, świergotka polnego, świergotka łąkowego, świergotka drzewnego, pliszkę siwą i górską, strzyżkę, pokrzywnicę, rudzika, słowika szarego, kopciuszka, pleszkę, pokląskwę, białorzytkę, kosa, drozda śpiewaka, paszkota, trzcinia, piegżę, pierwiosnka, piecuszka, mysikrólika, muchołówkę szarą, muchołówkę żałobną, sikorę ubogą, modraszkę, bogatkę, czubatkę, sosnowkę, remiza, wilgę, dzierzbę gąsiorka, sójkę, kruk, szpaka, wróbla, mazurka, ziembę, grubodzioba, trznadla, potrzosa. Dodatkowo teren ten stanowi fragment szlaku migracyjnego ptaków wędrujących wzdłuż południowego wybrzeża Bałtyku.

Na terenach podmokłych zagłębiach, w oczkach wodnych, w okolicach cieków i rowów melioracyjnych bogatą grupę stanowią płazy, w tym gatunki chronione: ropucha szara, ropucha paskówka, żaba śmieszka, żaba moczarowa, żaba jeziorkowa i żaba wodna, a także grzebiuszka ziemna i traszka zwyczajna.

W gminie spotkać można także kilka chronionych gatunków gadów m.in.: padalca zwyczajnego, żmiję zygzakowatą.

W rzekach oraz w jeziorze Łebsko występują liczne gatunki ryb, w tym łososiowate (pstrąg potokowy i tęczowy, troć wędrowna, łosoś szlachetny), okoń, leszcz, płoć, lipień, kleń, certa. Wody płynące gminy zamieszkują gatunki chronione: strzelba potokowa, koza oraz minóg strumieniowy. Jazgarze i węgorze żyją zarówno w rzekach jak i jeziorach. Rybami charakterystycznymi w jeziorze Łebsko są sandacze, szczupaki, niekiedy spotkać tu można także flądrę. Zarówno w jeziorze jak i w stawach powszechne są karasie.

W północnej części gminy (na terenach równin zalewowych) charakterystyczne są liczne gatunki bezkręgowców, a wśród nich głównie owady (komary i meszki, również motyle, ważki).

Siedliska Natura 2000

Na terenie gminy występują liczne siedliska z zachowanymi charakterystycznymi grupami roślinności. Są one objęte ochroną, w ramach obszarów Natura 2000. Znajdują się tu:

- starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne (Nymphaeion, Potamogetonion),
- mokre łąki użytkowane ekstensywnie (Cirsio-Polygonetum), torfowiska wysokie z roślinnością
- torfotwórczą, żywe oraz zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (Sphagnetalia magellanici, Rhynchosporion albae),
- szuwały wielkoturzycowe, kwaśna buczyna niżowa (Luzulo pilosae-
- Fagetum), acidofilne dąbrowy (Fago-Quercetum), wilgotne wrzosowiska
- atlantyckie, z wrzoścem bagiennym (Erico Sphagnetalia) brzezina bagienna
- (Betuletum pubescentis), kontynentalny bór bagieny, łęg olszowo-
- jesionowy (Circae-Alnetum), olsy i łożowiska (Alnetea glutinosae).
- W granicach gminy jest również wiele terenów, które nie zostały dotąd objęte ochroną, a wg
- inwentaryzacji przyrodniczej prowadzonej przez Nadleśnictwo Damnica i Nadleśnictwo Łębork
- wytypowane zostały do ochrony jako siedliska Natura 2000.

Struktura przyrodnicza obszaru, bioróżnorodność

Gmina położona jest na południe od przymorskiego jeziora Łebsko, jej północna granica przebiega w odległości zaledwie 10 km od brzegu morskiego. Północną część obszaru gminy stanowią łąki, tereny zalewowe, torfowiska i obszary podmokłe wokół jeziora Łebsko, łączące się z równie cennymi przyrodniczo terenami na obszarze gmin Smołdzino i Wicko, objętymi granicami Słowińskiego Parku Narodowego i jego otuliny.

Wyjątkową wartość biocenotyczną posiada kompleks rozległych torfowisk wysokich typu bałtyckiego, położonych na nizinie aluwialnej okalającej jezioro Łebsko. Są to m.in. Izbieckie Bagno, Ciemińskie Bagno, Torfowisko Pobłockie (Bagno Pobłockie), Rzuszcze Łąki (Rzuskie Bagno) i Bagno Muły. Większość z nich objęta jest ochroną rezerwatową.

Sieć przyrodniczych powiązań tworzą głównie doliny rzek, cieków i tzw. suche doliny, okresowo prowadzące wody opadowe. W gminie Główny funkcję głównych (regionalnych) korytarzy ekologicznych pełnią: szeroka, rozległa dolina rzeki Łeby oraz dolina Łupawy. Doliny mniejszych cieków:

Pustynki, Główny Strumienia (Strugi Główny), Skórzynki, Rzechcinki, Warblinki i Brodnicki, rozcinające właściwie cały obszar gminy, stanowią ekologiczne korytarze lokalne.

Południowa część gminy należy do terenów otwartych, głównie rolnych i leśnych, gdzie nie ma żadnych barier w przemieszczaniu się zwierzyny z terenów położonych poza jej granicami.

Znaczącą rolę w systemie powiązań przyrodniczych, szczególnie w południowo – zachodniej części gminy, odgrywają lasy. Wśród nich najważniejszy jest rozległy kompleks leśny rozciągający się wzdłuż doliny Łupawy. Inne mniejsze oddzielają tereny rolne, łąkowe i pastwiska. Obszary leśne stanowią ostoje dla wielu gatunków zwierząt.

Cennymi elementami struktury przyrodniczej obszaru, wskazującymi na różnorodność przyrodniczą gminy są: – łąki, pastwiska, rozległe torfowiska i tereny bagienne – zajmują tereny równinne znajdujące się na południe od jeziora Łebsko na północy gminy, występują także w dolinie rzeki Łeby, oraz w dolince rzeki Pustynki. Zwiększają walory krajobrazu, cechują się dużą bioróżnorodnością, w zależności od siedliska,

- łągi – zbiorowiska leśne, występujące nad rzekami i potokami (w dolinie wszystkich rzek gminy), ich obecność podnosi walory przyrodniczo - krajobrazowe dolin, są to siedliska narażone na silne przekształcenia związane m. in. z regulacją koryt rzecznych i melioracjami,
- brzezina bagienna oraz zadrzewienia śródpolne – spotykane są na terenie całej gminy, stanowią one ostoję dla zwierząt, chronią gleby przed erozją, wspomagają proces retencjonowania wód, są siedliskiem prawnie chronionym,
- bory i lasy mieszane – kompleksy leśne charakteryzują się w gminie dużym rozdrobnieniem, najczęściej jest kompleksów do 20 ha, następnie o powierzchni od 20 do 100 ha, a od 500 do 2000 ha tylko dwa; występują one wyspowo w całej gminie. Są wśród nich lasy ochronne (w tym wodochronne), stanowiące naturalne schronienie dla zwierząt, niekiedy też drzewostany nasienne,
- wilgotne wrzosowiska – to bezleśne formacje zimozielonych krzewinek występują na glebach piaszczystych, niekiedy w obniżeniach terenu, zajmują duże przestrzenie, spotkać je można na terenach wysoczyznowych, w okolicach lasów.

5.2. Przyrodnicze obszary i obiekty chronione

Obszar gminy Główny cechuje stosunkowo duże nagromadzenie obiektów i terenów objętych formami ochrony przyrody. Występują tu następujące formy ochrony przyrody:

Obszary Natura 2000:

- 1) Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków OSO „Pobrzeże Słowińskie” - obszar łącznie o powierzchni 21819,4 ha, w tym na terenie gminy Głównicy 2144,1 ha (fragment w granicach Słowińskiego Parku Narodowego, powiększony o rejon torfowisk w rejonie Gaci), oznaczony kodem PLB 220003, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków z dnia 12.01.2011 r., (Dz. U. z 2011 nr 25 poz. 133);
- 2) Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW), zgodnie z decyzjami Komisji Europejskiej z 2007 i 2008 roku:
 - a) OZW „Bagna Izbickie” (PLH 220001), przyjęty decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 r.,
 - b) OZW „Ostoja Słowińska” (PLH 220023), przyjęty decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 r.,
 - c) OZW „Dolina Łupawy” (PLH 220036), przyjęty decyzją Komisji Europejskiej z dnia 12.12.2008 r. (w granicach gminy fragment obszaru),
 - d) OZW „Torfowisko Pobłockie” oznaczony kodem PLH 220042, zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej z dnia 12.12.2008 r.

Słowiński Park Narodowy

Utworzony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23.09. 1966 r. (Dz. U. Nr 42, z dn. 8. 10. 1966 r., poz. 254). Obszar SPN powiększono na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2.03.2004 (Dz. U. Nr 43, poz.390). Obejmuje on m.in. północno-zachodni fragment gminy Głównicy (obszar o pow. 1 706,9 ha). W Parku ochroną objęto dobrze zachowane formy rzeźby terenu: brzegu morskiego, terenów wydmy, jezior przybrzeżnych, torfowisk wysokich i niskich oraz charakterystyczną szatę roślinną i faunę występującą na jego obszarze.

Funkcję ochronną dla obszaru parku przed negatywnymi oddziaływaniami poza jego obszarem pełni otulina parku. Granice i zasięg otuliny SPN określono rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2.03.2004 roku w sprawie Słowińskiego Parku Narodowego (Dz. U. nr 43 poz. 390). *Wszelka działalność na terenie Parku podporządkowana jest celom ochrony przyrody. Na terenie Parku położona jest miejscowość Gać, a w jego bezpośrednim sąsiedztwie wieś Izbica.*

Dla Słowińskiego Parku Narodowego nie został dotychczas ustanowiony plan ochrony. Opracowany projekt tego planu SPN zawiera m.in. ustalenia dotyczące sposobu zagospodarowania Parku i jego otuliny polegające na preferowaniu lokalizacji wprowadzania nowej zabudowy w obrębie istniejących jej układów, ciągów lub na terenie ich możliwej kontynuacji przy wyraźnym określeniu w planach dopuszczalnego zasięgu terenów zainwestowanych. Dodatkowo w porozumieniu ramowym podpisanym z władzami gminy Głównicy określono wytyczne dotyczące sposobu zagospodarowania obszaru należącego do Parku ze zwróceniem szczególnej uwagi na region Izbicy i strefy brzegowej jeziora Łebsko.

Rezerwaty przyrody

- 1) *Bagna Izbickie - Rezerwat torfowiskowo-leśny (powierzchnia 281,18 ha), utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Rolnictwa z dnia 12.10.1982 r., w celu zachowania reliktowych torfowisk wrzościowych typu atlantyckiego, charakterystycznych dla Krainy Pobrzeży Bałtyckich oraz utrzymania znacznych obszarów retencji wodnej spełniających szczególnie ważną funkcję retencji wodnej w kształtowaniu bilansu wodnego gminy.*

Na podstawie rozporządzenia Nr 2/08 Wojewody Pomorskiego z dnia 9 stycznia 2008 roku w sprawie rezerwatu przyrody „Bagna Izbickie”, ochroną rezerwatową objęto powierzchnię 847,51 ha. W rozporządzeniu uznano, że celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie rozległego torfowiska wysokiego typu bałtyckiego z występującymi na nim ekosystemami wrzosowiskowymi, mszarnymi, bagiennymi i leśnymi. W rozporządzeniu określa się rodzaj i typ rezerwatu jako

torfowiskowy, podtyp torfowisk wysokich - ze względu na główny typ ekosystemu, a ze względu na dominujący przedmiot ochrony wskazuje się na typ biocenotyczny i fizjocenotyczny. W celu zabezpieczenia rezerwatu przed zagrożeniami zewnętrznymi wyznacza się otulinę rezerwatu o powierzchni 1968,18 ha. W 2008 roku przystąpiono do sporządzania planu ochrony Rezerwatu „Bagna Izbickie” (obecnie, dla części rezerwatu, w granicach sprzed powiększenia jego granic, obowiązują postanowienia rozporządzenia Nr 29/07 Wojewody Pomorskiego z dnia 28 listopada 2007 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Bagna Izbickie”).

- 2) *Torfowisko Pobłockie - Rezerwat torfowiskowo-leśny o powierzchni 112,3 ha, utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Rolnictwa z dnia 12.10.1982 r., w celu zachowania dobrze wykształconych płatów reliktowego atlantyckiego zespołu roślinnego *Ericetum tetralicis* oraz torfowiska atlantyckiego z dużym udziałem woskownicy europejskiej.* Rezerwat posiada plan ochrony przyjęty Rozporządzeniem Nr 92/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 11.12.2006 r. (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego Nr 130 poz. 2718).

Użytki ekologiczne

- 1) 2 obszary uznane za użytki ekologiczne Rozporządzeniem Nr 12/97 Wojewody Słupskiego z dnia 19 czerwca 1997 r. (Dz. Urz. Woj. Słupskiego Nr 16, poz. 83) w obrębach Równo i Rzuszcze.
- 2) Obszary na terenie Nadleśnictwa Damnica uznane za użytki ekologiczne Uchwałą Rady Gminy w Główczych Nr 30/383/98 z dnia 20. 04. 1998 r., zmienioną Uchwałą Nr 69/102/2003 z dnia 30 października 2003 r., o łącznej powierzchni ok. 398,6 ha. Są to w przewadze tereny bagienne, torfowiska oraz nieużytki, w tym tereny po wydobywaniu torfu, a także pojedyncze oczka wodne. Ich powierzchnia waha się od 0,16 ha do 25,12 ha, najwięcej jest użytków niewielkich – do 1 ha. Część z nich znalazła się w granicach powiększonego w 2008 roku rezerwatu przyrody „Bagna Izbickie”.
- 3) Obszary na terenie Nadleśnictwa Damnica uznane za użytki ekologiczne Uchwałą Rady Gminy w Główczych Nr 30/224/2000 z dnia 28 kwietnia 2000 r., zmienioną uchwałą Nr 121/315/2000 z dnia 28 grudnia 2000 r., a następnie Uchwałą Nr 69/102/2003 z dnia 30 października 2003 r. Łączna powierzchnia tych użytków wynosi ok. 222,6 ha. Są to tereny zadrzewione, torfowiska, w tym tereny pokopalniane i pojedynczo łąka, pastwisko oraz oczko wodne. Powierzchnia obiektów waha się od 0,13 ha do 44,96 ha.
- 4) obszar uznany za użytek ekologiczny Rozporządzeniem Wojewody Pomorskiego Nr 2/2003 z 9.01.2003 r., (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2003 r. Nr 6, poz. 56). Stanowi on kompleks torfowisk Krakulice o pow. łącznej 314,63 ha, położony częściowo w gminie Główczyce (obr. Gać, dz. nr 144/2, 144/1, 147/1), częściowo w gminie Wicko (obr. Charbrowo, dz. nr 443, 445).

Szczegółowy wykaz użytków ekologicznych zawiera tabela nr 5.1. zamieszczona na końcu niniejszego podrozdziału.

Pomniki przyrody

Na obszarze gminy znajduje się 75 obiektów uznanych za pomniki przyrody. Są to zarówno pojedyncze drzewa jak i ich liczne grupy sięgające nawet 50 drzew, głównie w parkach podworskich, m.in. w Wolini, Główczych, Cieminie, Cecenowie, Wykosowie oraz 1 głąz narzutowy w Główczych. Wśród pomnikowych drzew znajdują się dęby szypułkowe, daglezie, świerki pospolite, lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, buki zwyczajne, cisy pospolite, klony zwyczajne. Występują także egzotyczne gatunki: tulipanowiec japoński (Cecenowo) i cypryśnik błotny (Żelkowo). Na grupy drzew składają się głównie buki zwyczajne, cisy pospolite, dęby szypułkowe i lipy, aleje i szpalery tworzą lipa drobnolistna, dąb szypułkowy. Wśród pomników, 16 obiektów ustanowionych

zostało przez Wojewodę Słupskiego, a 59 obiektów przez Radę Gminy w Główczych Uchwałą Nr 28/381/98 z dnia 18.03.1998 r.

Szczegółowy wykaz pomników zawiera tabela nr 5.2. zamieszczona na końcu niniejszego podrozdziału.

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt

Ochrona realizowana jest na podstawie:

- 1) Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. Nr 237 poz. 1419), które obowiązuje od dnia 23.11.2011 r.;
- 2) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz.U. Nr 168, poz. 1764);
- 3) Rozporządzenia Wojewody Słupskiego nr 1 z dnia 13 lipca 1990 r. w sprawie ustanowienia ochrony 5 stanowisk ptaków chronionych.

Najwięcej chronionych gatunków roślin i zwierząt można znaleźć na terenach objętych ochroną prawną: w Słowińskim Parku Narodowym, w rezerwach przyrody oraz użytkach ekologicznych. W większości są to gatunki związane z rozległymi obszarami torfowisk różnych typów, występującymi wokół południowych brzegów jeziora Łebsko oraz w pradolinie Łeby, ze strefami krawędziowymi rzek Łeby i Łupawy, a także gatunki zamieszkujące tutejsze lasy. Gatunki chronione zostały wymienione w w tekście wyżej, poświęconym faunie i florze gminy.

Krajobraz

Południowa część gminy Główczyce położona jest w pasie wysoczyzn morenowych, tworzących rozległy krajobraz morenowy. Ta część obszaru opracowania jest w części zalesiona i porożcinana licznymi rzekami i ciekami wodnymi tworzącymi krajobrazy dolin rzecznych. Południowo – zachodnie obszary morenowe rozcina Łupawa.

Dla wschodniej części gminy bardzo charakterystyczny jest krajobraz rozległej, płaskiej doliny rzeki Łeby, oddzielonej od obszaru wysoczyzny stromymi, zalesionymi zboczami.

Szczególne walory krajobrazowe posiada obszar położony na północy gminy, obejmujący otoczenie jeziora Łebsko, współtworzące krajobraz niziny aluwialnej. Północne rejony gminy objęte granicami Słowińskiego Parku Narodowego, poza dwoma niewielkimi miejscowościami: Izbicą i Gacią stanowią przestrzeń wolną od zabudowy, zagospodarowaną jako łąki i pastwiska. Łąki te wraz z jeziorem Łebsko tworzą krajobraz jeziorny przybrzeżny, podnoszący walory turystyczno – wypoczynkowe obszaru i miejscowości. Niska roślinność łąkowo – torfowiskowa oraz mało urozmaicona rzeźba terenu przyczyniają się do tego, że w pogodne dni m.in. z miejscowości Zagórze, Zgierz, Rzuski Las, Następowo, Gatka, położonych u podnóża pagórów morenowych rozciąga się widok na Słowiński Park Narodowy wraz z wydymami Mierzei Łebskiej. Północną część gminy charakteryzują doskonałe warunki widokowe do obserwacji ptactwa oraz zwierząt zamieszkujących tereny chronione.

Do lokalnych punktów widokowych na obszarze gminy zaliczyć można np.: wzniesienie z kościołem w Główczych (widok na Ciemino, Izbicę oraz Warblino), wyniesienie terenu położone na północ od Wolini (widok na Pobłocie), Wzgórza Choćmirowskie (ze skraju lasu widok na Choćmirówko), wzgórze koło Rzuszcza otwierające widoki na nadmorskie wydmy. Atrakcyjne widokowo są fragmenty szlaków komunikacyjnych, w tym m.in. droga z Dargolezy do Wolinie, droga wojewódzka nr 213 w okolicy wsi Rzuszcze i droga powiatowa nr 39 158 (przy wjeździe do miejscowości Główczyce).

W krajobrazie gminy dominują skoncentrowane zabudowania historycznie ukształtowanych wsi z dużymi kompleksami terenów rolniczych bez zabudowy. Na terenie gminy wyróżnia się kilka wsi, które

są szczególnie wyeksponowane w otoczeniu. Należą do nich Górzyno, Stowięcino oraz Główczyce i Skórzyno. W przypadku Główczyce zachował się historyczny układ „wsi-miasteczka”.

Gmina Główczyce jest niezwykle bogata w atrakcyjne również widokowo obiekty dziedzictwa kulturowego: historyczne założenia pałacowe bądź dworskie z parkami, a także zabudowaniami folwarcznymi, gospodarczymi, oraz zagrodami chłopskimi. Niestety, w przypadku wielu obiektów historycznych następuje proces degradacji ich walorów: przez brak zabezpieczenia i właściwego utrzymania tych obiektów (przykładem jest pałac w Cecenowie).

13

W wyniku badań dotyczących szczególnych walorów krajobrazowych województwa pomorskiego wytypowano w gminie Główczyce obszary, które wyróżniają się wybitnymi walorami zarówno krajobrazowymi jak i kulturowymi. Dla wskazanych obszarów proponuje się ich ochronę w formie np. utworzenia „Parku Kulturowego systemu agrarnego majątków rolnych Równo, Rumsko oraz Choćmirowo, Choćmirówko i Będziechowo” oraz „Rezerwatu Kulturowego zespołu pałacowo-parkowego w miejscowości Wolinia”.

Tabela 5.1. Wykaz użytków ekologicznych w gminie Główczyce

L.p.	Opis użytku	Położenie	Uwagi
Użytki ustanowione Rozporządzeniem Nr 12/97 Wojewody Słupskiego z dnia 19 czerwca 1997 r. (Dz. Urz. Woj. Słupskiego Nr 16 poz. 83			
1.	Zagłębienie śródpolne porośnięte roślinnością torfowiskową i zaroślami wierzbowymi o pow. 0,59 ha	dz. nr 83 obr. Równo	
2.	Obniżenie terenu z jeziorem, torfowiskiem i zaroślami wierzbowymi o pow. 2,14 ha	dz. nr 416/1 obr. Rzuszcze	
Użytki ustanowione Uchwałą Rady Gminy Główczyce Nr 30/383/98 z dnia 20 kwietnia 1998 r. zmieniona Uchwałą Nr 70/103/2003 z dnia 30 października 2003 r.			
3.	bagno o pow. 3,59 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 7 i	dz. nr 7/1
4.	torfowisko o pow. 1,3 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 11 f	dz. nr 11/1
5.	bagno o pow. 3,27 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 12 d	dz. 12/1
6.	torfowisko o pow. 1,37 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, leśn. Izbica, oddz. 13 d	dz. nr 13/1
7.	bagno o pow. 0,57 ha;	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 14 a	dz. nr 14/1
8.	bagno o pow. 2,61 ha;	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 14 c, d;	dz. nr 14/1
9.	torfowisko o pow. 0,64 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 14 g;	dz. nr 14/1
10.	torfowisko o pow. 1,5 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 23 a	dz. nr 23/3
11.	torfowisko o pow. 0,69 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 23 b	dz. nr 23/3
12.	E - nieużytek o pow. 0,34 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 24 a	dz. nr 24/4
13.	E - nieużytek o pow. 2,1999 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 24 b	dz. nr 24/2
14.	E - nieużytek o pow. 3,7461 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 25 a;	dz. nr 25/3
15.	E - nieużytek o pow. 4,6712 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 25 b	dz. nr 25/2
16.	E - nieużytek o pow. 5,41 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 26 a	dz. nr 26/3
17.	E - nieużytek o pow. 5,8632 ha;	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 26 b	dz. nr 26/2
18.	Nieużytek pokopalniany o pow. 0,98 ha;	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 27 i	dz. nr 27
19.	nieużytki pokopalniane o pow. 1,2 ha;	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 27 k	dz. nr 27
20.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,93 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 28 c	dz. 28/1
21.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,27 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 29 a	dz. nr 29
22.	torfowisko o pow. 1,43 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 29 b	dz. nr 29
23.	nieużytki pokopalniane o pow. 7,15 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 29 d	dz. nr 29
24.	torfowisko o pow. 6,82 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 29 h	dz. nr 29
25.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,54 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 29 j	dz. nr 29
26.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,28 ha;	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 29 k	dz. nr 29
27.	torfowisko o pow. 4,2 ha	Nadl. Damnica, obr. Główczyce, oddz. 30 f	dz. nr 30

¹³ Kistowski M., Lipińska B., Korwel-Lejkowska B., 2005, Studium Ochrony Krajobrazu Województwa Pomorskiego, 2005, Gdańsk,

28.	nieużytki pokopalniane o pow. 18,46 ha	Nadl. Damnica, obr. Główny, oddz. 31 b	dz. nr 31
29.	bagno o pow. 0,66 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 31 c	dz. nr 31
30.	nieużytki pokopalniane o pow. 4,31 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 31 d	dz. nr 31
31.	bagno o pow. 0,40 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 31 f	dz. nr 31
32.	torfowisko o pow. 6,88 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 32 a	dz. 32
33.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,6 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 32 g	dz. nr 32
34.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,77 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 33 b	dz. nr 33/1
35.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,35 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 33 j	dz. nr 33/1
36.	torfowisko o pow. 17,25 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 34 a	dz. nr 34
37.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,72 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 34 c	dz. nr 34
38.	torfowisko o pow. 1,11 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 35 g	dz. 3 nr 5
39.	bagno o pow. 0,21 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 40 n	dz. nr 40/6
40.	bagno o pow. 0,47 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 40 s	dz. nr 40/6
41.	bagno o pow. 0,92 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 40 w	dz. nr 40/6
42.	bagno o pow. 0,78 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 43 b	dz. nr 43/2
43.	bagno o pow. 0,66 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 44 g	dz. nr 44/3
44.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,91 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 48 f	dz. nr 48/2
45.	E - nieużytek o pow. 0,9993 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 48 g	dz. nr 48/3
46.	bagno o pow. 0,42 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 36 p	dz. nr 36/2
47.	bagno o pow. 0,68 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 36 s	dz. nr 36/2
48.	bagno o pow. 1,08 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 53 a	dz. nr 53
49.	torfowisko o pow. 1,57 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 53 c	dz. nr 53
50.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,63 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 53 d	dz. nr 53
51.	torfowisko o pow. 0,81 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 53 f	dz. nr 53
52.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,72 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 53 g	dz. nr 53
53.	nieużytki pokopalniane o pow. 8,21 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 57 a	dz. nr 57
54.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,20 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 61 i	dz. nr 61
55.	nieużytki pokopalniane o pow. 3,84 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 61 k	dz. nr 61
56.	nieużytki pokopalniane o pow. 5,93 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 63 i	dz. nr 63
57.	bagno o pow. 0,31 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 63 m	dz. nr 63
58.	nieużytki pokopalniane o pow. 3,03 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 64 g	dz. nr 64
59.	nieużytki pokopalniane o pow. 3,19 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 65 d	dz. 65
60.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,5 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 66 g	dz. nr 66
61.	torfowisko o pow. 1,61 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 67 h	dz. nr 67
62.	nieużytki pokopalniane o pow. 4,59 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 67 j	dz. nr 67
63.	torfowisko o pow. 1,35 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 67 k	dz. nr 67
64.	nieużytki pokopalniane o pow. 2,35 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 67 m	dz. nr 67
65.	torfowisko o pow. 0,56 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 67 n	dz. nr 67
66.	torfowisko o pow. 1,63 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 68 a	dz. nr 68
67.	nieużytki pokopalniane o pow. 0,36 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 68 h	dz. nr 68
68.	torfowisko o pow. 2,69 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 68 i	dz. nr 68
69.	bagno o pow. 0,68 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 73 k	dz. nr 73
70.	bagno o pow. 0,46 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 73 l	dz. nr 73
71.	torfowisko o pow. 0,67 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 74 m	dz. nr 74
72.	bagno o pow. 0,01 ha bagno o pow. 3,16 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 68 l Nadl. Darnica, leśn. Wolinia, oddz. 75 a	dz. nr 68 dz. nr 75/2
73.	bagno o pow. 1,61 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 79 i	dz. nr 79/2
74.	bagno o pow. 3,62 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 91 f	dz. nr 91
75.	bagno o pow. 1,21 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 92 c	dz. nr 92/2

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

76.	bagno o pow. 0,27 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 187 f	dz. nr 187
77.	bagno o pow. 0,97 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wolinia, oddz. 187 k	dz. nr 187
78.	bagno o pow. 0,59 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddział 51 d	dz. nr 51/3
79.	bagno o pow. 0,20 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 157 c	dz. nr 157/2
80.	bagno o pow. 0,82 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 157 g	dz. nr 157/2
81.	bagno o pow. 0,31 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 160 b	dz. nr 160/5
82.	bagno o pow. 0,37 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 165 c	dz. nr 165
83.	bagno o pow. 0,78 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 165 d	dz. nr 165
84.	bagno o pow. 0,59 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 165 g	dz. nr 165
85.	bagno o pow. 0,79 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 166 d	dz. nr 166
86.	bagno o pow. 1,42 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 166 g	dz. nr 166

87.	bagno o pow. 0,63 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 169 c	dz. 169/1
88.	bagno o pow. 0,60 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 169 g	dz. nr 169/1
89.	bagno o pow. 0,70 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 171 f	dz. nr 171
90.	bagno o pow. 0,49 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 176 d	dz. nr 176/1
91.	bagno o pow. 0,23 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 179 b	dz. nr 179/1
92.	bagno o pow. 0,28 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 180 g	dz. nr 180
93.	bagno o pow. 0,66 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 180 Ap	dz. nr 180/3
94.	bagno o pow. 0,30 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 180 Aw	dz. nr 180/3
95.	bagno o pow. 0,3 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 180 Az	dz. nr 180/3
96.	bagno o pow. 7,60 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 256 a	dz. nr 256
97.	bagno o pow. 0,30 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 259 d	dz. nr 259/1
98.	bagno o pow. 0,52 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 264 b	dz. nr 264/1
99.	E - łąka o pow. 1,07 ha	Nadl. Damnica, leśn. Główny, oddz. 262 d	dz. nr 295/3, 295/6
100.	bagno o pow. 0,56 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 99 b	dz. nr 99
101.	łąka o pow. 2,14 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 105 a	dz. nr 105
102.	bagno o pow. 0,19 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 105 b	dz. nr 105
103.	bagno o pow. 0,72 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 105 g	dz. nr 105
104.	bagno o pow. 0,22 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 111 f	dz. 111/3
105.	bagno o pow. 0,34 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 111 g	dz. nr 111/3
106.	bagno o pow. 0,64 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 113 n	dz. nr 113/2
107.	łąka o pow. 3,25 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 117 a	dz. nr 117
108.	bagno o pow. 4,29 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 117 f	dz. nr 117
109.	bagno o pow. 0,39 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 118 f	dz. nr 118/1
110.	nieużytki pokopalniane o pow. 15,56 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 124 d	dz. nr 124/1
111.	bagno o pow. 0,23 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 124 g	dz. nr 124/1
112.	bagno o pow. 0,46 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 153 h	dz. nr 153/2
113.	bagno o pow. 0,27 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 188 b	dz. nr 188/1
114.	zbiornik wodny o pow. 1,77 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 188 d	dz. nr 188/2
115.	bagno o pow. 0,31 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 188 f	dz. nr 188/2
116.	bagno o pow. 0,35 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 195 g	dz. nr 195/2
117.	bagno o pow. 0,26 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 204 g	dz. nr 204/2
118.	bagno o pow. 0,23 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 223 g	dz. nr 223/1
119.	bagno o pow. 0,78 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 223 i	dz. nr 223/1
120.	bagno o pow. 1,75 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 223 k	dz. nr 223/1
121.	bagno o pow. 1,91 ha	Nadl. Damnica, leśn. Szczypkowice, oddz. 226 g	dz. nr 226
122.	bagno o pow. 0,16 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 215 h	dz. nr 215/1
123.	bagno o pow. 0,34 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 215 i	dz. nr 215/1
124.	bagno o pow. 0,39 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 215 k	dz. nr 215/1
125.	bagno o pow. 2,62 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 216 c	dz. nr 216/1

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

126.	bagno o pow. 1,80 ha;	Nadl. Damnica, leś. Wielka Wieś, oddz. 217 b	dz. nr 217/1
127.	nieużytek pokopalniany o pow. 0,89 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 234 d	dz. nr 234/1
128.	bagno o pow. 0,57 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 239 g	dz. nr 239/4
129.	bagno o pow. 0,65 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 239 j	dz. nr 239/4
130.	zbiornik wodny o pow. 0,19 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 240 b	dz. nr 240
131.	zbiornik wodny o pow. 0,52 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 240 c	dz. nr 240
132.	bagno o pow. 0,36 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 245 b	dz. nr 245/1
133.	bagno o pow. 0,20 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 249 j	dz. nr 249/4
134.	bagno o pow. 0,36 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 249 k	dz. nr 249/4
135.	bagno o pow. 0,16 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 250 b	dz. nr 250
136.	bagno o pow. 0,28 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 250 d	dz. nr 250
137.	bagno o pow. 0,28 ha	Nadl. Damnica, leś. Wielka Wieś, oddz. 250 i	dz. nr 250
138.	zbiornik wody o pow. 1,25 ha	Nadl. Damnica, leś. Wielka Wieś, oddz. 250 g	dz. nr 250
139.	bagno o pow. 0,21 ha	Nadl. Damnica, leś. Wielka Wieś, oddz. 251 i	dz. nr 251
140.	bagno o pow. 0,55 ha	Nadl. Damnica, leś. Wielka Wieś, oddz. 251 j	dz. nr 251
141.	bagno o pow. 0,20 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wielka Wieś, oddz. 251 k	dz. nr 251
142.	nieużytki pokopalniane o pow. 12,55 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 266 b	dz. nr 266
143.	nieużytki pokopalniane o pow. 10,42 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 269 a	dz. nr 269
144.	torfowisko o pow. 4,97 ha	Nadl. Damnica, Leś. Wierzchocino, oddz. 269 b	dz. nr 269
145.	nieużytki pokopalniane o pow. 14,65 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 269 d	dz. nr 269

146.	nieużytki pokopalniane o pow. 25,12 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 273 c, 273 d, 273 h	dz. nr 273
147.	bagno o pow. 0,92 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 273 f	dz. nr 273
148.	torfowisko o pow. 1,12 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 273 g	dz. nr 273
149.	nieużytki pokopalniane o pow. 9,95 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 274 a	dz. nr 274
150.	torfowisko o pow. 14,02 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 274 b	dz. nr 274
151.	nieużytki pokopalniane o pow. 5,18 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 283 a	dz. nr 283
152.	bagno o pow. 2,90 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 290 f	dz. nr 290
153.	E - nieużytek o pow. 0,28 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 295 k	dz. nr 295/7
154.	E - nieużytek o pow. 5,41 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 295 n	dz. nr 295/5
155.	zbiornik wodny o pow. 2,97 ha	Nadl. Damnica, leś. Wierzchocino, oddz. 295 o	dz. nr 295/5
156.	bagno o pow. 1,79 ha	Nadl. Damnica, leś. Wierzchocino, oddz. 296 k	dz. nr 296
157.	bagno o pow. 0,39 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 296 m	dz. nr 296
158.	bagno o pow. 1,48 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 302 a	dz. nr 302
159.	bagno o pow. 0,20 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 311 j	dz. nr 311/1
160.	bagno o pow. 0,60 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 315 c	dz. nr 315
161.	bagno o pow. 1,06 ha	Nadl. Damnica, Leś. Wierzchocino, oddz. 325 a	dz. nr 325/1
162.	bagno o pow. 1,52 ha	Nadl. Damnica, leśn. Wierzchocino, oddz. 325 c	dz. nr 325/1
163.	bagno o pow. 0,57 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 1 a	dz. nr 1
164.	bagno o pow. 1,21 ha	Nadl. Damnica, leś. Lipno, oddz. 3 a	dz. nr 3/2
165.	bagno o pow. 0,55 ha;	Nadl. Damnica, Leś. Lipno, oddz. 3 c;	dz. nr 3/2
166.	bagno o pow. 8,97 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 3 Ac	dz. nr 3/5
167.	bagno o pow. 1,11 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 4 a	dz. nr 4/1
168.	bagno o pow. 0,44 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 19 g	dz. nr 19/2
169.	bagno o pow. 3,5 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 21 g	dz. nr 21/3
170.	bagno o pow. 0,51 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 45 h	dz. nr 45
171.	bagno o pow. 0,19 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 72 b	dz. nr 72/1
172.	bagno o pow. 0,99 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 72 f	dz. nr 72/1
173.	bagno o pow. 0,24 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 103 f	dz. nr 103/6
174.	bagno o pow. 0,49 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 11 i	dz. nr 11/2
175.	bagno o pow. 2,58 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 12 h	dz. nr 12/1

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

176.	bagno o pow. 1,42 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 13 c	dz. nr 13
177.	bagno o pow. 1,8 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 15 d	dz. nr 15
178.	bagno o pow. 0,90 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 16 k	dz. nr 16/2
179.	bagno o pow. 0,51 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 16 n	dz. nr 16/2
180.	bagno o pow. 0,27 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 41 c	dz. nr 41
181.	bagno o pow. 0,24 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 41 d	dz. 4 nr 1
182.	bagno o pow. 0,30 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 42 b	dz. nr 42
183.	bagno o pow. 1,07 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 42 d	dz. nr 42
184.	bagno o pow. 0,26 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 42 j	dz. nr 42
185.	bagno o pow. 0,45 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 43 b	dz. nr 43
186.	bagno o pow. 0,43 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 49 f	dz. nr 49/7
187.	bagno o pow. 0,21 ha;	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 49 t	dz. nr 49/7
188.	bagno o pow. 0,49 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 51 f	dz. nr 51/1
189.	bagno o pow. 0,3 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 53 b	dz. 53/5
190.	E - nieużytek o pow. 1,07 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 53 d	dz. nr 53/5
191.	bagno o pow. 0,40 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 55 a	dz. nr 55
192.	bagno o pow. 0,25 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 57 g	dz. nr 57
193.	bagno o pow. 0,93 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 57 l	dz. nr 57
194.	bagno o pow. 0,44 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 58 b	dz. nr 58/2
195.	bagno o pow. 1,36 ha	Nadl. Damnica, leśn. Żoruchowo, oddz. 62 f	dz. nr 62/1
196.	bagno o pow. 0,26 ha	Nadl. Damnica, leśn. Lipno, oddz. 105 g	dz. nr 105/3
Użytki ustanowione Uchwałą Rady Gminy Główny Nr 30/224/2000 z dnia 28 kwietnia 2000 r. zmienioną Uchwałą Nr 121/315/2000 z dnia 28 grudnia 2000 r. i Uchwałą Nr 69/102/2003 z dnia 30 października 2003 r.			
197.	E - Lz o pow. 1,2829 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 118A m,s	dz. nr 200. dz. 201
198.	E - N o pow. 0,22 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 118A r	dz. nr 200
199.	E - Lz o pow. 2,2868 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 118A b	dz. nr 203
200.	E - Lz o pow. 2,0547 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 118A h	dz. nr 197
201.	E - PsIV o pow. 0,1385 ha	Nadl. Damnica, leśn. Górzyno, oddz. 118A n	dz. nr 199
202.	E - Lz o pow. 44,9588 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 35A a	dz. nr 112/1
203.	E - Lz o pow. 8,6631 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 35B a	dz. nr 110/1
204.	E - N o pow. 16,4844 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 254A d	dz. nr 183/1
205.	E - N o pow. 32,9270 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 254B b	dz. nr 195/1
206.	E - N o pow. 1,6212 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 255A b	dz. nr 195/1
207.	E - Lz o pow. 2,4680 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 255A c,d	dz. nr 195/1
208.	E - N o pow. 19,8953 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 35C f	dz. nr 103/1
209.	E - Lz o pow. 0,8632 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 35C d	dz. nr 103/1
210.	E - N o pow. 44,2796 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 26B b,d	dz. nr 150/1
211.	E - Lz o pow. 6,7685ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 26B a	dz. nr 150/1
212.	E - Lz o pow. 13,5286 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 35D d,h	dz. nr 150/1
213.	E - N o pow. 23,1707 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 26C d	dz. nr 155/1
214.	E - Ł o pow. 0,5059 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 35C i	dz. nr 122/3
215.	E - WsV o pow. 0,5559 ha	Nadl. Damnica, leśn. Ciemino, oddz. 35C h	dz. nr 122/3
Użytki ustanowione Rozporządzeniem Nr 2/2003 Wojewody Pomorskiego z dnia 9 stycznia 2003 r. (Dz.Urz. Woj. Pom. Nr 6 poz. 56 (pozycja 19 w załączniku do Rozporządzenia))			
216.	Krakulice – kompleks torfowisk i mokradeł o pow. 314,63 ha	dz. nr 144/1, 144/2, 147/1 obręb Gać	użytek w granicach gmin Główny i Wicko (dz nr 443, 445 obręb Chabrowo);

Źródło: wykaz sporządzony na podstawie aktów normatywnych opublikowanych w Dz. Urz. Woj. Słupskiego i Woj. Pomorskiego oraz na podstawie uchwał Rady Gminy w Głównych

Tabela 5.2. Wykaz pomników przyrody w gminie Główny

Lp.	Numer w dawnym	Opis pomnika	Rozmiary (m)	Miejscowość (lokalizacja)
-----	----------------	--------------	--------------	---------------------------

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

	rejestrze WKP		obwód	wys.	
	lub w reje- strze gminnym				
Pomniki ustanowione przez Wojewodę Słupskiego w dniu 20.XI.1978 r.					
Ogłoszenie Wojewody Słupskiego z dnia 4 grudnia 1978 r. (Dz. Urz. WRN w Słupsku Nr 8 poz. 23 z 1978)					
1	191	dąb szypułkowy (grupa 3 drzew)	2,97 4,05 6,46	21 22 22	Żoruchowo (przy posesji nr 20)
2	192	dąb szypułkowy	6,00	23	Żoruchowo (przy drodze do Wiklina)
Pomniki ustanowione przez Wojewodę Słupskiego w dniu 29.11.1980 r.					
Ogłoszenie Wojewody Słupskiego z dnia 29.11.1980 r. (Dz. Urz. WRN w Słupsku Nr 1 poz. 2 z 1981)					
3	226	buk pospolity (grupa 7 drzew)			Wolinia (droga, przy zabudowaniach wiejskich)
Pomniki ustanowione przez Wojewodę Słupskiego w dniu 15.X.1982 r..					
Ogłoszenie WKP z dnia 31 maja 1984 r. (Dz. Urz. WRN w Słupsku Nr 8* poz. 23 z 1984 r.)					
4	270	dąb szypułkowy	3,03	20	Żoruchowo (przy drodze obok zabudowań dawnego POHZ, ok. 300 m od budynku szkolnego)
5	271	dąb szypułkowy	4,47	25	Żoruchowo (przy drodze obok zabudowań dawnego POHZ, ok. 300 m od budynku szkolnego)
6	272	dąb szypułkowy	2,97	19	Żoruchowo (przy drodze obok zabudowań dawnego POHZ, ok. 300 m od budynku szkolnego)
7	273	dąb szypułkowy	3,54	22	Żoruchowo (przy drodze obok zabudowań dawnego POHZ, ok. 300 m od budynku szkolnego)
8	274	dąb szypułkowy	4,42	24	Żoruchowo (przy drodze obok zabudowań dawnego POHZ, ok. 300 m od budynku szkolnego)
9	275	dąb szypułkowy	3,76	23	Żoruchowo Żoruchowo (przy drodze obok zabudowań dawnego POHZ, ok. 300 m od budynku szkolnego)
10	276	dąb szypułkowy	2,91	19	Żoruchowo (przy drodze obok zabudowań dawnego POHZ, ok. 300 m od budynku szkolnego)
11	277	dąb szypułkowy	3,86	22	Żoruchowo (przy drodze obok zabudowań dawnego POHZ, ok. 300 m od budynku szkolnego)
Pomniki ustanowione przez Wojewodę Słupskiego w dniu 29.11.1985 r.					
Rozporządzenie Wojewody Słupskiego z dnia 31.VII.1990 r. (Dz. Urz. Woj. Słupskiego Nr 9 poz. 129 z 1990)					
12	307	dąb szypułkowy	3,80	18	Żoruchowo (na skarpie, przy drodze do Bięcina)
13	308	dąb szypułkowy	6,60	20	Żoruchowo (przy drodze do Bięcina)
Pomniki ustanowione przez Wojewodę Słupskiego w dniu 28.08.1995 r.					
Rozporządzenie Nr 51 Wojewody Słupskiego z dnia 28 sierpnia 1995 r. (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego Nr 27 z 4 września 1995 r.)					
14	376	jesion wyniosły	3,35	32	Żoruchowo (teren dawnego POHZ)
15	377	dąb szypułkowy (grupa 3 drzew)	3,75-5	25-27	Żoruchowo (teren dawnego POHZ)
16	668	głaz narzutowy	5,80	2,80	Główczyce (teren wyrobiska - dawna żwirownia)
Pomniki ustanowione przez Radę Gminy w Główczych w dniu 18.03.1998 r. Uchwała Nr 28/381/98 Rady Gminy w Główczych z dnia 18.03.1998 r.					
17	1	lipa drobnolistna	4,60	27	Szczytkowice (dz. nr 131)
18	2	dąb szypułkowy	5,20	27	Górzyno (dz. nr 11/10, teren przy pałacu)
19	3	dąb szypułkowy	5,35	27	Poblocie (dz. nr 407, teren szkoły)

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

20	4	dąb szypułkowy	4,85	26	Poblócie (Poblócie (dz. nr 407, teren szkoły)
21	5	dąb czerwony	3,46	24	Poblócie (dz. nr 407, teren szkoły)
22	6	dąb szypułkowy	4,15	25	Poblócie (dz. nr 407, teren szkoły)
23	7	dąb szypułkowy	6,10	28	przy drodze Poblócie- Dargoleza (dz. nr 148g, las)
24	8*	tulipanowiec japoński	3,80	25	Cecenowo (dz. nr 213/14, teren parku)
25	9	buk zwyczajny odm. purpurowa	5,20	27	Cecenowo (dz. nr 213/14, teren parku)
26	10	dagleżja	2,89	30	Cecenowo (dz. nr 213/14, teren parku)
27	11	świerk pospolity	4,30	30	Cecenowo (dz. nr 213/14, teren parku)
28	12	świerk pospolity	3,60	30	Cecenowo (dz. nr 213/14, teren parku)
29	13	dagleżja	3,10	27	Cecenowo (dz. nr 213/14, teren parku)
30	14	klon zwyczajny (grupa 2 drzew)	3,35	26	Cecenowo (dz. nr 61, teren przykościelny)
31	15	lipa drobnolistna	4,60	26	Cecenowo (dz. nr 61, teren przykościelny)
32	16	lipa drobnolistna	4,30	26	Cecenowo (dz. nr 61, teren przykościelny)
33	17	żywniak zachodni - grupa drzew	1,10-1,20	19	Cecenowo (dz. nr 61, teren przykościelny)
34	18	aleja lipy drobnolistnej (50 drzew)	1,80-3,86	12-20	Żoruchowo (dz. nr 124 i 7, przy drodze z Żoruchowa do Słupska)
35	19	lipa drobnolistna	3,90	27	Główczyce (dz. nr 544/7, teren pałacu)
36	20	dąb czerwony	2,27	24	Główczyce (dz. nr 544/7, teren pałacu)
37	21	dąb czerwony	2,27	24	Główczyce (dz. nr 544/7, teren pałacu)
38	22	dąb szypułkowy	4,02	25	Rumsko (dz. nr 67, na skraju wsi, przy drodze do Równa)
39	23	aleja dąb szypułkowy (5 drzew)	4,10-5,71	28-30	Rumsko (dz. nr 67, na skraju wsi, przy drodze do Równa)
40	24	cis pospolity (6 drzew)	0,37-0,90	11-18	Będzichowo (dz. nr 3/1, teren parku)
41	25	lipa drobnolistna	6,36	27	droga Drzeżewo-Lipno (dz. nr 41, teren cmentarza)
42	26	platan klonolistny	3,65	20	Wykosowo (dz. nr 16/14, teren boiska)
43	27	wiąz szypułkowy	6,15	25	Wykosowo (dz. nr 16/14, teren boiska-parku)
44	28	dąb czerwony	4,20	25	Wykosowo (dz. nr 16/14, teren boiska)
45	29	buk zwyczajny	5,10	27	Wykosowo (dz. nr 16/14, teren boiska)
46	30	buk zwyczajny (grupa 4 drzew)	4,00	26	Wykosowo (dz. nr 16/14, teren boiska)
			3,06	24	
			3,25	24	
			3,40	25	
47	31	buk zwyczajny (grupa 2 drzew)	3,90 3,10	26 25	Wykosowo (dz. nr 16/14, teren boiska)
48	32	lipa drobnolistna	5,40	26	Kłęcino (dz. nr 63, grunt orny)
49	33	platan klonolistny	3,60	25	Wolinia (dz. nr 85/16, przy ogrodzeniu pałacowym)
50	34	buk zwyczajny	4,38	27	Wolinia (dz. nr 85/16, teren parku)
51	35	dąb szypułkowy	6,00	27	Wolinia (dz. nr 85/16, teren parku)
52	36	dąb szypułkowy	5,46	27	Wolinia (dz. nr 85/16, teren parku)
53	37	cis pospolity (grupa 16 drzew)	0,79-2,35	16-20	Wolinia (dz. nr 85/16, teren parku, z tyłu pałacu)
54	38	dąb szypułkowy	4,91	26	Wolinia (dz. nr 85/16, teren parku - polana)
55	39	dąb szypułkowy	4,20	26	Wolinia (dz. nr 85/16, teren parku - polana)
56	40	dąb szypułkowy	4,40	27	Wolinia (dz. nr 85/16, po prawej stronie drogi)
57	41	lipa drobnolistna (grupa 2 drzew)	4,89	25	Ciemino (dz. nr 6/13, przy drodze)
			3,80	24	
58	42	dąb szypułkowy	4,20	25	Ciemino (dz. D-5, przy zagrodzie)
59	43	lipa drobnolistna	5,45	25	Ciemino (dz. D-5, przy zagrodzie)
60	44	lipa drobnolistna	5,54	25	Ciemino (dz. nr 19, droga-park)
61	45	lipa drobnolistna	4,20	25	Ciemino (dz. nr 19 droga-park)
62	46	jesion wyniosły	4,20	26	Ciemino (dz. nr 19, droga-park)

63	47	cis pospolity (grupa 2 drzew)	0,60-0,70	11	Ciemino (dz. nr 6/13, park)
64	48	dąb szypułkowy	5,04	27	Ciemino (dz. nr 6/13, park)
65	49	cis pospolity	0,85	12	Ciemino (dz. nr 6/13, park)
66	50	cis pospolity (grupa 2 drzew)	0,95 1,10	12 15	Ciemino (dz. nr 6/15, obok byłego PGR)
67	51	jesion wyniosły	4,45	24	Ciemino (dz. nr 6/15, obok byłego PGR)
68	52	aleja lip drobnolistnych (8 szt.)	3,42-5,94	24-26	Ciemino (dz. nr 6/15, obok parku i byłego PGR)
69	53	klon zwyczajny (grupa 2 drzew)	5,02 5,10	25 26	Izbica (dz. nr 191, polana)
70	54	klon zwyczajny	3,55	25	Izbica (dz. nr 191, polana)
71	55	kasztan jadalny (grupa 4 drzew)	1,30-1,80	30	Izbica (dz. nr 191, park)
72	56	dąb szypułkowy	3,80	25	Będziechowo (leśn. Lipno, oddz. leśny 3i, teren parku)
73	57	buk zwyczajny (grupa 4 drzew)	3,30, 3,50, 3,30 4,10	27	Będziechowo (leśn. Lipno, oddz. leśny 3i, teren parku)
74	58	dąb szypułkowy	5,20	26	Wolinia (dz. nr 80/8)
75	59	cypryśnik błotny	3,80	20	Żelkowo (dz. nr 95)

*Drzewo obumarło - pozycja do wykreślenia z rejestru

Źródło: wykaz sporządzony na podstawie aktów normatywnych opublikowanych w Dz.Urz. WRN w Słupsku oraz w Dz.Urz. Woj. Słupskiego i na podstawie uchwał Rady Gminy w Głównych

5.3. Uwarunkowania sozologiczne

Na podstawie badań monitoringu regionalnego prowadzonego dla wód rzek Łeby i Łupawy oraz jeziora Łebsko można stwierdzić, że stan czystości wód powierzchniowych jest w gminie Głównych zły. W okresie ostatnich 8 lat, jakość wód na terenie gminy nie uległa zasadniczym zmianom. Zakres stężeń wskaźników fizykochemicznych w wodach rzek, a średnie roczne stężenia mieszczą się w zakresie wymaganym dla wód dobrej jakości.

W 2009 r. monitoring jakości wód płynących na terenie gminy Głównych prowadzono w dwóch przekrojach pomiarowo-kontrolnych - Cecenowo i Izbica, zlokalizowanych na rzece Łeba. W punkcie pomiarowym w Cecenowie stan biologiczny wód oceniono jako bardzo dobry, stan fizykochemiczny jako dobry oraz stan chemiczny i ekologiczny jako dobry. Natomiast w punkcie pomiarowym w Izbicy stan biologiczny oceniono jako dobry, stan fizykochemiczny poniżej dobrego, stan ekologiczny umiarkowany, natomiast stan chemiczny jako dobry. O ocenie fizykochemicznej w obu punktach pomiarowych zdecydował wzrost koncentracji związków organicznych i biogennych, oraz spadek natlenienia obserwowany latem. Niemniej w ocenie ogólnej stan wód w obu przekrojach pomiarowo-kontrolnych oceniono jako zły.

Wody rzeki Łupawy na terenie gminy Głównych nie były badane. Niemniej w przekroju pomiarowokontrolnym w Smoldzinie stan biologiczny, fizykochemiczny i ekologiczny w 2009 r. oceniono jako dobry. Poniżej dobrego oceniono stan chemiczny wód z uwagi na ponadnormatywną zawartość związków rtęci. W ocenie ogólnej stan wód rzeki Łupawy w przekroju pomiarowokontrolnym w Smoldzinie oceniono jako zły.

Wody obu rzek nie były przydatne do bytowania zarówno ryb łososiowatych jak i karpowatych z uwagi na zbyt wysoki poziom substancji organicznych, fosforu ogólnego i azotynów oraz nieprawidłowy odczyn. Nie spełniały wymogów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 roku, w sprawie wymagań jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia rym w warunkach naturalnych (Dz. U. Nr 176, poz. 1455).

W ramach monitoringu diagnostycznego prowadzonego w 2008 roku stan wód jeziora Łebsko oceniono jako zły. Na ocenę wpływ miał słaby stan ekologiczny i biologiczny oraz poniżej dobrego stan fizykochemiczny wód jeziora.

Wody jeziora Łebsko nie były przydatne do bytowania zarówno ryb łososiowatych jak i karpiowatych z uwagi na zbyt wysoki poziom substancji organicznych, fosforu ogólnego i azotynów oraz nieprawidłowy odczyn.

Analiza zanieczyszczeń określonych na podstawie badań w ciągu ostatnich 8 lat, pozwala zauważyć, że ich zawartość w wodach płynących kształtuje się na zbliżonym poziomie, co odzwierciedla pewną stabilizację ich jakości.

Czynnikiem stanowiącym największe zagrożenie dla stanu jakości wód jest wprowadzenie zanieczyszczeń wraz z wodami zużyтыми (ścieki komunalne i przemysłowe). Na terenie gminy zanieczyszczenia wraz z wodami zużyтыми (nieodstatecznie oczyszczonymi ściekami bytowymi) wprowadzane są do wód powierzchniowych z lokalnych oczyszczalni ścieków w Wolini, Ciemnie i Wielkiej Wsi. Są to obiekty z jednostopniowym (mechanicznym - osadnik gnilny, osadnik Imhoffa) systemem oczyszczania. Źródłami zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych są także obszary upraw rolnych, z których spływają nawozy sztuczne i środki ochrony roślin.

Jakość wód podziemnych ujmowanych na terenie gminy z głębszych poziomów wodonośnych jest dobra. Są to wody stosunkowo wysokiej jakości (Ib bądź II klasa czystości), nieznacznie zanieczyszczone, o naturalnym chemizmie kwalifikującym je do spożycia i celów gospodarczych, przy zastosowaniu prostych procesów uzdatniających. W wyznaczonych na terenie gminy punktach badawczych krajowej i regionalnej sieci monitoringu wód podziemnych, stwierdzono w 2005 r. bardzo dobrą (Główny - poziom trzeciorzędowy) i dobrą (Pobłocie – poziom czwartorzędowy) jakość wód.

Wody zgromadzone w obrębie GZWP Nr 107, według opracowanej dokumentacji hydrogeologicznej zbiornika⁹ w granicach gminy Główny są silnie podatne na zanieczyszczenia. Niska odporność na degradację wynika przede wszystkim z niedostatecznej (a punktowo – z braku) naturalnej izolacji od powierzchni terenu (niekiedy teren częściowo izolują pokłady torfu), a także występujących w okolicy punktowych ognisk zanieczyszczeń (zakłady przemysłu spożywczego, lokalne oczyszczalnie ścieków oraz gospodarstwa rolne).

Niskim stopniem zagrożenia, w granicach gminy Główny charakteryzują się wody podziemne w zasięgu GZWP Nr 115. Wysoka odporność poziomu wodonośnego uwarunkowana jest dobrą izolacją utworami słabo przepuszczalnymi. Niemniej przemysłowa uprawa ziemniaka w rejonie Dachowa i Dachówka stanowi zagrożenie dla jakości wód zgromadzonych w obrębie Zbiornika. Obniżenie jakości wód podziemnych zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi w tym rejonie stwierdzono¹⁰ w oparciu o badania wykonane w 2002 r.

Położenie terenu w niewielkiej odległości od morza stwarza zagrożenie zasolenia wód (szczególnie północnych krańców gminy). Zasilanie utworów trzeciorzędowych odbywa się poprzez infiltrację wód z osadów czwartorzędowych, zaś zasilanie poziomów wodonośnych czwartorzędowych odbywa się głównie drogą infiltracji wód opadowych.

Zanieczyszczenia mogące przedostawać się do wód podziemnych pochodzą głównie z nadmiernego nawożenia (spływy nawozów sztucznych i środków ochrony roślin), z niekontrolowanych zrzutów ścieków, nieszczelnych zbiorników bezodpływowych oraz generalnie złego stanu technicznego urządzeń sanitarnych.

Z racji położenia i uwarunkowań fizjograficznych – hydrologicznych niektóre z rejonów gminy należą do obszarów o wysokim zagrożeniu powodziowym. Występują tu, co najmniej dwa typy powodzi:

⁹ Dokumentacja Hydrogeologiczna Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 107 – „Pradolina Rzeki Łeby”, Przedsiębiorstwo Hydrogeologiczne Spółka z o.o. w Gdańsku, 1995, zatwierdzona Decyzją Nr KDH2/013/5914/96 MOŚNiL w sprawie zatwierdzenia dokumentacji zawierającej ustalenie warunków hydrogeologicznych zbiornika wód podziemnych „Pradolina Rzeki Łeby”/GZWP Nr 107

¹⁰ Informacje zaczerpnięte z analiz prowadzonych do „Raportu z monitoringu lokalnego obszaru upraw ziemniaka w 2002 r” IUNG w Puławach, Wrocław 2002

sztormowe i opadowe lub sztormowe i roztopowe. Do obszarów szczególnie zagrożonych powodzią należą:

- dolina rzeki Łeby od 95 km do jeziora Łebsko, - tereny przyległe do jeziora Łebsko, - dolina rzeki Łupawy.

Przy ewentualnym wystąpieniu cofki i wlewaniu się wód morskich na obszarach tych może dojść do zagrożenia tzw. wodą 100-letnią. Obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią przedstawiono na załączniku graficznym, zgodnie z dokumentacjami sporządzonymi przez Dyrektora RZGW w Gdańsku dla rzek Łeby i Łupawy. ¹⁶

Zagrożenie powodziowe potwierdzają informacje Urzędu Morskiego w Gdyni. Dotyczą one podnoszenia się poziomu wody w Bałtyku oraz w jeziorach przybrzeżnych (także w jeziorze Łebsko) i wskazują na potrzebę ochrony terenów równinnych oraz łąk położonych w północnej części gminy, przed całkowitym przewidywanym zalaniem do roku 2050. Intensywne opady lub podniesienia poziomu wody w jeziorze (np.: w wyniku naporu wód odmorskich) może skutkować: podniesieniem pierwszego poziomu wody gruntowej, podtopieniem i zmianami warunków siedliskowych, wzrostem zagrożenia powodziowego, a nawet spowodować zalanie terenu. Jednocześnie Urząd Morski zwraca uwagę na potrzebę ochrony tych terenów, wskazując na rosnącą od kilku lat liczbę wezbrań sztormowych $H > 570$ cm oraz wzrost minimalnego poziomu morza (> 30 cm).

Niektóre z zagrożonych powodzią obszarów chronione są wałami i obwałowanymi polderami:

- obszar przy jeziorze Łebsko chroniony jest w formie obwałowanych polderów Lisia Góra, Izbica, Gać ze stacjami pomp odwadniających na każdym z polderów,
- obszar w rejonie rzeki Pustynki chroniony jest w formie obwałowanego polderu Skórzyno ze stacją pomp odwadniających;
- obszar w rejonie Cecenowa chroniony jest w formie polderu Cecenowo ze stacją pomp odwadniających.

Wały przeciwpowodziowe chronią tereny zagrożone powodzią zasadniczo tylko przed wodą 10-letnią.

Administratorem urządzeń ochrony przeciwpowodziowej jest Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku Oddział w Słupsku. Wykaz obwałowań na terenie gminy zamieszczono w tabeli 5.3., natomiast polderów i parametry stacji pomp w tabeli 5.4.

Zasadniczym problemem systemu ochrony przeciwpowodziowej jest niezadowalający stan techniczny wałów przeciwpowodziowych. Korpusy wałów są zbudowane z bardzo różnorodnych i słabo zagęszczonych gruntów, często zawierających domieszki materii organicznej. Posadowione są na podłożu torfowym i podlegają często zjawiskom „płynięcia” (mogą się podnosić i opadać), zaś woda może infiltrować przez ich podłoże na obszary polderów i dolin. Wały przeciwpowodziowe osłabiane są prócz tego przez bobry.

Tabela 5.3. Zestawienie istniejących obwałowań na obszarze gminy

Lp.	Nazwa rzeki	Nazwa doliny		Kilometraż rzeki		Długość wału [mb]	Rok budowy	Stan techniczny
		L – wał lewy	P – wał prawy	Początek doliny	Końiec doliny			
1.	Łeba	Polder Gace	P	13,9	20,1	6200	1972	niezadowalający
		Polder Izbica	L	13,9	17,9	400	1974	niezadowalający

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

		wał	L	17,9	25,6	7300	1972	niezadowalający
2.	Jezioro Łebsko	Polder Lisia Góra		5,6	7,5	1860	1995	niezadowalający
3.	Struga	wał	P	0	0,9	952	1984	dobry

¹⁶ „Podstawy przyrodnicze, techniczne i organizacyjno-prawne oraz przedsięwzięcia strategii ochrony brzegów morskich, wykonanej w ramach projektu celowego” Strategia Ochrony Brzegów Morskich” Nr 9T 12C 069 97 C/3636/, 2000 r., Instytut Morski, Urząd Morski w Gdyni; oraz zamieszczone w czasopiśmie „Czas Morza”: Cieślak A., Urząd Morski w Gdyni, 2005, Zachowanie i odtwarzanie plaż w wieloletnim programie ochrony brzegów morskich – założenia i realizacja, [w miesięczniku:] Czas morza, Nr 2 (23), czerwiec 2005, Gdańsk

	Główniczka	wał	L	0	0,9	952	1984	dobry
4.	Struga Kłęcińska	wał	P	0	1,4	1432	1984	niezadowalający
		wał	L	0	1,4	1432	1984	niezadowalający
5.	Pustynka	Polder Kluki I	P	0	6,8	6800	1994	niezadowalający

Źródło: Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku Oddział w Słupsku.

Tabela 5.4. Zestawienie istniejących polderów przeciwpowodziowych

Lp.	Nazwa polderu	Obszar odwadniany [ha]	Parametry stacji pomp	
			Wydajność [l/s]	Moc całkowita [kW]
1	Izbica	340	600	33
2	Gać	190	500	28
3	Skórzyno	325	840	74
4	Lisia Góra	240	450	43
5	Cecenowo	183	300	20

Źródło: Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku Oddział w Słupsku.

Zbudowane w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku wały przeciwpowodziowe nie spełniają podstawowych warunków Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie (Dz. U. z dnia 16 maja 2007 r.), są za niskie nawet dla ochrony użytków rolnych. Wymagają przeprowadzenia robót konserwacyjno – odtworzeniowych, poza wałami przeciwpowodziowymi Strugi Główniczkiej.

Coraz częściej występujące ekstremalne zjawiska pogodowe, w tym wzrastająca ilość opadów i związany z tym wzrost poziomu wód w jeziorze Łebsko spotęgowały zjawisko zagrożenia powodziowego w północnych rejonach gminy. Dla podniesienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego niezbędna jest przebudowa istniejących urządzeń przeciwpowodziowych oraz ochrona polderów przed zabudową.

W gminie Główniczka występują tylko nieliczne obiekty i urządzenia o istotnym oddziaływaniu na środowisko i krajobraz. Zaliczają się do nich: kopalnia torfu Krakulice – Gace, komunalne instalacje gospodarki wodno-ściekowej, linia elektroenergetyczna 400 kV, maszty telefonii komórkowej, droga wojewódzka nr 213, elektrownie wodne, hodowle ryb.

Z uwagi na silne oddziaływanie elektromagnetyczne, najbardziej znaczącą jest linia wysokiego napięcia 400 kV przebiegająca w południowej części gminy, z zachodu na wschód. Jest ona źródłem promieniowania elektromagnetycznego o natężeniu powyżej 1 kV/m. Natężenie to największe jest w miejscu, w którym odległość przewodów fazowych od ziemi jest najmniejsza, zwykle w połowie odległości pomiędzy sąsiednimi słupami. Przy oddalaniu się od osi linii, natężenie pola elektrycznego

szybko maleje. Spadek natężenia pola obserwuje się również przy zbliżaniu się do słupa, co wynika m. in. z jego ekranujących właściwości. Natężenie pola elektrycznego spada dopiero w odległości około 23,28 m od osi linii, stanowi więc ona duże ograniczenie dla lokalizacji obiektów przeznaczonych na stały pobyt ludzi. Innym niekorzystnym aspektem linii jest jej dominacja w krajobrazie wiejskim.

Największe przekształcenia litosfery widoczne są na terenie kopalni torfu Krakulice – Gace. Ze względu na przeciętną miąższość występujących tu pokładów oraz zlokalizowanie kopalni na obszarze graniczącym z terenami ścisłej ochrony przyrodniczej uznać należy, że kopania ta jest przykładem inwestycji szkodliwej dla środowiska. Dopuszczono do zagospodarowania tego terenu na cele przemysłowe, jednocześnie zagrażając cennym zbiorowiskom przyrodniczym występującym w najbliższym otoczeniu i silnie degradując obszary, na których odbywa się eksploatacja. Nawet planowana rekultywacja tych terenów nie doprowadzi do ich całkowitej renaturalizacji.

W sąsiedztwie udokumentowanego złoża widoczne są także ślady nielegalnej eksploatacji torfu, a w okolicy Główczy, Żelkowa i Wolini – kilka innych punktów eksploatacji (odpowiednio) surowców mineralnych, kruszywa naturalnego czy surowców ilastych. Zakres tych przekształceń litosfery jest jednak umiarkowany, ograniczony do niewielkiego obszaru.

Duża powierzchnia użytków rolnych (~60% powierzchni gminy) determinuje rolniczy charakter gminy Główczyce. Ponad 70% obszaru użytków rolnych stanowią gleby III i IV klasy bonitacyjnej. Głównym zagrożeniem dla gleb o dobrej i bardzo dobrej jakości, jest: nadmierna chemizacja (nawożenie mineralne) prowadząca do zmian fizyczno – chemicznych oraz zachwiania równowagi biologicznej. Przenawożenie gleby obniża jej żyzność oraz jakość produkowanej żywności i paszy. Niedostateczne wapnowanie gruntów ornych, prowadzi do nadmiernego zakwaszenia gleb uprawnych i spadku potencjału produkcyjnego. Ponadto niewłaściwie ukierunkowana orka na obszarach o nachyleniu terenu powyżej 3% uruchamia procesy erozyjne.

Dla gleb niekorzystne jest także zaorywanie trwałych użytków zielonych znajdujących się na glebach torfowych i torfowo-murszowych. Sprzyja to bowiem mineralizacji torfu i jego erozji, hamując jednocześnie procesy torfotwórcze i prowadzi ostatecznie do degradacji gleby. Zaprzestanie modernizacji urządzeń i obiektów melioracyjnych wiedzie do zmian właściwości gleb, a niekiedy również do ich wtórnego zabagnienia.

Na terenie gminy Główczyce nie występują obiekty emitujące do powietrza znaczące ilości szkodliwych substancji. Problemem jest niska emisja z zasobów mieszkaniowych i środków komunikacji, a także występujące uciążliwości odorowe, charakterystyczne dla części terenów wiejskich. Z uwagi na niewielki stopień urbanizacji gminy, jakość powietrza jest tu generalnie dobra, o czym świadczy ocena dokonana przez WIOŚ w poszczególnych strefach województwa pomorskiego w 2009 roku¹¹. Obszar gminy Główczyce zaliczono do strefy łęborsko-słupskiej, w której nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń powietrza.

Lokalną uciążliwość powodują specyficzne odory uwalniane do atmosfery z zakładów zlokalizowanych na terenie gminy (gorzelnia w Podolu Wielkim, masarnia „Damaszk” w centrum Główczy, oczyszczalnie ścieków). Odory powstają również w wyniku niewłaściwego składowania nawozów organicznych w gospodarstwach rolnych oraz wylewania gnojowicy na pola.

Na terenie gminy licznie występują dobrze zachowane unikatowe siedliska fauny i flory, co w świetle omówionych zagrożeń może świadczyć o stosunkowo dobrym stanie jakościowym środowiska.

¹¹ Ocena roczna jakości powietrza w woj. pomorskim za rok 2009, IOŚ – WIOŚ Gdańsk 2010,

5.4. Uwarunkowania rozwoju funkcji użytkowych, wynikające z predyspozycji i przydatności środowiska

Zasoby i walory środowiska stanowią naturalne predyspozycje do rozwoju wielu funkcji np.: rolnictwa, rybactwa, turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej, energetyki odnawialnej. Mogą jednocześnie ograniczać zasięg ich rozwoju, a w niektórych przypadkach nawet stanowić barierę dla niektórych z nich. W opracowaniu ekofizjograficznym sporządzonym dla gminy Główczyce (2008), przeanalizowano szczegółowo predyspozycje i ograniczenia przydatności środowiska gminy Główczyce dla różnych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania terenów. Niniejszy rozdział zawiera syntezę wniosków z tych analiz.

1) Uwarunkowania rozwoju rolnictwa

Obszary zagospodarowane na cele rolnicze występują w rozproszeniu, tworząc mozaikę z kompleksami leśnymi. Jakość pokrywy glebowej jest korzystna, co zadecydowało o rolniczym charakterze gminy. Najlepsze dla produkcji rolnej gleby występują w południowej i południowo-wschodniej części gminy, w rejonie miejscowości: Żoruchowo – Zgojewo - Darzewo, Wielka Wieś – Dochowo – Szczypkowice oraz Wolinia i Podole Wielkie. Miejscem występowania dobrych gleb jest także północne pasmo ciągnące się wzdłuż drogi wojewódzkiej DW 213 - obejmujące obszary użytków rolnych wokół: Choćmirówka, Klęcina, Główczy, Świącina, Wykosowa, Rzuszcza, Pobłocia i Cecenowa.

Okolo 70,0% użytków rolnych gminy stanowią gleby zaliczane do dobrych i średnich (kl. III i IV), nie występują użytki zaliczane do najlepszych i bardzo dobrych (kl. I i II). Dominują gleby wytworzone z glin zwałowych, z których wytworzyły się dość żyzne gleby brunatne, zaliczane do klasy bonitacyjnej IIIa, IIIb, IVa oraz kompleksu glebowo – rolniczego: 2 - pszenno dobrego i 4 - pszenno-żytniego – w/w kompleksy stanowią około 60% gruntów ornych gminy.

Dużą obszarowo grupę stanowią trwałe użytki zielone pochodzenia organicznego – głównie torfowe i mułowo-torfowe. Wypełniają doliny rzek Łeby i Łupawy oraz ich dopływów. W użytkowaniu rolniczym znalazły się głównie torfowiska niskie i gleby mułowo-torfowe tworzące trwałe użytki zielone średniej jakości – kompleksu 2z. Użytki tego kompleksu stanowią ok. 70% użytków zielonych gminy.

Rozwój rolnictwa intensywnego, opartego o produkcję na bardzo dużych arealach, często monokulturową, pozwalającą - dzięki wysokiemu stopniowi mechanizacji i intensywnemu nawożeniu i nawadnianiu - uzyskiwać wysokie plony; jest możliwy szczególnie w centralnej i południowej części gminy. Rejonem najkorzystniejszym dla łąk i pastwisk jest z kolei północna i wschodnia część gminy, przy czym ze względu na funkcję ochronną Słowińskiego Parku Narodowego i jego otuliny, na ich terenie preferowane może być jedynie ukierunkowanie na rozwój rolnictwa ekologicznego, rodzinnego oraz ekstensywną hodowlę bydła czy koni. Z uwagi na wyjątkową wrażliwość użytków torfowych na degradację powodowaną ugniataniem i wydeptywaniem przez duże zwierzęta, intensywność wypasu powinna być ograniczona. Na całym obszarze gminy nie występują poważniejsze ograniczenia środowiskowe dla rozwoju rolnictwa rodzinnego - limitują je jedynie czynniki ekonomiczne. Dlatego też zalecane jest wsparcie gospodarowania rodzinnego poprzez pomoc w rozwijaniu działalności agroturystycznej i produkcji ekologicznej, przy wykorzystaniu środków wspólnotowych.

2) Uwarunkowania rozwoju gospodarki leśnej:

Duża powierzchnia lasów oraz bogactwo gatunkowe drzewostanów leśnych sprzyja wzbogacaniu różnorodności biologicznej oraz urozmaiceniu krajobrazu gminy. Lasy pełnią zarówno funkcje gospodarcze, jak i przyrodnicze (około połowa z nich to lasy o różnych kategoriach ochronności). Lasy są naturalną barierą chroniącą od wiatru i zanieczyszczeń emitowanych do powietrza. Rozwój funkcji gospodarczych zależy od wielkości kompleksów leśnych oraz rodzaju i wieku drzewostanu.

Rozdrobnienie obszarów leśnych w gminie Głównicy, w tym w znacznej części wyspach zalesienia o niedużej powierzchni - nie sprzyja rozwojowi intensywnej gospodarki leśnej. Rozwój ten może jednak nastąpić wówczas, gdy zmieni się struktura przestrzenna lasów - poprawi ich ciągłość, trwałość i struktura gatunkowa.

Terenami pożądanymi do kolejnych zalesień są te o najsłabszych klasach gleb (VI i V), obszary występujące pomiędzy niewielkimi pasami brzeziny pochodzącej z samosiewu oraz takie, których uprawa rolna jest niemożliwa, np. na skutek przesuszenia terenu czy zbyt dużego spadku terenu. Jednak w gminie Głównicy niewiele terenów rolnych kwalifikować się będzie do zalesienia, z uwagi na wysoką bonitację gleb, w znacznej części równinne, korzystne dla upraw rolnych ukształtowanie terenu, oraz otwarcia krajobrazowe, stanowiące bezcenny walor gminy.

Miejsca dla powiększania terenów leśnych i zadrzewionych szukać, więc należy w nieużytkowanych rolniczo przestrzeniach graniczących z istniejącymi kompleksami leśnymi, w niektórych enklawach śródleśnych, w wybranych częściach dolin rzecznych, wśród wielkoobszarowych areałów upraw leśnych, w jakiejś części w dolinach rzek dla ochrony ich wód przed spływającymi z pól biogenami oraz w tej części gminy, gdzie rzeźba terenu jest urozmaicona, a spadki przekraczają 12%.

3) Uwarunkowania rozwoju przemysłu i energetyki

Wysoka wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, bogactwo zasobów środowiska naturalnego - w tym obszarów chronionych i lasów, wreszcie znaczna odległość od najważniejszych ośrodków rozwoju gospodarczego sprawiają, iż rozwój przemysłu w gminie Głównicy jest mało prawdopodobny. Z uwagi na znaczne zasoby wodne oraz lokalną produkcję rolną, możliwy i pożądany jest w gminie rozwój przetwórstwa rolnego, szczególnie w skali lokalnej. Posiadane zasoby surowcowe umożliwiają też ograniczoną eksploatację torfu, jednak związana z tym znaczna degradacja cennego środowiska i krajobrazu sprawiają, że nie powinna być ona rozwijana.

Elementem, który może w przyszłości kształtować strukturę przestrzenną gminy Głównicy jest natomiast produkcja energii odnawialnej. Jednak możemy mówić jedynie o ograniczonej przydatności środowiska dla jej rozwoju. W gminie występują zarówno klimatyczne (silne wiatry, których średnia roczna prędkość przekracza 6 m/sek.), jak i przestrzenne predyspozycje do jej rozwoju (rozległe, wolne od zabudowy pola, odłogi, ugory, łąki). Jednak tereny najbardziej odsłonięte, pozbawione barier leśnych położone są głównie w północnej części gminy. Obszary te objęte są ochroną przyrodniczą, dominują tu torfowiska i obszary silnie nawodnione, bagienne, grunty nienoisne, występują tu cenne obszary lęgowe wielu gatunków ptaków. Dlatego terenami wskazanymi do lokalizacji farm wiatrowych są głównie centralne i południowe połacie gminy.

Poza energią wiatrową w gminie istnieją warunki pozwalające na funkcjonowanie energetyki wodnej. Najbardziej predysponowane do ich rozwoju, ze względu na swój charakter, wartki nurt oraz równomierny spadek są rzeka Łupawa, oraz strumień Głównicki przepływający przez miejscowość Głównicy. Na obu rzekach funkcjonują już łącznie trzy elektrownie wodne. Ewentualny dalszy rozwój tej funkcji ograniczony jest występowaniem unikatowych siedlisk przyrodniczych dolin rzecznych. Pozostało niewiele cennych siedlisk i stanowisk dolinnych typu: starorzecza, mokre łąki ekstensywne, mokradła, obszary bagienne, łąki olszowe - jesionowe, olsy (zostały przekształcone w wyniku zalesiania stromych zboczy i krawędzi dolinnych). Piętrzenie wód w rzekach mogłoby spowodować zniszczenie pozostałych naturalnych ekosystemów wodnych. Ograniczenia w rozwoju energetyki wodnej wynikają również z roli, którą pełnią rzeki Przymorza (Łeba i Łupawa - korytarze ekologiczne rangi regionalnej, pozostałe rzeki - korytarze rangi lokalnej) oraz z objęcia rzeki Łupawy systemem Natura 2000, co ogranicza a niekiedy wyklucza podejmowanie działań hydrotechnicznych.

Jedną z funkcji użytkowych, jakie mogą rozwijać się w gminie Głównicy jest produkcja biomasy. Właściwie na terenie całej gminy poza jej północno – wschodnimi obszarami, panują dobre warunki do rozwoju tej funkcji. Tereny o najsłabszych glebach (V i VI klasy) można przeznaczyć pod uprawę roślin energetycznych charakteryzujących się dużym przyrostem rocznym i niewielkimi wymaganiami glebowymi, takich jak. wierzba wiciowa, róża bezkolcowa, rdest czy trzcina pospolita. Gleby o wysokiej klasie bonitacyjnej, z płytko zalegającym pierwszym poziomem wód gruntowych występujące na terenach rolnych centralnej i południowej części gminy Głównicy, stwarzają dobre warunki dla uprawy rzepaku wykorzystywanego do produkcji biopaliw płynnych i stałych (słoma).

Stopień przydatności obszaru gminy dla upraw roślin energetycznych określa m.in. ilość odlogów, których w gminie Głównicy z roku na rok jest coraz mniej. Pozostające odlogi mogłyby być wykorzystane pod uprawę roślin energetycznych, co zapobiegłoby utracie wartości odżywczych i wymywaniu składników mineralnych z gleby, a stała zmiana upraw – jej wyjałowieniu.

4) Uwarunkowania rozwoju sieci osadniczej:

Opisane powyżej predyspozycje i ograniczenia w rozwoju funkcji gospodarczych znacząco wpływają na możliwości, a także potrzeby dalszego rozwoju systemu osadniczego gminy Głównicy.

Uwzględniając własności litologiczne gruntów, głębokość występowania pierwszego poziomu wód gruntowych oraz rzeźbę terenu, obszar objęty opracowaniem charakteryzuje się: w części południowo - zachodniej i centralnej – dużą dostępnością dla lokalizacji zabudowy, zaś w części północnej i wschodniej – niewielką (ograniczenia w zagospodarowaniu tej części gminy wynikają także z potrzeby ochrony walorów przyrodniczych).

Warunki geologiczno-inżynierskie nie są jednak wyłącznymi kryteriami determinującymi wyznaczenie terenów budowlanych. Ograniczenia dla lokalizacji zabudowy wynikają także z konieczności ochrony zasobów przyrodniczych, walorów krajobrazowych oraz stanu infrastruktury ochrony środowiska.

Warunkiem nowego zainwestowania jest rozwój i generalna modernizacja sieci istniejącej infrastruktury komunalnej. Rozwój terenów zainwestowanych ograniczony jest obecnie poprzez niezadowalający stan techniczny oraz niedostateczny rozwój urządzeń kanalizacji sanitarnej. Przyłączenie nowej zabudowy do istniejących urządzeń kanalizacyjnych będzie jedynie nasilać zagrożenie zanieczyszczania wód powierzchniowych i ziemi. Nowe zainwestowanie winno więc mieć miejsce przede wszystkim w ramach istniejących struktur osadniczych, na terenach o odpowiednich uwarunkowaniach geologiczno – inżynierskich, przyrodniczych, bioklimatycznych, bezwzględnie poza obszarami zagrożonymi powodzią, szczególnie poza dolinami rzek. Realizacja nowej zabudowy w obszarach ważnych dla środowiska powinna uwzględniać ustanowione reżimy ochronne.

Rozwój usług jest pochodną rozwoju gospodarki i osadnictwa. Wobec niewielkich perspektyw, ograniczy się do podstawowej obsługi stałych mieszkańców. Jednak wysokie walory środowiska i krajobrazu gminy mogą, przy wykorzystywaniu sprzyjających tendencji ogólnopolskich i europejskich, stanowić źródło rozwoju usług turystycznych o charakterze ponadlokalnych. Dobra jakość powietrza, klimat akustyczny i atrakcyjny krajobraz dają także podstawy do rozwoju funkcji socjalnych - rehabilitacji i opieki geriatrycznej.

5) Uwarunkowania rozwoju gospodarki turystycznej

Gmina Głównicy posiada unikatowe walory przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe. Występują tutaj obszary cenna przyrodniczo, w tym zwłaszcza w części północnej najwyższej rangi krajowej i europejskiej, do których zalicza się Słowiński Park Narodowy, unikatowe siedliska i obszary bytowania, lęgów, żerowania i grupowania się ptactwa, objęte ochroną w sieci Natura 2000, rezerваты przyrody oraz stanowiska chronionych roślin i zwierząt. W strukturze funkcjonalno - przestrzennej

gminy wyróżnia się tereny otwarte – w znacznej części ostoje różnorodności biologicznej oraz zainwestowane – z zachowaną historyczną zabudową w tym założeniami pałacowo – parkowymi.

Południowa część gminy położona jest w pasie wysoczyzn morenowych, tworzących rozległy krajobraz morenowy. Ta część obszaru porożcinana jest licznymi rzekami i ciekami wodnymi tworzącymi krajobrazy dolin rzecznych. Dla wschodniej części gminy bardzo charakterystyczny jest krajobraz rozległej pradoliny rzeki Łeby. Południowo – zachodnie obszary morenowe rozcina druga co do wielkości rzeka tego regionu – Łupawa. Urozmaiceniem rzeźby terenu są liczne oczka wodne, jeziora i stawy, występujące często na skrajach lasów i łąkach. Bezleśne połączy gruntów ornych i pastwisk oraz charakterystyczne kulminacje terenowe pagórów moren czołowych sprawiają, że gmina obfituje w potencjalne punkty widokowe, z których podziwiać można rozległe panoramy. Do lokalnych punktów widokowych zaliczyć można np.: wzgórze kościelne w Główczycach (widok na Ciemino, Izbicę oraz Warblino), wyniesienie terenu na północ od Wolini (widok na Pobłocie), Wzgórza Choćmirowskie (ze skraju lasu widok na Choćmirówko), wzgórze koło Rzuszcza otwierające widoki na wydmy nadmorskie oraz wiele innych miejsc położonych na terenach otwartych.

Odmienny charakter posiada, położony bardziej na północ, teren zalewowy jeziora Łebsko, współtworzący krajobraz niziny aluwialnej jeziora. Północne rejony gminy objęte granicami Słowińskiego Parku Narodowego, poza dwoma niewielkimi miejscowościami: Izbicą i Gacią stanowią przestrzeń wolną od zabudowy, zagospodarowaną jako łąki i pastwiska. Wraz z jeziorem Łebsko tworzą one krajobraz przybrzeżny, kształtujący walory turystyczne – wypoczynkowe obu miejscowości. Niska roślinność łąkowo – torfowiskowa oraz mało urozmaicona rzeźba terenu przyczyniają się do tego, że w pogodne dni już z miejscowości Zagórze, Zgierz, Rzuski Las, Następowo, Gatka, położonych u podnóża pagórów morenowych otwiera się krajobraz północnego skraju Słowińskiego Parku Narodowego wraz z wydrami Mierzei Łebskiej. Północną część gminy charakteryzują doskonałe warunki widokowe do obserwacji ptactwa oraz zwierząt zamieszkujących tereny chronione.

Obszary obejmujące północno - wschodni fragment gminy: tereny niziny aluwialnej i obszary przyjeziorne, są niezwykle atrakcyjne dla turystyki kwalifikowanej - przede wszystkim edukacyjnej. Ich uzupełnieniem są wyspowo rozmieszczone w granicach całej gminy nieduże enklawy użytków ekologicznych, rezerваты przyrody „Torfowiska Pobłockie” oraz „Bagna Izbickie”, a także nie objęte jak dotąd ochroną cenne siedliska roślin i zwierząt, tereny zadrzewione i lasy. Jednak z uwagi na ich unikatowość w skali kraju, tempo zanikania siedlisk naturalnych i półnaturalnych, w które obfituje gmina Główczyce, ich różnorodność i bogactwo - funkcja turystyczna powinna być rozwijana w ograniczonym zakresie. Miejsca udostępniane dla jej rozwoju powinny być odpowiednio przygotowywane i oznakowane.

Walory przyrodnicze i kulturowe gminy stwarzają możliwość rozwoju turystyki kwalifikowanej (pieszej, rowerowej, konnej, spływów kajakowych, wędkarstwa, wycieczek krajoznawczych, przyrodniczych, ornitologicznych). opartej o bazę lokalową w gospodarstwach agroturystycznych lub zrewitalizowanych obiektach kulturowych.

Gmina Główczyce nie posiada dostępu do wybrzeża morskiego. Dostęp do jeziora Łebsko i jego rekreacyjne wykorzystanie jest ograniczone ze względu na uwarunkowania przyrodnicze oraz zasady obowiązujące na terenie Słowińskiego Parku Narodowego. W miejscowościach Izbica i Gać istnieją warunki do rozwoju rybactwa i wędkarstwa. O ile wędkarstwo przyciąga coraz większą liczbę amatorów i pasjonatów, o tyle połowy z jeziora są ograniczone (wchodzi ono w skład Słowińskiego Parku Narodowego). Pozwolenie na połowy, wydane przez Dyрекcję SPN posiadają jedynie nieliczni mieszkańcy. Uwzględniając potrzebę działań ochronnych na jeziorze Łebsko, w tym potrzeby kształtowania i zachowania właściwego dla tego akwenu składu ilościowego i gatunkowego ichtiofauny, rozważyć należy możliwości rozwoju funkcji rybackiej, a równocześnie rozwoju ww.

miejsowości, zwłaszcza Izbicy, jako wioski rybackiej przyciągającej amatorów połowu i degustacji ryb oraz przetworów rybnych. Również półdziki charakter rzek Łeby i Łupawy determinuje ich przydatność dla wędkarstwa i turystyki kwalifikowanej - pod warunkiem odpowiedniego zagospodarowania.

Rozwojowi gospodarki turystycznej sprzyja zachowane budownictwo historyczne. W wielu miejscowościach gminy Główny zachowały się układy folwarczne, pałacowo-parkowe. Na terenie gminy znajduje się kilka kościołów stanowiących architektoniczną dominantę dla miejscowości, w których są zlokalizowane, w tym wpisany do rejestru zabytków w Głównych (murowany, z połowy XVIII w.), Cecenowie (murowany, XIX w.), Stowięcinie (murowany z XV w.), Żelkowie (kamienny, z drugiej połowy XIX w.) oraz w ewidencji – kościół w Izbicy, Podolu Wielkim. Przykładów historycznej zabudowy zagrodowej oraz charakterystycznej dla Pomorza zabudowy szachulcowej jest niewiele. Częściej spotkać można XX-wieczne budynki murowane o dobrze zachowanych proporcjach, ze skromnym detalem architektonicznym.

Unikalny, w skali powiatu, a nawet Pomorza, jest historyczny układ „wsi-miasteczka” zachowany w Głównych, któremu charakter nadają eklektyczne kamieniczki. Z wysokiego wzgórza - historycznego grodziska góruje nad miejscowością gminną murowany XIX-wieczny kościół. Znajduje się tutaj również wyjątkowa wiejska sala teatralna ze sceną, zdobionym stropem i balkonem wewnętrznym.

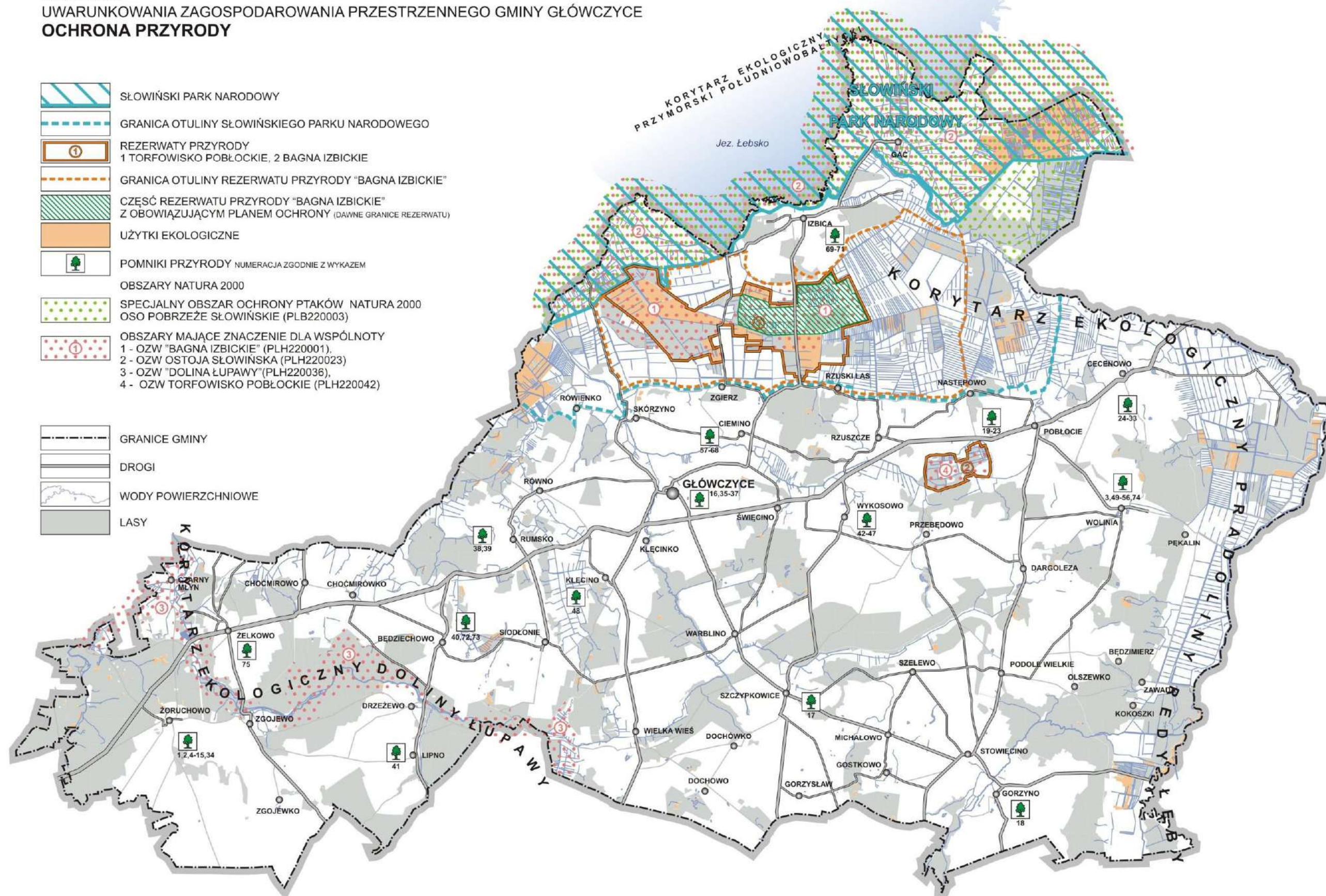
Urozmaicona struktura przestrzenna, bogactwo zasobów środowiska przyrodniczo – kulturowego, dobre i bardzo dobre warunki klimatyczne i akustyczne, unikatowe walory krajobrazowe, dominacja przestrzeni wolnych od zabudowy, obszarów zielonych, otwartych, często „dziewiczych” stanowią o atrakcyjności turystycznej gminy. Występowanie tak cennych walorów determinuje, ale niekiedy może również ograniczać rozwój turystyki w gminie Głównych.

Dla rozwoju pobytowej funkcji rekreacyjno - wypoczynkowej (zabudowa letniskowa, agroturystyka), predysponowane są w gminie Głównych miejscowości położone w centralnej i zachodniej części gminy, które mają dobre połączenia komunikacyjne z obszarami cennymi przyrodniczo i atrakcyjnymi turystycznie

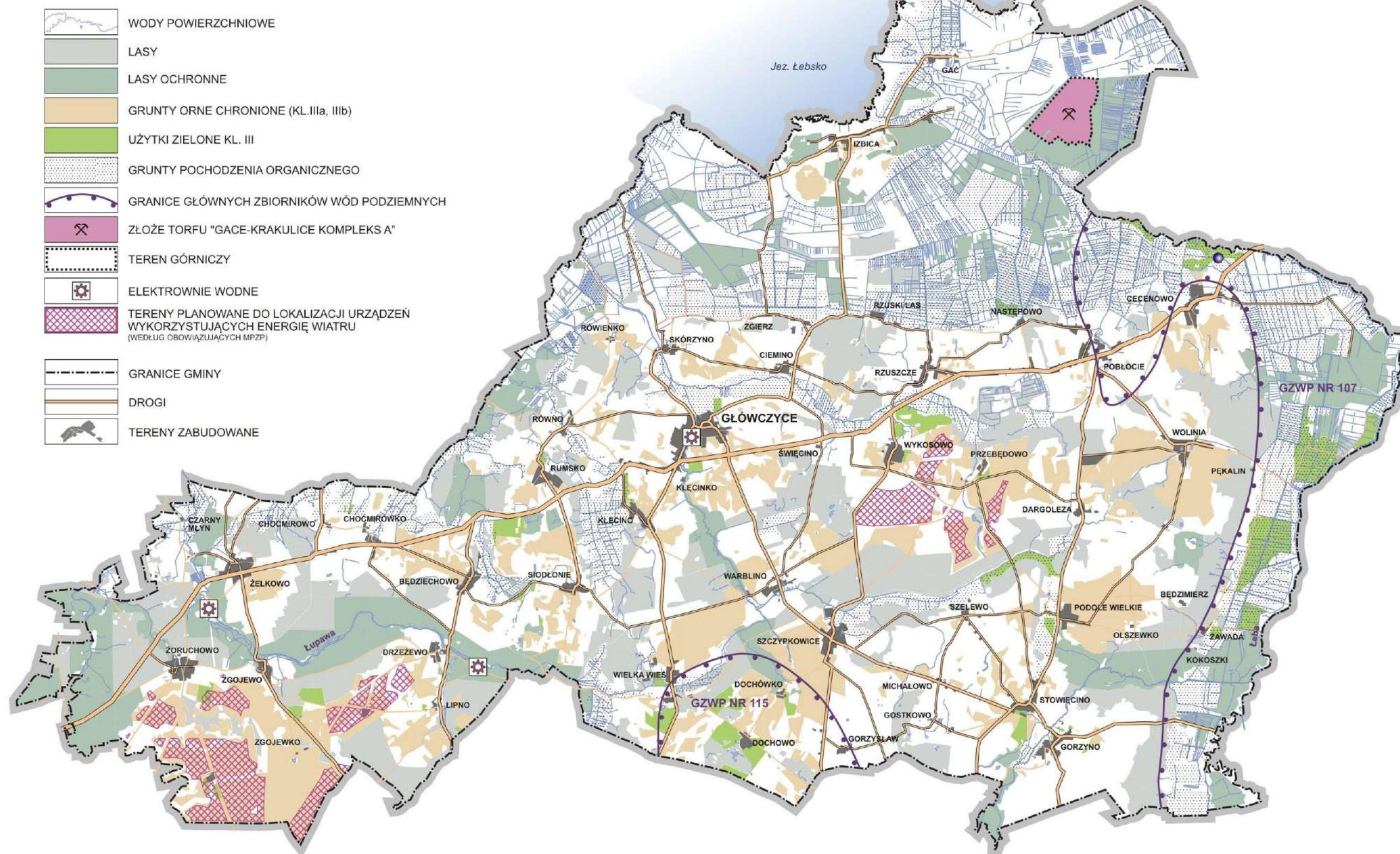
(SPN, plaże środkowego Bałtyku). Ograniczenia dla lokalizacji nowej zabudowy letniskowej na północy gminy wynikają głównie z konieczności ochrony zasobów przyrodniczych oraz walorów krajobrazowych.

Załącznik nr 3

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE OCHRONA PRZYRODY

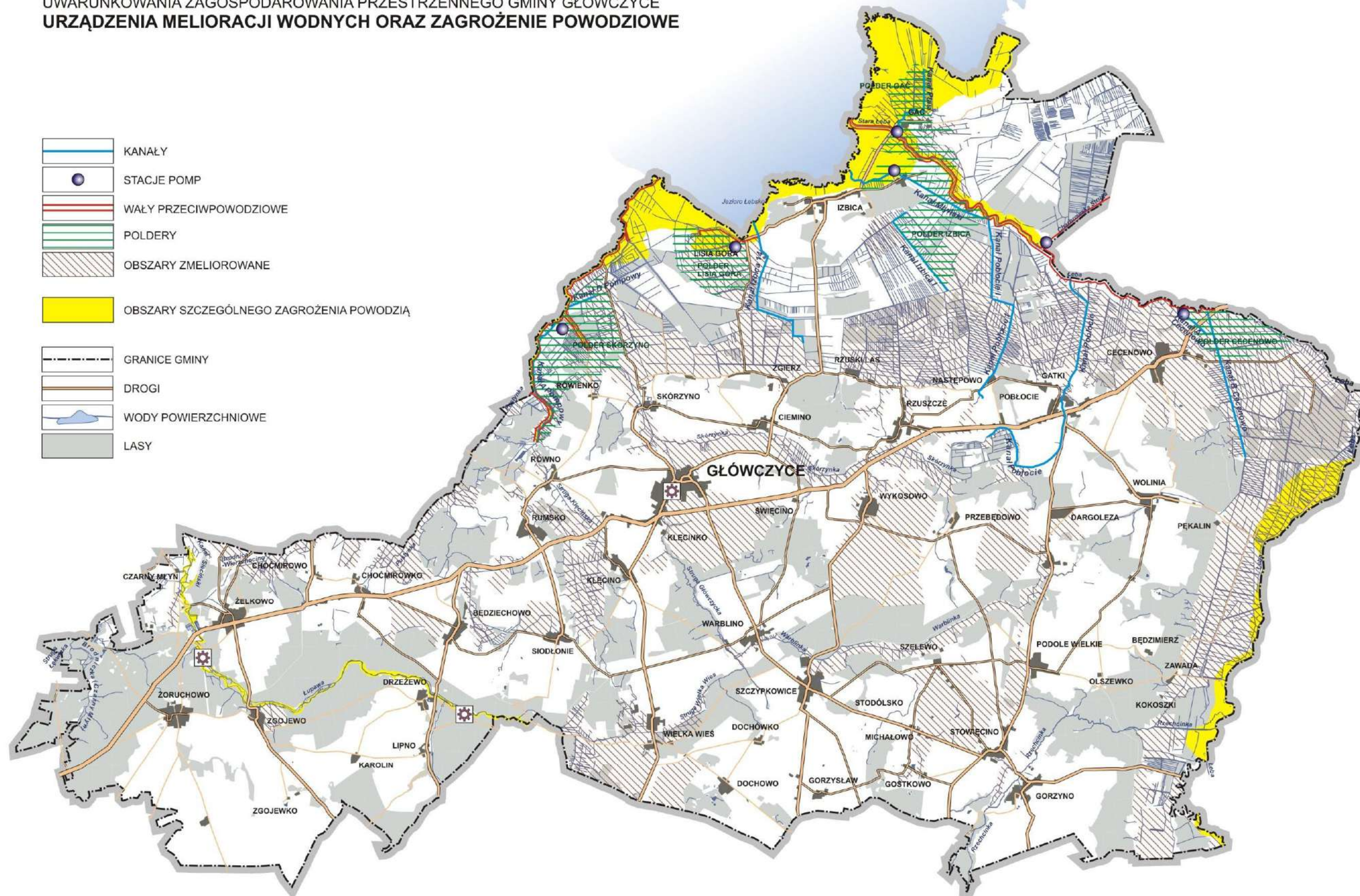

ZAŁĄCZNIK NR 4
 UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE
ZASOBY ŚRODOWISKA ICH WYKORZYSTANIE I OCHRONA

ZALĄCZNIK NR 5

**UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE
 URZĄDZENIA MELIORACJI WODNYCH ORAZ ZAGROŻENIE POWODZIOWE**

6. Uwarunkowania środowiska kulturowego

6.1. Rys historyczny

Gmina Głównyzyce położona jest na terenach, gdzie często zmieniał się przebieg granicy państwowej. Panowali tu między innymi książęta pomorscy, obszar był pod władztwem brandenburskim i pruskim. W krajobrazie gminy Głównyzyce widoczne są wątki kulturowe ludności autochtonicznej, polskie i niemieckie.

Kaszubi Nadlebscy – Słowińcy to grupa ludności autochtonicznej zamieszkująca także teren obecnej gminy Głównyzyce przez wiele stuleci. Trudniła się ona rybołówstwem i rolnictwem. Na przestrzeni wieków Słowińcy wypracowali sposoby gospodarowania na terenach wyjątkowo trudnych do uprawy i zagospodarowania rolnego ze względu na sąsiedztwo jeziora Łebsko i występowanie terenów podmokłych.

Słowińcy byli protestantami i msze odprawiali w języku słowińskim, posługiwali się śpiewnikiem polsko - kaszubskim. W II poł. XIX wieku również na terenach zamieszkałych przez Słowińców nasilił się proces germanizacji, któremu sprzyjali właściciele majątków ziemskich pochodzenia niemieckiego. Dla Słowińców wręcz symboliczna stała się data - 1886 rok, kiedy to została odprawiona w kościele główczyckim ostatnia msza w języku słowińskim. Słowińcy przetrwali na tych terenach w rozproszeniu do roku 1945. Największa liczba, około dwóch tysięcy osób zamieszkiwała Kluki i sąsiadujące wsie. Po roku 1945 poddawani byli szykanom i wysiedlani. Kultura autochtonicznych Słowińców uległa wyniszczeniu. Pozostały jedynie materialne elementy dziedzictwa kulturowego Słowińców w postaci obiektów budowlanych, rękodzieł i innych osiągnięć oraz zapisów odnośnie dziedzictwa kulturowego niematerialnego (zwyczaje, obrzędy).

Na terenie gminy Głównyzyce wsie Słowińców to Cecenowo, Izbica i Gać. Zachowały się tu przedmioty kultury materialnej oraz przykłady budownictwa słowińskiego. Miejscowość Gać była niewielką osadą rybacką i niewielkim majątkiem. Do lat 60-tych istniał tu dworek z parkiem, perełka architektury wiejskiej. Współcześnie ślady tego założenia są nieczytelne.

Gmina Głównyzyce położona jest na terenach, które na przełomie XVIII i XIX wieku charakteryzowały się wysoką kulturą dominującą tu gospodarki rolnej. Dobrze zarządzane majątki i korzystne warunki naturalne sprzyjały rozwojowi efektywnych gospodarstw rolnych. Na obszarze gminy znajdowały się majątki rodów Zitzewitz, Krokow, Stojentin, Somnitz i innych.

6.2. Uwarunkowania dziedzictwa kulturowego (poza archeologią)

Charakterystyka walorów kulturowych wsi

Głównyzyce - miejscowość gminna Głównyzyce odgrywała znaczącą rolę w historii dzisiejszej gminy i jej okolic. Powstanie i rozwój miejscowości wiążą się z założeniem najstarszej na Pomorzu Środkowym parafii w 1026 roku. Kościół odgrywał znaczącą rolę w kształtowaniu historii tych okolic, szczególnie ze względu na pielęgnowane tu tradycje językowe Kaszubów. Do Głównyzyce zdążyły rzesze wiernych. Według niemieckich źródeł historycznych Głównyzyce były przez okoliczną ludność kaszubską utożsamiane z Jerozolimą. Od XV wieku Głównyzyce były siedzibą rodu Puttkammerów. Na wyniesieniu terenu sąsiadującym ze wzgórzem kościelnym została pobudowana siedziba rodu Puttkamerów. Obiekt ten wraz z parkiem stanowi jeden z najcenniejszych zabytków Głównyzyce. Dobrze prosperujące folwarki spowodowały rozwój Głównyzyce i wykształcanie się tu funkcji charakterystycznych dla ośrodka miejskiego. Przed wojną wieś przypominała małe miasteczko. Na jej terenie funkcjonowały oprócz wiejskich zakładów dwa hotele i mała fabryka maszyn rolniczych. Nie zniszczona podczas wojny miejscowość, zachowała do dziś ciekawą małomiasteczką zabudowę w centrum miejscowości, charakterystyczne kamienice i domy z przełomu XIX i XX wieku. Wieś o układzie ruralistycznym wielodrożnicowym, położona jest nad Strugą Głównyzycką. W układzie wsi

dominują dwa wzniesienia. Na jednym zlokalizowany jest zespół pałacowo – parkowy, na drugim założenie kościelne. Kościół z

1891 r., kaplica z 1869 r. oraz kaplica cmentarna i plebania z początku XIX w. stanowią obiekty wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego należą również pałac i założenie parkowe z początku XIX w. W krajobrazie Głównicy istotną rolę odgrywa zachowana zabudowa z końca XIX i początku XX wieku, znajdująca się w ewidencji WKZ. Są to głównie budynki mieszkalne zlokalizowane przy głównych ulicach wsi. Większość zabudowań historycznych ma charakter miejskich domów mieszkalnych. Przy ulicy Kościuszki tworzą zwartą pierzeję. Zabudowania przy ulicy Słupskiej mają charakter willowy. Charakterystyczna zabudowa zagrodowa pojawia się przy ulicy Ciemińskiej. Współczesna zabudowa występuje przy wjeździe do wsi od strony Stowięcina (wielorodzinna, popegeerowska zabudowa mieszkaniowa) oraz w południowej części wsi powyżej doliny Strugi Głównicy wielorodzinne budynki z lat 80-tych i zabudowa jednorodzinna z lat 90-tych.

Cecenowo (Zezenow) - Wieś istniała już w XIII wieku i przez księcia gdańskiego Świętopetka podarowana została klasztorowi Norbertanek w Żukowie. W roku 1283 wróciła znów pod panowanie księcia. W 1510 roku wieś zakupiona była przez ród Massowów. W połowie XIX wieku Cecenowo stanowiło obok Głównicy główny ośrodek kaszubski w powiecie słupskim. Cecenowo położone jest na płaskim, rozległym terenie Pradoliny rzeki Łeby. Wieś posiada układ wielodrożnicowy. W układzie wyodrębniają się rozdzielone drogą wojewódzką zespół pałacowo – parkowy i wieś powstała w pierwszej połowie XX wieku. Współczesna zabudowa wielorodzinna znajduje się w pewnym oddaleniu od wsi, po jej wschodniej stronie. W Cecenowie znajduje się Wpisany do rejestru zabytków: zespół dworsko – parkowy i kościół z 1867/68 roku. Historyczny układ komunikacyjny i zabudowy wsi był chroniony w obowiązującym do 2003 r. planie zagospodarowania przestrzennego gminy Głównicy, przez wyznaczenie strefy ochrony zabytkowego krajobrazu.

Górzyno (Gohren) - wieś pochodzi z XV wieku i początkowo była lennem Stojentów. Za Heinricha von Wobeser powstał folwark z pałacem. Po drugiej połowie XVIII wieku przeszedł w ręce rodziny Bellov. Wieś posiada układ wielodrożnicowy, zlokalizowana jest przy drodze powiatowej prowadzącej do Nowej Wsi Lęborskiej. Zasadnicza część wsi zlokalizowana jest po zachodniej stronie drogi powiatowej. Zachowane założenie folwarczne z przełomu wieków XIX i XX zajmuje zachodni kraniec wsi. Składa się z części rezydencjonalnej, gospodarczej i domów robotników folwarcznych. Zabudowa zagrodowa wsi to obiekty powstałe już w XX wieku, skoncentrowane na niewielkich działkach. Spośród zachowanych elementów dziedzictwa kulturowego wyróżnia się pałac wpisany do rejestru zabytków oraz historycznie młyny, dom mieszkalny i stodoła.

Podole Wielkie (Gross Podel) - wieś podobnie jak Górzyno była lennem Stojentów. Należała do rodów Puttkamer i Braunschweig. Cała wieś zlokalizowana jest na wzniesieniu. Wieś ma układ ulicówkowy. Zespół folwarczy zlokalizowany jest w północnej części wsi. Obok zespołu pałacowo – parkowego wpisanego do rejestru zabytków cennych ze względów historycznych i krajoobrazowych jest kilka domów mieszkalnych oraz kaplica cmentarna położona w pewnym oddaleniu od wsi.

Skórzyno (Schorin) - wieś wzmiankowana była w dokumentach już w 1281 roku. Stanowiła własność rodziny Stojentów. Do wsi prowadzi częściowo zachowana aleja dębowa. Skórzyno jest niewielką osadą, w której dominującym elementem jest założenie folwarczne z zachowanym i wpisanym do rejestru zabytków założeniem pałacowo – parkowym. Zajmuje zachodnią część wsi. Wśród zabudowań wiejskich wyróżnia się zachowany budynek mieszkalny o konstrukcji szachulcowej. Nie występuje tu zabudowa wielorodzinna.

Szczypkowice (Zipkow) - wieś od połowy XIV w. do 1770 r. była lennem rodu Stojentin. Później przechodziła w ręce kolejnych właścicieli: Podewils, Blankensse. Za panowania tych ostatnich został wybudowany w latach 40-tych XIX wieku dwór oraz ukształtowany park krajobrazowy. Wieś oparta jest na dwóch przecinających się drogach. Założenie dworsko-parkowe jest wyraźnie oddzielone od zabudowań zagrodowych Szczypkowic. Zlokalizowane jest w północno - wschodniej części wsi, przy drodze prowadzącej do Wykosowa. Na przedłużeniu tej drogi zlokalizowana jest historyczna zabudowa zagrodowa. W północno – zachodniej części Szczypkowic, przy wjeździe do wsi od strony Głowczyc znajduje się zespół domów wielorodzinnych, mocno wyeksponowanych w otoczeniu.

Stowięcino – wieś ok. połowy XIV w. należała do rodu Stojentin, w późniejszych okresach w rękach kolejnych właścicieli, w tym Zitzewitzów i Puttkamerów i od 1853 r. Scheunemannów (aż do 1945 r.). Historycznie ukształtowana zabudowa tworzy układ ulicówki. We wsi znajduje się kościół parafialny p.w. św. Stanisława Biskupa Męczennika, wpisany do rejestru WKZ, murowano-szachulcowy z XV wieku, przebudowany w XVIII wieku (zachowała się wieża gotycko-renesansowo-barokowa z XV wieku). W rejestrze zabytków znajduje się ponadto park dworski, krajobrazowy, założony prawdopodobnie w II poł. XIX w. współtworzący niegdyś zespół dworsko-parkowy (dwór już nie istnieje).

Wielka Wieś (Grossendorf) - podobnie jak większość występujących na terenie gminy folwarków Wielka Wieś stanowiła lenno rodu Stojentin. Już w 1784 r. istniał tu folwark. Panował wtedy ród Podewils. Za panowania rodu Mitzlaff wybudowany został pałac. Część pałacowo – parkowa jest oddzielona od pozostałych zabudowań wsi i znajduje się po południowej stronie zwartej zabudowy Wielkiej Wsi. Pałac oraz park krajobrazowy bezpośrednio sąsiadujący z pałacem wpisane zostały do rejestru zabytków. Część leśna parku znajduje się w ewidencji WKZ. Wiele spośród budynków mieszkalnych i gospodarczych wsi znajduje się w ewidencji konserwatorskiej. Zachowały się tu całe założenia zagrodowe. Zagrody położone są wzdłuż przebiegającej przez wieś, w kierunku północ – południe, drogi powiatowej. Zespoły zagrodowe zostały wyraźnie skoncentrowane na niewielkim obszarze. Brak ubytków w zabudowie oraz szereg cennych kulturowo obiektów powoduje, że Wielka Wieś stanowi cenny element krajobrazu kulturowego. Współczesna zabudowa wielorodzinna zlokalizowana została poza zabudową historyczną. Położona na południowy wschód od wsi i ukryta wśród zieleni wysokiej stanowi oddzielną enklawę zabudowy.

Wolinia (Wollin) - Wolinia była dobrem rycerskim rodu Puttkamerów, po raz pierwszy wzmiankowano na temat wsi w 1457 roku. Wieś ma charakter ulicówki. Założenie pałacowo – parkowe znajduje się w centralnej części wsi. Park pałacowy dochodzi do głównej drogi prowadzącej przez wieś. Pałac oraz zabudowania gospodarcze znajdują się na wyniesieniu. Założenie pałacowo – parkowe objęte jest najwyższą formą ochrony konserwatorskiej. Na terenie założenia folwarcznego znajduje się gorzelnia, która ze względu na wartość historyczną znajduje się w ewidencji WKZ. Spośród zabudowań mieszkalnych za cenny uznany został budynek mieszkalny zlokalizowany w sąsiedztwie założenia pałacowo – parkowego. Teren wsi zagospodarowany jest dość ekstensywnie. Działki, szczególnie w północnej części Wolini usytuowane są szerszym bokiem do ulicy. Bardziej intensywnie zagospodarowana jest południowa część wsi, gdzie mieszczą się wielorodzinne domy budowane współcześnie.

Wykosowo (Vixow) - wieś znajdowała się w posiadaniu rodu Stojentin. W latach 1702 - 1777 istniały tu dwa folwarki, młyn wodny. Zespół architektoniczny rezydencjonalny wybudowany był w połowie XIX wieku. Znajduje się w północno - wschodniej części wsi. Po stronie północnej pałacu znajduje się rozległy park krajobrazowy. Zachowany układ ruralistyczny wielu zagród, ciągle, nie

przerywane wyburzeniami pierzeje, ciekawa aleja drzew wzdłuż drogi oraz kameralna skala wsi wpływają na atrakcyjność krajobrazową Wykosowa.

Żoruchowo (Sorchow) - wieś w XVIII wieku należała do rodziny Bandemerów. W połowie XIX w. stała się własnością Braunschweigów. Wieś otoczona jest od strony północnej i wschodniej terenami leśnymi. Część rezydencjonalna folwarku znajduje się w północno – wschodniej części wsi. Park i pałac wpisane są do rejestru zabytków. Park pałacowy łączy się z okalającymi wieś terenami leśnymi. Pałac położony na zakończeniu osi założenia, znajduje się w znacznej odległości od jednej z dwóch dróg wsi. Zagrody powstałe pod koniec XIX i na początku wieku XX zlokalizowane są ciasno wzdłuż drogi przebiegającej w kierunku wschód zachód. W ewidencji konserwatorskiej znajduje się kilka obiektów gospodarczych. Na skrzyżowaniu głównych dróg znajduje się trójkątny skwer z zielenią wysoką. Południowa część wsi to wielorodzinna zabudowa popegeerowska.

Dargoleza (Dargherese) - niewielka wieś Dargoleza w przeciągu wieków stanowiła własność wielu rodów. Do roku 1487 była w posiadaniu rodu Damerow. W początku XVIII wieku zakupiona została przez Massowów i zostały z niej zdjęte ograniczenia lenne. Późniejszymi właścicielami byli Zitzewitz. Ze względu na lokalne zasoby w roku 1870 pobudowano cegielnię czynną do roku 1914 (położoną w północnej części wsi, po wschodniej stronie drogi powiatowej, dziś nie istniejąca). Istniejący tu dawniej zespół dworsko – folwarczny, którego elementy w postaci zniszczonego parku i przekształconych zabudowań gospodarczych zachowały się do dziś powstał na przestrzeni XIX wieku. Kolonia robotników folwarcznych zachowana bez większych przekształceń powstała pod koniec XIX wieku. Zabudowa robotników, obecnie domy mieszkalne zlokalizowane są wzdłuż przebiegającej przez wieś drogi. W północnej części wsi w pobliżu dawnej linii kolejowej znajduje się wielorodzinny dom, prawdopodobnie dom pracowników cegielni. Zabudowa wsi ma charakter ekstensywny, pomiędzy poszczególnymi domami występują tereny rolnicze bądź nie zagospodarowana zielen.

Izbica (Giesebitz) - po raz pierwszy nazwa wioski została wymieniona w dokumentach w 1518 roku. Sama miejscowość składała się z kilku siedlisk: Lisia Góra, Ameryka, Weidehof, Kurland, młyn i Szlag. Od roku 1519 miejscowość i okoliczne ziemie należały do rodu Stojentin. Później wielokrotnie zmieniali się właściciele: Braunschweig, Blankensee auf Zipkow, Kleist, Bluhm. Miejscowość początkowo należała do parafii Główny. W 1904 roku został założony wikariat, a w 1912 roku powstał samodzielny kościół gminny. Izbica w dużej mierze zawdzięcza swój kształt starokaszubskiej kulturze Słowińców. Zabudowa wsi zlokalizowana jest głównie wzdłuż jednej ulicy, przebiegającej równolegle do brzegu jeziora Łebsko. Budynek kościoła oraz dwie zagrody usytuowane zostały w znacznej od siebie odległości wzdłuż drogi prowadzącej do Izbicy. Budynki wsi nie tworzą ciągłych pierzei. Intensywnie zagospodarowana jest zachodnia część wsi. W części wschodniej do głównej drogi przylegają tereny upraw, użytki zielone oraz tereny nie zagospodarowane. Istnieje możliwość uzupełnienia ciągów zabudowy pełnymi zagrodami. Spośród istniejącej zabudowy kilka obiektów stanowi cenne dla dziedzictwa kulturowego: kościół filialny z 1930 roku oraz trzy budynki mieszkalne.

W krajobrazie wsi Izbica istotne są widoki widm położonych po drugiej stronie jeziora Łebsko. Na terenie wsi istnieje pozostałość dawnego parku dworskiego pełniącego rolę parku wiejskiego.

Lipno - malowniczo położona wieś, usytuowana na skraju rozległej wysoczyzny morenowej i obniżenia w dolinie rzeki Łupawy. Lipno składa się z kilku zagród zachowanych w nie zmienionym od lat układzie. Większość zabudowań pochodzi z pierwszej ćwiartki XX wieku. Zachowała się stodoła o konstrukcji szachulcowej z przełomu wieków.

Poblocie - wieś należy do jednej z największych w gminie Główny. Zabudowania wsi zajmują znaczny obszar, zlokalizowane są wzdłuż drogi wojewódzkiej i odbiegającej od niej drogi prowadzącej do miejscowości Gatka. Zabudowa wzdłuż drogi wojewódzkiej zlokalizowana jest w sposób

ekstensywny, szczególnie we wschodniej części wsi. Występuje tu kilka zagród, zabudowa wielorodzinna oraz otoczony parkiem zespół pałacowy użytkowany na potrzeby usług oświaty. Zabudowa przy drodze prowadzącej do Gatki zlokalizowana jest intensywnie, działki siedliskowe mają kształt wydłużonych prostokątów, przylegających krótszym bokiem do ulicy. Kilka siedlisk znajduje się przy drodze prowadzącej do Wolini i Dargolezy oraz przy gruntowej drodze prowadzącej do dawnego PGR-u Następowo. Ekstensywne zagospodarowanie terenów wzdłuż drogi wojewódzkiej spowodowało rozprzestrzenienie się zabudowy i połączenie wsi Pobłocie i Rzuszcze. Ze względu na zachowane cenne układy ruralistyczne oraz obiekty zabudowy wiejskiej centralny obszar wsi Pobłocie został objęty ochroną w obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego. Wyznaczona strefa chronionego krajobrazu kulturowego chroni układ drożny oraz układ ruralistyczny.

Przebędowo (Prebentow) - wieś była starym lennem rodu Prebentow. Na przełomie wieków XVII i XVIII właściciele wsi zmieniali się wielokrotnie. Wieś należała do członków znanych pomorskich rodów: Massov, Stojentin, Puttkamer, Hoym, Goddentow. Na przełomie wieków XVIII i XIX jako dobra rycerskie stało się własnością Zitzewitz i pozostało własnością tego rodu do końca II wojny światowej. Zespół folwarczny ukształtował się na przestrzeni XIX i na początku XX wieku. Dwór, siedziba zarządcy folwarku, został rozebrany w latach 60-tych. Wieś składa się z pozostałości dawnego zespołu dworsko – parkowego w postaci częściowo przekształconych budynków gospodarczych i posiadającego obecnie charakter leśny parku oraz kilku siedlisk dawnych robotników folwarcznych. Zabudowania mieszkalne zlokalizowane są na skraju zboczy niecki, w zagłębieniu której znajduje się częściowo wyschnięty staw oraz koryto cieków wodnych. Ciekawe ukształtowanie terenu, zróżnicowany krajobraz naturalny otoczenia wsi oraz architektura zachowanych obiektów, kameralna skala osady wpływają na jej atrakcyjność krajobrazową. Niestety wszystkie obiekty miejscowości znajdują się w tragicznym stanie technicznym.

Równo (Rowen) - pierwsza wzmianka na temat wsi pochodzi z 1282 roku. Wieś razem z Rumskiem i Siodłoniem stanowiła stare lenno Stojentinów. Na początku XVII wieku wieś stanowiła majątek rodu Podewils. W wyniku podziału dóbr właścicielem stał się ród Bieberstein. W XIX wieku na dobrach tych rządziła rodzina Krockow.

Wieś folwarczna składała się z trzech części: dworsko – parkowej, gospodarczej oraz kolonii mieszkalnej robotników folwarcznych. Historyczny układ czytelny jest we współczesnej wsi. Kolonia mieszkalna znajduje się w pewnej odległości od założenia dworsko – parkowego i części gospodarczej. Zachowały się tu trzy dawne budynki. Większość obiektów to budynki powstałe na początku lat 20-tych XX wieku. W obrębie historycznej kolonii zlokalizowany został współczesny budynek wielorodzinny. Część gospodarcza znajduje się przed wjazdem do wsi od strony Rumsk po południowej stronie drogi. Charakterystyczny układ budynków gospodarczych tworzy bramę wjazdową na podwórze gospodarcze. Budynek obory, stodoły oraz nie istniejącej obecnie chlewni wyznaczały dawniej pierzeje placu gospodarczego. Na osi kompozycyjnej, po przeciwnej stronie bramy wjazdowej mieści się budynek rządcówki. Kilka cennych budynków gospodarczych znajduje się w ewidencji konserwatorskiej. Dwór, rozebrany w latach 70-tych i 80-tych położony był w parku (założonym w XVIII w. powiększonym w XIX w.), na południowy zachód od podwórza gospodarczego. W sąsiedztwie nie istniejącego dworu zlokalizowane są grobowce z XVIII wieku. Historyczny cmentarz z XIX wieku znajduje się w lesie położonym na północ od drogi dojazdowej do wsi Równo.

Rumsko i Siodłonie (Zedlin) - Siodłonie razem z Rumskiem i Równem stanowiły stare lenno rodu Stojentin. Na początku XVIII wieku należała do rodu Podewils. Późniejszymi właścicielami byli Krockow i Wickerau. Siodłonie to niewielka wieś o układzie wielodrożnym. Zespół folwarczny z dawną rządcówką znajduje się na skraju wsi. Zabudowę mieszkaniową stanowi kilka zagród oraz zespół

zabudowy wielorodzinnej położonej naprzeciwko zespołu folwarcznego. Dawny zespół folwarczny, zachowany w niezmiennym układzie w części gospodarczej, jest aktualnie użytkowany jako gospodarstwo indywidualne. Występują tu ciekawe przykłady architektury mieszkaniowej, szczególnie czworaki wykonane nietypowo z kamienia. W obrębie zabudowy występuje niewielka ilość zieleni wysokiej.

Rzuszcze - wieś o układzie wielodrożnym. W północnej części wsi znajduje się dwór (w ewidencji konserwatorskiej), obecnie wykorzystywany na cele mieszkaniowe. Zabudowa głównie zagrodowa zlokalizowana jest wzdłuż ulic usytuowanych w pobliżu drogi wojewódzkiej. We wsi znajdują się dwa cenne ze względów kulturowych budynki mieszkalne, o konstrukcji szachulcowej i murowany. Część zabudowań położona jest bezpośrednio przy niej i rozmieszczona w sposób ekstensywny. Istniejące zagospodarowanie pozwala na intensyfikację zabudowy.

Żelkowo - wieś o układzie wielodrożnym. Historyczna część zabudowy, z zachowanym układem urbanistycznym znajduje się w sąsiedztwie drogi wojewódzkiej. Część zabudowań położona jest bezpośrednio przy drodze wojewódzkiej. Znajdują się tu głównie obiekty usługowe i związane z obsługą turystów. W centralnej części wsi znajduje się kościół pod wezwaniem Św. Antoniego z połowy XIX w., wpisany do rejestru zabytków. Do cennych obiektów zalicza się elektrownię wodną z początku XIX w., budynek dawnego dworca kolejowego z końca XIX w. oraz kilka budynków mieszkalnych z przełomu XIX i XX w.

We wsiach Żoruchowo, Żelkowo, Zgojewo, Drzeżewo, Siodłonie, Wielka Wieś, Główczyce, Przebędowo, Górzyno, Podole, Dargoleza, Równo, Rzuszcze, Pobłocie, Cecenowo, Stowięcino historycznie ukształtowana struktura przestrzenna o dużej wartości kulturowej w skali lokalnej została zachowana najpełniej, a w szczególności:

- rozplanowanie zespołu przestrzennego, historycznie ukształtowane podziały
- parcelacyjne, istniejąca zabudowa o wartości historycznej z historyczną kompozycją
- obiektów, historyczna kompozycja zespołów zabudowy i typów zabudowy, kompozycja
- układów zieleni.

Wsie te usytuowane są w charakterystyczny sposób, we wnętrzach krajobrazowych, w których historycznie ukształtowana sylweta całej wsi stanowi dominantę i przesądza o kompozycji otoczenia.

Wsie Cecenowo i Pobłocie, ze względu na zachowany cenny układ komunikacyjny oraz zachowane ciekawe układy z ważnymi elementami zabudowy (pałac, kościół w Cecenowie, zabudowa wiejska w Pobłociu), zostały w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Główczyce objęte ochroną (plan utracił moc po dniu 31.12.2003 r.). Dla obydwu wsi wyznaczono strefy ochrony zabytkowego krajobrazu kulturowego. Dla obszarów objętych strefami nakazano zachowanie układu drożnego, w miarę możliwości uzupełnianie zabudowy z uwzględnieniem pierwotnych linii zabudowy lub sytuowania zagród, stosowanie ograniczeń kubaturowych oraz form rozwiązań architektonicznych.

We wsiach Izbica i Gać zachowany krajobraz kształtują elementy kultury Słowińców, tj. zagospodarowanie siedlisk charakteryzujące się usytuowaniem budynku mieszkalnego równolegle do ulicy oraz budynków gospodarczych położonych w głębi zagrody. Regionalne cechy architektury uległy nieznacznym przekształceniom i zatarciu (np. otynkowane budynki o konstrukcji szachulcowej), ale charakterystyczny dla kultury Słowińców typ zabudowy jest nadal czytelny.

Zabytki i formy ich ochrony (poza archeologią)

Zabytek, zgodnie z art. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zmianami), to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące

świadczenie minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo we właściwych decyzjach lokalizacyjnych.

Gmina Główny jest niezwykle bogata w obiekty dziedzictwa kulturowego. Są to głównie historyczne założenia pałacowe bądź dworskie z parkami, z zabudowaniami gospodarczymi, folwarkami. Mniej liczne są przykłady historycznej zabudowy zagrodowej.

1) Zabytki w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Najcenniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy Główny podlegają ochronie w formie wpisu do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to głównie założenia pałacowo- i dworskoparkowe pochodzące z XIX w., związane z wielką własnością ziemską.

W rejestrze zabytków znajduje się 6 zespołów pałacowo-parkowych (Wolinia, Skórzyno, Wykosowo, Górzyno, Wielka Wieś, Główny), 5 zespołów dworsko-parkowych (Cecenowo, Szczypkowie,

Zoruchowo, Podole Wielkie, Stowięcino – dwór nie istnieje) i 2 parki (Równy, Żelkowo).

Rejestr zabytków objętych jest kilka obiektów sakralnych na terenie gminy: kościoły w Cecenowie, Stowięcinie i Żelkowie oraz cały zespół kościelny w Głównych.

Wykaz obiektów w rejestrze WKZ zawiera tabela nr 6.1. zamieszczona na końcu niniejszego podrozdziału.

2) Obiekty o walorach historycznych poza rejestr (w ewidencji WKZ i pozostałe w ewidencji gminnej)

a) Historyczne cmentarze

Na terenie gminy Główny znajduje się wiele historycznych cmentarzy. Są to cmentarze ewangelickie, najczęściej z drugiej połowy XIX wieku. Dwa z nich, we wsiach Główny i Izbica, są aktualnie czynnymi cmentarzami rzymsko-katolickimi. Część historycznych cmentarzy uległa zniszczeniom, ich układ nie zawsze jest czytelny, brak jest nagrobków. W granicach niektórych założeń cmentarnych zachowały się pomniki, najczęściej poświęcone ofiarom I wojny światowej. 28 z historycznych cmentarzy objętych jest ewidencją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ponadto w Studium wskazano się 6 cmentarzy zlokalizowanych na terenie gminy, nie objętych tą ewidencją (tabela nr 6.2. zamieszczona na końcu niniejszego podrozdziału).

b) Parki

W wielu miejscowościach gminy Główny zachowały się parki, stanowiące część dawnych założeń dworsko- i pałacowo-parkowych, pochodzących z XIX w. Najcenniejsze zostały objęte rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, pozostałe znajdują się w ewidencji WKZ. W ewidencji pozostaje 11 historycznych założeń, w Będziechowie, Choćmirowie, Choćmirówku, Cieminie, Izbicy, Kłęczynie, Pobłociu, Przebędzy, Rumsku, Rzuszcach i Warblinie. Są to najczęściej parki krajobrazowe, czasem parki leśne, jak w Wykosowie. Granice historycznych założeń parkowych nie zawsze są czytelne.

Wykaz parków objętych ewidencją WKZ zawiera tabela nr 6.3. zamieszczona na końcu niniejszego rozdziału. c) Zespoły zabudowy i budynki

Dla większości wsi w granicach gminy Główny charakterystyczna jest historyczna zabudowa związana z wielkimi majątkami dawnych właścicieli ziemskich. W zespołach tej zabudowy wyróżnia się część rezydencjonalną, którą tworzą pałace i dwory wraz z parkami (w tym objęte rejestrze WKZ, jak

wyżej) oraz część folwarczną z budynkami gospodarczymi i domami pracowników folwarcznych. We wsiach, poza zespołami dworsko-folwarcznymi, obecna jest zabudowa zagrodowa – reprezentowana stosunkowo mało licznie, z budynkami mieszalnymi i gospodarczymi o konstrukcji szachulcowej. Wykaz zaewidencjonowanych zespołów zabudowy folwarcznej, zagrodowej oraz poszczególnych budynków zawiera tabela nr 6.4.

Tabela 6.1. Zabytki na terenie gminy Główczyce w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Lp	Nr w rejestrze zabytków	Położenie	Obiekt	Data wpisu do rejestru zabytków	Uwagi
Zespoły pałacowo-parkowe, dworsko-parkowe i parki					
1	A-183	Wolinia	zespół pałacowo-parkowy (pałac murowany XVIII, XIX w., park z pomnikowym drzewostanem, w pierwszej poł. XIX w. przeniesiony i przebudowany w stylu krajobrazowym, z drzewostanem pomnikowym)	25.05.1960 r.	
2	A-196	Cecenowo	zespół dworsko-parkowy (dwór murowany, w rejestrze starsza część, tj. budynek z 1812 – 14, park pałacowy z pomnikowym drzewostanem z końca XVII w.)	02.02.1961 r.	
3	A-206	Skórzyno	zespół pałacowo-parkowy (pałac murowany, pocz. XIX w., park krajobrazowy romantyczny, I poł. XIX w.)	02.02.1961 r.	
4	A-207	Stowięcino	zespół dworsko –parkowy (dwór z XIX w. nie istnieje, park krajobrazowy prawdopodobnie II poł. XIX w.)	02.02.1961 r.	dwór nie istnieje
5	A-211	Szczypkowice	zespół dworsko –parkowy (dwór murowany, I poł. XIX w., park prawdopodobnie z XIX w.)	02.02.1961 r.	
6	A-226	Żoruchowo	zespół dworsko –parkowy (pałac, murowany, 1833 r., park krajobrazowy z poł. XIX w.)	28.05.1961 r.	
7	A-406	Wykosowo	zespół pałacowo-parkowy (pałac murowany, poł. XIX w., park I poł. XIX w.)	15.02.1966 r.	
8	A-407	Podole Wielkie	zespół dworsko –parkowy (pałac murowany, poł. XIX w., park I poł. XIX w.)	15.02.1966 r.	
19	A-1114	Górzyno	zespół pałacowo-parkowy (pałac, murowany, I poł. XIX w., rozbudowany II poł. XIX w., park I poł. XIX w.)	27.05.1986 r.	
10	A-1157	Wielka Wieś	zespół pałacowo-parkowy (pałac, murowany, I poł. XIX w., II poł. XIX w., park krajobrazowy regularny wzbogacony w końcu XIX w. i park leśny, I poł. XIX w.)	14.04.1987 r.	
11	A-1171	Główczyce	zespół pałacowo-parkowy (pałac, murowany, poł. XIX w., 1910/11, r. park z pomnikowym drzewostanem, II poł XIX w. /przełom XIX i XX w.)	01.07.1987 r.	

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

12	A-1197	Równa	park (park dworski z II poł. XVIII w.)	31.12.1987 r.	
13	A-1198	Żelkowo	park (park dworski krajobrazowy z poł. XIX w.)	21.01.1988 r.	
Kościół, zespoły kościelne					
1	A-208	Stowięcino	kościół parafialny p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika wraz z otoczeniem (murowany, XV, XVII w.; z XV wieku, zachowała się wieża gotycko-renesansowobarołkowa)	02.02.1961 r. 30.05.2005 r.	
2	A-1418	Cecenowo	kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP (murowany, 1867 – 68)	08.10.1993 r.	
3	A-1425	Główczyce	zespół kościelny: 1) kościół parafialny p.w. Św. Piotra i Pawła (murowany, poł. XVIII w., 1891 r.) 2) kaplica cmentarna z 1869 r. 3) kaplica cmentarna z początku XX w. 4) plebania (murowana, poł. XIX w.)	17.11.1993 r.	
4	A-1825	Żelkowo	kościół filialny p.w. Św. Antoniego wraz z działką	03.03.2008 r.	

Źródło: wykaz sporządzony na podstawie rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku
/www.ochronazabytkow.gda.pl/

Tabela 6.2. Cmentarze historyczne na terenie gminy Główczyce

Lp.	Miejscowość	Opis	Lokalizacja	Uwagi
W ewidencji WKZ				
1	Będziechowo	Dawny cmentarz ewangelicki z końca lat 70-tych XIX w.	Na północ od Będziechowa, w północnej części parku	
2	Cecenowo	Dawny cmentarz ewangelicki z I poł. XIX w. z pomnikiem z czasów I Wojny Światowej	W centrum miejscowości przy kościele	
3	Choćmirowo	Dawny cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. [0,28 ha]	Na wschód od Żelkowa i na południe od drogi Słupsk - Łeba	
4	Choćmirówko	Dawny cmentarz ewangelicki z pocz. XX w. [0,2 ha]	~100m na południowy zachód Choćmirówka, ~300m od szosy Słupsk - Łeba	
5	Dargoleza	Ponemiecki cmentarz ewangelicki z końca XIX w., [0,11 ha]	~600 m na południe od centrum Dargolezy	
6	Drzeżewo	Cmentarz ewangelicki z końca XIX w. [0,63 ha]	~400m na wschód od Drzeżewa, ~200m na południe od szosy do Będziechowa, po prawej stronie drogi	
7	Drzeżewo	Cmentarz ewangelicki z lat 70-tych XIX w. [0,10 ha]	~400m na południe od miejscowości, po prawej stronie drogi Lipno-Drzeżewo	

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

8	Główczyce	Cmentarz ewangelicki, obecnie rzymsko - katolicki z II poł. XIX w. [2 ha]	Przy kościele	w granicach zespołu kościelnego w rejestrze zabytków
9	Górzyno	Dawny cmentarz ewangelicki z końca lat 70-tych XIX w. [0,21ha]	w północno-wschodniej części miejscowości, dojazd brukowaną drogą, zjazd w lewo z drogi Stowięcino - Górzyno za lukiem drogi	
10	Izbica	Dawny cmentarz ewangelicki, obecnie rzymsko - katolicki z końca XIX w., [0,58 ha] Groby ofiar I wojny światowej	~1km przed Izbicą, przy drodze Palczyn - Izbica	cmentarz czynny
11	Kłęcino	Dawny cmentarz ewangelicki z końca XIX w. [0,39 ha]	~300 m na północ od zabudowy	
12	Lipno	Poniemiecki cmentarz ewangelicki z końca lat 70-tych XIX w. [0,11 ha]	~500m na południe od Drzeżewa, ~100m na zachód od drogi Drzeżewo - Lipno	
13	Pobłocie	Dawny cmentarz ewangelicki z końca XIX w. [0,79 ha]	~900m na wschód od Pobłocia, po lewej stronie drogi na Cecenowo	po przeciwległej stronie drogi cmentarz czynny
14	Podole Wielkie	Cmentarz rodowy z końca XIX w./ początku XX w.	~ 300m na zachód od założenia dworsko-parkowego w Podolu Wielkim, ścieżką leśną zaczynającą się od drogi leśnej na poziomie niewielkiego jeziora	
15	Rzuszcze	Zniszczony dawny cmentarz ewangelicki z końca XIX w. [0,78 ha]	~1,2km na zachód od Rzuszczy, w lesie	
16	Siodłonie	Dawny cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w., [0,11 ha] Znajduje się tu zbiorowa mogiła ofiar I wojny światowej - mieszkańców Siodłonia	~400m na północ od centrum Siodłoni, w lesie, ~100m na wschód od drogi do Rumska	
17	Skórzyno	Zniszczony dawny cmentarz ewangelicki z końca XIX w. [0,12 ha]	W lesie, z lewej strony drogi Skórzyno – Równo, na południe od Skórzyna, na wzniesieniu ~300m od skrzyżowania z drogą na Główczyce	
18	Stowięcino – Podole Wielkie	Zniszczony cmentarz ewangelicki pozostałościami ogrodzenia z II poł. XIX w. [0,15 ha]	Przy drodze w kierunku Stowięcina, ~1,1km od centrum na północ od Stowięcina po prawej stronie drogi	W sąsiedztwie cmentarz cynny
19	Szczypkowice	Ewangelicki z końca XIX w., [0,21 ha] Obelisk pamięci ofiar I wojny światowej - zbiorowa mogiła	~1 km na północny wschód od Szczypkowic, w lesie	
20	Warblino	Zniszczony dawny cmentarz ewangelicki z końca XIX w. [0,38 ha]	~1,2km od centrum na północ od Warblina	
21	Wielka Wieś	Poniemiecki cmentarz ewangelicki, pomnik ku czci pomordowanych Polaków w przeddzień wyzwolenia ziem polskich z XIX w.	~800 m a wschód od Wielkiej Wsi	
22	Wolinia	Dawny cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. [0,27 ha] Mogiła rodziny niemieckiej	~1,6km na wschód od Dargolezy	

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

23	Zgierz	Dawny cmentarz ewangelicki z ok. 1918 r. miejsce pamięci – pomnik, kamień upamiętniający poległych w czasie I Wojny Światowej - mieszkańców Zgierza zdewastowany,	~400m na południowy wschód od Zgierza, na wschód od drogi Ciemino Zgierz	
24	Zgojewo	Cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. [0,3 ha]	W kierunku zachodnio północnym od wsi, na skraju lasu ~0,5 km od siedlisk	
25	Żelkowo	Cmentarz parafialny, rzymsko – katolicki z pomnikiem z drugiej połowy XIX w. [0,63 ha]	Na północ od wsi w parku pałacowym	cmentarz czynny
26	Żelkowo	Zniszczony cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. [0,31 ha]	W lesie, na zachód od Żelkowa, przy drodze do Kolonii Żelkowo, ~1km od centrum,	
27	Żoruchowo	Dawny cmentarz ewangelicki z poł. XIX w., [0,22 ha] Obelisk pamięci ofiar I wojny światowej pochowanych w latach 1915 - 1918	~500 m od centrum wsi na północ w lesie, po lewej stronie drogi	
28	Żoruchowo	Dawny cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w., [0,20 ha]	~500 m od centrum wsi na północ w lesie, po prawej stronie drogi	
Pozostałe historyczne cmentarze /w ewidencji gminnej/				
1	Cecenowo	Dawny cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. [0,53 ha]	Przy drodze Słupsk – Łeba, na zakręcie po prawej stronie drogi	
2	Gatka - Następowo	Zniszczony cmentarz ewangelicki z poł. XX w. Obelisk.	Na północny zachód od Gatek i północny wschód od Następowa	
3	Gorzysław - Gostkowo	Zniszczony cmentarz ewangelicki z poł. XX w. [0,3 ha]	~1,5 km od Gorzysławia w lesie, ~600m na południowy zachód od Gostkowa	
4	Przebędowo	Poniemiecki cmentarz ewangelicki	~1 km od centrum na południe od Przebędowa	
5	Równo	Cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. [0,46 ha]	Na południowy zachód, za parkiem zlokalizowanym 80m od drogi z Rumska do Równa	
6	Stowięcino	Zniszczony dawny cmentarz ewangelicki z końca XIX w.	~300m od centrum na wschód	

Źródło: wykaz wg ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz inwentaryzacji gminy

Tabela 6.3. Parki na terenie gminy Głowczyce w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

L.p.	Miejscowość	Opis	Uwagi
1	Będziechowo	Park dworski angielski, drzewostan pomnikowy, poł. XIX w. [12,4ha]	
2	Choćmirowo	Park dworski (obecnie wiejski) krajobrazowy, I poł. XIX w. [4ha]	
3	Choćmirówko	Park dworski (obecnie wiejski) krajobrazowy, I poł. XIX w. [4,5ha]	dwór
4	Ciemino	Park dworski (obecnie wiejski) drzewostan pomnikowy – stare aleje lipowe, poł. XIX w. [3,8ha]	
5	Izbica	Park dworski (obecnie wiejski) drzewostan pomnikowy, I poł. XIX w. [1,9ha]	
6	Kłęcino	Park pałacowy (obecnie wiejski) drzewostan pomnikowy, I poł. XIX w. [7,55ha]	
7	Poblócie	Park pałacowy (obecnie wiejski), XVIII / XIX w. [7,4ha]	
8	Przebędowo	Park z XVIII / XIX w.	

9	Rumsko	Park dworski (obecnie wiejski) naturalistyczny, I poł. XIX w. [4,2ha]	
10	Rzuszcze	Park dworski (obecnie wiejski), I poł. XIX w. [1,8ha]	dwór
11	Warblino	Park dworski (obecnie wiejski) krajobrazowy, koniec XIX w. [7,2ha]	

Źródło: wykaz wg ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Tabela 6.4. Zespoły zabudowy oraz budynki na terenie gminy Główny w ewidencji WKZ i w ewidencji gminnej

(Szarym tłem wyróżniono obiekty znajdujące się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Uwagi
1	Będziechowo	<u>Zespół folwarczny (XIX/XX w.):</u> dwojak dworski, z drugiej połowy XIX, obecnie dom mieszkalny nr 8, Dwojak dworski z drugiej połowy XIX w. /konstr. szachulcowa/ nr 28	
2	Cecenowo	<u>Zespół folwarczny (XIX-XX w.):</u> stodoła, murowana, II poł. XIX w, stajnia ze spichlerzem, 1857 r., rządówka, obora, obora z cielętnikiem i jałownikiem, 1910 r., stodoła, chlewnia, dom gorzelnego - obecnie dom mieszkalny nr 40, dom mieszkalny nr 44 Część dworu z drugiej połowy XIX w. Budynek stacji kolejowej, początek XX w., obecnie budynek mieszkalny nr 5	budynek z 1857 r. uległ zniszczeniu w wyniku pożaru w 2008 r.
3	Choćmirówko	dwór z połowy XIX wieku	
4	Ciemino	<u>Zespół folwarczny:</u> oficyna, 1882 r., obecnie budynek mieszkalny nr 18, budynek gospodarczy, stodoła II poł. XIX w., stajnia, 1867 r., obora, ok. 1926-1936 r., obecnie magazyn, dom robotników folwarcznych, początek XX w., obecnie budynek mieszkalny nr 11, szkoła, XIX/XX w., obecnie dom nauczyciela nr 16, karczma, obecnie dom mieszkalny i sklep Dwór, murowany, I poł. XIX w., obecnie budynek mieszkalny nr 19 Budynek mieszkalny murowany, 1882 r., nr 18	
5	Dargoleza	<u>Zespół folwarczny z XIX w.:</u> stodoła, spichlerz, czworak nr 5 dom nr 1 - murowany z 1890 roku (na szczycie wmurowana kamienna tablica z inicjałami i datą: W. v. Z. (Wilhelm von Zitzewitz) 1890).. dom nr 2 - murowany z końca XIX w. dom nr 3 - murowany z końca XIX w. dom nr 9 - murowany z I ćwierć. XX wieku (dawniej szkoła). dom nr 12 - murowany z kamienia i cegły z końca XIX wieku. dom nr 14 - murowany, dwupiętrowy z 1898 r.. (na szczycie wmurowana okrągła tablica z inicjałami i datą: W. v. Z. (Wilhelm von Zitzewitz) 1898)	
6	Dochówko	<u>Zespół folwarczny, II poł. XIX w.:</u> Spichlerz w zespole folwarcznym, murowany, początek XX w., Pięć domów mieszkalnych w zespole folwarcznym, murowane, początek XX w	
7	Drzeżewo	Elektrownia wodna na Łupawie z 1922 r.: jaz, budynek elektrowni budynek mieszkalny nr 22, murowany, z II poł. XIX wieku budynek gospodarczy nr 4 - murowano-szachulcowy, z 1909 roku dawna szkoła nr 18, murowana, obecnie budynek mieszkalny nr 18 dom nr 19 dwojak, szachulcowo-murowany, z połowy XIX wieku. budynek mieszkalny, murowany XIX/XX w.	

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

		stodoła drewniana szachulcowa z II. połowy XIX w. (nr 15a)	
		stodoła drewniana szachulcowa z II. połowy XIX w. (nr 15a)	
8	Gać	budynek mieszkalny nr 14, murowany, XIX/XX w.	
		budynek gospodarczy nr 11, szach, koniec XIX w.	
9	Główczyce	Zespół folwarczny, II poł. XIX w.	
		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 8,	

		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 14, brama murowana pomiędzy ww. budynkami, brama murowana z czerwonej cegły pomiędzy stodołą a oborą, pomiędzy ww. budynkami, obora stodoła	
		budynek mieszkalny ul. Ciemińska nr 1, murowany, XIX/XX w	
		budynek mieszkalny ul. Dworcowa nr 10, początek XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Dworcowa nr 12, początek XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Dworcowa nr 17, lata 30-te XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Kościuszki nr 2, murowany, II poł. XIX w.,	
		budynek mieszkalno - usługowy ul. Kościuszki nr 3, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny, murowany, początek XX w., obecnie szkoła ul. Kościuszki nr 4,	
		budynek mieszkalny ul. Kościuszki nr 7, murowany, koniec XIX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Kościuszki nr 8, murowany, koniec XIX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Kościuszki nr 10, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalno - usługowy ul. Kościuszki nr 12, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalno – usługowy, murowany, XIX/XX w., obecnie restauracja ul. Kościuszki nr 17,	
		budynek mieszkalny ul. Kościuszki nr 20, murowany, koniec XIX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Kościuszki nr 27, murowany, I ćw. XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 1, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalno-usługowy ul. Mickiewicza nr 4, murowany, lata 30-te XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 22, murowany, koniec XIX w.,	
		budynki mieszkalne Osiedle 4-15, koniec XIX w., lata 30-te XX w.,	
		budynki mieszkalne Osiedle 3, 3a, 5, koniec XIX w., lata 30-te XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Skorzyńska nr 3, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Słupska 2, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 4, murowany, początek XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 6, murowany, początek XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 19, murowany, I ćw. XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 23, murowany, I ćwierć XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 27, murowany, XIX/XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 3, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 28, murowany, 1910 r.	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 31, murowany, początek XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 34, murowany, I ćw. XX w.	
		budynek mieszkalno - usługowy ul. Ciemińska nr 3, murowany, 1921	
		budynek mieszkalny ul. Dworcowa nr 8, początek XX w.,	

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

		budynek mieszkalny, murowany, początek XX w., obecnie apteka ul. Kościuszki nr 1,	
		budynek mieszkalny ul. Kościuszki nr 5, murowany, I ćwierć XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Kościuszki nr 6/6a, murowany, początek XX w. (1911),	
		budynek mieszkalno - usługowy ul. Kościuszki nr 14, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 2, murowany, I ćw. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 3, murowany, pocz. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 6, murowany, I ćw. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 11, murowany, pocz. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Mickiewicza nr 32, murowany, I ćw. XX w.,	
		budynek gospodarczy Osiedle 5, koniec XIX w., lata 30-te XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Podgórna 8, murowany, I ćw. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Skorzyńska nr 1, murowany, I ćw. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Skorzyńska nr 2, murowany, pocz. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 9, murowany, lata 30-te XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 20, murowany, I ćw. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 22, murowany, I ćw. XX w.,	
		budynek mieszkalny ul. Słupska nr 25, murowany, I ćw. XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Szosa Słupska nr 1, murowany, I ćw. XX w.	
		budynek mieszkalny ul. Szosa Słupska nr 3, murowany, I ćw. XX w.,	
10	Gorzyno	<u>zespół folwarczny</u> , koniec XIX w.: stajnia, koniec XIX w., chlew, spichlerz, koniec XIX w., kuźnia, początek XX w., dom zarządcy	
		młyn, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny nr 17, szach./murowany, koniec XIX w.,	
		młyn wodny zagrody nr 54, murowany, początek XX w.,	
		młyn wodny zagrody nr 54, murowany, początek XX w.,	
		stodoła szachulcowa, połowa XIX w., Gorzyno 40	
		młyn z 1928 r.	
11	Izbica	<u>zespół dworsko-folwarczny</u> : budynek inwentarski, XIX/XX w. nr 47, 48, stodoła 46	
		Kościół p.w. św. Józefa murowany, 1930 r	
		budynek mieszkalny nr 3, szachulcowy, murowany, II poł. XIX w.,	
		stodoła nr 4, szachulcowa, koniec XIX w.,	
		budynek mieszkalny nr 41, murowany, koniec XIX w.	
		leśniczówka nr 45, murowana, 1930 r.,	
		budynek mieszkalny murowany, początek XX w., obecnie sklep	
12	Klęcino	stodoła nr 41, szachulcowa, XIX/XX w.,	
13	Lipno	stodoła nr 7, szachulcowa, koniec XIX w.,	
		budynek gospodarczy nr 7, murowany, 1913 r.	
		stodoła murowana nr 8, 1914 r.	
14	Mokre	budynek mieszkalny nr 1, szachulcowy, I połowa XIX w.	
15	Poblocie	pałac, pocz. XX w.,	
		budynek mieszkalny nr 3, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny nr 6, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny nr 7, murowany, 1907 r.- obecnie poczta,	
		budynek mieszkalny nr 9, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny nr 30, murowany, I ćw. XX w.,	
		młyn i zagroda młynarza nr 49, murowany, XIX/XX w.,	

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

		budynek mieszkalny nr 71, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny nr 79, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny, mur. ceg., początek XX w.,	
		budynek mieszkalny nr 42a/42b, murowany, początek XX w.,	
		budynek mieszkalny nr 10, murowany, XIX/XX w.	
		budynek mieszkalny nr 68, murowany, XIX/XX w.	
		mleczarnia murowana, początek XX w	
16	Podole Wielkie	zespół folwarczny, poł. XIX w.: stajnia ze spichlerzem, obecnie magazyn zbożowy II poł. XIX w., gorzelnia, 1900r., stodoła, magazyn ziemniaczany, rządówka, narzędziownia, zagroda nr 9	
		kuźnia z poł. XIX w.	
		kaplica cmentarna, kamienna, 1863 r.,	
		budynek mieszkalny nr 10, murowany, 1 ćw. XX w	
		budynek mieszkalny nr 11, murowany, 1 ćw. XX w.,	

		budynek mieszkalny nr 12, murowany, 1 ćw. XX w.,	
17	Przebędowo	Zespół folwarczny, II poł. XIX w.: stodoła, mur./kamienna, dom robotników folwarcznych, obecnie budynek mieszkalny, dom robotników folwarcznych, obecnie budynek mieszkalny, dom robotników folwarcznych, kamienny, obecnie budynek mieszkalny nr 2, dom robotników folwarcznych, obecnie budynek mieszkalny nr 4, dom robotników folwarcznych, obecnie budynek mieszkalny nr 6, dom robotników folwarcznych, częściowo murowany, częściowo kamienny, obecnie budynek mieszkalny nr 7 obora i spichlerz	
		budynek mieszkalny nr 2b, murowany, połowa XIX w.,	
		budynek mieszkalny nr 7, murowany, połowa XIX w.,	
		budynek mieszkalny nr 7b, murowany, połowa XIX w.,	
18	Równo	Zespół folwarczny: stodoła, częściowo murowana, częściowo drewniana, początek XX w., obora, stajnia, spichlerz, murowany, początek XX w., obora, częściowo murowana, częściowo drewniana, 1922r., kuźnia, stelmacharnia, garaże, szachulcowa (mur.), początek XX w., dwojak, murowany, początek XX w., obecnie budynek mieszkalny nr 28, dwojak, murowany, początek XX w., obecnie budynek mieszkalny nr 29, dwojak, murowany, początek XX w., obecnie budynek mieszkalny nr 30, silos, lata 30-te XX w.	
		budynek mieszkalny nr 15, murowany, II połowa XIX w., Równo 15	
		budynek mieszkalny nr 17, murowany, II połowa XIX w., Równo 17	
		budynek inwentarski nr 17, murowany, 1889 r., Równo 17	
		stodoła murowana nr 17, 1923 r.,	
		obora murowana, lata 20-30-te XX w	
		budynek gospodarczy murowany, początek XX w	
19	Rumsko	pozostałości zespołu folwarcznego: dawny warsztat, gorzelnia, murowana, początek XX w	
20	Rzuszcze	dwór, murowany, 1845r.,	
		budynek mieszkalny nr 35, murowany, początek XX w.,	

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

		budynek mieszkalny nr 43, szachulcowy, II poł. XIX w.,	
21	Siodłonie	<p><u>Zespół folwarczny, IV ćw. XIX - I ćw. XX w.:</u> stajnia, szachulcowa/murowana, obora i owczarnia, stodoła szkoła z budynek gospodarczym, `mur., mur./kam. czworak, kamienny, obecnie budynek mieszkalny nr 13, czworak, kamienny, obecnie budynek mieszkalny nr 16,</p> <p>rządówka, dwojak, obecnie dom mieszkalny nr 2,</p> <p>budynek mieszkalny nr 22, murowany, XIX/XX w.,</p> <p>budynek gospodarczy nr 22, murowany, kamienny, XIX/XX w.,</p> <p>budynek mieszkalny nr 4/5, murowany, 1909 r.,</p>	
22	Skórzyno	<p><u>zespół folwarczny, XIX w.:</u> magazyn, szachulcowy, stodoła, murowana, początek XIX w., stajnia i obora, murowane,</p> <p>budynek mieszkalny szachulcowy nr 11, I połowa XIX w.,</p>	
23	Stowięcinio	budynek gospodarczy nr 25, murowany, szachulcowy, koniec XIX w.	
24	Szczyrkowice	<u>zespół folwarczny XIX w.:</u> obora, stajnia i spichlerz, II poł. XIX w., gorzelnia, 1905 r., rządówka, mur./kamienna,	
25	Warblino	budynek mieszkalny nr 25 murowany, początek XX w.,	
26	Wielka Wieś	<p><u>zespół folwarczny, koniec XIX w. – I ćwierć XX w.:</u> obora, początek XX w., stodoła, początek XX w., chlew, XIX/XX w., szkoła, obecnie dom mieszkalny,</p> <p>budynek gospodarczy, nr 37, mur., XIX/XX</p> <p>budynek zarządcy nr 38, 1900 r.</p> <p>zagroda 10, pocz. XX w.</p> <p>budynek mieszkalny nr 28, murowany, 1913 r.,</p> <p>chlew nr 28, częściowo murowany, częściowo drewniany, początek XX w.,</p> <p>stodoła nr 28, szachulcowa, początek XX w.,</p> <p>budynek inwentarski nr 28, murowany, początek XX w.,</p> <p>budynek mieszkalny nr 29, murowany, 1908 r.,</p> <p>stodoła nr 29, murowana, początek XX w.,</p> <p>budynek gospodarczy (chlew) nr 29, murowany, początek XX w.,</p> <p>budynek mieszkalny nr 30, murowany, 1913 r.,</p> <p>budynek mieszkalny nr 31, murowany, początek XX w.,</p> <p>budynek mieszkalny nr 21, murowany, 1920 – 30 r.,</p> <p>stodoła nr 21, murowana, drewniana, początek XX w.,</p> <p>chlew nr 21, murowany, drewniany, początek XX w.,</p> <p>budynek mieszkalny nr 23, murowany, 1928 r.,</p> <p>budynek mieszkalny nr 25, murowany, 1927 r.,</p> <p>budynek gospodarczy nr 25., częściowo murowany, częściowo drewniany, początek XX w.,</p> <p>budynek mieszkalny nr 26, murowany, początek XX w.,</p> <p>stodoła nr 26, drewniana, początek XX w.,</p> <p>budynek gospodarczy nr 26, murowany, początek XX w.,</p> <p>obora nr 31, murowana, 1903 r.,</p> <p>piwnica murowana nr 31, początek XX w.</p> <p>budynek mieszkalny nr 37, murowany, XIX/XX w.</p> <p>budynek mieszkalny Murowany, 1900 r., nr 38</p>	

27	Wolinia	zespół folwarczny, murowany, II poł. XIX w., początek XX w.: obora, koniec XIX w., stodoła, drewniana, gorzelnia, XIX/XX w., wozownia, poł. XIX w., obecnie budynek mieszkalno-gospodarczy,	
		leśniczówka nr 29, z 1938 r.	
		budynek mieszkalny nr 42, murowany, 1898 r.,	
28	Wykosowo	Zespół folwarczny, , poł. XIX w.:	
		obora, obecnie chlewnia, wędzarnia	
		budynek mieszkalny nr 10, szachulcowy, początek XIX w.,	
29	Zgojewo	piwnica nr 10, murowana, szachulcowa, 1899 r.,	
		Zespół folwarczny, koniec XIX - początek XX w.: stajnia, wozownia i spichlerz, murowane, 1896 r., stodoła, szachulcowa, obora, gorzelnia, 1901 r.,	
		dwór z II poł. XIX w.	
30	Żelkowo	elektrownia wodna, murowana, 1909/1954	
		elektrownia wodna, murowana, 1908 - 11 r./1951/1988	
		budynek elektrowni wodnej, mur./ceglany, 1908 r.	
		budynek mieszkalny nr 12, murowany, 1913r.,	
		dworzec kolejowy, murowany, szachulcowy, koniec XIX w., obecnie budynek mieszkalny nr 15	
		stodoła nr 42, szachulcowa, II poł. XIX w.,	
		Budynek mieszkalny nr 5, murowany, koniec XIX w.,	
31	Żoruchowo	Budynek mieszkalny nr 11, murowany, początek XX w.,	
		Zespół folwarczny, połowa XIX w.: magazyn, stajnia, 1859 r., stodoła, poł. XIX w., obora, kamienna, murowana, koniec XIX w., obora, chlewnia, kamienna, murowane, 1887 r., 1905 r., magazyn, koniec XIX w.,	
		Zagroda nr 25 (budynek mieszkalny i piec chlebowy),	

Źródło: wykaz wg ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Programu opieki nad zabytkami Gminy Główny na lata 2009-2012, Studium uwarunkowań i kierunków z 2002, dane o zabytkach powiatu słupskiego <http://www.powiat.słupsk>

Stan obiektów i źródła zagrożeń

Po wojnie całe założenia folwarczne przynależały do Państwowych Gospodarstw Rolnych. Budynki gospodarcze najczęściej służyły jak przed wojną rolnictwu, obiekty mieszkaniowe i reprezentacyjne przeznaczone były na biura i lokale mieszkalne. Po upadku gospodarstw państwowych większość obiektów stała nie użytkowana kilka lat.

Obecnie większość zabytkowych obiektów posiada nowych właścicieli. Jednak stan obiektów zabytkowych na terenie gminy nie jest zadowalający. Wynika on z niewłaściwego utrzymania obiektów, braku remontów oraz sposobów ich przeprowadzania.

Zły stan techniczny dotyczy wielu obiektów dworskich i pałacowych oraz zabudowy folwarcznej. Wiąże się to z jednej strony z brakiem troski obecnych właścicieli, dzierżawców i najemców o stan zabytkowych obiektów, z drugiej strony z brakiem odpowiednich funduszy na cele związane z ich konserwacją i remontem. Brak też pomysłów na dochodowe wykorzystanie zespołów dworsko- i pałacowo-parkowych, albo brak możliwości finansowych na ich zrealizowanie.

W wielu przypadkach postępuje dewastacja obiektów, które, nie zabezpieczone przed zniszczeniem grożą nawet zawaleniem. Dzieje się tak np. w przypadku pałacu w Cecenowie, dworu w Szczypkowicach. Są i przykłady pozytywne: odrestaurowany w ostatnim czasie pałac w Wolinii, utrzymane w dobrym stanie pałace w Podolu Wielkim, Górzynie, Wielkiej Wsi.

W przypadku budynków, w szczególności mieszkalnych, objętych ewidencją, obniżenie, a niekiedy utrata ich walorów architektonicznych, wiąże się ze zmianami w ich elewacjach, tj. zmianami ilości, wielkości, a tym samym proporcji otworów okiennych, otynkowaniem obiektów o konstrukcji

szachulcowej, brakiem jednolitej kolorystyki, zwłaszcza w przypadku budynków dwu- i czterorodzinnych. Niekorzystne zmiany dotyczą pokrycia dachowego i gabarytów budynków (nadbudowa obiektów, pokrycie różnymi materiałami dachów budynków dwu- i czterorodzinnych, dobudowa ganków).

Niekorzystny stan dotyczy znacznej części zabytkowych parków i cmentarzy. Stan ten jest spowodowany długotrwałym brakiem prac pielęgnacyjnych, porządkowych, dokonanymi wycinkami drzew, w tym okazów najbardziej wartościowych, lokalizacją obiektów dysharmonijnych (często obiektów związanych z infrastrukturą techniczną), a ponadto, dokonaną w obrębie wielu historycznych cmentarzy, dewastacją nagrobków. Zachowaniu spójnej struktury i kompleksowym działaniom ochronnym, nie sprzyjają podziały geodezyjne, obejmujące nieruchomości w obrębie dawnych założeń parkowych, dworsko-parkowych i pałacowo-parkowych. Brak jest aktualnych inwentaryzacji drzew w parkach i w obrębie historycznych cmentarzy, brak projektów rewaloryzacji parków.

Równocześnie obserwuje się zjawisko pozytywne - wśród mieszkańców gminy widoczna jest coraz większa troska i dbałość o estetykę budynków i posesji, których są właścicielami, coraz częściej także obserwuje się działania związane z porządkowaniem terenów i pielęgnacją drzew w obrębie zabytkowych parków i cmentarzy.

6.3. Uwarunkowania archeologicznego dziedzictwa kulturowego

Pod względem morfogenetycznym, implikującym mikroregiony osadnictwa pradziejowego oraz wczesnośredniowiecznego, gmina Główny jest położona w granicach trzech różnych genetycznie jednostek mezoregionalnych: Pobrzeża Słowińskiego w części Niziny Gardzieńsko – Łebskiej, Wysoczyzny Damnickiej i Wysoczyzny Łębskiej.

Obie wysoczyzny charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem hipsometrycznym i urozmaiconą rzeźbą z czytelnymi formami dolinnymi i pradolinowymi. Nizina obejmuje fragment jeziora lagunowego Łebsko, fragment równiny akumulacji rzecznej – pradolinnej oraz kompleks równiny akumulacji organogenicznej – pradolina Łeby.

Stanowiska archeologiczne układają się zespołami i mikroregionami osadniczymi zlokalizowanymi na terasach dolin i pradolin w strefach o dogodnych warunkach hydrograficznych – glebowych z pominięciem odwodnionych fragmentów centralnych części płatów wysoczyznowych.

Pradzieje gminy charakteryzują się pełną sekwencją chronologiczną - kulturową od mezolitu poczynając i na późnym średniowieczu kończąc. Główny trzon osadnictwa pradziejowego tworzy łużycko – pomorski horyzont kulturowy, przy znacznym udziale oksywo – wielbarskiego horyzontu kulturowego.

Cechą kulturową wyróżniającą osadnictwo pradziejowe gminy spośród innych gmin w tej strefie, jest znaczny udział relikwów osadnictwa kultur neolitycznych (kultury amfor kulistych, pucharów lejkatych i ceramiki sznurowej – aż 41 punktów osadniczych) oraz wyjątkowa obecność schyłkowego mezolitu – Cecenowo, Skórzyno, fragmenty pradolin Łeby.

Istotny dla tożsamości regionu udział osadnictwa wczesnośredniowiecznego, świadczący o kontynuacji osadniczej przynajmniej od wczesnego średniowiecza, wykazuje ścisły związek ze średniowiecznym rodowodem większości wsi na tym terenie.

Na obszarze gminy zarejestrowano ponad 770 stanowisk archeologicznych udokumentowanych materiałem źródłowym, z których ochroną konserwatorską objęto 246 obiektów (stanowiska w rejestrze i wojewódzkiej ewidencji zabytków).

Ochroną prawną, przez wpis do rejestru zabytków województwa pomorskiego, objęto dziesięć stanowisk. Są one usytuowane, w sąsiedztwie terenów zabudowanych Główny, na południowy zachód od Rumska, pomiędzy Rumskiem a Równem, w pobliżu Równienka, na północ od Wykosowa,

na wschód od Siodłonia, w lesie na zachód od Żoruchowa i na północ od Cecenowa. Zestawienie stanowisk archeologicznych położonych w granicach gminy Główny, znajdujących się w rejestrze zabytków województwa pomorskiego, zawiera tabela 6.5. Zabytki wpisane do rejestru wskazane zostały również w części graficznej uwarunkowań – oznaczone jako strefa W pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

Z kolei 236 zabytków ujętych jest w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych województwa pomorskiego. Zostały one zwaloryzowane w niniejszym Studium, przez objęcie ich trzema strefami ochrony archeologiczno-konserwatorskiej:

- 1) strefa W.I pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej – obejmuje 35 zabytków archeologicznych, o własnej formie krajobrazowej,
- 2) strefa W.II częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej – obejmuje 32 zabytki archeologiczne;
- 3) strefa W.III ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej – obejmuje 171 zabytków archeologicznych.

Zestawienia stanowisk archeologicznych położonych w granicach gminy Główny, znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa pomorskiego przedstawiono w tabelach nr 6.6., 6.7 i 6.8. Zabytki znajdujące się w ewidencji, jak wyżej, wskazane zostały również w części graficznej uwarunkowań – oznaczone jako strefy W.I, W.II i W.III.

Główne zagrożenia dla zabytków archeologicznych, z uwagi na ryzyko ich naruszenia bądź zniszczenia, wiążą się z pracami ziemnymi, w szczególności towarzyszącymi procesowi inwestycyjnemu, zabiegom melioracyjnym oraz gospodarce leśnej. Dla obiektów wyróżniających się własną formą krajobrazową (grodziska, cmentarzyska), zagrożenie stanowi ingerencja w krajobraz, poprzez zabudowę terenów w ich otoczeniu.

Postępująca destrukcja stanowisk archeologicznych stwarza zagrożenie stopniowej, fizycznej likwidacji tego najstarszego dziedzictwa kulturowego. Zasady polityki przestrzennej gminy powinny tworzyć możliwości ochrony i zachowania najstarszego dziedzictwa terenu gminy, tj. archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Zestawienie stanowisk archeologicznych w rejestrze zabytków województwa pomorskiego na obszarze gminy Główny

Tabela 6.5.. **Strefa W** pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy archeologicznej na mapie	Nr AZP stanowisk objętych strefą ochrony	Funkcja, chronologia, kultura archeologiczna	Rejestr zabytków	Obręb
1.	5-32/8	Grodzisko kultury łużyckiej i wczesnośredniowiecznej	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/8/71 z dnia 24.05.1971 poz. rej. zab. A-a- 49/235/K	Równy

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

2.	5-32/10	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna (E-F)	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/9/71 z dnia 24.05.1971 poz. rej. zab. A-a- 50/236/K	Równo
3.	5-34/55	Osada obronna wczesnośredniowieczna, osada neolityczna i obozowiska mezolityczne, osada łużycko – pomorska	decyzja PWKZ Nr PSOZ-VI-5350/94 z dnia 30.11.1994 poz. rej. zab. A-a- 118/S	Cecenowo
4.	6-31/129	Grodzisko wczesnośredniowieczne IX – poł. X w.	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/15/71 z dnia 07.06.1971 poz. rej. zab. A-a- 55/242/K	Będziechowo
5.	6-32/14	Cmentarzysko kurhanowe wczesnośredniowieczne XI-XII w.	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/10/71 z dnia 24.05.1971 poz. rej. zab. A-a- 51/237/K	Równo
6.	6-32/29	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna XI-XII w.	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/1/73 z dnia 10.06.1973 poz. rej. zab. A-a- 77/265/K	Główny
7.	6-32/98	Grodzisko kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczne VIII - poł. IX w.	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/13/72 z dnia 26.06.1972 poz. rej. zab. A-a- 72/260/K	Siodłonie
8.	6-32/99	Grodzisko wczesnośredniowieczne IX – poł. XII w.	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/12/72 z dnia 26.06.1972 poz. rej. zab. A-a- 71/259/K	Siodłonie
9.	6-33/31	Osada kultury łużyckiej, późnośredniowieczna	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/12/73 z dnia 30.06.1973 poz. rej. zab. A-a- 88/276/K	Wykosowo
10.	7-30/45	Grodzisko wyżynne kultury łużyckiej pomorskiej, wczesnośredniowieczne	decyzja PWKZ Nr KL.IV- 670/12/71 z dnia 24.05.1971 poz. rej. zab. A-a- 53/239/K	Żoruchowo

**Zestawienia stanowisk archeologicznych w wojewódzkiej ewidencji zabytków
 województwa pomorskiego na obszarze gminy Główny (tabele 2-4)**

Tabela 6.6. **Strefa W.I** pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy archeologicznej na mapie	Nr AZP stanowisk objętych strefą ochrony	Funkcja, chronologia, kultura archeologiczna	Obręb
1.	5-32/15	Osada schyłkowoneolityczna, kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna (A-B)	Skórzyno
2.	5-32/9	Osada kultury - łużycko – pomorskiej	Równy
3.	5-34/A	Osada neolityczna , wczesnośredniowieczna	Cecenowo
4.	5-34/35	Osada mezolityczno – neolityczna, osada kultury wielbarskiej	Cecenowo
5.	6-31/149	Cmentarzysko kultury wielbarskiej	Będziechowo
6.	6-31/154	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Będziechowo
7.	6-31/34	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Żelkowo
8.	6-31/46	Osada wczesnośredniowieczna, skarb kultury łużyckiej V EB	Żelkowo
9.	6-31/45	Osada wczesnośredniowieczna VII-X w., cmentarzysko lub osada kultury łużyckiej	Żelkowo
10.	6-31/40	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Żelkowo
11.	6-32/73	Cmentarzysko kultury wielbarskiej, osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna (D-E)	Rumsko
12.	6-32/10	Cmentarzysko kultury oksywskiej	Równy
13.	6-32/68	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Główny /Warblino
14.	6-32/70	Skarb kultury łużyckiej V EB	Główny /Warblino
15.	6-32/115	Cmentarzysko kultury łużyckiej	Warblino
16.	6-32/116	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Warblino
17.	6-33/4	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Rzuszcze
18.	6-33/7	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Rzuszcze
19.	6-33/10	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Rzuszcze
20.	6-33/19	Osada mezolityczno – neolityczna, schyłkowoneolityczna, kultury łużyckiej	Poblócie
21.	6-33/48	Cmentarzysko kurhanowe kultury łużyckiej V EB	Dargoleza
22.	6-33/56	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Podole Wielkie
23.	6-34/23	Cmentarzysko kurhanowe	Podole Wielkie
24.	7-30/46	Cmentarzysko kurhanowe kultury łużyckiej V EB	Żoruchowo
25.	7-31/11	Cmentarzysko kurhanowe	Żoruchowo
26.	7-31/27	Cmentarzysko kultury pomorskiej, grobowiec megalityczny	Zgojewo
27.	7-31/14	Cmentarzysko kurhanowe	Żoruchowo
28.	7-31/15	Cmentarzysko kurhanowe kultury łużyckiej V EB	Zgojewo
29.	7-32/14	Cmentarzysko megalityczne	Siodłonie
30.	7-32/48	Cmentarzysko kultury wielbarskiej	Szczypkowie
31.	7-33/5	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Stowięcino
32.	7-33/16	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Podole Wielkie
33.	7-33/26 7-33/25	Grodzisko wczesnośredniowieczne VIII/IX – X w. Osada wczesnośredniowieczna VIII/IX – X w.	Podole Wielkie

34.	7-33/47	Cmentarzysko wczesnośredniowieczne, pierwsza poł. VI w.	Podole Wielkie
35.	7-33/53	Cmentarzysko kultury wielbarskiej	Górzyno

Tabela 6.7. **Strefa W.II** częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy archeologicznej na mapie	Nr AZP stanowisk objętych strefą ochrony	Funkcja, chronologia, kultura archeologiczna	Obręb
1.	5-32/13	Osada kultury łużyckiej	Równo
2.	5-33/2	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Izbica
3.	5-34/47	Cmentarzysko szkieletowe ?	Cecenowo
4.	5-34/27	Osada, cmentarzysko, miejsce kultu	Cecenowo
5.	5-34/B	Osada mezolityczna – neolityczna	Cecenowo
6.	6-30/124	Osada kultury łużyckiej, oksywsko – wielbarskiej,	Żelkowo
7.	6-30/129	Osada kultury pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Żelkowo
8.	6-30/131	Osada kultury pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Żelkowo
9.	6-31/49	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w. kultury oksywsko – wielbarskiej, łużycko – pomorskiej	Choćmirowo
10.	6-31/50	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w. kultury oksywsko – wielbarskiej, łużycko – pomorskiej	Choćmirowo
11.	6-31/51	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w.	Choćmirowo
12.	6-31/52	Osada wczesnośredniowieczna VII – X w. późnośredniow.	Choćmirowo
13.	6-31/145	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w.	Będziechowo
14.	6-31/151	Osada kultury wielbarskiej	Będziechowo
15.	6-31/161	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna XII – XIII w., późnośredniowieczna	Będziechowo
16.	6-32/35	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna XII – XIII w. późnośredniowieczna	Główny
17.	6-32/54	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Główny
18.	6-32/80	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna XII – XIII w. późnośredniowieczna	Kłęczyno
19.	6-32/96	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna XII – XIII w. późnośredniowieczna	Siodłonie
20.	6-32/104	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Siodłonie
21.	6-32/106	Osada kultury pucharów lejkowatych, łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Siodłonie
22.	6-33/35	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wielbarskiej wczesnośredniowieczna	Wykosowo
23.	6-33/39	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w., późnośredniow.	Wykosowo
24.	6-33/44	Osada wczesnośredniowieczna	Przebędowo
25.	6-34/19	Osada neolityczna	Podole Wielkie
26.	7-31/3	Osada kultury oksywsko – wielbarskiej	Żelkowo
27.	7-31/5	Osada kultury oksywsko – wielbarskiej	Żoruchowo
28.	7-31/6	Osada kultury łużyckiej, oksywsko – wielbarskiej	Żoruchowo
29.	7-31/31	Cmentarzysko kultury pomorskiej	Żgojewo
30.	7-32/17	Osada kultury oksywsko – wielbarskiej, wczesnośredniowieczna	Wielka Wieś

31.	7-32/19	Osada schyłkowoneolityczna, wczesnośredniowieczna, kultury oksywsko – wielbarskiej, wczesnośredniowieczna	Wielka Wieś
32.	6-33/50	Osada wczesnośredniowieczna	Gorzyno
33.	7-31/54 7-31/55 7-31/56 7-31/57 7-31/58 7-31/59	Osada wczesnośredniowieczna Osada kultury oksywsko – wielbarskiej Osada kultury pomorskiej, wczesnośredniowieczna Osada schyłkowoneolityczna kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna, Osada kultury oksywsko – wielbarskiej Osada kultury oksywsko – wielbarskiej i kultury pomorskiej	Drzeżewo

Tabela 6.8. **Strefa W.III** ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy archeologicznej na mapie	Nr AZP stanowisk objętych strefą ochrony	Funkcja, chronologia, kultura archeologiczna	Obręb
1.	5-32/6	Skarb kultury łużyckiej	Równo
2.	5-32/1	Osada kultury łużyckiej	Izbica
3.	5-32/7	Osada kultury łużyckiej	Równo
4.	5-32/11	Osada kultury łużyckiej	Równo
5.	5-32/12	Osada kultury łużyckiej	Równo
6.	5-32/14	Osada schyłkowoneolityczna, kultury łużyckiej, wielbarska	Równo /Skórzyno
7.	5-32/16	Osada wczesnośredniowieczna	Skórzyno
8.	5-32/17	Osada schyłkowoneolityczna, kultury łużyckiej, wielbarska	Skórzyno
9.	5-32/18	Osada kultury ceramiki sznurowej	Skórzyno
10.	5-32/20	Osada kultury amfor kulistych, neolityczna	Skórzyno
11.	5-32/22	Osada kultury ceramiki sznurowej	Skórzyno
12.	5-32/26	Osada wczesnośredniowieczna	Skórzyno
13.	5-32/28	Osada kultury wielbarskiej, późnośredniowieczna	Skórzyno /Ciemino
14.	5-32/29	Osada wczesnośredniowieczna XII-XIII w., późnośredniowieczna XIV w.	Ciemino
15.	5-32/30	Osada schyłkowoneolityczna	Ciemino
16.	5-32/31	Osada kultury łużyckiej, wielbarskiej, późnośredniowieczna	Ciemino
17.	5-32/32	Osada wczesnośredniowieczna XII-XIII w.	Ciemino
18.	5-32/33	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna XII-XIII w.	Ciemino
19.	5-32/37	Osada wczesnośredniowieczna XII-XIII w.	Ciemino
20.	5-33/1	Osada późnośredniowieczna	Izbica
21.	5-33/3	Osada wczesnośredniowieczna XII-XIII w i XIV w.	Izbica
22.	5-33/4	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Izbica
23.	5-33/5	Osada późnośredniowieczna	Izbica
24.	5-33/6	Osada późnośredniowieczna	Izbica
25.	5-33/7	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Izbica
26.	5-33/8	Osada schyłkowoneolityczna	Izbica
27.	5-33/9	Osada kultury wielbarskiej, późnośredniowieczna	Izbica
28.	5-33/12	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Izbica
29.	5-33/15	Osada kultury wielbarskiej, późnośredniowieczna	Izbica
30.	5-33/16	Wisiołek bursztynowy	Izbica
31.	5-33/17	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna XII-XIII w	Ciemino
32.	5-33/21	Osada kultury łużyckiej, późnośredniowieczna	Poblócie
33.	5-33/23	Obozowisko neolityczne, osada kultury łużyckiej	Poblócie

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

34.	5-33/25	Osada wczesnośredniowieczna, XI – XIII w.	Poblocie
35.	5-33/26	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna XII-XIII w	Poblocie
36.	5-33/27	Osada wczesnośredniowieczna, XI – XIII w.	Poblocie
37.	5-33/28	Osada kultury łużyckiej	Poblocie
38.	5-33/30	Osada kultury łużyckiej	Poblocie
39.	5-33/31	Osada kultury łużyckiej, wielbarskiej	Poblocie
40.	5-33/33	Osada kultury łużyckiej	Poblocie
41.	5-34/38	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna	Cecenowo
42.	5-34/50	Osada wczesnośredniowieczna	Cecenowo
43.	5-34/26	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Cecenowo
44.	5-34/31	Trzy łodzie dłubanki	Cecenowo
45.	6-30/120	Osada kultury pomorskiej	Żelkowo
46.	6-30/122	Osada schyłkowoneolityczna, kultury pomorskiej, wczesnośredniow	Żelkowo

Nr strefy archeologicznej na mapie	Nr AZP stanowisk objętych strefą ochrony	Funkcja, chronologia, kultura archeologiczna	Obręb
47.	6-30/123	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna	Żelkowo
48.	6-30/125	Osada kultury łużyckiej, oksywsko – wielbarskiej,	Żelkowo
49.	6-30/126	Osada kultury oksywsko – wielbarskiej,	Żelkowo
50.	6-30/130	Osada kultury wielbarskiej	Żelkowo
51.	6-30/136	Osada wczesnośredniowieczna	Żoruchowo
52.	6-31/29	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna	Żelkowo
53.	6-31/30	Osada kultury łużyckiej	Żelkowo
54.	6-31/31	Osada kultury wielbarskiej, oksywskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Żelkowo
55.	6-31/33	Osada kultury łużyckiej	Żelkowo
56.	6-31/39	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna	Żelkowo
57.	6-31/44	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna	Żelkowo
58.	6-31/54	Osada kultury oksywsko – wielbarskiej,	Choćmirowo
59.	6-31/58	Osada kultury łużyckiej	Choćmirowo
60.	6-31/60	Osada kultury łużyckiej, późnośredniowieczna	Choćmirowo
61.	6-31/62	Osada kultury łużyckiej	Choćmirowo
62.	6-31/65	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna	Choćmirowo
63.	6-31/66	Osada schyłkowoneolityczna	Choćmirowo
64.	6-31/68	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna	Choćmirowo
65.	6-31/71	Osada kultury oksywsko – wielbarskiej	Choćmirowo
66.	6-31/130	Osada wczesnośredniowieczna	Choćmirowo
67.	6-31/131	Osada wczesnośredniowieczna VII – poł. IX w., późnośredniowieczna	Będziechowo
68.	6-31/133	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Będziechowo
69.	6-31/134	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Będziechowo
70.	6-31/135	Osada wczesnośredniowieczna	Będziechowo
71.	6-31/136	Osada wczesnośredniowieczna	Będziechowo
72.	6-31/139	Osada wczesnośredniowieczna VIII – poł. IX w., kultury łużycko – pomorskiej, późnośredniowieczna	Będziechowo
73.	6-31/146	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w., późnośredniowieczna	Będziechowo

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

74.	6-31/148	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w., późnośredniowieczna	Będziechowo
75.	6-31/153	Osada kultury łużyckiej	Będziechowo
76.	6-31/156	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Będziechowo
77.	6-31/157	Osada lub cmentarzysko kultury pomorskiej	Będziechowo
78.	6-31/158	Osada kultury łużyckiej, oksywsko – wielbarskiej	Będziechowo
79.	6-31/160	Osada wczesnośredniowieczna X – XII w., późnośredniowieczna	Będziechowo
80.	6-32/3	Osada kultury wielbarskiej	Równo
81.	6-32/4	Osada wczesnośredniowieczna X – XII w	Równo
82.	6-32/5	Osada wczesnośredniowieczna	Równo
83.	6-32/6	Osada wczesnośredniowieczna	Równo
84.	6-32/7	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Równo
85.	6-32/9	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w., późnośredniowieczna	Równo
86.	6-32/12	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Równo
87.	6-32/16	Osada neolityczna, kultury łużycko – pomorskiej	Równo
88.	6-32/18	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna XII – XIII w., późnośredniowieczna	Skórzyno
89.	6-32/19	Osada schyłkowoneolityczna, wczesnośredniowieczna XII – XIII w.	Skórzyno
90.	6-32/20	Osada wczesnośredniowieczna X – XII/ XIII w	Ciemino
91.	6-32/21	Osada wczesnośredniowieczna X – XII/ XIII w	Ciemino

Nr strefy archeologicznej na mapie	Nr AZP stanowisk objętych strefą ochrony	Funkcja, chronologia, kultura archeologiczna	Obręb
92.	6-32/26	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna VII – VIII w., późnośredniowieczna	Główczyce
93.	6-32/27	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Główczyce
94.	6-32/28	Osada wczesnośredniowieczna VI – VII w.,	Główczyce
95.	6-32/30	Osada wczesnośredniowieczna XI – XIII w. , XIII – XIV w.	Główczyce
96.	6-32/33	Osada kultury oksywskiej, wczesnośredniowieczna późnośredniowieczna	Główczyce
97.	6-32/34	Osada wczesnośredniowieczna , późnośredniowieczna	Główczyce
98.	6-32/36	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII w., XIII – XIV w.	Główczyce
99.	6-32/38	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna XII – XIII w., XIII – XIV w.,	Główczyce
100.	6-32/41	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII, późnośredniowieczna	Główczyce
101.	6-32/47	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII, późnośredniowieczna	Główczyce
102.	6-32/50	Osada wczesnośredniowieczna	Główczyce
103.	6-32/51	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Główczyce
104.	6-32/53	Osada późnośredniowieczna	Główczyce
105.	6-32/65	Osada wczesnośredniowieczna XII – XIII, późnośredniowieczna	Główczyce
106.	6-32/71	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Równo
107.	6-32/74	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Rumsko
108.	6-32/76	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Rumsko

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

109.	6-32/77	Osada wczesnośredniowieczna IX w.	Klęcino
110.	6-32/81	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Klęcino
111.	6-32/82	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Klęcino
112.	6-32/91	Osada schyłkowoneolityczna	Klęcino
113.	6-32/92	Osada kultury pucharów lejkowatych, wczesnośredniowieczna (AB)	Siodłonie
114.	6-32/94	Osada wczesnośredniowieczna	Siodłonie
115.	6-32/95	Osada kultury wielbarskiej	Siodłonie
116.	6-32/97	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Siodłonie
117.	6-32/100	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Siodłonie
118.	6-32/101	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Siodłonie
119.	6-32/102	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Siodłonie
120.	6-32/103	Osada kultury wielbarskiej wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Siodłonie
121.	6-32/107	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Siodłonie
122.	6-33/1	Osada wczesnośredniowieczna	Cieminio
123.	6-33/2	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Cieminio
124.	6-33/3	Osada kultury wielbarskiej wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Rzuszcze
125.	6-33/11	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Rzuszcze
126.	6-33/16	Osada wczesnośredniowieczna XI – XIII w.	Poblócie
127.	6-33/17	Osada kultury ceramiki sznurowej	Poblócie
128.	6-33/20	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Poblócie
129.	6-33/23	Osada kultury wielbarskiej	Poblócie
130.	6-33/29	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna	Poblócie
131.	6-33/30	Osada wczesnośredniowieczna XI – XIII w., XIII – XIV w.	Poblócie
132.	6-33/33	Osada kultury łużycko – pomorskiej	Wykosowo
133.	6-33/34	Osada kultury wielbarskiej, późnośredniowieczna	Wykosowo
Nr strefy archeologicznej na mapie	Nr AZP stanowisk objętych strefą ochrony	Funkcja, chronologia, kultura archeologiczna	Obręb
134.	6-33/36	Osada wczesnośredniowieczna XI – XIII w.	Wykosowo
135.	6-33/46	Osada wczesnośredniowieczna	Wolinia
136.	7-33/50	Osada wczesnośredniowieczna VI – VII w.	Dargoleza
137.	6-33/52	Osada mezolityczno – neolityczna	Dargoleza
138.	6-33/53	Osada mezolityczno – neolityczna	Dargoleza
139.	6-34/1	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna	Cecenowo
140.	6-34/16	Osada kultury łużyckiej	Podole Wielkie
141.	6-34/18	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna	Podole Wielkie
142.	6-34/22	Osada wczesnośredniowieczna	Wolinia
143.	7-30/47	Cmentarzysko wczesnośredniowieczne ?	Żoruchowo
144.	7-30/48	Osada wczesnośredniowieczna	Żoruchowo
145.	7-30/50	Cmentarzysko kultury pomorskiej ?	Żoruchowo
146.	7-30/53	Cmentarzysko kultury wielbarskiej	Żoruchowo
147.	7-31/32	Osada schyłkowoneolityczna	Zgojewo
148.	7-31/43	Osada wczesnośredniowieczna	Drzeżewo

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

149.	7-31/44	Osada wczesnośredniowieczna	Drzeżewo
150.	7-32/3	Osada kultury łużyckiej	Siodłonie
151.	7-32/5	Osada kultury oksywsko – wielbarskiej, wczesnośredniowieczna	Siodłonie
152.	7-32/8	Osada wczesnobrązowa, łużycko – pomorska	Siodłonie
153.	7-32/15	Osada schyłkowoneolityczna, wczesnośredniowieczna	Wielka Wieś
154.	7-32/21	Osada kultury oksywsko –wielbarskiej,	Wielka Wieś
155.	7-32/22	Osada kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna	Wielka Wieś
156.	7-33/6	Osada mezolityczno – neolityczna,	Stowięcino
157.	7-33/7	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna	Stowięcino
158.	7-33/8	Osada wczesnośredniowieczna XI – XIII w.	Stowięcino
159.	7-33/13	Osada mezolityczno – neolityczna	Podole Wielkie
160.	7-33/15	Osada wczesnośredniowieczna	Podole Wielkie
161.	7-33/18	Osada wczesnośredniowieczna	Podole Wielkie
162.	7-33/19	Osada wczesnośredniowieczna	Podole Wielkie
163.	7-33/20	Osada mezolityczno – neolityczna, wczesnośredniowieczna XI – XIII w.	Podole Wielkie
164.	7-33/24	Osada wczesnośredniowieczna	Podole Wielkie
165.	7-33/51	Osada wczesnośredniowieczna XI – XII w.	Górzyno
166.	7-33/52	Osada mezolityczno – neolityczna	Górzyno
167.	7-33/54	Osada wczesnośredniowieczna XI – XIII w.	Górzyno
168.	7-34/1	Sztylet brązowy	Podole Wielkie

ZALĄCZNIK NR 6

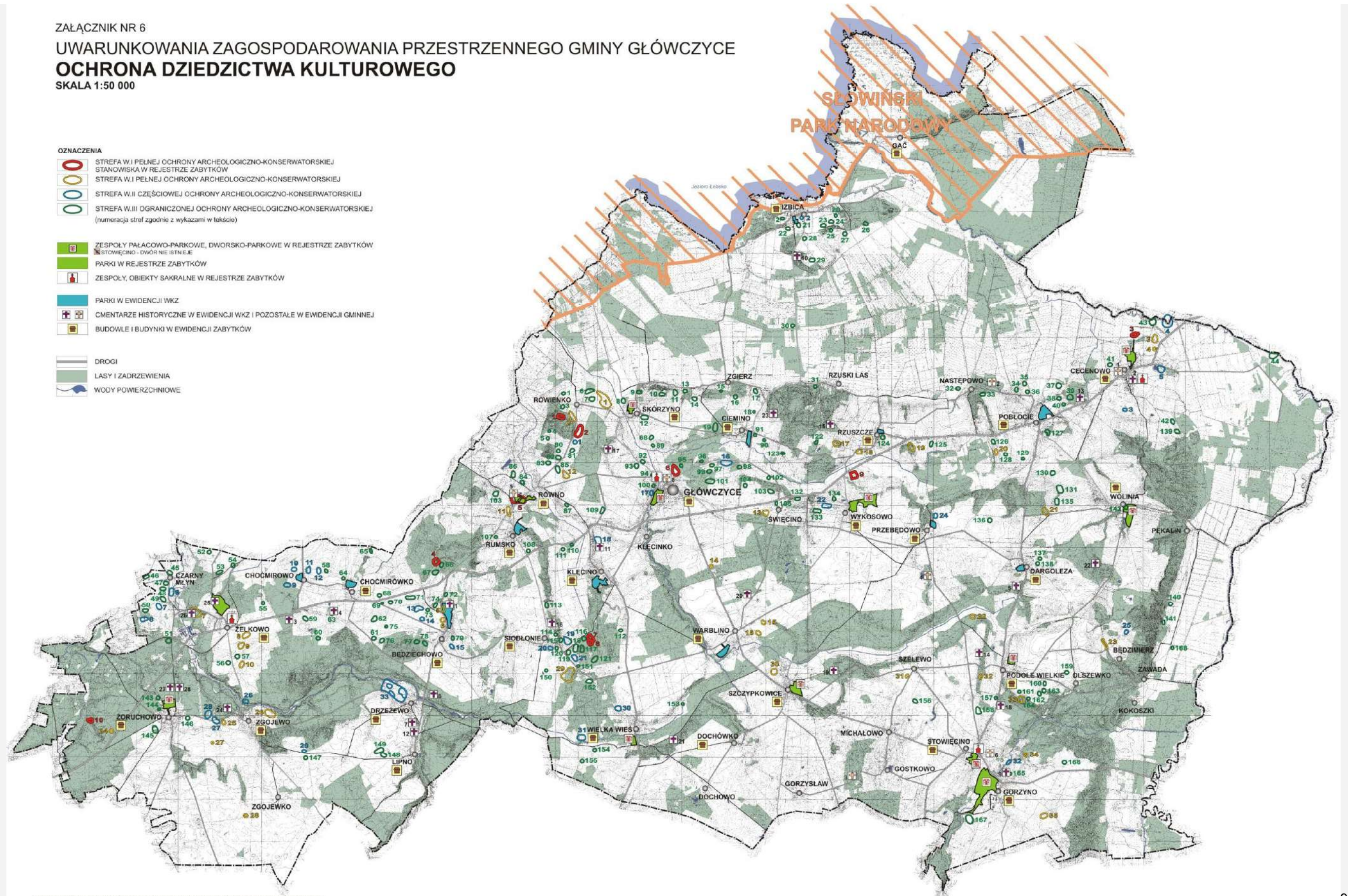
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE

OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

SKALA 1:50 000

OZNACZENIA

- STREFA W.I PEŁNEJ OCHRONY ARCHEOLOGICZNO-KONSERWATORSKIEJ
STANOWISKA W REJESTRZE ZABYTKÓW
- STREFA W.I PEŁNEJ OCHRONY ARCHEOLOGICZNO-KONSERWATORSKIEJ
- STREFA W.II CZĘŚCIOWEJ OCHRONY ARCHEOLOGICZNO-KONSERWATORSKIEJ
- STREFA W.III OGRANICZONEJ OCHRONY ARCHEOLOGICZNO-KONSERWATORSKIEJ
(numeracja stref zgodnie z wykazami w tekście)
- ZESPOŁY PAŁACOWO-PARKOWE, DWORSKO-PARKOWE W REJESTRZE ZABYTKÓW
STOWIECINO - DWÓR NIE ISTNIEJE
- PARKI W REJESTRZE ZABYTKÓW
- ZESPOŁY, OBIEKTY SAKRALNE W REJESTRZE ZABYTKÓW
- PARKI W EWIDENCJI WKZ
- CMENTARZE HISTORYCZNE W EWIDENCJI WKZ I POZOSTAŁE W EWIDENCJI GMINNEJ
- BUDOWLE I BUDYNKI W EWIDENCJI ZABYTKÓW
- DROGI
- LASY I ZADRZEWIENIA
- WODY POWIERZCHNIOWE

7. Uwarunkowania społeczno-demograficzne

7.1. Uwarunkowania demograficzne

Opracowanie stanowi aktualizację analizy sporządzonej w roku 2002 przez dr Marię Piotrkowską i mgr inż. Andrzeja Piotrkowskiego. Aktualizacja obejmuje uzupełnienie danych demograficznych o lata 2002 - 2007 oraz dokonaną w niezbędnym zakresie weryfikację wniosków.

Aktualizacja opiera się na następujących źródłach danych:

- NSP, PSR 2002,
- roczniki Urzędu Statystycznego w Gdańsku,
- Główny Urząd Statystyczny - Bank Danych Regionalnych¹², informacje Wojewódzkiego Urzędu
- Pracy oraz Powiatowego Urzędu Pracy o bezrobociu, dane referatu ewidencji ludności Urzędu
- Gminy Główny, dotyczące liczby ludności w poszczególnych sołectwach.

Ludność gminy Główny, rozmieszczenie, dynamika zmian

Liczba ludności zamieszkałej w dniu 31 grudnia 2009 r. na terenie gminy Główny wynosiła 9 487 osób (GUS Bank Danych Regionalnych), co stanowiło:

- 10,18% ludności powiatu słupskiego,
- 1,26% ludności wiejskiej województwa,
- 0,43% ludności województwa pomorskiego.

Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 29,5 osób (śr. w powiecie słupskim - 40,5 osób, w województwie pomorskim - 121,8 osób).

Wg statystyki Urzędu Gminy Główny stan ludności zamieszkałej na stałe w gminie na dzień 25.10.2010 r. wynosił 9 687 osób. Liczbę ludności w poszczególnych sołectwach oraz jej zmiany w latach 2001-2010 przedstawia tabela 7.1.

Tabela 7.1: Zmiany liczby ludności w sołectwach gminy Główny w l. 2001 - 2010

Lp.	Sołectwo	Stan 2001 ^{1/}	Stan 2010 ^{2/}	% ludności gminy		2010 / 2001
				2001	2010	
1.	Główny	2 091	1447	20,5	14,9	92,2 ^{3/}
2.	Osiedle Główny ^{3/}		564		5,8	
3.	Ciemino	273	268	2,7	2,8	98,2
4.	Kłęcino	364	240	3,6	2,5	65,9
5.	Skórzyno	154	135	1,5	1,4	87,7
6.	Izbica	344	320	3,4	3,3	93,0
7.	Rumsko	442	383	4,3	4,0	86,7
8.	Siodłonie	221	211	2,2	2,2	95,5
9.	Będziechowo	141	141	1,4	1,5	100,0
10.	Drzeżewo	148	156	1,5	1,6	105,4
11.	Choćmirówko	159	181	1,6	1,9	113,8
12.	Żelkowo	474	466	4,7	4,8	98,3
13.	Żoruchowo	574	510	5,6	5,3	88,9
14.	Wielka Wieś	476	481	4,6	5,0	101,1

¹² <http://www.stat.gov.pl>

15.	Warblino	170	148	1,7	1,5	87,1
16.	Szczyrkowice	492	460	4,8	4,7	93,5
17.	Gorzysław	42	37	0,4	0,4	88,1
18.	Stowięcino	486	465	4,8	4,8	95,7
19.	Górzyno	327	334	3,2	3,4	102,1
20.	Podole Wielkie	332	300	3,3	3,1	90,4
21.	Szelewo	55	55	0,5	0,6	100,0
22.	Dargoleza	271	259	2,7	2,7	95,6
23.	Pobłocie	796	759	7,8	7,8	95,4
24.	Wolinia	346	377	3,4	3,9	109,0
25.	Cecenowo	426	378	4,2	3,9	88,7
26.	Rzuszcze	349	337	3,4	3,5	96,6
27.	Wykosowo	239	275	2,3	2,8	115,1

^{1/} Urząd Gminy Główczyce, stan na 24.07.2001 r.

^{2/} Stan na dzień 25.10.2010 r

^{3/} Na mocy Uchwały RG Nr 59/484/2002 r. z dn. 27.01.1999 r. w sprawie utworzenia jednostki pomocniczej pod nazwą Osiedle Główczyce

^{4/} Na mocy Uchwały RG Nr 59/484/2002 r. z dn. 07.10.2002 r. Rówienko zostało wyłączone z sołectwa Rumsko i wyłączone do sołectwa Skórzyno.

Z powyższych danych wynika, że zaledwie w kilku **sołectwach** gminy nastąpił rozwój ludności: wzrosła jej liczba oraz udział w ludności ogółem gminy. Zanotowano znaczący spadek liczby mieszkańców sołectw: Klęcino, Skórzyno, Rumsko, Żoruchowo, Warblino, Gorzysław i Cecenowo (spadek powyżej 10%) i ich udziału w całkowitej liczbie ludności gminy, zmniejszyło się także zaludnienie w sołectwach Główczyce i Główczyce Osiedle (łącznie o ok. 8%).

Tabela 7.2.. Ludność w sołectwach wg miejscowości oraz zmiany w zaludnieniu największych miejscowości na terenie gminy Główczyce.

Lp.	Sołectwo	Miejscowości na terenie sołectwa	Liczba ludności we wsiach		Dynamika zmian %
			2001 r.	2010 r.	
1.	Główczyce	Główczyce w tym Os. Główczyce	2.048	1 847*	90,2
		Klęcino	124	116	93,5
		Święcino	43	48	111,6
2.	Pobłocie	Pobłocie	775	745	96,1
		Następowo	21	14	66,7
3	Żoruchowo	Żoruchowo	574	510	88,9
4	Szczyrkowice	Szczyrkowice	492	460	93,5
5	Cecenowo	Cecenowo	426	378	88,7
6	Stowięcino	Stowięcino	416	406	97,6
		Michałowo	21	16	76,2
		Gostkowo	49	43	87,8
7	Wielka Wieś	Wielka Wieś	386	385	99,7
		Dochowo	51	59	115,7
		Dochówko	35	37	105,7
8	Górzyno	Górzyno	327	334	102,1
9	Rumsko	Rumsko	327	285	87,2
		Równno	97	98	101,0

		<i>Rówienko</i>	18	17	94,4
10	<i>Wolinia</i>	<i>Wolinia</i>	322	361	112,1
		<i>Pękalin</i>	24	16	66,7
11	<i>Rzuszcze</i>	<i>Rzuszcze</i>	308	284	92,2
		<i>Rzuski Las</i>	41	53	129,3
12	<i>Izbica</i>	<i>Izbica</i>	299	275	92,0
		<i>Gać</i>	45	45	100,0
13	<i>Żelkowo</i>	<i>Żelkowo</i>	280	287	102,5
		<i>Zgojewo</i>	145	137	94,5
		<i>Zgojewko</i>	30	26	86,7
		<i>Czarny Młyn</i>	2	1	50,0
		<i>Murowaniec</i>	17	15	88,2
14	<i>Podole Wielkie</i>	<i>Podole Wielkie</i>	257	231	89,9
		<i>Będzimirz</i>	36	35	97,2
		<i>Kokoszki</i>	3	5	166,7
		<i>Olszewko</i>	7	5	71,4
		<i>Zawada</i>	29	24	82,8
15	<i>Kłęcino</i>	<i>Kłęcino</i>	240	240	100,0
16	<i>Wykosowo</i>	<i>Wykosowo</i>	239	275	115,1
17	<i>Siodłonie</i>	<i>Siodłonie</i>	221	211	95,5
18	<i>Ciemino</i>	<i>Ciemino</i>	206	196	95,1
		<i>Zgierz</i>	67	72	107,5
19	<i>Dargoleza</i>	<i>Dargoleza</i>	180	181	100,6
		<i>Przebędowo</i>	91	78	85,7
20	<i>Warblino</i>	<i>Warblino</i>	170	148	87,1
21	<i>Skórzyno</i>	<i>Skórzyno</i>	164	118	72,0
22	<i>Będziechowo</i>	<i>Będziechowo</i>	141	141	100,0
23	<i>Drzeżewo</i>	<i>Drzeżewo</i>	125	140	112,0
		<i>Lipno</i>	23	16	69,6
24	<i>Choćmirówko</i>	<i>Choćmirówko</i>	118	125	105,9
		<i>Choćmirowo</i>	41	56	136,6
25	<i>Gorzysław</i>	<i>Gorzysław</i>	42	37	88,1
26	<i>Szelewo</i>	<i>Szelewo</i>	55	55	100,0
27.	<i>Osiedle Główczyce</i>	<i>Osiedle Główczyce</i>	x	564	x

* Dla celów porównawczych mieszkańców wsi Główczyce i Osiedla Główczyce policzono łącznie. Jako osobna pozycja w tabeli Osiedle Główczyce figuruje pod numerem 27.

Źródło: Urząd Gminy Główczyce, stan na koniec maja 2001 r. i na dzień 25.10.2010 r.

W badanym okresie nastąpił znaczący spadek liczby ludności we **wsiach**: Skórzyno (o 28%), Warblino i Rumsko (13%), Żoruchowo i Cecenowo (o 11%) - tabela 7.2.. Spadek liczby mieszkańców odnotowano także we wsi Główczyce i Podole Wielkie (o 10%), Rzuszcze i Izbica (o 8%), Szczypkowice (o 7%). W liczbach bezwzględnych najwięcej ludności ubyło we wsiach: Główczyce (201 osób), Żoruchowo (64), Cecenowo (48), Skórzyno (46) i Rumsko (42). Zaledwie w siedmiu większych wsiach nastąpił przyrost liczby ludności, przy czym tylko w 2 przekroczył 20 osób - w Wolini o 39 osób (12%), Wykosowie - o 36 osób (15%). Względna stabilizacja w zakresie liczby mieszkańców cechuje wsie:

Będziechowo, Kłęcino, Dargoleza, Wielka Wieś, Zgojewo, Stowiecino i Żelkowo.

Tabela 7.3: Dynamika zmian liczby ludności w gminie Główny w l. 1988 - 2009

Rok	Ogółem	1990=100	Mężczyźni	1990=100	Kobiety	1990=100
1988	9 443	100,5	4 776	100,6	4 667	100,4
1990	9 393	100,0	4 746	100,0	4 647	100,0
1992	9 595	102,2	4 882	102,9	4 717	101,5
1993	9 629	102,5	4 899	103,2	4 730	101,8
1996	9 628	102,5	4 900	103,2	4 728	101,7
1997	9 660	102,8	4 928	103,8	4 732	101,8
1998	9 721	103,5	4 933	103,9	4 788	103,0
1999*	9 426	96,0	4 754	100,2	4 672	100,5
2000*	9 324	99,3	4 718	99,4	4 606	99,2
2001	9 479	100,9	4 795	101,0	4 684	100,8
2002	9 477	100,9	4 796	101,1	4 681	100,7
2003	9 485	101,0	4 812	101,4	4 673	100,6
2004	9 359	99,6	4 773	100,6	4 586	98,7
2005	9 422	100,3	4 805	101,2	4 617	99,4
2006	9 406	100,1	4 803	101,2	4 603	99,1
2007	9 409	100,2	4 787	100,9	4 622	99,5
2008	9 471	100,8	4 823	101,6	4 648	100,0
2009	9 487	101,0	4 819	101,5	4 668	100,5

*Liczba ludności w 1999 r. skorygowana do wartości wg BDR GUS.

Według danych statystycznych GUS, w latach 2000-2009 liczba ludności zamieszkałej na terenie gminy Główny wzrosła o 163 osoby, tj o 1,7% (tabela 7.3.). *W ciągu ostatnich 9-ciu lat na terenie gminy utrzymuje się powolny wzrost liczby ludności (o 1,7%), pomimo wyraźnego dodatniego przyrostu naturalnego. Jest to wynik ujemnego salda migracji ludności z terenów gminy.*

Analiza danych z tego okresu wskazuje na lekko rosnący trend przy następujących na przemian wzrostach i spadkach (wykres poniżej).

Wykres 7.1. Zmiany liczby ludności ogółem w latach 2000 - 2009

W latach 2000-2009 nastąpiły niekorzystne zmiany w strukturze płci przejawiające się spadkiem udziału kobiet z 49,4% do 49,2%, pogłębiającym procesem defeminizacji. Zjawisko to dotyczy przede wszystkim kobiet młodych i wynika z ich wysokiej aktywności migracyjnej. W badanym okresie wskaźnik feminizacji zmniejszył się z 97,6 do 96,9 kobiet na 100 mężczyzn (średnio na wsi woj. pomorskiego analogicznie wzrósł z 98,2 do 98,6 K/100 M).

Wykres 7.2. Zmiany liczby mężczyzn i kobiet w latach 2000 - 2009

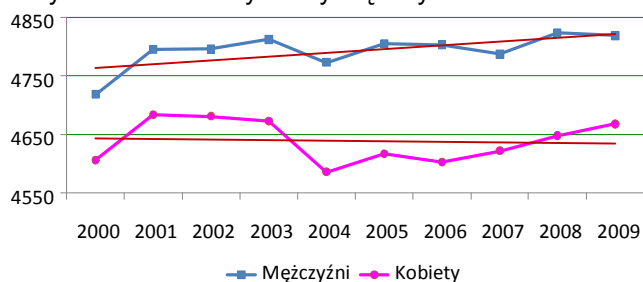

Tabela 7.4. Ruch migracyjny w gminie Główny

Rok	Napływ		Odływ		Saldo migracji
	ogółem	w tym z zagranicy	ogółem	w tym z zagranicę	
1990	129	1	284	0	-155
1992	114	0	173	0	-59
1993	76	0	125	0	-49
1996	69	0	136	0	-67
1997	83	0	121	0	-38
1998	104	34	138	0	-34
1999	100	24	129	0	-29
2000	48	1	124	0	-76
2001	73	2	109	0	-36
2002	50	0	100	0	-50
2003	58	0	137	0	-79
2004	71	1	156	0	-85
2005	84	3	139	0	-55
2006	65	1	119	12	-54
2007	93	4	159	15	-66
2008	64	5	111	11	-47
2009	74	3	119	3	-45

W gminie od wielu lat utrzymuje się ujemne saldo migracji (tab. 7.4.). W okresie ostatnich czterech lat wystąpiło, niespotykane wcześniej w tej skali, zjawisko migracji ludności z terenu gminy za granicę na pobyt stały - dotyczy ono w równym stopniu zarówno kobiet i mężczyzn.

Tabela 7.5. Ruch naturalny w gminie Główny w latach 1990 –2009

Rok	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
1990	98	206	68	138
1992	58	174	59	115
1993	41	152	73	79
1996	50	139	89	50
1997	64	142	74	68
1998	49	145	68	77
1999	58	139	72	67
2000	60	112	98	14

2001	60	154	58	96
2002	37	110	75	35
2003	61	124	69	55
2004	57	106	70	36
2005	48	137	65	72
2006	63	114	81	33
2007	107	144	74	70
2008	83	149	73	76
2009	68	136	83	53
<i>na 1000 ludności</i>				
1990	10,4	21,9	7,2	14,7
1992	6,0	18,1	6,1	12,0
1993	4,3	15,8	7,6	8,2
1996	5,2	14,4	9,2	5,2
1997	6,6	14,7	7,7	7,0
1998	5,0	14,9	7,0	7,9
1999*	6,2	14,7	7,6	7,1
2000*	6,4	12,0	10,5	1,5
2001	6,3	16,2	6,1	10,1
2002	3,9	11,6	7,9	3,7
2003	6,4	13,1	7,3	5,8
2004	6,1	11,3	7,5	3,8
2005	5,1	14,5	6,9	7,6
2006	6,7	12,1	8,6	3,5
2007	11,4	15,3	7,9	7,4
2008	8,8	15,7	7,7	8,0
2009	7,2	14,3	8,7	5,6

*Liczba ludności gminy skorygowana do wartości wg BDR GUS.

Wskaźnik przyrostu naturalnego, w odróżnieniu od okresu poprzedniego, wykazuje trend lekko rosnący (tab. 7.5.). Główną tego przyczyną jest wejście w okres rozrodczy pokolenia wyżu demograficznego z lat 80 i związana z tym wyraźna poprawa wskaźników zawieranych małżeństw oraz urodzeń (Wykres 7.3.).

Korzystne wskaźniki przyrostu naturalnego i dynamiki demograficznej w gminie Głównyce świadczą o młodości demograficznej ludności.

Sytuację demograficzną w gminie Głównyce w zakresie przyrostu naturalnego w ciągu ostatnich dziesięciu lat, należy ocenić jako zdecydowanie korzystną. Podobnie jak w okresie poprzednim wskaźnik dynamiki demograficznej, wyrażony stosunkiem liczby urodzeń do liczby zgonów, kształtuje się w gminie zdecydowanie powyżej wskaźników dla Polski, województwa pomorskiego oraz powiatu słupskiego, jest natomiast niższy od wskaźnika dla terenów wiejskich województwa pomorskiego (tab. 7.6.).

Tabela 7.6. Współczynniki dynamiki demograficznej i wskaźniki przyrostu naturalnego w 1999 r. i 2009 r.

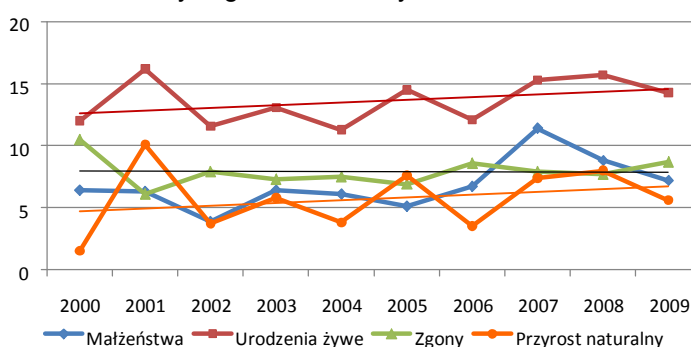
Region	Wskaźnik dynamiki demograficznej		Przyrost naturalny /1000 ludności	
	1999 r.	2009 r.	1999r.	2009r.

<i>Polska</i>	1,00	1,08	0,02	0,86
<i>Polska (wieś)</i>	1,10	1,12	1,09	1,21
<i>woj. pomorskie</i>	1,28	1,39	2,37	3,45
<i>woj. pomorskie (wieś)</i>	1,81	1,83	6,36	6,41
<i>pow. słupski ziemski</i>	1,47	1,33	3,63	3,05
<i>gmina Głównyzyce</i>	1,93*	1,64	6,82*	5,59

*Liczba ludności gminy. skorygowana do wartości wg BDR GUS.

Analogicznie korzystniej utrzymuje się także wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności, co świadczy o młodości demograficznej oraz wzrastającej rozrodczości populacji gminy. Załamanie się przyrostu naturalnego widoczne w 2009 r. było wynikiem spadku liczby urodzeń przy równoczesnym wzroście liczby zgonów (wykres poniżej).

Wykres 7.3. Ruch naturalny w gminie Głównyzyce w latach 2000 –2009 (na 1000 ludności)

Struktura wieku ludności

Spółeczność gminy Głównyzyce jest bardzo zbliżona wiekiem do przeciętnej z terenów wiejskich województwa pomorskiego. Różnice uwidaczniają się w niższym, niż średnio na wsi województwa, udziale dzieci i młodzieży 0-17 lat (gmina – 23,2%, woj. wieś – 24,8%) oraz wyraźnie wyższym udziałem mężczyzn w wieku 18-64 i kobiet powyżej 60 roku życia - tab. 7.7. i 7.8.).

Tabela 7.7. Struktura wieku ludności gminy Głównyzyce (stan na 31.12.2000 i 2009) na tle województwa pomorskiego

Grupa wieku	osób 2000 r.*	osób 2007 r.	osób 2009 r.	Struktura w %			
				Gmina Głównyzyce		Woj. pomorskie wieś	
				2000 r.*	2009 r.	2000 r.	2009 r.
Ogółem	9 324	9 409	9 487	100,0	100,0	100,0	100,0
0-2	360	381	424	3,9	4,5	4,2	4,2
3-5	392	313	344	4,2	3,6	4,6	3,7
6	133	123	101	1,5	1,1	1,6	1,2
7-12	1 020	719	683	10,9	7,2	11,1	8,0
13-15	569	407	384	6,1	4,0	5,9	4,5
16-17	441	355	267	4,7	2,8	4,1	3,2
18-59 kobiety	2 456	2 781	2 842	26,3	30,0	26,8	29,9
18-64 mężczyźni	2 900	3 266	3 353	31,1	35,3	30,7	33,9

> 60 kobiety	728	743	780	7,8	8,2	7,4	7,6
> 65 mężczyźni	325	321	309	3,5	3,3	3,6	3,7

*Liczba ludności gminy skorygowana do wartości wg BDR GUS.

Wskaźnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosił w 2009 r. w gminie Główny 53,1, wobec 74,1 w 2000 r. Spadek wskaźnika spowodowany jest wzrostem liczby ludności w wieku produkcyjnym oraz zmniejszeniem liczby dzieci i młodzieży (przy stosunkowo stabilnej liczbie osób w wieku poprodukcyjnym).

Tabela 7.8. Udział ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym /%/na tle kraju i regionu

Grupa wieku	Przedprodukcyjny		Produkcyjny		Poprodukcyjny	
	2000	2009	2000	2009	2000	2009
<i>Polska</i>	24,4	18,9	60,8	64,5	14,8	16,5
<i>Polska - wieś</i>	27,6	21,6	56,8	62,9	15,6	15,5
<i>woj. pomorskie</i>	25,5	20,3	61,4	64,5	13,1	15,1
<i>woj. pomorskie – wieś</i>	31,6	24,9	57,5	63,8	10,9	11,3
<i>powiat słupski</i>	28,7	21,5	59,9	65,9	11,4	12,6
<i>gmina Główny</i>	31,3*	23,2	57,4*	65,3	11,3*	11,5

*Dane dla gminy Główny na 2000 r. skorygowano wg BDR GUS.

Stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym obrazuje obciążenie osobami nieprodukcyjnymi. Z przedstawionej poniżej tabeli wynika, że w badanym okresie obciążenie nieprodukcyjnymi grupami wieku, zarówno w gminie Główny jak i na terenach wiejskich województwa pomorskiego znacznie się obniżyło. Wyższa dynamika spadku w gminie spowodowała, że (w odróżnieniu od stanu poprzedniego) obciążenie to jest obecnie niższe, niż na terenach wiejskich województwa (tab. 7.9.).

Tabela 7.9. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2000 - 2009

Wyszczególnienie	2000 r.	2009 r.
<i>Polska</i>	64,4	55,0
<i>Polska - wieś</i>	76,2	59,1
<i>województwo pomorskie</i>	61,9	54,9
<i>województwo pomorskie -wieś</i>	71,6	56,7
<i>powiat słupski</i>	66,1	51,7
<i>gmina Główny</i>	74,1*	53,1

*Liczba ludności gminy skorygowana do wartości wg BDR GUS.

Struktura wykształcenia

Informacje na temat wykształcenia mieszkańców gminy Główny pochodzą z Narodowych Spisów Powszechnych 1970, 1978, 1988 i 2002.

Tabela 7.10. Struktura wykształcenia mieszkańców gminy Główny wg NSP

Wykształcenie	1970 NSP*	1978 NSP*	1988 NSP*	2002 NSP**
Wyższe	0,8	1,1	1,9	2,9
Średnie	5,9	8,0	12,9	15,4***
Zasadn. zawodowe i podstawowe	54,0	69,3	73,1	74,6

Pozostałe	39,3	21,6	12,1	7,1
------------------	-------------	-------------	-------------	------------

* Ludność w wieku 15 lat i więcej.

** Ludność w wieku 13 lat i więcej.

*** Razem z wykształceniem policealnym.

W latach 1988-2002 nastąpiła dalsza, znacząca poprawa struktury wykształcenia mieszkańców gminy Główny. Udział osób z wykształceniem wyższym wzrósł o ok. 53%, z wykształceniem średnim - o około 20%, zaś udział osób bez wykształcenia obniżył się o blisko połowę (głównie na skutek naturalnego spadku liczby ludności w najstarszej grupie wiekowej). Zestawienie porównawcze struktury wykształcenia mieszkańców gminy oraz mieszkańców powiatu i województwa w 2002 r. przedstawia tabela: 7.11.

Tabela 7.11. Struktura wykształcenia mieszkańców gminy Główny na tle struktury wykształcenia ludności woj. pomorskiego* wg NSP 2002

Wykształcenie	Gmina Główny	Powiat słupski	Woj. pomorskie
Wyższe	2,9	5,6	11,2
Policealne	0,7	1,5	3,1
Średnie	14,7	20,6	29,3
Zasadnicze zawodowe	28,5	28,3	24,4
Podstawowe ukończone	46,1	38,2	29,2
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	7,1	5,8	2,8

* Ludność w wieku 13 lat i więcej.

Z danych przytoczonych powyżej wynika, że pomimo odnotowanego w latach 1988 - 2002 dynamicznego wzrostu udziału osób z wykształceniem wyższym i średnim, struktura wykształcenia mieszkańców gminy Główny w 2002 r. była w dalszym ciągu znacznie mniej korzystna od przeciętnej dla powiatu słupskiego i województwa pomorskiego. Szczególne dysproporcje widoczne są w zakresie wykształcenia wyższego i policealnego (ponad dwukrotnie mniejszy udział niż w powiecie słupskim).

Źródła utrzymania ludności

Informacje na temat źródeł utrzymania ludności pochodzą z Narodowych Spisów Powszechnych 1970, 1978, 1988, 2002.

Struktura ludności w gminie Główny według źródeł utrzymania (NSP 2002): a)

utrzymujący się ogółem - 4 862 os. (51,4%), w tym:

- z pracy najemnej - 1 909 os. (20,2%), pracy na rachunek własny - 526 os. (5,6%), w tym z –pracy w swoim gospodarstwie/działce rolnej - 369 os. (3,9%),
- z pozostałych źródeł - 2 427 os. (25,7%), w tym emerytur i rent - 1635 os. (17,3%),

b) pozostający na utrzymaniu - 4 592 (48,6%), w tym dzieci i młodzież 0-15 lat - 2 214 os. (25,2%).

Tabela 7.12. Struktura mieszkańców gminy Główny wg źródeł utrzymania (w %) wg NSP

Źródła utrzymania	1970	1978	1988	2002
Czynni zawodowo	44,1	46,7	44,8	25,8
w tym: poza rolnictwem	11,7	14,6	17,5	19,8
w rolnictwie	32,4	32,1	27,3	6,0

<i>Bierni zawodowo</i>	55,9	53,3	55,2	74,2
<i>w tym: posiadający wyłącznie niezarobkowe źródło</i>	2,0	7,1	10,4	25,6
<i>pozostający na utrzymaniu</i>	53,9	46,2	44,8	48,6
Na 100 czynnych zawodowo przypada biernych	127	114	123	288

W latach pomiędzy spisami powszechnymi 1988 i 2002 nastąpił znaczący spadek aktywności zawodowej mieszkańców gminy (o 19 pkt proc.) oraz wzrost udziału osób biernych zawodowo. Wzrost ten wyraził się ponad dwukrotnym zwiększeniem udziału osób posiadających wyłącznie niezarobkowe źródło utrzymania (renty, emerytury, zasiłek dla bezrobotnych i zasiłki socjalne). Wzrost liczby osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania i utrzymywanych jest na ogół oznaką pogarszania sytuacji materialnej ludności, oznacza spadek siły nabywczej mieszkańców i niesie za sobą ograniczenie dla rozwoju usług komercyjnych.

W badanym okresie wzrosło znaczenie rent i emerytur, jako źródła dochodów, z których często utrzymują się także pozostali członkowie rodzin. Są to często osoby w wieku produkcyjnym, uzyskujące bardzo niskie dochody z działalności rolniczej oraz osoby bezrobotne.

Aktywność zawodowa mieszkańców gminy

Informacje na temat aktywności zawodowej mieszkańców gminy pochodzą z Narodowych Spisów Powszechnych. W 2002 r. liczba osób aktywnych zawodowo w wieku powyżej 15 roku życia zamieszkałych na terenie gminy wynosiła 3 999 osób, w tym mężczyźni stanowili 58,6%. W tej grupie liczba osób w wieku produkcyjnym wynosiła 3 935, tj. 98,4% (tab. 7.13.).

Tabela 7.13. Aktywność zawodowa ludności gminy Głównyzyce pomiędzy NSP 1988 / 2002

NSP - lata	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	1988	2002	1988	2002	1988	2002
<i>Ogółem</i>	44,8	42,2	53,5	49,0	35,8	35,4
<i>w wieku produkcyjnym</i>	76,9	98,4	89,8	98,6	62,2	98,1

Wg wyników NSP 1988/2002 nastąpił spadek udziału osób aktywnych zawodowo w ludności ogółem z 44,8% do 42,2 %. W latach 1988-2002 drastycznie obniżyła się aktywność zawodowa osób w wieku poprodukcyjnym – w 2002 r. aż 98,4% osób aktywnych zawodowo stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, zaś zaledwie 1,6 % - osoby w wieku nieprodukcyjnym (w roku 1988. 33% osób w wieku poprodukcyjnym było aktywnych zawodowo). Utrzymujące się w badanym okresie wysokie bezrobocie, bardzo niskie na ogół kwalifikacje zawodowe ludności w wieku poprodukcyjnym oraz fakt posiadania emerytury prawie całkowicie wyeliminowały tę grupę ludności z rynku pracy. Tabela 7.14. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej gminy Głównyzyce w 2002 r. (wg wyników NSP 2002)

Ludność	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Udział kobiet %
Ogółem	7 242	3 656	3 586	49,5
w tym w wieku produkcyjnym	5 595	3 036	2 559	45,7
Aktywni zawodowo	3 999	2 345	1 654	41,4
w tym - pracujący	2 557	1 589	968	37,9
- bezrobotni	1 442	756	686	47,6
Bierni zawodowo	3 119	1 262	1 857	59,5

Aktywność ekonomiczna kobiet na rynku pracy jest niższa niż mężczyzn (tab. 16). Wśród osób pracujących, kobiety stanowiły niespełna 38%, zaś mężczyźni ponad 62%. Znacznie wyższy jest także odsetek kobiet biernych zawodowo.

Tabela 7.15.. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej gminy Głównyzyce w 2002 r. na tle województwa pomorskiego (wg wyników NSP 2002)

Wyszczególnienie	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	Gmina	Woj. pomorskie	Gmina	Woj. pomorskie	Gmina	Woj. pomorskie
Współczynnik aktywności zawodowej %	56,2	56,1	65,0	63,6	47,1	49,2
Wskaźnik zatrudnienia %	35,9	43,6	44,1	50,3	27,6	37,4
Stopa bezrobocia %	36,1	22,3	32,2	20,9	41,5	24,0

W 2002 r. współczynnik aktywności zawodowej obrazujący udział osób aktywnych zawodowo w ludności w wieku 15 lat i więcej był w gminie zbliżony do średniej wartości dla województwa, przy czym niższy wskaźnik charakteryzował aktywność zawodową kobiet (tab. 7.15.).

Wskaźnik zatrudnienia, czyli udział osób pracujących w ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej był w gminie niższy średnio o 7,7 pkt proc. ogółem, w tym wskaźnik zatrudnienia kobiet - niższy o 9,8 pkt proc.

Stopa bezrobocia, wyrażająca stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie, była w gminie wyższa o 13,8 pkt proc. niż średnio w województwie, zaś w odniesieniu do kobiet - analogicznie wyższa o 17,5 pkt proc. (wg NSP 2002).

Prognoza zmian liczby ludności;

Prognoza pomigracyjna ludności w gminie Głównyzyce, sporządzona specjalnie na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przewidywała następujące wielkości w latach 2000 - 2020 (tab. 7.16.).

Tabela 7.16. Prognoza ludności gminy Głównyzyce na lata 2010 - 2020 wg. Studium...

Lata	2000	2005	2010	2015	2020
Liczba ludności	9 715*	9 726	9 767	9 808	9 740

* Wg danych BDR GUS liczba ludności w 2000 r. wynosiła 9 324.

Z danych GUS wynika jednak, że już w roku 2005 ludność gminy zmniejszyła się do poziomu 9 422 mieszkańców. Stąd zaszła potrzeba zaktualizowania prognozy, w oparciu o założenia wspólne dla terenów wiejskich Polski, województwa pomorskiego i powiatu słupskiego. Prognozę liczby ludności gminy przyjęto na podstawie *Prognozy ludności na lata 2003 - 2030* sporządzonej w Głównym Urzędzie Statystycznym na

¹⁹ podstawie wyników NSP 2002 . Według w/w *Prognozy...*, w latach 2002-2030 liczba ludności wiejskiej w powiecie słupskim będzie wykazywała powolny trend rosnący i wzrośnie średnio o około 7,5% (tab. 7.17.).

Tabela 7.17.Orientacyjna prognoza ludności gminy Głównyzyce na lata 2010 - 2030

Lata	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Liczba ludności	9 422	9 572	9 725	9 883	10 003	10 063

Obliczenia własne na podstawie Prognozy ludności na lata 2003 - 2030. GUS Warszawa.

W oparciu o podobne założenia skorygowano wcześniejszą prognozę biologiczną ludności według wieku. Wynika z niej, że obecnie przewiduje się znacznie mniejszy udział dzieci młodszych (0-6 lat) i starszych (7-15 lat) jak też młodzieży (16-18 lat). Zwiększył się natomiast znacząco przewidywany udział ludności w wieku poprodukcyjnym (60+/65+).

Tabela 7.18. Orientacyjna prognoza ludności gminy Główczyce na lata 2010 – 2030 wg wieku

Grupa wieku	Liczba ludności					
	2005 r.	2010 r.	2015 r.	2020 r.	2025 r.	2030 r.
Ogółem	9 422	9 572	9 725	9 883	10 003	10 063
0-2	343	342	343	322	280	249
3-6	439	434	433	430	397	344
7-12	775	665	662	664	660	612
13-15	522	409	353	361	362	364
16-18	500	438	354	331	336	338
19-24	1 202	1 067	894	741	703	715
0-17	2 409	2 145	2 032	2 012	1 932	1 802
18-59/64	5 969	6 301	6 291	6 105	693	696
60+/65+	1 044	1 123	1 399	1 766	2 077	2 238

Obliczenia własne na podstawie Prognozy ludności na lata 2003 – 2030 (powiat słupski – wieś). GUS Warszawa.

¹⁹ http://www.stat.gov.pl/gus/45_648_PLK_HTML.htm

Do roku 2030 liczba mieszkańców gminy wzrośnie do ok. 10,1 tys. osób. W strukturze wieku wyraźnie zaznaczą się procesy starzenia mieszkańców gminy. W porównaniu z 2010 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie o około 1,1 tys. osób, co daje ok. 99% wzrost. Natomiast o blisko 700 osób zmaleje liczba dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat, co stanowi około 25% spadek. Najmniejsze zmiany następować będą w grupie produkcyjnej. Do 2020 roku wzrośnie ona o około 7%.

Zmniejszająca się liczba urodzeń będzie skutkować mniejszą liczbą dzieci uczęszczających do szkół. Dla prognozowanej liczby ludności istniejąca ilość szkół podstawowych jest dostateczna; w przyszłości może się okazać nawet zbyt duża.

7.2. Sieć osadnicza, warunki życia mieszkańców

Sieć osadnicza, ośrodki rozwoju i obsługi mieszkańców

Gmina Główczyce, przy niewielkiej gęstości zaludnienia, posiada dobrze rozwiniętą sieć osadniczą. Spośród 50 zamieszkałych miejscowości, 5 liczy ponad 400 mieszkańców, w tym miejscowość gminna Główczyce - blisko 2 tysiące.

Ludność zamieszkuje w 27 sołectwach, bardzo zróżnicowanych pod względem ludnościowym (od 37 do 1 447 mieszkańców).

W 8 największych sołectwach (Główczyce, Pobłocie, Osiedle Główczyce, Żoruchowo, Wielka Wieś, Żelkowo, Stowięcino i Szczypkowice), w których liczba mieszkańców przekracza 400 osób, zamieszkuje 5 152, tj. 53,2% społeczności gminy. Na terenie sołectw tej wielkości istnieją większe możliwości zapewnienia mieszkańcom usług na wyższym poziomie, a co za tym idzie stworzenie lepszych warunków życia.

Rolę ośrodków usług podstawowych pełnią miejscowości: Główny (siedziba administracji samorządowej), Pobłocie, Żelkowo i Stowięcino.

Główny ośrodek usługowy gminy stanowi miejscowość **Główny**, licząca (wraz z osiedlem) 1 847 mieszkańców. Jest to w pełni wykształcony ośrodek administracyjno - usługowy o charakterze niewielkiego miasteczka. Ma tu miejsce największa koncentracja usług publicznych. Składa się na nią siedziba władz gminy (usługi administracji), zespół szkół ogólnokształcących (gimnazjum, szkoła podstawowa), filia prywatnego liceum oraz przedszkole, gminny ośrodek zdrowia, komisariat policji, jedyny na terenie gminy oddział banku (Bank Spółdzielczy Ustka w grupie BGZ), stacja paliw, apteka, poczta oraz ośrodek pomocy społecznej. W miejscowości wybudowano w ciągu ostatnich 7 lat nowoczesną pełnowymiarową halę sportową i stadion. W centrum zlokalizowano dworzec (przystanek) PKS, a także liczne placówki handlowe i usługowe (3 lokale gastronomiczne, usługi fryzjerskie i kosmetyczne, 3 zakłady mechaniki pojazdowej, zakład stolarski, pogrzebowy, 12 sklepów). Nad miejscowością dominują wzniesione na wysokich wzgórzach: kościół parafialny i otoczony parkiem pałac - obydwa w stylu neogotyckim.

W pozostałych ośrodkach usług podstawowych zlokalizowano usługi oświaty i zdrowia, także usługi komercyjne są reprezentowane przez kilka placówek.

Zabudowa miejscowości na ogół składa się z części historycznej (pałac lub dwór, folwark i zabudowa czworaczna) oraz nowej, pochodzących na ogół z lat 60-tych i 70-tych zespołów kilku bloków o charakterze niewielkich osiedli miejskich. Znaczną część zabudowy indywidualnej stanowią tzw. „kolonie” z lat 20 i 30 XX wieku. Jedynie w Głównych i Pobłociu wykształciły się przestrzenie publiczne - w pozostałych, nawet większych miejscowościach zabudowa jest na ogół chaotyczna i bezstylowa.

Warunki mieszkaniowe

Zmiany w liczbie i strukturze gospodarstw domowych

Informacje na temat liczby i struktury gospodarstw domowych pochodzą ze spisów powszechnych. W 2002 r. według NSP na terenie gminy Główny było 2 805 gospodarstw domowych, w których żyło 9 456 osób, co stanowiło 100,0 % ludności gminy.

Strukturę gospodarstw domowych według liczby osób (w %) w spisach powszechnych 1970, 1978, 1988, 2002 oraz średnią wielkość gospodarstwa domowego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7.18. Gospodarstwa domowe w gminie Główny

Gospodarstwa	1970 NSP	1978 NSP	1988 NSP	2002 NSP
1-osobowe	9,8	9,4	10,9	20,6
2-osobowe	13,3	18,4	17,6	18,9
3-4-osobowe	34,0	44,1	39,1	38,8
5 i więcej osobowe	42,9	28,1	32,4	24,8
<i>Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym</i>	4,31	3,75	3,79	3,30

W latach 1988-2002 zmniejszyła się średnia wielkość gospodarstwa domowego. Główną przyczyną był blisko dwukrotny wzrost udziału gospodarstw 1 - osobowych oraz znaczący spadek udziału gospodarstw dużych 5 i więcej osobowych (tab.26). W w/w okresie przybyło 316 gospodarstw domowych. Szacuje się, że w 2009 r. na terenie gminy Główny było około 2,9 tys. gospodarstw domowych.

Zasoby mieszkaniowe i zachodzące zmiany

Zasoby mieszkaniowe gminy w 2006 r. wynosiły 2 598 mieszkań o powierzchni użytkowej 178,5 tys. m² i 9 685 izb (tab. 7.19.). Dane z lat 1999-2006 wskazują na niewielką, ale systematycznie postępującą poprawę w zakresie warunków mieszkaniowych w gminie.

Tabela 7.19. Dynamika zmian zasobów mieszkaniowych* w gminie Głównyzyce

	1970	1978	1988	1999	2002	2009
Ilość mieszkań	1 902	2 030	2 322	2 417	2 430	2 611
Ilość izb	7 334	7 601	8 393	8 807	9 081	9 763
Powierzchnia użytkowa mieszkań tys. m ²	131,4	128,7	152,6	159,8	166,9	180,9
Ilość gosp. domowych na 1 mieszkanie	1,10	1,14	1,07	szac. 1,12	1,15	szac. 1,13
Ilość mieszkańców na 1 mieszkanie	4,76	4,29	4,07	4,06	3,93	3,63
Ilość mieszkańców na 1 izbę	1,23	1,15	1,13	1,11	1,00	0,97
Ilość izb na 1 mieszkanie	3,86	3,74	3,61	3,64	3,74	3,74
Średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	69,1	63,4	65,7	66,1	68,7	69,3
Przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę (m ²)	14,5	14,8	16,2	16,3	17,5	19,1
Niedobór mieszkań w stosunku do gospodarstw domowych	194	288	167	szac. 330	375	szac. 352

*Zasoby mieszkaniowe w 1999 i 2002 roku dotyczyły mieszkań zamieszkałych; od 2003 r. - informacje dotyczą wszystkich mieszkań na terenie gminy (wg BDR GUS).

**Liczbę gospodarstw domowych w 2009 r. wyszacowano na podstawie średniorocznego przyrostu liczby gospodarstw domowych w latach 1988 – 2002.

W latach 1999 r. - 2009 r. liczba mieszkań wzrosła o 194, tj. o 8,0%, ich powierzchnia użytkowa - o 21,1 tys. m² (13,2%), zaś liczba izb - o 956 (10,9%). Zwiększyła się średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania, zmalała zaś liczba gospodarstw domowych i liczba osób mieszkających w 1 mieszkaniu. Mimo to w gminie nadal utrzymuje się wysoki niedobór mieszkań, który w okresie pomiędzy spisami powszechnymi 1988 i 2002 wzrósł o 208. W 2009 r. szacowany niedobór mieszkań wynosił 352. Stan ten wynika prawdopodobnie z dynamicznego wzrostu liczby gospodarstw jednoosobowych oraz stosunkowo wysokiej liczby małżeństw zawartych w latach 2003-2009.

Tabela 7.20. Wskaźniki warunków mieszkaniowych w gminie Głównyzyce na tle powiatu słupskiego oraz województwa pomorskiego w 2009 r.

Wyszczególnienie	Liczba mieszkań na 1000 ludności	Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę	Przeciętna liczba osób	
			na mieszkanie ¹	na 1 izbę
Woj. pomorskie	343,4	23,80	2,91	0,81
Powiat słupski	313,1	23,0	3,19	0,78
Gmina Głównyzyce	275,2	19,1	3,63	0,97

Obliczenia własne na podstawie BDL GUS

Warunki mieszkaniowe ze względu na standard powierzchniowy w gminie Główny w dalszym ciągu nie należą do korzystnych: na 1 osobę przypada średnio w mieszkaniu 19,1 m² przy średniej dla województwa pomorskiego 23,8 m²; większe jest także zagęszczenie osób w izbach i wynosi w gminie 0,97 przy średniej dla województwa 0,81 osoby. Oznacza to, że w gminie trudno zakładać w oparciu o istniejące zasoby mieszkaniowe rozwój takich funkcji jak agroturystyka. Będzie to możliwe w niewielu miejscach dysponujących odpowiednią powierzchnią w obiektach istniejących lub w oparciu o obiekty nowo zrealizowane.

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w gminie Główny w dalszym ciągu kształtuje się na poziomie niższym niż ogólnie w powiecie słupskim i województwie pomorskim, co obrazują wskaźniki zawarte w tabeli 28. Mimo stopniowej poprawy, dysproporcje w zakresie zasobów mieszkaniowych pomiędzy gminą a powiatem i województwem utrzymują się - jest to spowodowane niższą dynamiką pozytywnych zmian zachodzących w gminie, niż średnio w powiecie i województwie.

Tabela. 7.21. Budynki i mieszkania według okresu wybudowania (wg BDR GUS)

Wyszczególnienie	Ogółem do NSP 2002 r.	okres budowy						
		przed 1918 r.	1918 - 1944	1945 - 1970	1971 - 1978	1979 - 1988	1989 - 2002	2003 - 2009
Budynki	1 183	314	600	132	29	71	37	13
Mieszkania	2 403	502	991	342	200	288	80	17
Izby	8 976	1 853	3 802	1 127	617	1 212	365	96
Pow. użytkowa mieszkań w m ²	164 873	35 787	70 662	19 976	10 473	20 617	7 358	2 802
Przeciętna pow. uż. mieszkania w m ²	68,6	71,3	71,3	58,4	52,4	71,6	92,0	164,8

Zasób mieszkaniowy szybko się starzeje, mieszkania nowe, tj. nie więcej niż 8 – letnie stanowią tylko 0,7%, natomiast mieszkania stare, wybudowane do 1944 roku to już blisko 2/3 mieszkań w gminie - 62,1%. Niskie tempo budownictwa mieszkaniowego w ostatnich latach jest wynikiem stagnacji w gminie powiązanej przede wszystkim z procesami restrukturyzacji głównej funkcji, jaką jest rolnictwo oraz stosunkowo niską zamożnością jej mieszkańców.

W latach 2003-2009 oddano do użytku 13 budynków, w tym 12 w budownictwie indywidualnym, 17 mieszkań, w tym: w 2003 r.- 1, 2006 r.- 2, 2007 r.- 5, 2008 r.- 3, 2009 r.- 6. Rosnąca, z każdym rokiem, liczba oddawanych mieszkań wskazuje na utrzymujący się od 2006 r. trend słabo rosnący.

Na terenach wiejskich, takich jak gmina Główny, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę jest niższa niż w miastach. Mieszkania na wsi są na ogół większe, ale jest ich mniej i zamieszkuje w nich więcej osób, żyjących często w dwóch a czasami w trzech odrębnych gospodarstwach domowych. Powoduje to, że wskaźniki obrazujące przeciętne zaludnienie 1 mieszkania oraz 1 izby są gorsze niż średnio w miastach (tab. 7.20.).

Tabela 29 przedstawia liczbę oddanych do użytku mieszkań w okresie międzypisowym 1989-2002 oraz w okresie 2003-2009. Dane te wskazują na rosnącą w gminie Główny tendencję do budowy mieszkań, w tym o coraz większym metrażu. Dynamika zmian przeciętnej powierzchni 1 mieszkania w gminie jest jednak znacznie niższa niż w powiecie słupskim oraz w województwie pomorskim - w latach 1999-2009 średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w województwie wzrosła z 60,1 m² do 69,3 m² (o 15,3%), w powiecie z 63,2 m² do 73,5 m² (o 16,3%), w gminie Główny zaś z 66,1 m² do 69,3 m² (o 4,8%). Skalę budownictwa na danym obszarze najlepiej określa wskaźnik liczby wybudowanych mieszkań na 1000 mieszkańców (dla zobrazowania przyjęto dwa lata: 2006 i

2009). Dla całego województwa wskaźnik ten wnosił odpowiednio 4,5 i 6,4, dla powiatu słupskiego - 2,8 i 4,6 zaś dla gminy Główczyce - 0,2 i 0,6.

Poziom budownictwa mieszkaniowego w gminie Główczyce należy uznać, podobnie jak poprzednio, za wysoce niezadowolający. Uzmysławia to zestawienie liczby oddanych w latach 2003-2009 r. mieszkań (17) z liczbą zawartych w tych latach małżeństw (517). Nasuwa się wniosek, że małżeństwa zawarte w latach 2003 - 2009 teoretycznie nie mają szans na własne mieszkanie. Różnica między szacunkową liczbą gospodarstw domowych w 2006 r. (około 2 320) i liczbą mieszkań (2 611) wskazuje, że nadal blisko 290 gospodarstw domowych nie posiada możliwości samodzielnego zamieszkiwania. *Zasoby mieszkaniowe komunalne stanowią znikomą ilość budynków mieszkalnych na terenie gminy Główczyce.*

Ocena warunków zamieszkiwania

Od ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2002 r. nastąpiła w gminie Główczyce niewielka poprawa warunków zamieszkania:

- przeciętna wielkość mieszkania nieznacznie wzrosła i wynosi 69,3 m², wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę z 17,5 m² do 19,1 m², obniżyła się liczba osób na 1 izbę z -1,00 do 0,97, obniżyła się liczba gospodarstw domowych przypadających na 100 mieszkań z -115 do ok. 113 (wielkość szacunkowa), co oznacza nieznaczną poprawę samodzielności zamieszkiwania.

Wskaźniki zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w gminie w dalszym ciągu kształtują się poniżej przeciętnej dla powiatu słupskiego i województwa pomorskiego (Tab. 28), w związku z czym, obecna ocena warunków zamieszkania w gminie Główczyce - podobnie jak w okresie poprzednim, wypada negatywnie.

7.3. Usługi publiczne

Oświata i wychowanie

Na terenie gminy znajduje się 5 szkół podstawowych, w miejscowościach: Główczyce, Żelkowo, Pobłocie, Stowięcino i Szczypkowice (szkoła społeczna). Do szkół tych uczęszczało w roku szkolnym 2009/2010 łącznie 687 uczniów. W szkołach w Główczych, Żelkowie, Stowięcinie, funkcjonowały oddziały „zerowe”, do których uczęszczało łącznie 72 dzieci. Do gimnazjum, w miejscowościach Główczyce, Żelkowo, Pobłocie, Stowięcino i Szczypkowice w tym samym okresie uczęszczało 368 uczniów, 5 osób kształciło się w Liceum Ogólnokształcącym, funkcjonującym w ramach Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Główczych.

Szkoły dysponowały łącznie 75-oma izbami lekcyjnymi. 57 dzieci uczęszczało do oddziałów przedszkolnych i przedszkoli w Główczych, Żelkowie, Stowięcinie, Szczypkowicach i Pobłociu.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na terenie gminy usługi w zakresie medycyny ogólnej i stomatologii świadczą 2 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej: w Główczych i Pobłociu oraz gabinety praktyki indywidualnej zlokalizowane w wyżej wymienionych miejscowościach oraz w Stowięcinie. Jedyna na terenie gminy apteka znajduje się w Główczych. Na terenie gminy nie ma żłobków.

W Główczych działa Ośrodek Pomocy Społecznej, obejmujący swoim działaniem obszar całej gminy. *Na terenie gminy, pomiędzy miejscowościami Rumsko i Równo, znajduje się ośrodek dzienny dla osób niepełnosprawnych. Dom pomocy podlega pod Ośrodek Pomocy Społecznej w Główczych. Podopieczni docierają tu szkolnymi autobusami z terenu całej gminy.*

Kultura i sport

Na terenie gminy znajduje się Gminny Ośrodek Kultury w Głowczycach i działający w jego strukturach Wiejski Dom Kultury w Pobłociu.

GOK w Głowczycach prowadzi działalność kulturalną, edukacyjną, sportową, w ramach sekcji: muzycznej (w tym zespół ludowy „Kłęcznianki”), tanecznej, plastycznej, sportowej. W ośrodku działa również kawiarenka internetowa.

Obok cyklicznych imprez lokalnych, GOK w Głowczycach jest organizatorem imprez o zasięgu ponadlokalnym, takich jak: Biesiada Powiatowa, Wybory Miss i Mistera Wsi Pomorza Środkowego, Festiwal Szantowy „Białe Żagle”.

W ramach GOK-u w Głowczycach działa Gminna Biblioteka Publiczna i jej filie w Pobłociu i Górzynie.

Wiejski Dom Kultury w Pobłociu prowadzi zajęcia muzyczne i plastyczne przeznaczone dla dzieci wszystkich grup wiekowych oraz kawiarenkę internetową.

Na terenie gminy działa 18 świetlic wiejskich. Są to placówki położone w miejscowościach: Siodłonie, Szczypkowie, Stowięcino, Rzuszcze, Choćmirówko, Wykosowo, Wolinia, Rumsko, Żoruchowo, Ciemino, Dargoleza, Wielka Wieś, Cecenowo, Kłęcino, Izbica, Będziechowo, Gorzyno oraz Podole Wielkie. W końcowej fazie budowy jest świetlica w miejscowości Przebędowo. W 12 świetlicach wiejskich gminy jest realizowany program unijny „Przedszkolak”, którego zadaniem jest stworzenie oddziałów przedszkolnych dla dzieci z gminy Głowczyce.

Sport, kultura fizyczna

W Głowczycach znajduje się pełnowymiarowa hala sportowa, udostępniana mieszkańcom gminy i wykorzystywana jako główna sala gimnastyczna na potrzeby szkół w Głowczycach oraz Szczypkowicach. Mniejsze sale wybudowano przy szkołach w Pobłociu i Żelkowie. W Głowczycach i Pobłociu urządzono stadiony sportowe, w większości wsi istnieją boiska wiejskie. We wsi Żelkowo jest realizowane boisko sportowe o wymiarach 90x50 m i powierzchni 4500 m², o nawierzchni trawiastej. Planowany termin zakończenia inwestycji to wrzesień 2011 roku.

W gminie działa Głowczyckie Stowarzyszenie Sportowe „Błękitni” - Klub Sportowy Błękitni Głowczyce. W ciągu roku organizowane są bardzo liczne turnieje i imprezy okolicznościowe.

Usługi sakralne

Kościół

Na terenie gminy występują trzy parafie: Głowczyce, Cecenowo i Stowięcino. Część gminy z Żelkowem przynależy do parafii we Wrześciu. Kościoły filialne znajdują się w Izbicy, Szczypkowicach, kaplice w Wolinii i Pobłociu oraz sala modlitw w Rzuszczu. W Głowczycach istnieje Sala Królestwa Świadków Jehowy. Brak jest informacji o zorganizowanych grupach innych wyznań.

Cmentarze

Czynne cmentarze znajdują się w Głowczycach, Stowięcinie, Żelkowie i Izbicy oraz w Cecenowie. Dla potrzeb urządzenia cmentarza komunalnego rezerwuje się działkę nr 40/1 o powierzchni 5,45 ha w Skórzynie.

Aktywność obywatelska

Społeczeństwo gminy Głowczyce przejawia aktywność obywatelską poprzez działanie w organizacjach samorządowych: Gminne Wspieranie Inicjatyw Społecznych, Głowczycki Ośrodek Wspierania Aktywności Lokalnej, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Szczypkowie oraz Stowarzyszenie Dzieci, Osób i Rodzin Niepełnosprawnych „Lepsze Jutro”. W Głowczycach, Górzynie, Dargolezie,

Izbicy i Pobłociu działają ogniwa OSP. W ciągu roku mieszkańcy biorą udział w licznych - gminnych i sołeckich - imprezach integracyjnych: piknikach, turniejach, konkursach, balach i obchodach świąt.

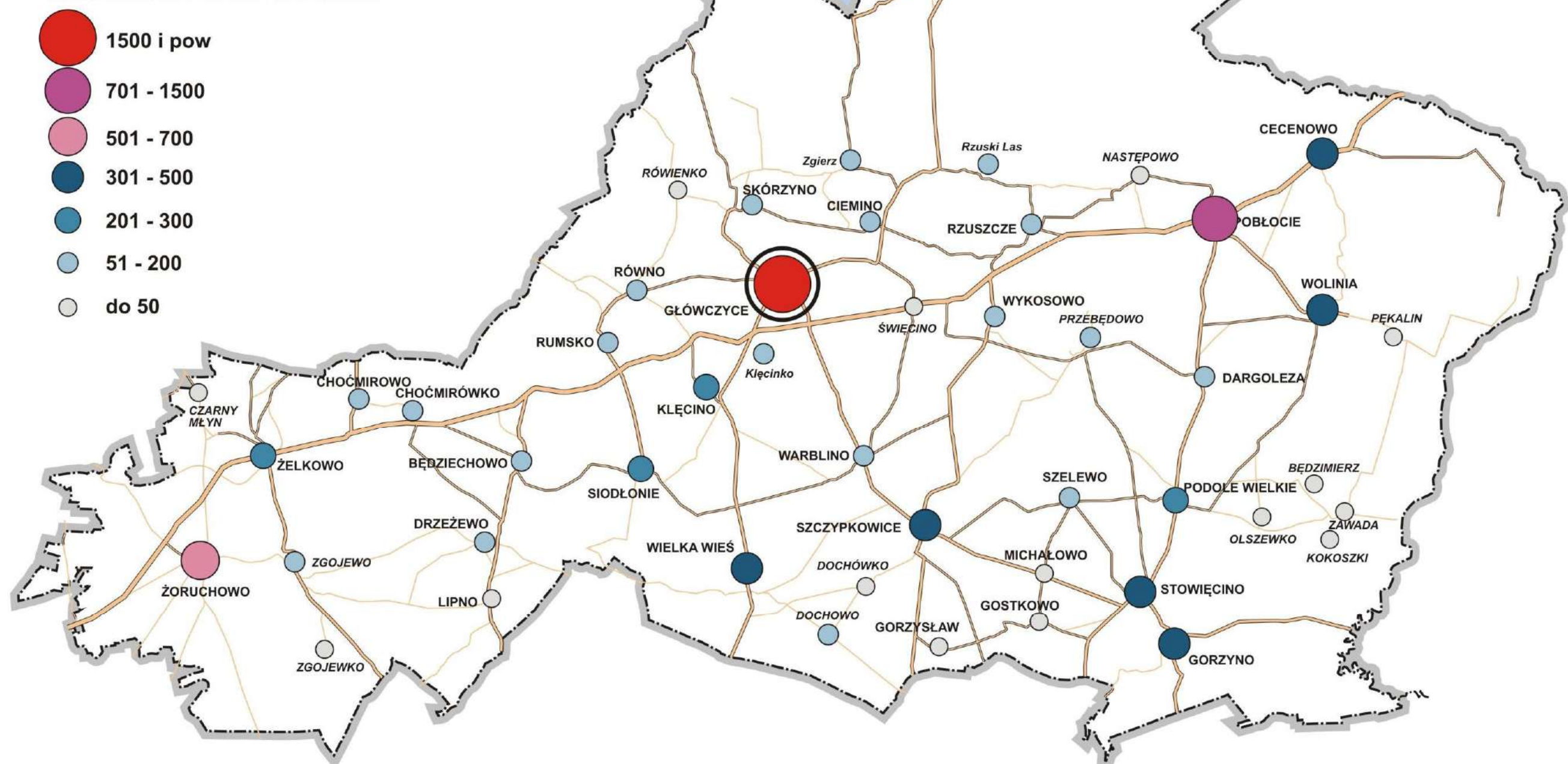
ZAŁĄCZNIK NR 7

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE
OSADNICTWO

JEDNOSTKI OSADNICZE:

SKÓRZYNO	WSIE
RÓWIENKO	OSADY
Zgierz	KOLONIE

MIEJSCOWOŚCI WEDŁUG LICZBY MIESZKAŃCÓW:

8. Uwarunkowania gospodarcze

8.1. Dochody i wydatki budżetu gminy

W 2009 r. dochody budżetu gminy Głównyzyce wyniosły 26,4 mln zł i były porównywalne dochodami w roku 2008. W przeliczeniu na 1 mieszkańca (2 790,96 zł) kształtowały się na poziomie poniżej przeciętnej dla gmin województwa ogółem - 3 130,18 zł (tabela 32) oraz powiatu – 3 194,41 zł.

Dochody własne (6,9 mln zł) stanowiły 26,1% dochodów ogółem (w porównaniu z 1999 r. udział ten spadł o 4,7 pkt proc.). Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2009 r. wynosiły 729,8 zł, co było wartością znacznie niższą od dochodów wielu gmin woj. pomorskiego (średnia ich wielkość dla wszystkich gmin wynosiła 1 767,94 zł, zaś dla gmin powiatu słupskiego – 1 572,41 zł). W dochodach własnych gminy znaczący, udział miał podatek od nieruchomości - 26,1%, który, w porównaniu z 1999 r. zmalał o 4,7 pkt proc., zmalał także udział dochodów z podatku rolnego - z 20% do 18,7% dochodów własnych. Dochód gminy Głównyzyce pochodzący z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa wynosił w 2009 r. 1,74 mln zł (25,1% dochodów własnych i 6,6% dochodów ogółem) i był niższy niż w 1999 r. (tab. 8.1.).

Dotacje celowe i subwencje ogólne wynosiły 19,5 mln zł, co stanowiło 73,9% dochodów ogółem gminy. Udział dotacji i subwencji w dochodach gminy wzrósł, przy czym nastąpił wyraźny wzrost udziału dotacji kosztem udziału subwencji. Mimo to, jak ukazuje tabela poniżej, udział subwencji nadal przewyższa średnią w gminach wiejskich i gminach ogółem województwa.

Udział środków z budżetu Unii Europejskiej w dochodach ogółem w 2009 r. wynosił 1,2%, podobnie, jak w gminach wiejskich województwa, był natomiast niższy niż w powiecie słupskim (1,63) i w województwie (1,8%).

Tabela 8.1. Dochody budżetów gminnych w latach: 1999 i 2007- 2009.

Wyszczególnienie	Lata	Dochody ogółem na 1 mieszkańca	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	Udział subwencji w dochodach ogółem	Udziały środków z budżetu Unii Europejskiej w dochodach ogółem
		zł	%	%	%
Gminy województwa pomorskiego ogółem	1999	1122,6	48,6	36,4	-
	2007	2999,4	56,5	23,5	5,2
	2008	3135,5	59,4	25,0	2,8
	2009	3130,2	56,5	27,6	1,8
Gminy wiejskie województwa pomorskiego	1999	1182,5	41,8	41,7	-
	2007	2613,8	41,5	35,5	1,1
	2008	2875,5	42,7	35,9	0,8
	2009	2969,0	40,7	38,3	1,2
Gmina Głównyzyce	1999	1110,5	30,8	52,9	-
	2007	2489,9	23,7	43,4	4,6
	2008	2841,1	32,6	40,9	5,3
	2009	2791,0	26,1	47,2	1,2

W 2009 r. wydatki z budżetu gminy Głównyzyce wyniosły 29,5 mln zł, w

– tym: wydatki bieżące jednostek budżetowych – 16,2 mln zł, wydatki

–

–

inwestycyjne - 5,0 mln zł, dotacje i świadczenia na rzecz osób fizycznych
 – 8,0 mln zł.

Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Główny (3 121,76 zł) były niższe niż średnio dla gmin ogółem woj. pomorskiego (3 467,06) ale nieco wyższe niż średnio dla gmin wiejskich województwa (3 096,31 zł) – wg BDL GUS. Strukturę wydatków budżetów gminy wg działów na tle średniej dla gmin wiejskich przedstawia tabela poniżej.

W latach 1999-2009 nastąpił kilkakrotny spadek udziału wydatków ponoszonych na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska, gospodarkę mieszkaniową oraz ochronę zdrowia. Znacząco wzrosły wydatki ponoszone na różnorodne formy pomocy społecznej. Tendencje zmian w strukturze wydatków gminy są zbliżone do zmian charakterystycznych dla gmin wiejskich województwa (tab. 8.2.).

Tabela 8.2. Struktura wydatków budżetu gminy na tle średniej dla gmin wiejskich województwa wg działów (w %).

Działy	Gmina Główny				Gminy wiejskie (średnia) w województwie pomorskim			
	1999	2007	2008	2009	1999	2007	2008	2009
Gospodarka komunalna*	6,5	1,7	1,6	1,5	12,2	4,1	5,0	4,3
Gospodarka mieszkaniowa	1,9	0,4	0,8	0,8	3,0	1,9	2,0	2,2
Oświata i wychowanie	49,7	41,9	41,3	37,4	46,3	38,4	36,8	35,9
Kultura i sztuka**	2,4	2,4	3,2	3,2	2,2	2,6	2,6	2,9
Ochrona zdrowia	0,9	0,3	0,3	0,3	1,3	0,8	0,6	0,5
Opieka społeczna***	21,4	26,5	25,5	24,2	13,0	21,0	18,8	18,1
Kultura fizyczna i sport	0,7	0,7	0,8	0,5	1,2	1,3	3,8	4,0
Administracja	14,0	11,3	12,4	10,9	13,3	10,6	10,7	10,1

*Od 2001 r.. Gospodarka komunalna i ochrona środowiska. **

Od 2001 r.. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.

***Od 2004 r. Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

Projekty gminne realizowane z udziałem środków zewnętrznych

Tabela 8.3. Wykaz projektów realizowanych przez gminę Główny w latach 2005 – 2010

L.p.	Nazwa programu lub nazwa instytucji współfinansującej	Nazwa projektu	Uwagi
1.	Program SPO-Rol na lata 2004-2006	Remont Wiejskiego Domu Kultury w Pobłociu	umowa zawarta w 2006
		Budowa zaplecza sanitarnego i zbiornika bezodpływowego w świetlicy wiejskiej w Izbicy	umowa zawarta w 2006
2.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) na lata 2004-2006	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Dargoleza – Przebędowo – Wykosowo -Wolinia	umowa zawarta w 2007
3.	Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013	Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Główny – projekt polega na budowie sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Wielka Wieś, Kłęcino, Kłęcinko, Siodłonie - 2009 r.	umowa zawarta w 2009

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

		Budowa boiska sportowego w Żelkowie – 2010 r.	umowa zawarta w 2010
		Remont kościołów w Stowięcinie i Żelkowie – 2010 r.	umowa zawarta w 2010
		Remont Gminnego Ośrodka Kultury w Główczych – złożony wniosek czeka na decyzję Zarządu Województwa odnośnie dofinansowania – 2010 r.	wniosek z 2010
4.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	Budowa oczyszczalni ścieków na pobrzeżu SPN w Stowięcinie	umowa zawarta w 2009
		Integracja środowisk wiejskich tworząc warunki do działalności kulturalnej poprzez budowę świetlic w Przebędowie Słupskim i Podolu Wielkim oraz remont świetlicy w Rzuszczach	umowa zawarta w 2009
		Zabawa na okrągło – budowa placów zabaw w gminie Główczyce – złożony wniosek czeka na decyzję	wniosek złożony w 2010 r.
		Zarządu Województwa – projekt polega na budowie placów zabaw w 9 miejscowościach: Ciemino, Skórzyno, Wielka Wieś, Rumsko, Choćmirówko, Żoruchowo, Stowięcino, Cecenowo, Podole Wielkie	
5.	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013	„Ja też jestem przedszkolakiem” – projekt polega na utworzeniu 14 ośrodków przedszkolnych w miejscowościach: 2x Główczyce, Ciemino, Wielka Wieś, Rumsko, Choćmirówko, Żelkowo, Żoruchowo, Stowięcino, Gorzyno, Pobłocie, Wolinia, Cecenowo, Wykosowo	umowa zawarta w 2009
6.	Program Leader + - małe projekty	Wyposażenie świetlic wiejskich w Podolu Wielkim I Przebędowie	wniosek złożony w 2010 r.
7.	Kontrakt Wojewódzki	Budowa sali sportowej w Pobłociu – etap II	umowa zawarta w 2005
		Budowa świetlicy wiejskiej w Rumsku – etap II (Pomorski Program Odnowy Wsi)	umowa zawarta w 2006
		Remont świetlicy wiejskiej w Klęcinie (Pomorski Program Odnowy Wsi)	umowa zawarta w 2006
8.	Fundacja EkoFundusz	Budowa oczyszczalni ścieków w Główczych	umowa zawarta w 2009
9.	Ministerstwo Edukacji Narodowej (środki Europejskiego Funduszu Społecznego)	Wyposażenie sali sportowej w Pobłociu	umowa zawarta w 2008
		„Przedszkolak – edukacja przedszkolna w miejscu zamieszkania dziecka” () – projekt polegał na utworzeniu 24 ośrodków przedszkolnych w miejscowościach: 3x Główczyce, Ciemino, Izbica, Rumsko, Siodłonie, Żelkowo, Choćmirówko, Żoruchowo, Klęcino, Wielka Wieś, Szczypkowie, 2xStowięcino, Gorzyno, Dargoleza, 2x Pobłocie, Wolinia, Cecenowo, Wykosowo, Rzuszcze, Będziechowo –2007 r.	umowa zawarta w 2007
		Wyposażenie sali sportowej w Żelkowie - 2010 r.	umowa zawarta w 2010
10	Kuratorium Oświaty w Gdańsku	Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego – wsparcie dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów – dwie edycje	umowy zawarte w 2007 i 2008
11	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	Wyposażenie stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej	umowa zawarta w 2006
		Zakup mikrobusu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych	umowa zawarta w 2008
		Program „Uczeń na wsi” – trzy edycje – zawarte umowy 2007, 2008 i 2009 ro	umowy zawarte w 2007, 2008 i 2009 r.

8.2. Rynek pracy, bezrobocie

Informacje dotyczące podmiotów gospodarki narodowej nie obejmują osób prowadzących indywidualne gospodarstwo rolne.

Tabela 8.4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon^{13/}

Podmioty gospodarki narodowej	1999	2007	2009
Ogółem	357	497	536
<i>Podmioty wg sektorów własności</i>			
- sektor publiczny	15	20	25
- sektor prywatny	342	477	511
Spółki handlowe	14	21	25
- w tym z udziałem kapitału zagranicznego	8	12	12
Spółdzielnie	5	5	5
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	18	24	24
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	266	385	418

Liczba podmiotów zarejestrowanych w 2009 r. na terenie gminy wzrosła w badanym okresie o 57%. Liczebny wzrost podmiotów miał miejsce przede wszystkim w sektorze prywatnym, w grupie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (tab. 8.4.). Częściowo było to skutkiem wymuszonego przechodzenia części pracowników sektora publicznego (leśnictwo, energetyka) na samozatrudnienie - powstawały jednoosobowe podmioty, wykonujące te samą co dotąd pracę na rzecz tego samego pracodawcy, z tym że już jako odrębne podmioty. Nastąpił także dynamiczny wzrost liczby spółek handlowych, w tym z udziałem kapitału zagranicznego - miało to miejsce głównie w rolnictwie.

Tabela 8.5. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sekcji.

Sekcja EKD	1999	2007	2009
Ogółem	357	497	536
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	57	55	65
Rybacktwo	2	2	2
Przetwórstwo przemysłowe	33	68	59
Wytwarz. i zaopatr. w en. el., gaz i wodę, gosp. ściekami i odpad.	6	7	7
Budownictwo	42	69	90
Handel i naprawy	106	125	136
Hotele i restauracje	9	16	16
Transport i gospodarka magazynowa, łączność	26	30	41
Pośrednictwo finansowe	4	15	16
Obsługa nieruchomości i firm	18	44	39
Administracja publ. i obrona narodowa, obowiązkowe zabezp. społ.	10	10	10
Edukacja	7	18	23
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	13	7	4
Działaln. usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozost.	24	31	34

^{13/} Dane dla lat 2000, 2007 i 2009 wg BDL GUS

Urzędy Statystyczne dysponują wyłącznie informacją o liczbie pracujących w zakładach zatrudniających powyżej 9 osób. W dalszej części opracowania liczbę tę określono jako zatrudnienie rejestrowane - w przeciwieństwie do zatrudnienia w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, która to wielkość została oszacowana, podobnie jak i liczba pracujących w rolnictwie indywidualnym.

Tabela 8.6. Pracujący wg faktycznego miejsca pracy*. Stan na 31.12.

Sekcja EKD	1999 r.	2006 r.**	2007 r.	2008 r.	2009 r.
Ogółem	682	488	501	497	459
<i>Pracujący wg sektorów własności</i>					
- sektor publiczny	353	327	336	339	321
- sektor prywatny	154	161	165	158	138
<i>Pracujący wg sektorów ekonomicznych</i>					
- Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybactwo	145	67	54	55	72
- Przemysł i budownictwo	125	64	83	91	91
- Usługi	412	357	364	351	296
w tym: rynkowe	99	87	88	77	bd.
nierynkowe	313	270	276	274	bd

* Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

**Informacje z lat 2006-2009 pozyskano z pełnych danych dostępnych w trakcie sporządzania aktualizacji studium. Rocznik Województwo Pomorskie. Urząd Statystyczny w Gdańsku 2007 - 2010.

Znaczący spadek liczby pracujących w większych podmiotach gospodarczych miał miejsce w latach 2000-2003 (spadek o 47% do liczby 463). Od 2004 r. do 2007 r. następował powolny wzrost – do 501 osób, co było zjawiskiem pozytywnym w odniesieniu do lokalnego rynku pracy. Kolejne dwa lata charakteryzowały się spadkiem ich liczby - do 497 osób w 2008 r. i 459 osób w 2009 r. (wg BDL GUS).

Tabela 8.7. Zakłady osób fizycznych (osoby fizyczne) prowadzących działalność gospodarczą wg wybranych sekcji.

Wyszczególnienie	Zakłady osób fizycznych prowadzących	Osoby fizyczne prowadzące				
	działalność gospodarczą wg wybranych sekcji) *					
	1999 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	
Ogółem	266	372	385	409	418	
<i>Przetwórstwo przemysłowe</i>	25	54	61	62	50	
<i>Budownictwo</i>	37	49	64	77	85	
<i>Handel i naprawy</i>	97	120	115	124	125	
<i>Hotele i restauracje</i>	9	18	16	14	16	
<i>Transport, gosp. magaz. i łączność</i>	23	28	27	27	38	
<i>Pośrednictwo finansowe</i>	4	16	15	14	16	

<i>Obsługa nieruchomości i firm</i>	13	36	36	33	2
-------------------------------------	----	----	----	----	---

* Informacje z lat 2006-2009 pozyskano z pełnych danych dostępnych w trakcie sporządzania aktualizacji studium. Rocznik Województwo Pomorskie. Urząd Statystyczny w Gdańsku 2007 - 2010.

Bilans zatrudnionych w 1999 r./2009 r.:

Szacunkowa liczba aktywnych zawodowo – ok. 4 400os./ok. 3 900 os.

Bezrobotni zarejestrowani – 1 608 os./687¹⁴ os.

Pracujący w gospodarce narodowej - 682 os./459 os.

Pracujący w zakładach osób fizycznych - ok. 500 os./ok. 750os.

Pracujący w rolnictwie indywidualnym ok. 500 os./ ok. 440 os.

Saldo dojazdów do pracy do gminy Głównyzyce jest ujemne i wynosi około 1,2 tys. (głównie do Słupska, Łęborka, Łeby). Oznacza to, przy uwzględnieniu liczby bezrobotnych, że dla około 48% aktywnej zawodowo ludności nie ma pracy na terenie gminy.

Tabela 8.8. Pracujący w gospodarce narodowej w gminie Głównyzyce w 2009 r.*

Sektor	Ogółem		W zakładach o liczbie pracujących	
	tys. osób	%	powyżej 9 osób	poniżej 9 osób
Razem	1,59	100,0	0,46	1,13
I (rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybactwo)	0,48	30,2	0,07	0,41
II (przemysł i budownictwo)	0,27	17,0	0,09	0,18
III (usługi łącznie z transportem)	0,84	52,8	0,30	0,54

Zestawienie na podstawie danych GUS i szacunków własnych.

Miejsca pracy w sektorze I (rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo) są szacowane, gdyż są to w większości nierejestrowane miejsca pracy w rolnictwie indywidualnym. Wielkość zatrudnienia w rolnictwie indywidualnym jest wielkością zmienną; ocenia się, że w gminie Głównyzyce wynosi obecnie około 410 osób.

Dla określenia wielkości zatrudnienia w rolnictwie wykorzystano wyniki ostatniego spisu rolnego PSR 2002 r. oraz informacje Urzędu Gminy dotyczące liczby gospodarstw indywidualnych objętych obowiązkiem podatkowym od gruntów rolnych.

Wg Spisu Rolnego liczba indywidualnych gospodarstw rolnych mających siedzibę na terenie gminy wynosiła 984, w tym 681 indywidualnych gospodarstw rolnych (powyżej 1 ha UR). Wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym pracowało wówczas 467 osób w wieku 15 lat i więcej. W 2007 r. liczba gospodarstw indywidualnych wzrosła do 2 046, w tym gospodarstw powyżej 1 ha UR – do 919. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych dużych (15 ha i więcej) utrzymała się na zbliżonym poziomie, zaś największy przyrost zanotowano w grupie gospodarstw do 5 ha UR (są to z reguły „niby” gospodarstwa nie prowadzące działalności rolniczej), co z pewnością nie spowodowało zwiększenia liczby pracujących w rolnictwie. Ponadto bliżej nieustalona liczba młodych ludzi zamieszkałych w gospodarstwach rolnych wyjechała za granicę w celach zarobkowych. Biorąc pod uwagę w/w uwarunkowania szacuje się, że liczba pracujących w rolnictwie indywidualnym gminy wynosi obecnie około 450 osób.

Zmiany, jakie zaszły pomiędzy 2000 i 2009 r. w strukturze pracujących wskazują na dynamiczny wzrost udziału sektora III (z 47% do 53%), kosztem znaczącego spadku udziału sektora I (z 38% do

¹⁴ Stan na koniec stycznia 2011 r. wg PUP w Słupsku

30%) oraz niewielkiego spadku udziału sektora II (tab. 8.8.). Analiza danych z poszczególnych lat wskazują na pozytywne tendencje - utrzymujący się powolny trend wzrostowy udziału usług oraz trend malejący - udziału rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa i rybactwa. (wzrost zatrudnienia w sektorze usług dotyczył wyłącznie zakładów małych, zatrudniających do 9 osób). Udział sektora przemysł i budownictwo utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Gmina Głównyzyce należy do obszarów o największym bezrobociu. Główne powody to brak miejsc pracy w gminie i na lokalnym (słupskim) rynku pracy oraz niskie kwalifikacje zawodowe tutejszych bezrobotnych. Tabl. 8.9. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Głównyzyce na tle powiatu i województwa.

Stan na 31.01. (wg PUP w Słupsku i WUP w Gdańsku).

Wyszczególnienie	Ogółem			Kobiety			Stopa bezrobocia %		
	2001	2008	2011	2001	2008	2011	2001	2008	2011
województwo	158 464	89 918	104 694	88 580	57 405	55 789	17,2	11,1	12,2
powiat słupski	11 998	7 071	7 825	6 648	4 449	4 059	31,2	22,6	23,7
gm. Głównyzyce	1 641	1 049	780	744	654	385	~36,0	b.d.*	b.d.

* Wg NSP 2002 stopa bezrobocia w gminie Głównyzyce w 2002 r. wynosiła 36,1%.

W ogólnej liczbie zarejestrowanych w gminie bezrobotnych:

- kobiety stanowiły 49,4%, prawa do zasiłku nie posiadało 75,5% bezrobotnych,
- długotrwale bezrobotni stanowili 38,1%, odsetek bezrobotnych powyżej 50 roku
- wynosił 24,0, odsetek bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych wynosił 35,3% (na –31.01.2011 r.).

Powiat słupski ziemski charakteryzuje się bardzo wysokim bezrobociem i zajmuje czwarte miejsce w województwie pod względem liczby bezrobotnych oraz szóste - pod względem stopy bezrobocia (Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku).

Na dzień 31. 01. 2011 r. na lokalnym rynku pracy tj. w powiecie słupskim ziemskim:

- kobiety stanowiły 51,9% bezrobotnych (spadek o 5,5 pkt proc.),
- bezrobotni nie posiadający prawa do zasiłku – 77,3 % (spadek o 0,8 pkt proc.), dotychczas nie pracujący – 11,6%, (spadek o 2,1 pkt proc.), zwolnieni
- grupowo - 1,4% (spadek o 3,0 pkt proc.), mieszkający na wsi – 84,1%, (wzrost o 1,6 pkt proc.),
- długotrwale bezrobotni – 46,7%, w tej grupie bez prawa do zasiłku – 98,5%, z ukończoną szkołą wyższą do 27 roku życia – 1,1%,
- bez wykształcenia średniego – 70,1%,
- bez kwalifikacji zawodowych – 26,1%,
- bez doświadczenia zawodowego –
- 17,3%, niepełnosprawni – 6,1%,

Tabela 8.10. Struktura wieku bezrobotnych na terenie powiatu na 31.01. r.(wg PUP Słupsk)

% bezrobotnych	Lata	Ogółem	Do 25 roku życia	Pomiędzy 25 – 50	Powyżej 50 roku życia
	2008	100,0	17,4	60,6	22,0
	2011	100,0	20,1	56,7	23,2

Z danych przytoczonych powyżej wynika, iż w porównaniu z okresem poprzednim bezrobocie obecnie bardziej dotyka osoby starsze, po 50. roku życia - stanowią one blisko 1/4 ogółu bezrobotnych. Jednocześnie rośnie udział osób młodych, rozpoczynających życie zawodowe. Bezrobocie nadal ma charakter długotrwały, przy czym sukcesywnie wzrasta udział osób nie posiadających prawa do zasiłku. Około 70% bezrobotnych posiada wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe. Prawie 1/4 bezrobotnych to osoby w wieku ponad 50 lat. Biorąc pod uwagę strukturę wykształcenia i strukturę wieku bezrobotnych, to atrakcyjność dostępnej w gminie Głównicy siły roboczej (tzw. kapitał ludzki) jest niska.

8.3. Rolnictwo

Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Gmina Głównicy zajmuje obszar 32 197 ha. Główną funkcją gminy jest rolnictwo. Wynika to ze struktury użytkowania gruntów oraz jakości przestrzeni produkcyjnej.

Powierzchnia użytków rolnych w gminie wynosi 18 911 ha, co stanowi blisko 59% powierzchni całej gminy. Charakterystyczną cechą użytków rolnych jest duży odsetek łąk i pastwisk, który wynosi 32,2%. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, na którą składa się jakość i przydatność gleb, agroklimat, rzeźba terenu i warunki wodne wynosi 68,2 pkt. i jest wyższa od średniej powiatowej o 6,8 pkt.

(wg IUNG Puławy).

Gleby gruntów ornych, pomimo z natury nadmiernego zakwaszenia i niskiej zasobności w przyswajalne składniki pokarmowe, wyróżniają się korzystnymi właściwościami produkcyjnymi. Warunki wodne gleb do celów produkcji rolnej są korzystnie i ocenione zostały na 7,8 pkt w skali 10-cio stopniowej.

Na terenie gminy znaczny areal to grunty orne wysokich klas. Blisko 81% gruntów ornych (9.879 ha) to gleby klasy III i IV. Ponad 60% wszystkich gleb zalicza się do gleb 2 i 4 kompleksu rolniczej przydatności gleb. Grunty orne charakteryzujące się dużym i największym potencjałem pod uprawy występują praktycznie w obrębie całej wysoczyznowej części gminy (środkowa i południowa część). Jednak najbardziej rozległe i zwarte kompleksy gleb, predysponowane do prowadzenia intensywnych upraw zbożowych, tworzą tereny położone w południowej części gminy w obrębie równinnych wierzchołków wysoczyzny morenowej. Występuje tu rozległy pas w rejonie takich miejscowości jak: Podole Wielkie, Stowięcino, Szczypkowie, Wykosowo, Przebędowo, rejon na południe od Głównicy i rejon Drzeżewa, Zgojewa i Żoruchowa.

W gminie Głównicy w strukturze użytków rolnych szczególną rolę odgrywają użytki zielone (łąki i pastwiska), przede wszystkim w północnej i zachodniej części gminy. Jest to jeden z większych, w Województwie Pomorskim, arealów gruntów zmeliorowanych. Stosunkowo duży, ponad 32% udział użytków zielonych w strukturze użytkowania gruntów w gminie wynika tu przede wszystkim z form ukształtowania terenu i stosunków wodnych (Pradolina Nadmorska i Pradolina Łeby). W znacznej mierze użytki te zostały zaniedbane, rozwinęły się w ich obrębie zbiorowiska łąkowo-pastwiskowe, zaś w przypadkach niskiego poziomu wód gruntowych, wkraczają na nie zadrzewienia i zakrzaczenia łąkowo-olsowe. Występujące zakrzaczenia i zadrzewienia często związane są z brakiem konserwacji urządzeń melioracji szczegółowych. Pod łąkami przeważają gleby torfowe i murszowo torfowe. Rejon ten jest korzystny dla produkcji zwierzęcej, w tym produkcji mleka i żywca wołowego.

Stopień rolniczego wykorzystania zasobów gminy jest nieadekwatny do posiadanego przez nią potencjału produkcyjnego. Powodem jest zarówno niska, jak na możliwości obszaru, obsada bydła, jak również zły stan urządzeń melioracyjnych. W dalszym ciągu duże areale łąk koszone są nieregularnie, nie prowadzi się na nich wymaganych zabiegów agrotechnicznych. W obrębie części zmeliorowanych

lecz nie użytkowanych łąk i pastwisk pogłębiają niekorzystne procesy – wtórne zabagnianie lub naturalnej sukcesji roślin lasotwórczych, których korzenie niszczą istniejące systemy drenarskie. Stan ten powoduje, że znaczne arealy niezagospodarowanych użytków zielonych, szczególnie pochodzenia organicznego, zagrożone są degradacją.

W ostatnich latach, w związku z uruchomieniem płatności rolnośrodowiskowych, zagospodarowanie zaniedbanych użytków zielonych uległo pewnej poprawie, gdyż jednym z warunków uzyskania tych płatności jest konieczność wykaszania i wypasania zagrożonych degradacją łąk i pastwisk.

Wysoka kultura rolna (połączona z częściową renowacją urządzeń melioracyjnych) charakteryzuje użytki zielone położone w północnej części gminy - rejon Ciemina, Zgierza, Rzuszcza, Izbicy, Lisiej Góry. Tereny te cechuje najlepiej w gminie rozwinięta wysokotowarowa hodowla bydła mlecznego, stanowiąca podstawę funkcjonowania wielu okolicznych gospodarstw łąkarskich.

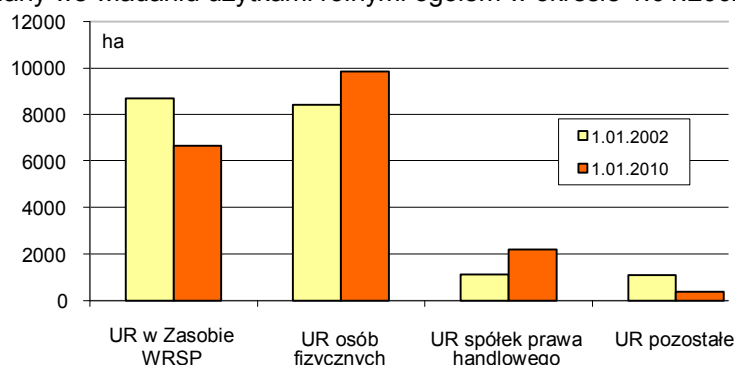
Znajdujący się w sąsiedztwie w/w użytków cenny przyrodniczo obszar – rezerwat przyrody *Bagna Izbickie* (z otuliną obejmującą dużą część w/w użytków zielonych) wymaga zachowania na swoim terenie naturalnych warunków wodnych, tj. bardzo wysokiego poziomu wód. Obszar rezerwatu wraz z otuliną przecina istniejący system melioracyjny odwadniający gospodarczo wykorzystywane łąki i pastwiska. Wzajemne sąsiedztwo oraz odmienne funkcje obu obszarów mogą powodować potencjalny konflikt, pomiędzy rolniczym i przyrodniczym użytkowaniem obszaru. Koegzystencja obu funkcji wymaga kompleksowej i kosztownej przebudowy istniejącego systemu melioracyjnego.

Z uwagi na utrzymujący się jeden z najwyższych w powiecie udział gleb bardzo kwaśnych o odczynie poniżej 4,5 pH - 31% (śr. w powiecie 20%), gleby gminy nadal należą do gleb o najwyższym stopniu zagrożenia degradacją.

Stan własnościowy przestrzeni rolniczej

Największy areal gruntów rolnych znajduje się we władaniu osób fizycznych – 9 833 ha (52%), w tym w gospodarstwach rolnych – 9 460 ha (50,0% UR gminy). Drugą grupę stanowią użytki rolne we władaniu Skarbu Państwa - 6 654 ha (35,2% UR gminy), przy czym w Zasobie WRSP nadal pozostaje 6 133 ha (32,4% UR). Spółki prawa handlowego posiadają we władaniu 2 184 ha (11,5% UR gminy) - wykres poniżej.

Wykres 8.1. Zmiany we władaniu użytkami rolnymi ogółem w okresie 1.01.2002 – 1.01.2010.

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów dla województwa pomorskiego. DGiGN UM w Gdańsku

Jak widać z przywołanych danych - na przestrzeni ostatnich 9 lat proces prywatyzacji własności Skarbu Państwa poczynił w gminie Głównicy niewielkie postępy, chociaż tempo sprzedaży gruntów w ciągu ostatnich 3 lat znacznie wzrosło. Pomijając grunty leśne, we władaniu Skarbu Państwa

pozostaje blisko 1/3 nieruchomości rolnych, w tym ok. 80% wydierżawionych i ok. 20% wolnych (niezagospodarowanych).

Produkcja rolna

W rolnictwie gminy przeważają: w produkcji roślinnej - uprawa

- zbóż, ziemniaków i rzepaku, w produkcji zwierzęcej - hodowla bydła
- mlecznego i trzody chlewnej.

W strukturze zasiewów dominują rośliny towarowe: zboża (żyto, pszenica i jęczmień), ziemniaki do przetwórstwa oraz rzepak. W badanym okresie nastąpiła znacznawyżka plonów tych roślin, zwłaszcza w dużych i bardzo dużych wysokotowarowych gospodarstwach rolnych. Dążenie do maksymalizacji zbiorów skłania producentów rolnych do stosowania intensywnych technologii uprawy (wysokowydajne odmiany, zwiększone nawożenie mineralne, deszczowanie, intensywna chemiczna ochrona itp.). Z uwagi na stosowane metody produkcji uprawa roślin rolniczych na skalę przemysłową może tu stwarzać potencjalne zagrożenie dla gleb i wód.

Pozytywnym zjawiskiem w rolnictwie gminy jest rosnący z każdym rokiem udział rolników realizujących w swoich gospodarstwach Program rolnośrodowiskowy, korzystnie oddziałujący na stan i funkcjonowanie przestrzeni rolniczej. Realizowane są przede wszystkim pakiety Programu¹⁵:

- Ekstensywne trwałe użytki zielone – polegający na przywracaniu walorów lub utrzymaniu stanu cennych przyrodniczo siedlisk łąkowych i pastwiskowych w celu ich ochrony przed degradacją,
- Ochrona gleb i wód – polegający na stosowaniu wsiewek międzyplonowych i poplonów ozimych, stanowiący działanie przeciwerozyjne, ograniczające spływy powierzchniowe biogenów z pól do wód oraz przyczyniający się do wzrostu zawartości materii organicznej w glebie.

Na terenie gminy panują bardzo dobre warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego, mimo to jest ono stosunkowo słabo rozwinięte. Gospodarstwa ekologiczne znajdują się w: Kokoszkach (3), Zawadzie (1), Izbicy (1), Wykosowie (1) i Żelkowie (1).

Działalność gospodarstw wykorzystujących alternatywne metody produkcji rolnej jest obecnie wspierana finansowo w ramach płatności rolnośrodowiskowych (pakiety Rolnictwo zrównoważone i Rolnictwo ekologiczne).

Hodowla zwierząt gospodarskich prowadzona jest w małych i średnich gospodarstwach rolnych a także w części gospodarstw wielkoobszarowych, z wykorzystaniem budynków produkcyjnych dawnego majątku pgr. Rejonami koncentracji hodowli są obecnie:

- bydło mleczne – Dochowo (350 szt.), Wolinia (220 szt.), Dargoleza (200 szt.), Skórzyno (200 szt.), Górzyno (130 szt.), Izbica (120 szt.), Żelkovo (110 szt.), Ciemino (100 szt.), Gorzysław (100 szt.),
- Zgierz (90 szt.), Rzuszcze (80 szt.), Drzeżewo i Siodlonie (po ok. 70 szt.), Klęcino (50 szt.),
- trzoda – Szczypkowice (600 szt.), Główczyce (600 szt.), Wolinia (350 szt.).

Organizacja rolnictwa i struktura agrarna gospodarstw rolnych

Rolnictwo – z uwagi na znaczenie gospodarcze, zajmowaną przestrzeń i wieloletnie tradycje stanowi główną funkcję gospodarczą gminy. Produkcja rolna odbywa się obecnie wyłącznie w sektorze prywatnym - w gospodarstwach indywidualnych oraz spółkach prawa handlowego.

Grunty pozostające w Zasobie WRSP są w ok. 90% wydierżawione i zagospodarowane rolniczo. Kontynuowany jest proces przekształceń własnościowych majątku przejętego do Zasobu WRSP, główną formą rozdysponowania gruntów jest wieloletnia dzierżawa, przy czym z każdym rokiem

¹⁵ PROW 2004-2006, działanie Wspieranie przedsięwzięć środowiskowych i poprawa dobrostanu zwierząt, PROW 2007-2013, działanie Program rolnośrodowiskowy. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.

sukcesywnie maleje powierzchnia dzierżaw na rzecz gruntów sprzedanych. Część niezagospodarowanych gruntów pozostających w Zasobie kwalifikuje się, z uwagi na swą niską jakość, do zalesienia lub na inne funkcje gospodarcze.

Dawny wielkoprzestrenny układ rozłogów, odziedziczony po pruskich majątkach junkierskich i charakterystyczny dla byłych pgr uległ utrwaleniu w postaci wielkoarealowych gospodarstw prywatnych. Tworzą je, z reguły silnie zainwestowane, ośrodki gospodarcze z zespołem budynków produkcyjnych oraz powiązanymi z nimi organizacyjnie arealami gruntów rolnych. Na terenie mniejszych folwarków część zabudowań gospodarczych została rozebrana, w części z nich pozostawiono jedynie budynki obsługi technicznej (magazyny, wiaty, garaże). W ostatnich latach powstają nowe, wielkopojemne silosy i magazyny zbożowe, które jak dotąd były domeną państwowych gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw zbożowo-młynarskich. W budynkach inwentarskich nowi właściciele lub dzierżawcy kontynuują dawne kierunki hodowli lub adaptują je na inne funkcje związane z rolnictwem.

Na obszarze gminy gospodarują spółki rolne (Spółki z o.o.) utworzone na bazie dawnych państwowych zakładów rolnych: Farm Frites Poland Dwa (gospodarstwo Wielka Wieś), Majątek Żoruchowo, Spółka Rolna Główczyce, Dargoleza, Depofarm Drzeżewo. Obok nich funkcjonują (także powstałe w wyniku prywatyzacji majątku po pgr,) wielkoobszarowe gospodarstwa indywidualne. Największe z tych gospodarstw (powyżej 100 ha użytków rolnych) mają swoją siedzibę w obrębach: Skórzyno – 3 gospodarstwa, Rzuszcze, Rumsko, Drzeżewo – po 2 gospodarstwa oraz Izbica, Ciemino, Żelkowo, Wielka Wieś, Klęcino, Gorzysław, Stowięcino, Kokoszki – po 1 gospodarstwie.

Obiekty przetwórstwa rolnego działające dawniej w ramach ppgr (gorzelnie, suszarnie zielonek, mieszalnie pasz) zostały w części rozebrane, w części zaś sprywatyzowane. Część z nich pełni swoje funkcje w ograniczonym zakresie, większość pozostaje nieczynna i niszczeje.

Według stanu w listopadzie 2010 r. na obszarze gminy znajdowało się 2 078 gospodarstw indywidualnych, które gospodarowały na 13,641 ha użytków rolnych, w tym:

- działki rolne (do 1 ha UR) - 1 201 na powierzchni 239 ha użytków rolnych,
- indywidualne gospodarstwa rolne (pow. 1 ha UR) - 877 na powierzchni 13 402 ha użytków rolnych (wg danych Urzędu Gminy).

Tabela 8.11. Struktura agrarna indywidualnych gospodarstw rolnych w 2010 r.

Gospodarstwa	Ogółem		Grupy obszarowe użytków rolnych /ha/							
			1-5		5-10		10-15		15 i więcej	
	2002 r.	2010 r.	2002 r.	2010 r.	2002 r.	2010 r.	2002 r.	2010 r.	2002 r.	2010 r.
Liczba	602	877	251	488	96	129	99	74	156	186
Powierzchnia /ha/	10 879	13 402	548	1 156	757	1 019	1 227	866	8 347	10 361
% liczby	100,0	100,0	41,8	55,7	15,9	14,7	16,4	8,4	25,9	21,2
% powierzchni	100,0	100,0	5,0	8,6	7,0	7,6	11,3	6,5	76,7	77,3
Średnia powier.	18,1	15,3							53,5	55,7

Źródło: Dane z 2010 r. Urząd Gminy w Główczykach. Dane z 2002 r. Systematyka i charakterystyka gospodarstw w województwie śląskim, PSR 2002 US w Śląsku.

Dla porównania zmian w strukturze agrarnej gospodarstw, przyjęto za stan wyjściowy dane z Powszechnego Spisu Rolnego 2002. W minionym okresie nastąpił znaczący przyrost ogólnej liczby indywidualnych gospodarstw rolnych - o blisko 46% oraz znacznie mniejszy przyrost użytkowanej

przez nie powierzchni - o 16% (zwiększenie powierzchni gruntów gospodarstw nastąpiło w wyniku prywatyzacji gruntów Zasobu WRSP).

Największy, blisko dwukrotny wzrost liczby nastąpił w grupie gospodarstw najmniejszych (1-5 ha). Powstały one najczęściej z podziałów średnich gospodarstw rodzinnych oraz z gruntów kupionych z Zasobu WRSP. Obecnie stanowią one nieprodukcyjne w większości pseudo gospodarstwa, służące celom rekreacyjnym lub stanowiące ucieczkę od opodatkowania i ubezpieczeń ich właścicieli, czerpiących dochody z innych źródeł. Także istotnie, bo aż o 34% wzrosła liczba gospodarstw małych (5-10 ha). Powyższe zmiany świadczą o niekorzystnej dla rolnictwa gminy tendencji do rozdrabniania gospodarstw (udział gospodarstw 1-10 ha wzrósł z 57,7% do 70,4% (należy zaznaczyć, że w ostatnich latach następuje powolny spadek liczby gospodarstw małych i bardzo małych: 2007r. - 662, 2010 - 617 gospodarstw).

Pozytywną zmianą jest natomiast przyrost liczby gospodarstw dużych i bardzo dużych (15 ha UR i więcej) - o 19%, przy jednoczesnym wzroście ich łącznej powierzchni o 24% - nie udało to jednak wpłynąć na istotną poprawę struktury agrarnej gospodarstw (tab. 8.11).

Struktura agrarna nie jest jeszcze ostatecznie ustabilizowana z uwagi na nieustający obrót gruntami pomiędzy rolnikami a Zasobem WRSP (głównie zwrotów do Zasobu gruntów z powodu kończących się okresów dzierżawy). Obrót ziemią dokonuje się także pomiędzy rolnikami a spółkami prawa handlowego prowadzącymi działalność rolniczą (sprzedaży części gruntów rolników spółkom). W wyniku w/w procesów średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego jest obecnie mniejsza niż w 2002 r. i wynosi 15,3 ha. W ostatnich latach obserwuje się sukcesywny wzrost średniej powierzchni gospodarstwa (2007 - 13,77 ha) oraz gospodarstw największych powyżej 15 ha (w 2007 r. - 53,1 ha). Wśród użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych następuje powolna wymiana pokoleniowa²², starsi rolnicy przechodzą na renty strukturalne a ich gospodarstwa przejmują następcy. Przejmowanie gospodarstw przez osoby młode o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych stymuluje pożądane zmiany strukturalne w rolnictwie. Wielu młodych rolników korzysta, w ramach funduszy pomocowych, ze wsparcia finansowego, które umożliwia w gospodarstwach rolnych rozbudowę i modernizację infrastruktury produkcyjnej, mającej na celu poprawę konkurencyjności i dostosowanie gospodarstw do potrzeb rynku a także zharmonizowanie warunków produkcji rolnej z wymaganiami ochrony²³ środowiska naturalnego. Działania te sprzyjają także wymaganemu podnoszeniu kwalifikacji zawodowych przez młodych rolników.

Obsługa rolnictwa i przetwórstwo rolne

Na terenie gminy nie występują miejsca skupu płodów rolnych. Surowce rolne produkowane na terenie gminy skupowane są przez różnorodne podmioty gospodarcze (miejsce skupu i przetwarzania uzależnione jest od uwarunkowań rynkowych). Gmina posiada na swoim terenie stałe punkty skupu: zbóż (Główczyce), mleka (Pobłocie) i żywca (Główczyce), poza tym skupu płodów rolnych dokonują zewnętrzne firmy, skupujące surowiec na rynek lub do przetwórstwa dokonujące odbioru bezpośrednio od rolników. Punkt skupu mleka mieści się w byłej mleczarni w Pobłociu (*Spółka Mleczna Pobłocie, Sp. z o.o.*). Po zlikwidowaniu została ona adaptowana na punkt skupu i krótkotrwałego magazynowania mleka. Surowiec z terenu gminy wywożony jest do przetwórnicy mleka zlokalizowanych poza jej terenem.

²²PROW 2004-2006 (działanie Renty strukturalne), PROW 2007-2013 (działanie Renty strukturalne). Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa

²³SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na lata 2004-2006 (działanie Ułatwianie startu młodym rolnikom, działanie Inwestycje w gospodarstwach rolnych), PROW 2007-2013 (działanie Ułatwianie startu młodym rolnikom, działanie Modernizacja gospodarstw rolnych). Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.

Na obszarze gminy znajdują się następujące zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego: zakład masarniczy w Główczykach (obecnie działalność zawieszona), piekarnie: w Stowiecinie, piekarnia w Główczykach (nieczynna), gorzelnia – w Podolu Wielkim, Wolinii (nieczynna), Szczypkowicach (nieczynna - pozostaje w Zasobie ANR), – mieszalnia pasz w Cieminie (działają obecnie w ograniczonym zakresie, wyłącznie na potrzeby własnego gospodarstwa), – suszarnia zielonek – zlikwidowana, budynki adaptowano na inne cele gospodarcze.

Główną firmą świadczącą usługi na rzecz rolnictwa na terenie gminy jest należąca do lokalnego przedsiębiorcy firma *Ulenberg* (punkty w Główczykach, Rzuszczu, Dargolezie i Stowiecinie oraz poza terenem gminy Główczyce). Firma zajmuje się skupem i sprzedażą zbóż, zaopatrzeniem rolników w nasiona, pasze i nawozy mineralne, wynajmem maszyn rolniczych, wykonywaniem robót budowlanych oraz świadczeniem usług transportowo - spedycyjnych. Usługi weterynaryjne na terenie gminy świadczą lekarze weterynarii w ramach praktyki prywatnej.

Obiekty znaczące dla funkcjonowania rolnictwa znajdują się głównie na terenach dawnych gospodarstw państwowych. Sieć nie istniejących już gospodarstw państwowych pokrywała się z siecią przedwojennych folwarków. Po upadku PGR-ów przez kilka lat większość dawnych majątków stała niewykorzystana. Ze względu na dwójaki charakter (rezydencjonalny i gospodarczy) niegdyśszych założeń budynki mogą służyć rolnictwu jak i innym funkcjom. Część założeń nie jest użytkowania i niszczeje do dziś. Część została przeznaczona na potrzeby rolnictwa i budynki gospodarcze wykorzystywane są zgodnie z ich przeznaczeniem (Główczyce, Stowiecino, Ciemino, Szczypkowice, Podole Wielkie, Wolinia, Siodłonie, Wielka Wieś, Dochowo, Dochówko, Żoruchowo, Dargoleza, Drzeżewo

Wykosowo, Rumsko, Równu). Niektóre obiekty ze względu na stan techniczny zostały rozebrane (Zgojewo, Rówienko). Gospodarstwa te w przeważającej większości stanowią własność prywatną i w miarę możliwości, sukcesywnie remontowane są zabudowania gospodarcze i rezydencjonalne.

Gospodarka rybacka

Gospodarka rybacka na jeziorze Łebsko prowadzona jest pod nadzorem Słowińskiego Parku Narodowego. W wodach jeziora bytują: węgorz, szczupak, płoć, leszcz, okoń, karaś, sandacz, sieja, okresowo także - wstępująca na tarło troć, a po wlewach sztormowych wód morskich - śledź i płastugi. W ramach restytucji gatunków prowadzone jest zarybianie narybkami m.in.: troci, siei, szczupaka, sandacza, węgorza, lina oraz pozyskiwanie tarlaków troci, łososia i siei. W celu stabilizacji składów jakościowych i ilościowych populacji ryb prowadzone są odłowy regulacyjne. Na jeziorze udostępniane są wyznaczone akweny do wędkowania. Gospodarka rybacka na jeziorze ma charakter ekstensywny, prowadzona jest przez Spółkę Rybacką *Sandacz* z Izbicy.

Dawny ośrodek intensywnej towarowej hodowli ryb na rzece Łupawie w Żelkowie jest nieczynny i pozostaje w Zasobie WRSP. Od wielu lat nie prowadzi się w nim działalności gospodarczej. Obiekty uległy znacznej degradacji. W 2009 r. ośrodek wraz z otaczającym go obszarem użytków rolnych (ok. 100 ha) został sprywatyzowany.

Programy aktywizacji obszarów popegeerowskich i strukturalnie słabych realizowane na obszarze gminy

Program Odnowa Wsi Pomorskiej

Program Odnowa Wsi Pomorskiej cieszy się dużym zainteresowaniem mieszkańców gminy Główny. Głównymi celami programu jest aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich oraz obudzenie w nich poczucia odpowiedzialności za rozwój swoich miejscowości.

W latach 2004-2005 w ramach programu utworzono Gminne Centrum Informacji w Głównych – placówkę udzielającą informacji oraz pomocy osobom poszukującym pracy, zmodernizowano dwa boiska szkolne w Pobłociu, wytyczono dwie ścieżki rowerowe oraz wybudowano wiatę na rowery, ponadto zrealizowano budowę, adaptację lub modernizację świetlic wiejskich w Pobłociu, Szczypkowicach,). Inwestycje zrealizowane w latach 2006-2010 oraz oczekujące na realizację zawiera tab. 42.

Program Leader

Program Leader jest działaniem realizowanym w ramach *PROW 2007-13*²⁴. Gmina Główny²⁵ przystąpiła w marcu 2008 r. do Fundacji *Partnerstwo Dorzecza Słup i* zrzeszającej 13 gmin z województwa pomorskiego i zachodniopomorskiego. Głównym celem *Programu Lider* jest poprawa warunków życia mieszkańców wsi oraz zrównoważony, zintegrowany i trwały rozwój obszarów wiejskich. Działania Programu obejmują m.in. rozwój lokalnej przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy, ochronę starych zawodów, rozwój turystyki przyjaznej dla środowiska, wypromowanie produktów lokalnych itp.

Obecnie realizowany jest II Schemat programu. W okresie budżetowym (2007 - 2013) podejście Leader staje się podejściem przekrojowym umożliwiającym realizowanie i wdrażanie celów przede wszystkim Osi 3 Programu PROW na lata 2007-2013 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie działalności wiejskiej.

Do działań wdrażanych z udziałem Lokalnej Grupy Działania w latach 2007-2013 należą: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Odnowa i rozwój wsi, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw.

Program SPO-Rol na lata 2004-2006:

- Remont Wiejskiego Domu Kultury w Pobłociu - 2006 r.
- Budowa zaplecza sanitarnego i zbiornika bezodpływowego w świetlicy wiejskiej w Izbicy -2006 r.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) na lata 2004-2006:

- Budowa sieci wodociągowej w m. Dargoleza-Przebędowo-Wykosowo-Wolinia - 2007 r.

Kontrakt Wojewódzki:

- Budowa sali sportowej w Pobłociu – etap II - 2005 r.
- Budowa świetlicy wiejskiej w Rumsku – etap II (Pomorski Program Odnowy Wsi) 2006 r.
- Remont świetlicy wiejskiej w Klęcinie (Pomorski Program Odnowy Wsi) –2006 r.

Ministerstwo Edukacji Narodowej:

- Wyposażenie sali sportowej w Pobłociu – 2008 r.
- „Przedszkolak – edukacja przedszkolna w miejscu zamieszkania dziecka” (Środki Europejskiego Funduszu Społecznego) – projekt polegał na utworzeniu 24 ośrodków przedszkolnych w

²⁴Wdrażanie Pilotażowego Programu Leader + rozpoczęto w ramach SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na lata 2004-2006.

²⁵Fundacja Partnerstwo Dorzecza Słupi (Lokalna Grupa Działania - LGD) powstała w 2005 r. Swoje zadania realizuje na obszarze Partnerstwa w oparciu o Lokalną Strategię Rozwoju (obecnie w trakcie aktualizacji).

miejsowościach: 3x Główny, Ciemino, Izbica, Rumsko, Siodłonie, Żelkowo, Choćmirówko, Żoruchowo, Klęcino, Wielka Wieś, Szczypkowie, 2xStowięcino, Gorzyno, Dargoleza, 2 x Poblócie, Wolinia, Cecenowo, Wykosowo, Rzuszcze, Będziechowo –2007 r. – Wyposażenie sali sportowej w Żelkowie - 2010 r.

Kuratorium Oświaty w Gdańsku

- Aktywizacja JST – wsparcie dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów – dwie edycje - 2007 r. i 2008 r.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

- Wyposażenie stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej - 2006 r.
- Zakup mikrobusu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych
- -

Program „Uczeń na wsi” – trzy edycje – zawarte umowy w 2007 r., 2008 r. i 2009 r.

Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013

- Budowa kanalizacji sanitarnej w gminie Główny – projekt polega na budowie sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Wielka Wieś, Klęcino, Klęcinko, Siodłonie - 2009 r.
- Budowa boiska sportowego w Żelkowie – 2010 r.
- Remont kościołów w Stowięcinie i Żelkowie – 2010 r.
- Remont Gminnego Ośrodka Kultury w Głównych – złożony wniosek czeka na decyzję Zarządu Województwa odnośnie dofinansowania – 2010 r.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

- Budowa oczyszczalni ścieków na pobrażu SPN w Stowięcinie - 2009 rok

Integracja środowisk wiejskich tworząc warunki do działalności kulturalnej poprzez budowę świetlic w Przebędzy Słupskim i Podolu Wielkim oraz remont świetlicy w Rzuszczach – 2009 r.

- Zabawa na okrągło – budowa placów zabaw w gminie Główny – złożony wniosek czeka na decyzję Zarządu Województwa – projekt polega na budowie placów zabaw w 9 miejscowościach: Ciemino, Skórzyno, Wielka Wieś, Rumsko, Choćmirówko, Żoruchowo, Stowięcino, Cecenowo, Podole Wielkie - 2010 r.

Fundacja EkoFundusz

- Budowa oczyszczalni ścieków w Głównych – 2009 r.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013

- „Ja też jestem przedszkolakiem” – projekt polega na utworzeniu 14 ośrodków przedszkolnych w miejscowościach, 2x Główny, Ciemino, Wielka Wieś, Rumsko, Choćmirówko, Żelkowo, Żoruchowo, Stowięcino, Gorzyno, Poblócie, Wolinia, Cecenowo, Wykosowo. – 2009 r.

Program Leader + - małe projekty

- Wyposażenie świetlic wiejskich w Podolu Wielkim i Przebędzy Słupskim – projekt złożony czeka na decyzję Zarządu Województwa. – złożony wniosek w 2010 r.

8.4. Leśnictwo

Lasy i grunty leśne zajmują 9 682 ha, co stanowi 30,1% terenu gminy¹⁶. Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa zajmują łącznie 1 005 ha, tj. 97,9% powierzchni lasów ogółem. Są to lasy zarządzane przez PGL reprezentowane przez Nadleśnictwa: Damnica, Lębork i Ustka, ponadto część lasów znajduje się w administrowaniu Słowińskiego Parku Narodowego. Większością terenów leśnych w gminie Głównyzyce zarządza Nadleśnictwo Damnica. Nadleśnictwa Lębork i Ustka zarządzają niewielkimi fragmentami lasów gminy. Nadleśnictwo Lębork obejmuje lasy położone w obrębie Gać, na wschód od rzeki Łeby. W zasięgu Nadleśnictwa Ustka znajdują się niewielkie fragmenty lasów położone na północno zachodnim krańcu gminy.

Gospodarka leśna

Największe kompleksy leśne występują w jej południowo – zachodniej części. Mniejsze, rozmieszczone wyspowo w centralnej i południowej jej części, to fragmenty pozostałe po dawnych, rozległych, zwartych kompleksach. Lasy porastające zachodnie zbocze doliny rzeki Łeby są wynikiem zalesiania terenów o najmniejszej przydatności do zagospodarowania rolniczego.

Kompleksy leśne na terenie gminy Głównyzyce charakteryzują się dużym rozdrobnieniem. Najwięcej jest w gminie kompleksów małych - do 20 ha. Stosunkowo duża jest też liczba kompleksów o powierzchni 20 do 100 ha. Tylko dwa kompleksy przekraczają powierzchnię 500 ha. Duża liczba małych kompleksów jest między innymi skutkiem przejmowania przez Nadleśnictwo lasów i gruntów przeznaczonych do zalesienia od Agencji Nieruchomości Rolnych i innych właścicieli.

Największy jest udział siedlisk lasowych (ok. 60% powierzchni lasów). Stosunkowo duży jest udział lasów na siedliskach wilgotnych i bagiennych. Drzewostany najczęściej są drzewostanami wielogatunkowymi, o budowie piętrowej, z wielogatunkowym podszytem. Część lasów na terenie gminy posiada status lasów ochronnych różnych kategorii. Są to lasy wodochronne, glebochronne oraz ochronne z uwagi na położenie wokół Słupska – miasta powyżej 50 tys. mieszkańców.

W gminie Głównyzyce powierzchnia terenów rolnych preferowanych do zalesienia jest niewielka, z uwagi na wysoką bonitację gleb, w znacznej części równinne, korzystne dla gospodarki rolnej ukształtowanie terenu, oraz otwarcia krajobrazowe, stanowiące bezcenny walor gminy. Ewentualne dolesienia powinny uwzględniać kilka czynników m.in. klasy bonitacyjne gleb, ukształtowanie terenu oraz sąsiedztwo istniejących kompleksów leśnych. Terenami pożądanymi do zalesień są te o najniższych klasach gleb (VI i V), obszary występujące pomiędzy niewielkimi pasami brzeziny pochodzącej z samosiewu oraz takie, których uprawa rolna jest niemożliwa, np. na skutek przesuszenia terenu czy zbyt dużego spadku terenu. Zalesianie nieużytkowanych gruntów rolnych powinno się odbywać w sposób pozwalający na wyrównywanie i poszerzenie granicy rolno-leśnej.

Aktualnie prowadzona gospodarka leśna sprzyja przywracaniu wielokulturowego charakteru lasom, zmianom jakościowym, wymianie starodrzewu. Zmiany wymagają jednak czasu i prowadzą w mniejszym stopniu do zwiększenia powierzchni, a raczej do zmian jakościowych.

Wszystkie prace z zakresu pozyskiwania drewna, wycinki, transportu dłużyć na terenie lasów, selekcji, pielęgnacji, sadzenia, wycinania drzew w lasach państwowych wykonują specjalistyczne zakłady usług leśnych, wybierane w drodze przetargu.

¹⁶ Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów na 1.01.2002 r. i 1.01.2010 r. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, UM w Gdańsku

Załącznik nr 8

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE
ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA

UŻYTKI ROLNE O NAJWYŻSZEJ WARTOŚCI AGROEKOLOGICZNEJ

- GRUNTY ORNE KL. IIIa, IIIb
- TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE KL. III
- TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE WYTWORZONE Z GLEB POCHODZENIA ORGANICZNEGO

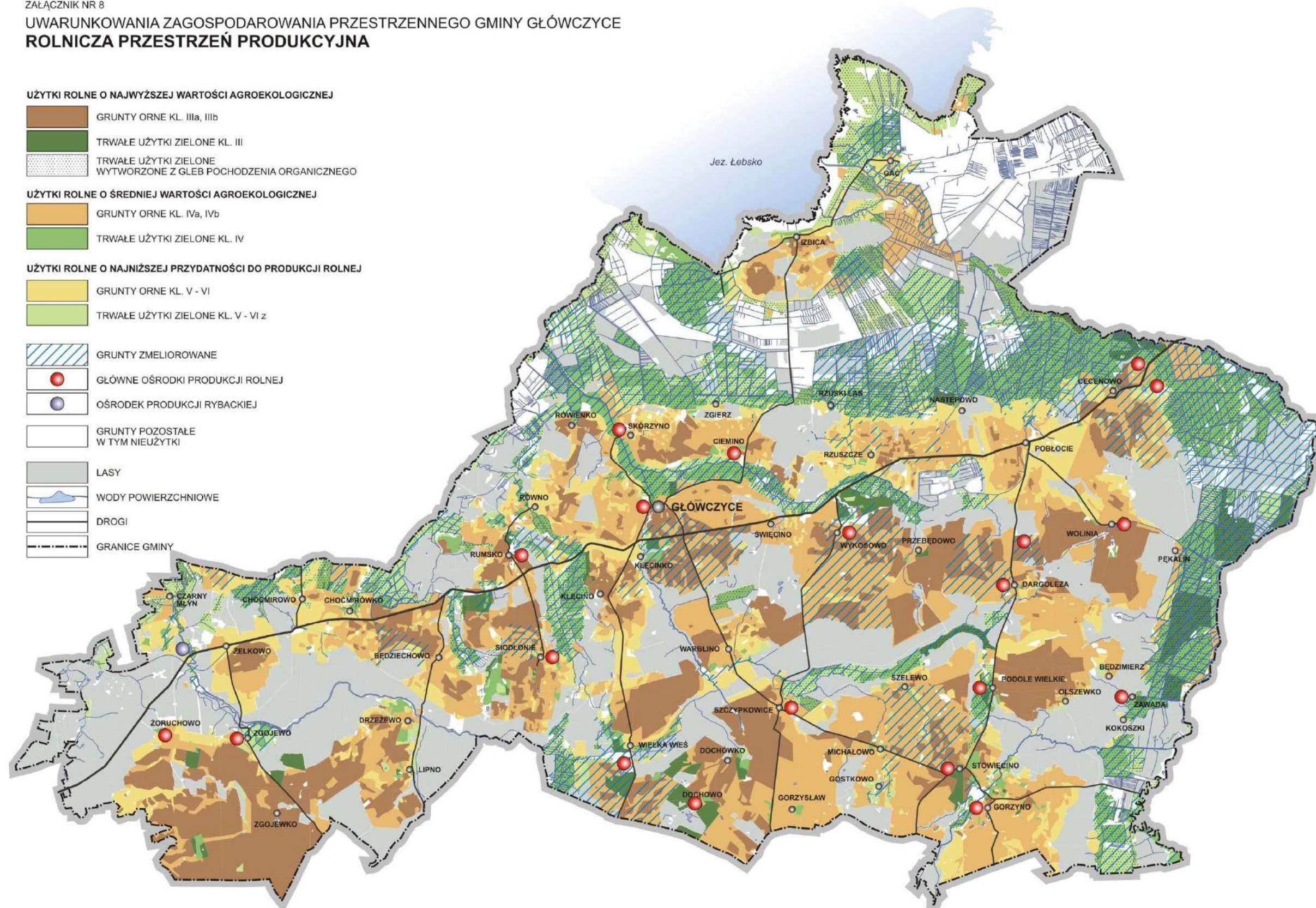
UŻYTKI ROLNE O ŚREDNIEJ WARTOŚCI AGROEKOLOGICZNEJ

- GRUNTY ORNE KL. IVa, IVb
- TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE KL. IV

UŻYTKI ROLNE O NAJNIŻSZEJ PRZYDATNOŚCI DO PRODUKCJI ROLNEJ

- GRUNTY ORNE KL. V - VI
- TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE KL. V - VI z

- GRUNTY ZMELIOROWANE
- GŁÓWNE OŚRODKI PRODUKCJI ROLNEJ
- OŚRODEK PRODUKCJI RYBACKIEJ
- GRUNTY POZOSTAŁE W TYM NIEUŻYTKI
- LASY
- WODY POWIERZCHNIOWE
- DROGI
- GRANICE GMINY

8.5. Przemysł W zdominowanej przez funkcję rolniczą gminie Główny nie ma tradycji prowadzenia działalności gospodarczej w formach organizacji przemysłowych. Wyjątkiem jest lokalne przetwarzanie płodów rolnych w gorzelniach (zachowała się jedna) i zakładach rzemieślniczych (masarnia, piekarnie). W związku z upadkiem przemysłu stocznioowego w niedalekiej Ustce, w całym rejonie pojawiły się zakłady wykorzystujące rozwiniętą tam technologię produkcji z laminatów poliestrowych - również w gminie Główny zlokalizowano jeden. Brak kwalifikowanej siły roboczej, znaczne odległości od ośrodków rozwoju gospodarczego i zły stan dróg powodują, iż produkcja przemysłowa raczej nie zacznie się rozwijać w gminie Główny. Jednakże, w obliczu deficytu energetycznego województwa, wysoce prawdopodobny jest rozwój wytwarzania energii w oparciu o naturalne predyspozycje przestrzeni gminy (Część I Uwarunkowania podrozdział 9.2.).

8.6. Usługi

Zakres usług komercyjnych świadczonych na terenie gminy Główny jest obecnie niewielki i ograniczony do zaspokajania najbardziej niezbędnych potrzeb miejscowej ludności. Centrum usługowym gminy jest miejscowość Główny. Funkcjonują tutaj zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, naprawy samochodów, zakład pogrzebowy, kamieniarski i stolarski. Rozwinęły się usługi budowlane oraz transportowe - są to jednak wyłącznie małe rodzinne przedsiębiorstwa remontowo-budowlane i przewozowe.

Sektor finansowy ogranicza się do oddziału Banku Spółdzielczego w Ustce oraz pośrednictwa ubezpieczeniowego, obydwa wymienione placówki działają w m. Główny.

Stan zainwestowania w zakresie usług turystycznych nie potwierdza turystycznych aspiracji gminy. Jednak ewentualny rozwój turystyki czyni prawdopodobnym pojawienie się szerokiej gamy powiązanych usług. Poczynając od zabezpieczenia miejsc noclegowych we wszystkich standardach (pola namiotowe, campingi, agroturystyka, ośrodki wypoczynkowe, pensjonaty i hotele), poprzez usługi gastronomiczne - najlepiej oparte o lokalne produkty spożywcze: ryby, dziczyzna, warzywa, pieczywo i tradycyjne ciasta...), aż do zabezpieczenia wolnego czasu: organizacja przejażdżek konnych i bryczką (w zimie kuligów), spływów kajakowych, rajdów rowerowych i wycieczek pieszych, imprez integracyjnych wzbogaconych o nowe formy aktywnego spędzania czasu i zabawy (paintball, szkoły przetrwania, skoki na bungee i linach, rajdy pojazdów terenowych...). W oparciu o najwyższe, chronione walory środowiska i przyrody, można organizować w atrakcyjnej formie różne „bezkrawe łowy” - podglądanie zwierzyny i ptactwa, grzybobrania, wyprawy „przez pustynię”, a także rozwijać tradycyjne sporty łowieckie.

Gmina Główny może być więc miejscem rozwoju wielu form turystyki i rekreacji, adresowanych do różnych nacji, środowisk i grup wiekowych. Alternatywą spędzania czasu na zatłoczonych plażach i gwarnych promenadach nadmorskich kurortów może być zarówno turystyka kwalifikowana, jak też ta realizowana w najbardziej popularnych formach czynnego wypoczynku, czy wreszcie biernego relaksu, wyciszenia i ucieczki od codziennego stresu.

8.7. Gospodarka turystyczna

Baza noclegowa na terenie gminy Główny jest stosunkowo uboga. Na terenie gminy zarejestrowanych jest łącznie 7 gospodarstw agroturystycznych - dwa w Izbicy, po jednym w Głównych, Górzynie i Drzeżewie oraz dwa w Żelkowie, zlokalizowane w pobliżu rzeki Łupawy. Baza pobytowa w zarejestrowanych gospodarstwach agroturystycznych na terenie gminy obejmuje 26 pokoi, w których znajduje się 72 miejsc noclegowych, głównie sezonowych. Tylko gospodarstwo w Głównych Jedyny ośrodek, dysponujący większą ilością miejsc znajduje się w Izbicy Główną W tej sytuacji, jedyną bazę noclegową dla turystów stanowią gospodarstwa agroturystyczne. W gminie zarejestrowano łącznie 8 takich gospodarstw - trzy w Izbicy, po jednym w Głównych, Górzynie i

Drzeżewie oraz dwa w Żelkowie, zlokalizowane w pobliżu rzeki Łupawy. Tylko jeden obiekt (gościniec w Główczych) oferuje pobyt całoroczny (3 pokoje, 13 miejsc). Biorąc pod uwagę brak miejsc biwakowych i pól namiotowych, dwa obiekty noclegowe obsługujące łącznie maksymalnie do 10 osób to za mało, by zaspokoić potrzeby wieloosobowych grup kajakarzy spływających rzeką w sezonie letnim.

Najwięcej miejsc wypoczynkowych znajduje się w Izbicy. Wg informacji pozyskanych z Urzędu Gminy, funkcjonują tu 3 gospodarstwa agroturystyczne, jednak wywiad środowiskowy wśród mieszkańców wskazuje na 23 gospodarstwa przystosowane do obsługi turystów. Mieszkańcy nie promują swoich kwater, brak jest szyldów czy tablic informacyjnych zachęcających do noclegu.

Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. "Prawo działalności gospodarczej" (Dz. U. nr 101, poz. 1178 ze zm.) określa, iż usługi agroturystyczne świadczone przez rolników nie są działalnością gospodarczą, ponieważ najczęściej stanowią dla rolnika dodatkowe, pozarolnicze i sezonowe źródłem dochodu¹⁷. Zakładając gospodarstwo agroturystyczne rolnicy mogą korzystać z unijnego wsparcia finansowego z funduszu strukturalnego - Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR).

Agroturystyka połączona z wypoczynkiem i rekreacją ma szanse rozwoju w starych, zabytkowych, odrestaurowanych i wyremontowanych budynkach oraz chatach wiejskich zlokalizowanych we wsiach, siedliskach i osadach gminy. Atrakcyjnymi miejscami przyjmowania turystów mogą być również odrestaurowane historyczne zabytkowe założenia dworskie i pałacowo – parkowe.

Ograniczenia dla lokalizacji nowej zabudowy lotniskowej wynikają głównie z konieczności ochrony zasobów przyrodniczych oraz walorów krajobrazowych. Pomimo stwierdzonej przydatności znacznej części gminy Główczyce do rozwoju zabudowy turystyczno - wypoczynkowej, niewielkie jak dotąd zainteresowanie i zły stan infrastruktury sprawiają, że funkcja ta będzie zapewne rozwijała się w gminie w ograniczonym zakresie.

Tylko w miejscowości Główczyce rozwinęła się baza usługowa, mogąca służyć potencjalnym turystom. Funkcjonują tu trzy zakłady gastronomiczne (bar, kawiarnia, pizzeria), agencja bankowa, placówka pocztowa, stacja benzynowa oraz liczne sklepy. Do istniejącego przystanku docierają autobusy dwóch przewoźników (PKS Słupsk, Nord Express). Poza stolicą gminy usługi zaspokajające potrzeby turystów funkcjonują tylko w Izbicy (bar, sklep), Poblociu (bar, agencja pocztowa, stacja paliw, 3 sklepy) i Żoruchowie (bar, agencja pocztowa, 2 sklepy).

Turystyka kwalifikowana

Nawet przy braku bazy turystycznej, walory przyrodnicze i kulturowe gminy stwarzają możliwość rozwoju turystyki kwalifikowanej (pieszej, rowerowej, konnej, spływów kajakowych, wędkarstwa, wycieczek krajoznawczych, przyrodniczych, ornitologicznych). Dobra jakość powietrza, cisza i atrakcyjny krajobraz dają podstawy do rozwoju funkcji socjalnych - rehabilitacji i opieki geriatrycznej.

Gminę Główczyce z sąsiednimi obszarami turystycznymi łączą następujące wyznaczone szlaki i trasy turystyczne:

1) nadmorska trasa turystyki samochodowej (droga wojewódzka nr 211): Słupsk – Łeba – Puck – Gdynia, Droga ta nazywana jest Drogą Nadmorską. Na terenie gminy nie zorganizowano żadnego związanego z tą trasą Miejsca Obsługi Podróżnych. Nie ma możliwości, bez stwarzania zagrożenia na drodze, zatrzymania się w miejscach, gdzie otwierają się atrakcyjne widoki na krajobraz gminy.

¹⁷ Rolnik nie ma obowiązku rejestrować gospodarstwa agroturystycznego w urzędzie, musi jedynie zgłosić (ale nie zarejestrować) działalności w gminie oraz w urzędzie skarbowym. Zwolnienie z obowiązku rejestracji jest uzależnione od spełnienia przez rolnika jednego warunku - baza noclegowa obiektu agroturystycznego nie może mieć więcej niż 5 pokoi. W przypadku gdy np. rolnik oferuje do wynajmu 6 pokoi, jest to już traktowane jako prowadzenie zwykłej działalności gospodarczej i podlega opodatkowaniu.

Wzdłuż drogi nie wydzielono pasa przeznaczonego dla rowerów, nie wytyczono też alternatywnej drogi rowerowej przez przyległe tereny leśne i rolne. Droga wojewódzka nie ma poboczy, stąd poruszanie się na rowerze wiąże się z niebezpieczeństwem potrącenia przez samochód.

2) szlaki turystyki pieszej:

- Żółty: Gardna – Kluki – Izbica – Gać – Żarnowska – Łeba, prowadzi przez tereny Słowińskiego Parku Narodowego. Władze Parku wzbogacają szlak o tablice informacyjne, miejsca postojowe (ławki, wiaty), drewniane kładki sprawiając, że stają się one bardziej atrakcyjne. Nadal jednak brak jest urządzonych miejsc wypoczynku i wież widokowych.

- Niebieski „Doliny Łupawy” wychodzi ze Smoldzina przez Czarny Młyn, Żelkowo, elektrownię wodną w Drzeżewie, Damno i prowadzi do Czarnej Dąbrówki. Przy szlaku brak jakiegokolwiek infrastruktury rekreacji i wypoczynku. W Drzeżewie istniejąca elektrownia wodna, planowana stacja wodna i baza rowerowa.

3) szlaki kajakowe:

- rzeką Łebą (obecny stan prawny udostępnienia terenu SPN dla turystyki i rekreacji określony w zadaniach ochronnych na lata 2009-2013 wskazuje zakończenie szlaku kajakowego na rzece Łebie przed mostem na skrzyżowaniu z drogą do miejscowości Gać – zgodnie z Zarządzeniem Ministra Środowiska Nr 10 z dnia 13.01.2009 w sprawie zadań ochronnych dla Słowińskiego Parku Narodowego z późn. zmianami),

- rzeką Łupawą;

oba szlaki są całkowicie pozbawione infrastruktury - przystani kajakowych, miejsc postojowych, pól namiotowych z wiatami, toaletami, ławkami i tablicami informacyjnymi. Brak jest informacji o niebezpieczeństwach (w tym zastawkach i jazach wodnych, wymagających pieszej przeprawy) bądź atrakcyjnych osobiwościach przyrodniczych i kulturowych. Nie są organizowane spływy, nie funkcjonują też wypożyczalnie kajaków.

4) Trasy, szlaki rowerowe

1) Międzynarodowa Hanzeatycka trasa rowerowa R-10, przebiegająca wokół Bałtyku (międzynarodowy okrężny szlak rowerowy sieci Euro Velo), w tym na terenie Polski przez teren województw zachodnio-pomorskiego, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Na terenie woj. pomorskiego wiedzie przez miejscowości: Ustka, Łeba, Władysławowo, Puck, Gdynia, Sopot, Gdańsk do Stegny i przez Nowy Dwór Gdański w kierunku Elbląga. W gminie Głównicy trasa przebiega południowym brzegiem jeziora Łebsko. Za wyjątkiem odcinka Lisia Góra - Izbica - Gać, gdzie trasa biegnie po śladzie drogi powiatowej nr 39 142 Lisia Góra - Gać, trasa wiedzie drogami polnymi (granica gminy - Lisia Góra) i leśnymi (Gać - granica gminy). Trasa nie jest dostosowana do jazdy rowerem, a jej użytkowanie przez pojazdy rolnicze i ciągniki leśne powoduje, iż okresowo jest trudno przejezdna. 2) trasy rowerowe o znaczeniu lokalnym, w tym:

a) krótka trasa rowerowa „Dla odpoczynku i zdrowia” Pobłocie (boisko szkolne) – Wolinia –

Dargoleza – Przebędowo – Pobłocie 12 km,

b) trasa długa: „Dla odpoczynku i zdrowia” Pobłocie – Wolinia – Pękalin – Będzimirz – Kokoszki – Podole Wielki – Szelewo – Przebędowo – Pobłocie 23 km, trasa przyrodniczo krajobrazowa, ciekawe miejsca: Góra Solińska (najwyższe wzniesienie w okolicy), pradolina rzeki Łeby, naturalne torfowiska, kurhany, pałace i rezydencje dawnych właścicieli ziemskich, przebiegają po drogach publicznych, na szczęście niezbyt obciążonych ruchem. Prócz oznakowania, trasy nie są w żaden sposób urządzone.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, w układzie tras regionalnych województwa wskazuje się na przebieg trasy nr 125 Kartuzy - Sierakowice - Czarna

Dąbrówka - Słupsk /Główczyce (Odcinek z Damnicy alternatywnie do Słupska i Główczyc, bez uściślenia przebiegu).

9. Systemy komunikacji i infrastruktury technicznej

9.1. Sieć drogowa, infrastruktura komunikacyjna i transport publiczny

Istniejąca sieć drogowa zapewnia wystarczające powiązania zewnętrzne i wewnętrzne dla przeważającej części miejscowości gminy.

Łączna długość dróg publicznych na terenie gminy Główczyce wynosi 192,3 km, w tym dróg utwardzonych – 119,5 km. Kategorie w/w dróg:

- droga wojewódzka – 30,3 km - utwardzona,
- drogi powiatowe – 80,9 km, w tym utwardzone – 74,2 km, drogi gminne – 81,1 km, w tym utwardzone - 15 km, gruntowe – 66,1 km, /dane:
- www.powiat.slupsk.pl/

Wskaźnik długości dróg powiatowych i gminnych o twardej nawierzchni na 1 km wynosi:²

- w gminie Główczyce - 0,27km, w
- powiecie słupskim - 0,37 km, w
- województwie pomorskim - 0,49 km.

Wielkość tego wskaźnika dla gminy kształtuje się poniżej przeciętnej dla powiatu słupskiego i dużo poniżej przeciętnej dla województwa pomorskiego, co jest częściowo związane z niższą gęstością zaludnienia w gminie Główczyce.

Wykaz dróg publicznych przebiegających przez teren gminy Główczyce

Drogi wojewódzkie

- DW nr 213 Celbowo – Słupsk przebiegająca na terenie gminy przez miejscowości Cecenowo, Pobłocie, Główczyce, Żelkowo na odcinku o długości 30,3 km

Drogi powiatowe

Tabela 9.1. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Główczyce

Lp	Nr drogi	Nazwa drogi	Przebieg przez teren gminy
1.	1123G	Kluki - Smółdzino - Wierzchocino - Choćmirówko	granica gminy - Choćmirowo - DW 213
2.	1125G	Równo - Siodłonie	Równo - Rumsko – DW 213 - Siodłonie
3	1126G	Skórzyno - Główczyce	Skórzyno - Główczyce
4.	1127G	Lisia Góra - Gać	Lisia Góra – Izbica - Gać
5.	1128G	Izbica - Główczyce	Izbica – Ciemino - Główczyce – DW 213
6.	1135G	Żelkowo - Damnica	Żelkowo – Zgojewo – granica gminy
7.	1137G	Od DW 213 – Lipno - Damno	DW213 – Będziechowo – Drzeżewo – Lipno – granica gminy
8.	1139G	Od DW 213 – Wielka Wieś – Damnica - Mianowice	DW213 (Główczyce) –Kłęcino- Wielka Wieś – granica gminy
9.	1143G	Główczyce - Stowięcino	Główczyce – DW213 – Warblino – Szczypkowice – Stodółsko – Michałowo -

			Stowięcino
10.	1144G	Od DW 213 – Wykosowo - Jeziora	DW213 – Wykosowo – Szczypkowice – granica gminy
11.	1179G	Pobłocie – Głuszynko – Potęgowo – do DK 6	DW213 (Pobłocie) – Dargoleza – Podole Wielkie – Stowięcino – granica gminy
12.	1180G	Pobłocie - Wolinia	DW213 (Pobłocie) - Wolinia
13.	1181G	Górzyno - Nieckowo	Górzyno – granica gminy
14.	1183G	Stowięcino – Nowa Wieś Lęb.	Stowięcino – granica gminy

Drogi gminne

Tabela 9.2. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Główny

Lp	Nr drogi	Przebieg drogi
1.	103001G	Izbica (Mila) – DP 1127G
2.	103002G	Leśniczówka Izbica - Izbica – DP1127G
3.	103003G	Lisia Góra – Zgierz – DP1128G
4.	103004G	Skórzyno – granica gminy - (do Kluk)
5.	103005G	DP1128G – Rzuski Las – Rzuszcze – DW213
6.	103006G	Skórzyno – Ciemino – DP1128G – dr. gminna 103005G (Rzuszcze)
7.	103007G	Rzuszcze (od dr. gminnej 103005G) –Rzuszcze (do DW213)
8.	103008G	Rzuszcze (od dr. gminnej 103007G) – Gatka – Pobłocie (do DW213)
9.	103009G	Cecenowo (od DW213) - łąki
10.	103010G	Równo – Główny (do DP1126G)
11.	103011G	DP1128G – DW213 – Warblino (do dr. gminnej 103018G)
12.	103012G	DW213 – Wykosowo (do DP1144G)
13.	103013G	Żelkowo kolonia – Żelkowo (do dr. gminnej 103015G)
14.	103014G	DW213 - Żoruchowo
15.	103015G	Żelkowo (od DW213) – Żelkowo (dr. gminna 103013G) - Żelkowo (do dr. gminnej 103031G)
16.	103016G	Żelkowo (od dr. gminnej 103031G) – DW213
17.	103017G	DW213 (Choćmirówko) – DP1137G (Drzeżewo)
18.	103018G	DP1137G (Będziechowo) – Siodłanie – Warblino – DP1144G
19.	103019G	Będziechowo – DW213 (Choćmirówko)
20.	103020G	DW213 – Klęcino (do DP1139G)
21.	103021G	DP1144G (Szczypkowice) – dr. gminna 103022G (Gorzysław)
22.	103022G	DP1144G – Gorzysław – Gostkowo –Michałowo (DP1143G) - Szelewo
23.	103023G	DP1143G (Szczypkowice) – Szelewo – DP1179G (Podole Wielkie)
24.	103024G	Szelewo - Stowięcino
25.	103025G	Gostkowo – DP1179G
26.	103026G	DP1179G (Dargoleza) - Wolinia
27.	103027G	Podole Wielkie – Wolinia (do DP1180G)
28.	103028G	DP1179G (Dargoleza) – Dargoleza miejscowość
29.	103029G	DP1144G (Wykosowo) – Przybędowo - Stowięcino

30.	103030G	Żelkowo (od dr. gminnej 103031G) – granica gminy (Smółdzino)
31.	103031G	DW213 (Żelkowo) – granica gminy (Smółdzino)
32.	103032G	ul. Cicha w Główczych
33.	103033G	ul. 40-lecia w Główczych
34.	103034G	ul. 9 Marca w Główczych
35.	103035G	ul. 22 Lipca w Główczych
36.	103036G	ul. Kościuszki w Główczych
37.	103037G	ul. Osiedle w Główczych
38.	103038G	ul. Podgórna w Główczych
39.	103039G	ul. Szkolna w Główczych
40.	103040G	ul. Witosa w Główczych

Ważną rolę w obsłudze mieszkańców gminy odgrywają drogi o znaczeniu ponadlokalnym, zapewniające połączenia gminy opisane szczegółowo w rozdziale 2.3. Są to DW 213 Słupsk – Wicko - Celbowo, DP nr 1139G z Główczy przez Damnicę do Mianowic, DP 1179G Pobłocie - Potęgowo, DP 1143G i DP 1183G, oraz DP 1123G z Choćmirowa do Smółdzina, i DP 1128G prowadząca do Izbicy.

Drogi lokalne to pozostałe drogi powiatowe: DP 1125G Siodłonie – Równo, DP 1127G Lisia Góra – Izbica – Gać, DP 1126G Skórzyno – Główczyce, DP 1135G droga wojewódzka – Damnica, DP nr 1137G droga wojewódzka – Będziechowo – granica gminy, DP nr 1144G droga wojewódzka – Szczypkowice – Gorzysław – granica gminy, DP nr 1180G Pobłocie – Wolinia, DP nr 1181G Górzyno – Nieckowo oraz drogi gminne - w większości o nawierzchni gruntowej, brukowej, lub z płyt betonowych (przejęte drogi zakładowe do dawnych państwowych gospodarstw rolnych).

Brak wydzielonych w pasach drogowych chodników i ścieżek rowerowych stwarza zagrożenie dla utraty życia i zdrowia przez pieszych i rowerzystów poruszających się po terenie gminy. Wzrastający z roku na rok ruch pojazdów mechanicznych powoduje jednak, że staje się on coraz bardziej niebezpieczny.

Większość dróg wymaga modernizacji i dostosowania do wymaganych parametrów technicznych. Ze względu na niewielkie znaczenie przywiązywane do drogi nr 213 przez samorząd wojewódzki oraz ograniczone środki pozostałych zarządców dróg, niezbędne wydaje się wdrażanie niskonakładowych przedsięwzięć modernizacyjnych poprawiających sprawność i bezpieczeństwo.

W miejscowościach położonych przy drodze wojewódzkiej i w odległości ok. 1 km od niej (dojazd do drogi wojewódzkiej drogami powiatowymi), mieszka 55,24% mieszkańców gminy. Przy drogach powiatowych powyżej 1,5 km od DW 213 mieszka 38,79% mieszkańców gminy. Z danych tych widać, że 94,03% mieszkańców ma dobry dostęp do sieci drogowej, która nie wymaga znaczących przekształceń. Zaledwie 3,63% ludności w gminie mieszka w miejscowościach przy drogach publicznych o kategorii gminnej (Rzuski Las, Szelewo, Zgierz, Gorzysław, Gostkowo Następowo, Przebędowo Słupskie – razem 352 mieszkańców).

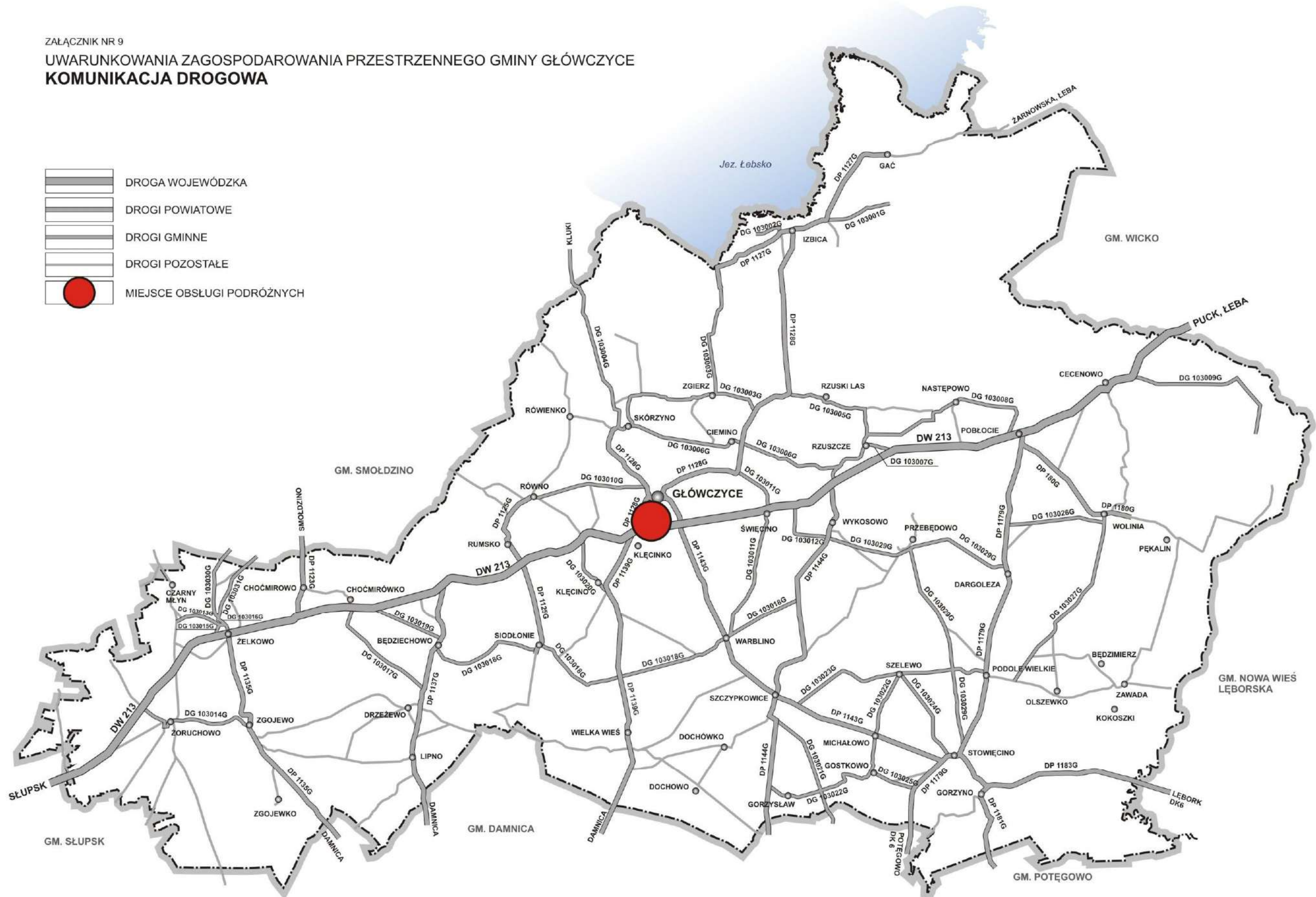
Najtrudniej dostępne są miejscowości zlokalizowane przy drogach gminnych poza kategorią o nawierzchni gruntowej: Rówienko, Dochow, Dochówko, Pękalin, Będzimir Zawada, Zgojewko, Kokoszki, Olszewko i Czarny Młyn. Nie dociera tu komunikacja zbiorowa, a odległość do najbliższych przystanków zlokalizowanych wzdłuż dróg powiatowych i drogi wojewódzkiej przekracza czasem kilka kilometrów. Łączna liczba mieszkańców tych miejscowości według danych podanych przez gminę wynosi 2,34 % mieszkańców tj. 225 osób.

Lokalizacja gminy, w regionie nadmorskim i sąsiedztwie Słowińskiego Parku Narodowego (SPN) nie powoduje znaczącego wzrostu obciążenia ruchem turystycznym. Wzdłuż drogi 213 na terenie

gminy nie zlokalizowano ani jednego Miejsca Obsługi Podróżnych (MOP), nawet najniższej kategorii (stacje paliw w Główczych i Pobłociu to niewielkie obiekty bez miejsc postojowych). W okresie najbliższych 15 lat należy się jednak liczyć się ze wzrostem ruchu samochodowego na drogach gminy. Będzie to wynikać ze wzrostu motoryzacji i ruchliwości miejscowej ludności a także z rozwoju turystyki w całym regionie nadmorskim a szczególnie ruchu docelowego do Łeby i SPN.

Brak komunikacji kolejowej, niska zamożność społeczeństwa i niewielka liczba miejsc pracy na terenie gminy powodują, iż dla obsługi lokalnej społeczności niezbędna jest dobrze zorganizowana komunikacja autobusowa. Aktualnie większość przewozów autobusowych na terenie gminy Główczyce wykonuje przewoźnik państwowy PKS Słupsk oraz firma prywatna Nord Express. Przewozy te dokonywane są po DW 213 i drogach powiatowych DP 1139G, DP1128G, DP 1143G, DP 1179G,i DP1123G wzdłuż których mieszka 78,97% mieszkańców gminy.

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE

9.2. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Podstawę zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy stanowią 22 wodociągi zbiorowe, ujmujące wody podziemne z utworów czwartorzędowych i trzeciorzędowych, z których dziewięć ma charakter grupowy. Są to:

- wodociąg grupowy Głowczyce – Klęczno – Klęcinko – Wielka Wieś z ujęciem wody w Głowczycach;
- wodociąg grupowy Rzuszcze – Rzuski Las – Zgierz – Skórzano – Rówienko z ujęciem wody w Rzuszczu
- Izbica – Mile - Ameryka z ujęciem wody w Rówienku; wodociąg grupowy Pobłocie – Cecenowo – Następowo z ujęciem wody w Pobłociu; wodociąg grupowy Będziechowo - Choćmirówko – Choćmirowo z ujęciem wody w Będziechowie;
- wodociąg grupowy Stowiecino - Podole Wielkie z ujęciem wody w Stowiecinie; wodociąg grupowy Wolinia – Pękalin – Dargoleza – Przebędowo – Wykosowo z ujęciem wody w Dargolezie; wodociąg grupowy Dochowo – Dochówko – Szczypkowice - Wielka Wieś - Gorzysław z ujęciem wody w Dochowie;
- wodociągi zbiorowe obsługujące wsie: Zgojewo, Ciemino, Górzyno, Żelkowo, Drzeżewo, Będzimirz, Zgojewko, Siodłonie, Lipno, Zawada, Warblino, Równo, Rumsko, Żoruchowo, Stodólsko.

Pośród ww. wodociągów tylko dwa nie stanowią własności gminy, są to wodociągi w Żoruchowie – własność Spółdzielni Mieszkaniowej i Stodólsku - własność prywatna. Na terenie gminy funkcjonuje także kilka lokalnych ujęć wody zaopatrujących w wodę zakłady produkcyjne, rolne i rybackie. Eksploatowane ujęcia komunalne posiadają, wygradzone, strefy ochrony bezpośredniej wynikające z przepisów prawa o promieniu 8 – 10 m. Charakterystykę ważniejszych ujęć wód podziemnych zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 9.3. Charakterystyka ważniejszych ujęć wód podziemnych w gminie

Lp.	Nazwa ujęcia	Lokalizacja studni, użytkownik	Rok wykonania studni	Głębokość otworu [m p.p.t.]	Zasoby eksploatacyjne [m ³ /h]	Depresja [m]	Stratygrafia	Wydajność ujęcia wody, depresja [m ³ /h] / [m]
1	wiejskie	Będzichowo - UG	1979	76,0	18,0	16,4	Q	18,0 / 16,4
2	wiejskie	Będzimirz - UG	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
3	wiejskie	Ciemino - UG	1986	48,0	11,7	19,3	Tr	14,0 / 23,5
4	wiejskie	Dargoleza - UG	1976	49,5	72,0	10,8	Tr	70,0 / 10,0
5	wiejskie	Dargoleza - UG	1966	56,0	28,8	6,8	Q	
6	wiejskie	Dochowo - UG	2009	b.d.	24,0	2,0	Q	52,0 / 2,0

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

7	wiejski e	Drzeżewo - UG	1967	33,5	12,8	9,0	Q	12,8 / 9,0
8	wiejski e	Główczyce - UG	1974	129,0	130,0	7,0	Tr	108,0 / 5,9
9	wiejski e	Główczyce - UG	1993	130,0	98,0	5,8	Tr	
10	wiejski e	Górzyno - UG	1977	106,0	27,0	26,0	Q	34,0 / 17,0
11	wiejski e	Górzyno - UG	1978	113,0	34,0	17,6	Q	
12	wiejski e	Kłęcino - UG	1980	100,0	46,0	1,9	Q	37,0 / 5,8
13	wiejski e	Pobłocie - UG	1975	53,6	72,0	1,5	Q	84,0 / 2,2
14	wiejski e	Pobłocie - UG	1985	46,0	84,0	2,0	Q	
15	zakła- dowe	Pobłocie Sp- nia Mleczarska	1987		13,6	2,26	Q	13,6 / 2,26
16	zakła- dowe	Podole Wielkie Gosp. Rolne	1983	89,0	43,0	16,0	Q	43,0 / 16,0
			1984	83,0	36,0	15,0	Q	
17	wiejski e	Rówienko - UG	1974	41,0	18,0	7,8	Q	18,0 / 7,8
18	wiejski e	Równu - UG	1968	51,0	22,0	0,6	Q	22,0 / 0,6
19	wiejski e	Rumsko - UG	1987	101,5	40,0	15,4	Q	46,5 / 11,2
20	wiejski e	Rumsko - UG	1976	107,0	46,5	11,2	Q	
21	wiejski e	Rzuszcze - UG	1989	54,0	31,68	7,8	Q	22,0/ 4,5- 5,8
22	wiejski e	Rzuszcze - UG	1990	53,5	31,68	6,8	Q	
23	wiejski e	Siodłonie - UG	1996	47,0	20,5	4,8	Q	20,5 / 4,8
24	wiejski e	Stowięcino - UG	1972	85,0	48,0	0,9	Q	48,0 / 0,9
25	wiejski e	Szczypkowic e - UG	1977	73,5	48,0	17,7	Q	55,0 / 20,4
26	wiejski e	Warblino - UG	1995	64,0	12,2	3,5	Q	11,3 / 3,25
27	wiejski e	Wykosowo - UG	1975	51,0	24,0	3,2	Q	60,0 / 2,8
28	wiejski e	Wykosowo - UG	1986	49,2	46,0	1,9	Q	
29	wiejski e	Zawada - UG	b.d.	20,0	12,5	0,75	Q	12,5 / 0,75

30	wiejskie	Zgojewo - UG	1987	52,0	48,0	11,3	Q	48,0 / 11,3
31	wiejskie	Zgojewko - UG	1963	42,0	9,0	1,5	Q	11,0 / 1,82
32	zakładowe	Żelkowo ANR	1980	b.d.	27,5	3,0	Q	27,5 / 3,0
33	wiejskie	Żoruchowo SM	1960	31,5	21,6	3,6	Tr	43,5 / 3,65
34	wiejskie	Żoruchowo SM	1975	30,0	45,7	5,4	Tr	

Wody podziemne w rejonie Dochowa pobierane są do nawadniania upraw z czterootworowego ujęcia wody o zasobach ustalonych decyzją Wojewody Pomorskiego z dn. 8.06.2000 r. znak: OŚ-Z7441-5/00 w wysokości 75 m³/h ($Q_{\max} = 300 \text{ m}^3/\text{h}$) przy depresji $s = 0,85\text{--}2,05 \text{ m}$. Woda ze studni tłoczona jest do uszczelnionego zbiornika ziemnego skąd podawana jest do urządzeń deszczujących.

Na koniec 2009 r. na terenie gminy eksploatowano 50,5 km sieci wodociągowej rozdzielczej i 1244 przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych. Pobór wody na ujęciach komunalnych w 2009 roku wynosił 399,0 dm³, z czego 318,0 dm³ trafiło do odbiorców (w roku 2002 - 313,8 dm³), natomiast 91,0 dm³ to potrzeby technologiczne wodociągu oraz straty w sieci wodociągowej. W stosunku do roku 2002 pobór wody wzrósł o ok. 2,3%. Na wszystkich ujęciach występują nadwyżki wody w stosunku do zasobów ustalonych. Informacje o zużyciu wody w poszczególnych systemach wodociągowych zamieszczono w tabeli 9.4.

Tabela 9.4: Pobór wody ze zbiorowych urządzeń wodociągowych na terenie gminy Główny

Lp.	Nazwa wodociągu zbiorowego	Nazwa użytkownika ujęcia wody	Wiek utworów	Wydajność ujęcia [m ³ /h]	Zużycie wody w 2009 r.	
					[m ³ /rok]	[m ³ /h]
1	Będzichowo – Choćmirowo-Choćmirówko	ZUP Główny	Q	18,0	2692,1	1,28
2	Będzimirz	ZUP Główny	Q	b.d.	824,1	
3	Ciemino	ZUP Główny	Tr	14,0	6624,5	
4	Dargoleza – Wykosowo – Wolinia – Pękalin – Przebędowo	ZUP Główny	Q/Tr	70,0	18814,5	
5	Dochowo	ZUP Główny	Q	24,0	15685,5	
6	Dachówko	Urząd Gminy	Q	4,3	803,9	
7	Drzeżewo	ZUP Główny	Q	12,8	803,9	
8	Główny – Klęcino – Wielka Wieś - Klęcinko	ZUP Główny	Q	108,0	59847,4	
9	Górzyno	ZUP Główny	Q	34,0	10478,7	

10	Lipno	ZUP Główczyce	b.d.	b.d.	609,7	
11	Pobłocie – Cecenowo - Następowo	ZUP Główczyce	Q	84,0	24497,4	
12	Rówienko - Skórzyno	ZUP Główczyce	Q	18,0	7816,0	
13	Równo	ZUP Główczyce	Q	22,0	2960,6	
14	Rumsko	ZUP Główczyce	Q	46,5	7657,4	
15	Rzuszcze – Rzuski Las - Izbica	ZUP Główczyce	Q	22,0	10677,9	
16	Siodłonie	ZUP Główczyce	Q	20,5	4737,4	
17	Stowięcino–Podole Wielkie	ZUP Główczyce	Q	48,0	12131,2	
18	Szczypkowice	ZUP Główczyce	Q	55,0	11744,7	
19	Warblino	ZUP Główczyce	Q	11,3	2831,5	
20	Zawada	ZUP Główczyce	Q	12,5	453,2	
21	Zgojewo	ZUP Główczyce	Q/Tr	48,0	4426,9	
22	Zgojewko	ZUP Główczyce	Q	11,0	425,2	
23	Żelkowo	ZUP Główczyce	Tr	28,0	7665,7	
24	Żoruchowo	Sp. Mieszkaniowa	Tr	43,5	25 200,0	

Stan zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę ze zbiorowych urządzeń wodociągowych jest dobry. Dostęp do sieci wodociągowej na terenie gminy posiada 87,9% ogółu ludności gminy. Jedynie mieszkańcy wsi i osad: Gać, Gostkowo, Michałowo, Szelewo, Olszewko, Lisia Góra, Kokoszki, Kolonia Żelkowo oraz pojedyncze siedliska korzystają z indywidualnych studni głębinowych lub kopanych.

Stan techniczny urządzeń wodociągowych jest dobry. Część przejętych od Agencji Nieruchomości Rolnych urządzeń w ostatnich latach wyremontowano. Stacje wodociągowe w Dargolezie, Pobłociu, Rzuszczu, Będzimerzu i Siodłoniu wyposażono w urządzenia do uzdatniania.

Rozbudowano sieć wodociagową w północnym fragmencie gminy na trasie Rzuski Las – Zgierz – Zagórze – Skórzano, Rzuszcze – Następowo – Cecenowo. Wykonano nowe ujęcie wody w Dochowie, oraz sieć wodociagową Dochowo – Dochówko – Szczypkowice - Wielka Wieś - Gorzysław. Ocenę stanu technicznego poszczególnych systemów wodociagowych zamieszczono w tabeli 9.5.

Tabela 9.5. Stan techniczny i prawny wodociągów wiejskich na terenie gminy Główczyce

Lp.	Wodociąg	Aktualne pozwolenie wodnoprawne	Ocena stanu technicznego ujęć i stacji wodociągowych
1	Będzichowo Choćmirowo Choćmirówko	+	Stan techniczny sieci i stacji wodociągowej dobry.
2	Będzimirz	-	Stan techniczny sieci wodociągowej oraz stacji wodociągowej jest dobry.
3	Ciemino	+	Stan techniczny stacji wodociągowej i ujęcia wody dobry, wymiany wymaga sieć wodociągowa.
4	Dargoleza – Pękalin – Wolinia – Przebędowo - Wykosowo	+	Nowa stacja wodociągowa i ujęcie wody, stan techniczny sieci wodociągowej dobry. Ujęcie i stacja wodociągowa w Wykosowie i Wolini do likwidacji.
5	Dochowo- Dochówko – Szczypkowice – Wielka Wieś - Gorzysław	+	Stan techniczny sieci i stacji wodociągowej dobry.
7	Drzeżewo	+	Stan techniczny stacji wodociągowej dostateczny, wymagana instalacja urządzeń uzdatniających. Sieć z rur azbestowo-cementowych wymaga wymiany.
8	Główny – Kłęcino – Kłęcinko – Wielka Wieś	+	Stan techniczny sieci wodociągowej dobry. Likwidacji wymaga jedna ze studni z uwagi na zły stan techniczny. Konieczna budowa studni zamiennych. Wymiany wymaga sieć z rur azbestowo – cementowych.
9	Górzyno	-	Stacja wodociągowa w dobrym stanie technicznym. Konieczna jest instalacja urządzeń uzdatniających.
10	Lipno	-	Stan techniczny stacji wodociągowej i ujęcia wody niedostateczny. Woda ze studni okresowo zanieczyszczona bakteriami coli. Istniejące ujęcie zlikwidować, a sieć spiąć z siecią wodociągową w Będzichowie.
11	Pobłocie - Następowo - Cecenowo	+	Stacja wodociągowa w dobrym stanie technicznym wyposażona w urządzenia do uzdatniania wody. Wymiany wymaga sieć wykonana z rur azbestowocementowych. Zlikwidować ujęcie wody w Następowie.
12	Rówienko - Stowięcino	+	Stacja wodociągowa w dobrym stanie technicznym wyposażona w urządzenia do uzdatniania wody.
13	Równo	+	Obiekty stacji wodociągowej w niedostatecznym stanie technicznym, wymagają przebudowy oraz wyposażenia w instalacje do uzdatniania wody. Wymiany wymaga sieć wodociągowa z rur azbestowo-cementowych.
14	Rumsko	+	Obiekty stacji wodociągowej w niedostatecznym stanie technicznym, przeznaczone do likwidacji. Ujęcie wody pozostawić jako awaryjne. Sieć wodociągową przyłączyć do Równa. Wymiany wymaga sieć wodociągowa z rur azbestowo-cementowych.
15	Rzuszczę– Rzutki Las – Izbica-Zgierz- Skórzyno	+	Stacja wodociągowa po modernizacji, wyposażona w urządzenia uzdatniające. Sieć w dobrym stanie.

16	Siodłonie	+	Stacja wodociągowa po modernizacji, wyposażona w urządzenia uzdatniające. Sieć w dobrym stanie.
17	Stowięcino – Podole Wielkie	+	Stacja wodociągowa w stanie dobrym, wymaga wyposażenia w instalacje do uzdatniania wody. 50% długości sieci wodociągowej na terenie wsi Stowięcino wymaga wymiany.
19	Warblino	+	Stan sieci wodociągowej dobry. Woda bezpośrednio ze studni podawana jest to sieci wodociągowej (falownik). Wymagana budowa stacji wodociągowej lub likwidacja ujęcia i podłączenie do urządzeń wodociągowych wsi Szczypkowie.
20	Zawada	+	Stan urządzeń wodociągowych niedostateczny (brak urządzeń uzdatniających, sieć wodociągowa wykonana z rur azbesto-cementowych wymaga wymiany). Stację wodociągową i ujęcie wody przeznaczone do likwidacji. Sieć wodociągową przyłączyć do Podola Wielkiego.
21	Zgojewo	+	Stan techniczny stacji uzdatniania dostateczny. Wymagane wyposażenie w instalację uzdatniania.
22	Zgojewko	+	Stan techniczny budynku stacji wodociągowej niedostateczny. Konieczny remont budynku oraz instalacja urządzeń do uzdatniania wody lub likwidacja ujęcia i podłączenie do urządzeń wodociągowych w Zgojenie.
23	Żelkowo	+	Stan techniczny urządzeń wodociągowych dobry. Niezbędna jest budowa instalacji do uzdatniania wody.
24	Żoruchowo	+	Stan techniczny urządzeń wodociągowych dobry. Ujmowana woda nie wymaga uzdatniania.

Dalsza poprawa stanu technicznego urządzeń wodociągowych oraz zapewnienie mieszkańcom dobrej jakości wody wymagać będzie: wymiany sieci wodociągowej wykonanych z rur azbesto-cementowych na terenie wsi: Ciemino, Główny, Równy, Rusko, Stowięcino, Szczypkowie i Zawada. – wyposażenia w instalacje do uzdatniania stacji wodociągowych we wsiach: Będzimirz, Drzeżewo, Górzyno, Równy, Rusko, Stowięcino, Zawada, , Żelkowo, Zgojewo;

- likwidacji ujęć wody we wsiach: Zawada, Lipno, Zgojewko, Warblino, Następowo, Dochówko z uwagi na zły stan techniczny lub niezadowalającą jakość wody;
- budowy studni awaryjnych na ujęciach jednootworowych;
- rozbudowy istniejących systemów wodociągowych w celu objęcia zbiorowym zaopatrzeniem w wodę mieszkańców wsi oraz większych skupisk zabudowy zagrodowej zaopatrywanych dotychczas ze studni indywidualnych.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Na terenie gminy funkcjonuje 6 zbiorowych systemów kanalizacji sanitarnej odprowadzających ścieki na oczyszczalnię mechaniczno-biologiczną, z których dwa mają charakter grupowy:

- 1) grupowy system kanalizacji sanitarnej Stowięcino – Podole Wielkie z oczyszczalnią ścieków w Stowięcinie;
- 2) grupowy system kanalizacji sanitarnej Główny – Kłęczyno – Kłęczyno - Siodłonie – Wielka Wieś z oczyszczalnią ścieków w Głównych (w ramach aglomeracji Główny wyznaczonej Rozporządzeniem Nr 63/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 23 maja 2006 r.); 3) zbiorowy system kanalizacji sanitarnej obsługujący wieś Szczypkowie;

- 4) zbiorowy system kanalizacji sanitarnej obsługujący wieś Żoruchowo;
- 5) zbiorowy system kanalizacji sanitarnej obsługujący wieś Górzyno;
- 6) zbiorowy system kanalizacji sanitarnej obsługujący wieś Pobłocie;

Ścieki unieszkodliwiane są na sześciu mechaniczno-biologicznych oczyszczalniach ścieków, z których tylko jedna nie stanowi własności gminy, jest to oczyszczalnia w Żoruchowie będąca własnością Spółdzielni Mieszkaniowej. Krótką charakterystykę poszczególnych oczyszczalni ścieków zamieszczono w tabeli 9.6.

Tabela 9.6: Wykaz i charakterystyka oczyszczalni ścieków na terenie gminy Głównyzyce

Lp.	Lokalizacja oczyszczalni	Obszar, z którego oczyszczalnia zbiera ścieki	Typ oczyszczalni M-mechaniczna B-biologiczna	Przepustowość [m ³ /d]	Odbiornik oczyszczonych ścieków
1	Głównyzyce	Głównyzyce	MB	1020	ciek Struga Głównyzycka
2	komunalna Górzyno	3/4 obszaru wsi Górzyno	MB	30	rzeka Rzechcinka
3	Stowięcino	Stowięcino Podole Wielkie	MB	41	rów melioracyjny dopływ rz. Rzechcinki
4	Pobłocie	fragment wsi Pobłocie	MB	44	kanal A Pobłocie
5	Żoruchowo	Żoruchowo	MB	100,0	rz. Brodniczka

Na koniec 2009 roku sieć kanalizacyjna na terenie gminy osiągnęła długość 16,5 km. Z sieci kanalizacyjnej korzystało ok. 39,4% ogółu ludności gminy¹⁸. Do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania prowadziło 1244 przyłączy kanalizacyjnych. Na oczyszczalnię ścieków odprowadzono 120,9 tys. m³ ścieków komunalnych. Eksploatowane przez Zakład Usług Publicznych w Głównyzycach mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków w Głównyzycach, Szczypkowicach są w dobrym stanie technicznym, a ścieki po oczyszczeniu, uzyskują parametry ustalone w pozwoleniach wodnoprawnych.

Na terenie gminy funkcjonuje także kilka lokalnych systemów kanalizacji sanitarnej, obejmujących fragmenty wsi Ciemino, Wolinia, Wielka Wieś. Ścieki z tych systemów unieszkodliwiane są w jednostopniowym – mechanicznym procesie oczyszczania (osadnik gnilny, osadnik Imhoffa).

Eksploatowane urządzenia są w złym stanie technicznym, zapewniają niewielki stopień oczyszczania dopływających ścieków – wymagana jest ich likwidacja. Ponadto 910 rodzin w 2009 r. odprowadzało ścieki do zbiorników bezodpływowych, okresowo opróżnianych specjalistycznym sprzętem. Ocenę stanu technicznego eksploatowanych systemów kanalizacyjnych zamieszczono w tabeli 9.7.

W 2009 r. na oczyszczalnię ścieków obsługiwane przez Zakład Usług Publicznych w Głównyzycach odprowadzono 102,1 tys. m³ ścieków wymagających oczyszczania. Z różnicy pomiędzy ilością sprzedanej wody (287,1 tys. m³), a ilością ścieków oczyszczonych (102,1 tys. m³), przy założeniu, że 30% sprzedanej wody wykorzystana została do podlewania zieleni i na potrzeby gospodarskie wynika, że ok. 98,8 tys. m³ ścieków bytowych trafia bez oczyszczenia do śródlądowych wód powierzchniowych i ziemi. Na terenie gminy nie prowadzono badań szczelności eksploatowanych zbiorników bezodpływowych oraz nie przeprowadzono inwentaryzacji miejsc bezpośredniego zrzutu nieczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i ziemi.

¹⁸ Bank Danych Lokalnych, GUS Warszawa

Tabela 9.7. Stan techniczny zbiorowych urządzeń do odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków

L.p.	Nazwa systemu kanalizacji sanitarnej	Ocena stanu technicznego urządzeń do zbiorowego odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków – niezbędne działania
1.	Główczyce	Stan techniczny oczyszczalni ścieków bardzo dobry. Oczyszczania w latach 2009-2010 została rozbudowana i zmodernizowana. Wymagana dalsza rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w ramach aglomeracji Główczyce.
2.	Górzyno	Stan techniczny oczyszczalni ścieków niezadowalający. Zalecana modernizacja oczyszczalni lub jej likwidacja i włączenie do grupowego systemu kanalizacyjnego z oczyszczalnią w Stowięcinie.
3.	Stowięcino Podole – Wielkie	Stan techniczny oczyszczalni ścieków niezadowalający. Wymagana likwidacja istniejącej oczyszczalni ścieków i budowa nowej w ramach aglomeracji Stowięcino.
4.	Pobłocie	Stan techniczny oczyszczalni ścieków niezadowalający. Zalecana likwidacja oczyszczalni ścieków i włączenie do grupowego systemu kanalizacyjnego z oczyszczalnią w Stowięcinie.
5.	Szczypkowice	Stan techniczny oczyszczalni ścieków bardzo dobry. Została ona oddana do eksploatacji w 2009 r.
6.	Żoruchowo	Stan techniczny oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej dobry.

W celu poprawy dostępu ludności do zbiorowych urządzeń kanalizacyjnych na terenie gminy Główczyce przystąpiono do budowy oczyszczalni ścieków w Stowięcinie oraz rozbudowy zbiorowego systemu kanalizacji sanitarnej Stowięcino - Podole Wielkie. Docelowo do rozbudowanego systemu kanalizacyjnego odprowadzane będą ścieki bytowe z wsi: Stowięcino, Wolinia, Górzyno, Podole Wielkie, Dochowó i Dargoleza. Oprócz tego, w najbliższych latach przewiduje się budowę sieci kanalizacji sanitarnej na terenie wsi Rumsko, Równó, Skórzyno, Ciemino, Zgierz i Izbica w ramach aglomeracji

Główczyce. Działanie te zwiększą dostępność ludności do zbiorowych urządzeń

Na terenie gminy brak zorganizowanego systemu odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych. Wody opadowe i roztopowe odprowadzane są powierzchniowo do gruntu, a istniejące fragmentaryczne odcinki kanałów deszczowych w Główczycach, Pobłociu, Szczypkowicach, Stowięcinie, Żoruchowie odwadniają stosunkowo niewielkie powierzchnie ulic i terenów utwardzonych.

Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Główczyce brak jest instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Odpady komunalne unieszkodliwiane są na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Bierkowie (gm. Słupsk) i Chlewnicy (gm. Potęgówó).

Zasady funkcjonowania systemu gospodarki odpadami na terenie gminy reguluje uchwała nr 53/2007 Rady Gminy Główczyce z dnia 23 kwietnia 2007 r. w sprawie uchwalenia „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Główczyce” oraz „Plan gospodarki odpadami dla gminy Główczyce” przyjęty uchwałą nr 51/183/2004 Rady Gminy Główczyce z dnia 22 czerwca 2004 r. w sprawie zatwierdzenia Programu ochrony środowiska łącznie z Planem gospodarki odpadami dla gminy Główczyce.

Regulamin utrzymania czystości i porządku nakłada na każdego właściciela posesji obowiązek jej wyposażenia w pojemnik do gromadzenia odpadów komunalnych oraz zawarcia umowy na wywóz odpadów z firmą, która posiada na terenie gminy stosowną koncesję. Zgodnie w/w Regulaminem stałe odpady komunalne usuwane są z terenu nieruchomości okresowo, w terminach uzgodnionych z firmą wywozową, z częstotliwością, co najmniej raz w kwartale z obszarów zabudowy jednorodzinnej oraz co najmniej raz w miesiącu z terenów wielorodzinnych. Na koniec 2009 roku zorganizowanym

wywozem odpadów komunalnych objęto 1217 budynków mieszkalnych, w których zamieszkuje 85% ludności gminy. Gmina, w zakresie odbierania odpadów komunalnych, obsługiwana jest przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Słupsku, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Elwoz-Woźniak Sp. z o.o. w Sierakowie oraz Zakład Usług Publicznych Sp. z o.o. w Główczych. W roku 2009 z terenu gminy odebrano 664,28 Mg odpadów komunalnych zmieszanych, w tym 629,08 Mg z gospodarstw domowych.

Od 2000 r. na terenie gminy funkcjonuje system selektywnej zbiórki odpadów w oparciu o kontenery ustawiane „w sąsiedztwie”. Jest to system polegający na ustawieniu w wybranych punktach wsi, specjalnych, odpowiednio oznakowanych pojemników do selektywnej zbiórki odpadów użytkowych. W pierwszej fazie wprowadzania systemu ustawiono zbiorniki na surowce, których udział w odpadach jest znaczący oraz występuje możliwość zbytu tych surowców tj. szkła i tworzyw sztucznych. W 2005

r. system ten został rozszerzony o pojemniki na makulaturę. Na koniec 2009 roku w ramach systemu rozstawiono 58 pojemników na zbiórkę opakowań szklanych, 68 pojemników na zbiórkę opakowań z tworzyw sztucznych oraz 5 pojemników na makulaturę. W ramach selektywnej zbiórki odpadów w 2009 zebrano łącznie 561,6 Mg odpadów opakowaniowych, w tym 397,84 Mg ze szkła, 162,6 Mg z tworzyw sztucznych i 1,16 Mg makulatury. Zbierane selektywnie odpady charakteryzują się wysokim stopniem zanieczyszczenia i wymagają doczyszczania. Surowce wtórne z terenu gminy odbiera Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Słupsku.

Regulamin utrzymania czystości i porządku zobowiązuje mieszkańców gminy do selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych i budowlanych. Selektywna zbiórka odpadów wielkogabarytowych i budowlanych funkcjonuje w oparciu o zgłoszenie. Na terenie gminy nie wdrożono systemu selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych oraz odpadów ulegających biodegradacji ze strumienia odpadów komunalnych.

Funkcjonujące od 1993 r. składowisko odpadów w obrębie Wykopowo zostało zamknięte z końcem 2005 r., ponieważ nie spełniało wymogów określonych w ustawie o odpadach, umożliwiających dalsze jego użytkowanie. Dla składowiska Starosta Słupski wydał decyzję Nr 275/03 z dnia 18 grudnia 2003 r. znak: ROŚ.II.7645-1/123/03, w której orzeczono o jego zamknięciu z dniem 31 grudnia 2005 r.

Poza tym Pomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Gdańsku decyzją nr 8/I/2004 z dnia 12 lutego 2004 r. orzekł o wstrzymaniu z dniem 01.01.2006 r. działalności prowadzonej przez Gminę Główczyce polegającej na składowaniu odpadów w miejscowości Wykosowo. Decyzją nr 14/07 z dnia 15 stycznia 2007 r. znak: ROŚ.II7645-1/109/06 Starostwa Powiatowego w Słupsku ustalono techniczny sposób zamknięcia składowiska. Do jego rekultywacji przystąpiono w drugiej połowie 2007 r. W ramach prac rekultywacyjnych uporządkowano i uformowano skarpy i powierzchnię korony w sposób zabezpieczający przed erozją wodną i wietrzną. Przykryto składowisko warstwą gleby pozwalającą na powstanie i utrzymanie trwałej pokrywy roślinnej oraz obsiano trawą. Kolejne prace rekultywacyjne polegające na prowadzeniu uzupełniających zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych oraz nasadzeniu drzewostanu przewidziano na lata 2010-2016.

Dla składowiska prowadzony jest monitoring poeksploatacyjny w piezometrze usytuowanym na kierunku spływu wód podziemnych. Badania przeprowadzone w maju 2007 r. nie wykazały przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń dla obszarów „B”, do których zalicza się, według wskazań metodycznych PIOŚ tereny upraw rolniczych, obszary leśne i tereny zabudowy mieszkaniowej, na które wpływają wody z podłoża składowiska odpadów. Porównanie wyników badań przeprowadzonych w 2000 i 2007 r. wykazało poprawę większości wskaźników wody wypływającej z podłoża składowiska. Stwierdzono jedynie wzrost stężenia kadmu i chromu, jednak i one nie

przekraczały najwyższych dopuszczalnych stężeń określonych w dyrektywie unii europejskiej dla wód pitnych.

Niekorzystnym zjawiskiem na terenie gminy jest spalanie odpadów w paleniskach domowych oraz porzucanie odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych. „dzikie wysypiska” spotkać można w wielu miejscach, na ogół są to miejsca ustronne, oddalone od siedzib ludzkich, a odpady znajdują się wzdłuż dróg, rzek i rowów melioracyjnych, zbiorników wodnych, w lasach oraz naturalnych lub sztucznych zagłębieniach terenu.

Zaopatrzenie w ciepło

Ciepło przeznaczone do zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy jest wytwarzane zarówno w źródłach indywidualnych, jak też scentralizowanych, zasilających wielu odbiorców za pośrednictwem sieci ciepłowniczych. Na koniec 2009 r. na terenie gminy eksploatowano 3 kotłownie osiedlowe dostarczające ciepło scentralizowanym systemem ciepłowniczym odbiorcom komunalnym. Są to:

- kotłownia Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej „Flupal” Sp. z o.o. o mocy 1,7MW, wytwarzająca ciepło dla 12 budynków wielorodzinnych na Osiedlu Głównym;
- kotłownia Spółdzielni Mieszkaniowej w Żoruchowie o mocy 1,35MW, wytwarzająca ciepło dla 5 budynków wielorodzinnych;
- kotłownia Spółdzielni Mieszkaniowej w Pobłociu o mocy 0,92MW, wytwarzająca ciepło dla 5 budynków wielorodzinnych.

Zaspokajanie potrzeb ciepłych większości mieszkańców gminy oraz usług i przemysłu odbywa się ze źródeł lokalnych, do których należą indywidualne systemy grzewcze. Większe indywidualne źródła zasilające w ciepło budynki użyteczności publicznej i budynki produkcyjne to kotłownie: Gorzelnia Rolnicza w Podolu Wielkim o mocy 0,96 MW

- Spółki Rolnej w Głównym o mocy 0,6 MW (nieczynna);
- Spółki Mlecznej w Pobłociu o mocy 0,4 MW (nieczynna);
- Szkoły Podstawowej w Pobłociu o mocy 0,42 MW);
- Zespołu Szkolno Przedszkolnego w Głównym o mocy 0,5 MW;
- Szkoły Podstawowej w Stowięcinie o mocy 0,27 MW;
- Gminnego Ośrodka Kultury w Głównym o mocy 0,2 MW;
- Niepublicznej Szkoły Podstawowej w Szczepkowicach o mocy 0,2 MW;
- Gminnego Ośrodka Zdrowia w Głównym o mocy 0,08 MW;

29

W strukturze źródeł ciepła pod względem stosowanego paliwa

- dominują : węgiel – 51%; biomasa (słoma) – ¹⁹%;
- biomasa (drewno, zrębki, trociny) –
- 15%; olej opałowy lekki – 3%; gaz
- LPG – 1%; energia elektryczna
- stanowi niecałe 1%.

Istniejące na terenie gminy centralne źródła ciepła nie dysponują nadwyżkami mocy cieplnej. Stąd przyszłe potrzeby cieplne odbiorców powinny być zaspokajane z indywidualnych źródeł ciepła wykorzystujących do spalania surowce odnawialne tj. biomase w postaci drewna, zrębek, trocin oraz w postaci słomy i siana. Szacunkową ilość energii cieplnej możliwą do pozyskania z biomasy

¹⁹ „Projekt założeń do planu zaopatrzenia Gminy Główny w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” uchwalony Uchwałą Nr 16/355/2006 Rady Gminy Główny z dnia 28 marca 2006 r.

energetycznej przedstawiono poniżej - w części niniejszego podrozdziału dotyczącej uwarunkowań dla rozwoju energetyki odnawialnej.

Położenie geograficzne gminy stwarza potencjalne możliwości wykorzystania energii słonecznej do przygotowania ciepłej wody użytkowej. Bardzo ograniczona jest natomiast możliwość wykorzystywania energii słonecznej do celów grzewczych.

Energię ciepłą można pozyskać także przez zastosowanie pomp ciepłych, urządzeń wykorzystujących ciepło zawarte w glebie, wodach powierzchniowych i podziemnych oraz ściekach komunalnych.

Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy brak sieci i urządzeń krajowego systemu gazyfikacji przewodowej. Intensywnie natomiast rozwinęła się gazyfikacja bezprzewodowa. W zaopatrzeniu w gaz płynny obserwuje się nasycenie dla potrzeb przygotowania posiłków i umiarkowany rozwój dla potrzeb grzewczych. Dystrybucja gazu dla potrzeb przygotowania posiłków odbywa się poprzez punkty wymiany butli znajdujące się w każdej wsi. Natomiast gaz płynny do ogrzewania pomieszczeń, dowożony jest spoza terenu gminy zbiornikowymi naczepami samochodowymi.

W ramach rozbudowy krajowego systemu gazowego OGP GAZ-SYSTEM S.A. najbliższych latach przewiduje budowę gazociągu wysokiego ciśnienia Dn700 relacji Szczecin – Gdańsk. Fragment gazociągu ma przebiegać przez obszar gminy Główny w sąsiedztwie wsi: Górzyno, Stowięcino, Dochowo, Dochówko. Jego budowa stworzy warunki dla rozwoju gazyfikacji przewodowej na terenie gminy. W ramach prac projektowych przystąpiono do opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla gazociągu.

Elektroenergetyka

Zaopatrzenie w energię elektryczną realizowane jest w przewodzie ze źródeł krajowych za pomocą urządzeń do rozdziału i przesyłu energii elektrycznej, połączonych w system umożliwiający dostawy energii elektrycznej w sposób ciągły i nieprzerwany. Operatorem sieci przesyłowej i jej właścicielem są Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA (PSE SA). Sieć dystrybucyjna i sieci niskiego napięcia podlegają Grupie „Energia”.

Teren gminy zasilany jest liniami średniego napięcia należącymi do dwóch rejonów dystrybucji: Słupsk i Lębork. Zasilanie większości linii średniego napięcia odbywa się z Punktu Zasilania PZ Główny 15/15kV zlokalizowanego w miejscowości Świącino, przy drodze nr 213. Posiada on zasilanie podstawowe linią 15kV nr 342 o przekroju 120 mm² wyprowadzoną z GPZ Wicko. Zasilanie rezerwowe odbywa się linią 15kV nr 324 o przekroju 70 mm² wyprowadzoną z GPZ Darżyno. Pomiedzy liniami zasilającymi zastosowano samoczynne załączenie rezerwy, co w zdecydowany sposób poprawia pewność zasilania PZ Główny. PZ Główny posiada zdalne sterowanie z Rejonowej Dyspozycji Ruchu Lębork. Typowe przekroje linii 15kV to 70, 50 i 35 mm². Linie te posiadają znaczną rezerwę mocy dla nowych podłączeń.

Na terenie gminy funkcjonuje ok. 100 stacji transformatorowych 15/0,4kV zasilanych z odgałęzień wyprowadzonych z linii magistralnych 15kV. Większość stacji ma rezerwy mocy w zainstalowanych transformatorach. Dominujący typ stacji, to stacja wieżowa, a sieci zasilające - to sieci napowietrzne. Cechą tych linii jest to, że są prowadzone po liniach prostych bez uwzględniania warunków środowiskowych oraz zagospodarowania terenu. Osiągnięto w ten sposób lepsze warunki zasilania kosztem ładunku przestrzennego. Stan sieci elektroenergetycznej 15kV należy uznać za dobry. Także sieć rozdzielcza niskiego napięcia w zdecydowanej większości napowietrzna, jest o odpowiednich

parametrach i w dobrym stanie technicznym. Znaczące odcinki sieci kablowej niskiego napięcia zrealizowano jedynie we wsi Głównicy.

Uwarunkowania dla rozwoju energetyki odnawialnej

Na terenie gminy wytwarzana jest energia elektryczna w trzech elektrowniach wodnych wykorzystujących potencjał energetyczny cieków wodnych. Potencjał rzeki Łupawy wykorzystuje się w dwóch elektrowniach wodnych: Darżewo i Żelkowo będących własnością Spółki Wodnej Słupsk. Prócz tego w miejscowości Głównicy na Strudze Głównicykiej działa prywatna elektrownia wodna o mocy około 5kW i szacunkowej rocznej produkcji energii 0,016 MWh.

Elektrownie wodną w Drzeżewie wybudowano w 1925 roku wykorzystując jaz zbudowany na potrzeby znajdującego się na drugim brzegu młyna wodnego (młyn został rozebrany najprawdopodobniej na przełomie 70/80 lat XX wieku - do dziś widnieją ceglane szczątki po nim). W 1972 roku jaz zmodernizowano. Zlewnia o powierzchni 620 km² zapewnia średni przepływ 5,4 m³/s, spad 2,4 m. Zespół obiektów elektrowni to zapora ziemnobetonowa długości 27 m, jaz upustowy długości 8 m, lewar stalowy samoczynny, kanały długości 20 m, umocnione żelbetem. Elektrownia wyposażona jest w 1 turbospół. Przy spadzie 2,4 m roczna produkcja energii elektrycznej wynosi średnio 950 tys. kWh²⁰.

Elektrownia wodna Żelkowo została wybudowana w latach 1907 - 1909. Poważnie zniszczona w czasie II wojny światowej, została odbudowana i ponownie uruchomiona w 1954 roku. Budowle piętrzące i upustowe (jaz ze stałym przelewem, jaz z zamknięciami ruchomymi i jaz na wlocie do kanału roboczego) zlokalizowano w 35 kilometrze rzeki. Woda do elektrowni jest doprowadzana kanałem derywacyjnym długości 2,9 km. Doprowadzenie wody kanałem pozwala na uzyskanie spadku o wartości 6,0 m. Elektrownię wyposażono w dwie turbiny Francisa o osi poziomej. Przepływ każdej z turbin wynosi 5,3 m³/s, a moc elektrowni 382 kWh. Roczna produkcję szacuje się na 2,3 MWh^{21,22}. Elektrownia wodna Żelkowo przyłączona jest do linii elektroenergetycznej 15 kV nr 347, a elektrownia Drzeżewo do linii nr 349.

Z wykonanego na potrzeby Studium zagospodarowania przestrzennego województwa słupskiego opracowania „Wstępna analiza możliwości wykorzystania wód do celów hydroenergetyki” oraz inwentaryzacji nieczynnych młynów wodnych wynika, że na terenie gminy istnieje możliwość realizacji kolejnych elektrowni wodnych na rzece Łupawie oraz innych ciekach na bazie istniejących obiektów piętrzących (jazów) lub nieczynnych młynów wodnych.

Położenie gminy w pasie nadmorskim, w rejonie posiadającym wybitnie korzystne zasoby energii wiatru (ze średnioroczną prędkością wiatru powyżej 6 m/sekundę), a także duża podaż rozległych terenów popegerowskich o stosunkowo jednorodnej strukturze własnościowej, stwarza potencjalne możliwości wykorzystania terenu dla rozwoju energetyki wiatrowej.

Budowa parku elektrowni wiatrowych ze względu na duże gabaryty, obecność elementów ruchomych, możliwe zakłócenia elektroenergetyczne i hałas w trakcie pracy, a także uwarunkowania przyrodnicze, wymagać będzie uwzględnienia w procesie inwestycyjnym szeregu ograniczeń. Z uwagi na uwarunkowania prawne, przyrodnicze, krajobrazowe i sozologiczne, należy uznać za wyłączone dla lokalizacji elektrowni wiatrowych następujące obszary:

- wszystkie tereny objęte formami ochrony przyrody;
- planowane obszary ochronne, w tym zwłaszcza wytypowane w ramach tworzenia Europejskiej

²⁰ <http://www.elektrowniewodne.com.pl/Drzezewo.htm>

²¹ <http://www.elektrowniewodne.com.pl/Zelkowo.htm>

²² <http://www.powiatslupsk.info/mlyny.htm>

Sieci Obszarów Chronionych Natura 2000, – tereny tworzące ośnowę ekologiczną województwa, której zasięg określony został w projekcie planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego;

- tereny położone w strefach ekspozycji obiektów dziedzictwa kulturowego: cennych założeń urbanistycznych i ruralistycznych oraz parkowo-pałacowych i parkowo-dworskich;
- tereny zabudowy mieszkaniowej oraz intensywnego wypoczynku.

W 2003 roku na potrzeby energetyki wiatrowej uchwalono dwa miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego tj.:

- zmianę miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Główny²³ w obrębach Drzeżewo - Lipno, Żoruchowo, Zgojewo, Żelkowo, Przebędowo (uchwała Nr 58/91/03 Rady Gminy Główny z dnia 30.10.2003); w ramach planu, przewiduje się budowę 66 siłowni wiatrowych o łącznej mocy do 210 MW;
- zmianę mpzp gminy Główny w obrębie Wykosowo (uchwała Nr 59/92/03 Rady Gminy Główny z dnia 30.10.2003); w ramach zmiany planu przewiduje się budowę 18 siłowni wiatrowych o łącznej mocy do 50 MW;

Na terenie gminy istnieje możliwość przyłączenia do sieci elektroenergetycznej jedynie pojedynczych siłowni wiatrowych, zatem planowana budowa zespołu elektrowni wiatrowych stwarza konieczność rozbudowy infrastruktury elektroenergetycznej o nowe urządzenia i linie elektroenergetyczne, poprzez które wytworzona energia elektryczna zostanie wprowadzona do krajowego systemu elektroenergetycznego.

Korzystne uwarunkowania przyrodniczo-glebowe sprawiają, że gmina posiada duże możliwości produkcji biomasy energetycznej roślinnej i zwierzęcej. Oszacowany potencjał biomasy wskazuje na bogate - istniejące i potencjalne - zasoby surowców do produkcji biopaliw, mogących stanowić istotny element w gminnym bilansie paliwowo – energetycznym (tab. 9.8.)²⁴.

Tabela 9.8. Szacowane zasoby biomasy energetycznej w Gminie Główny

Rodzaj paliwa energetycznego	Szacowane zasoby lub areał	Energia możliwa do uzyskania	
		Energia cieplna [GJ/rok]	Energia elektryczna [MWh/rok]
Słoma	11 995,3 Mg/rok	143 943	-
Siano	3 441,9 Mg/rok	41 303	-
Drewno opałowe i odpadowe	3 782,7 Mg/rok	30 260	-
Biogaz z ferm zwierzęcych	902,5 dam ³ /rok	-	3 626
Biogaz składowiskowy	240,3 dam ³ /rok	-	1 536
Rośliny energetyczne	1 092,4 ha	98 316	18 571
Ogółem		313 822	23 733

Nas cele energetyczne można przeznaczyć istniejące nadwyżki słomy z upraw polowych oraz siana z niewykorzystywanych lub ekstensywnie użytkowanych trwałych użytków zielonych. Szacuje się, że nadwyżki te wynoszą w gminie blisko 15,5 tys. ton rocznie, co pozwala na wyprodukowanie ok.

²³ Wspomniany Miejscowy Plan Ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Główny ostatecznie utracił ważność 31 grudnia 2003 roku

²⁴ Opracowano na podstawie: Rozproszona generacja energii elektrycznej i ciepła Zasoby biomasy w województwie pomorskim. Uwarunkowania przestrzenne i kierunki ich wykorzystania do produkcji energii elektrycznej i ciepła. WBPP w Słupsku, DRRiP Urzędu Marszałkowskiego w Gdańsku, 2010 r. (maszynopis).

185,2 tys. GJ energii cieplnej. Istnieją także realne przesłanki do zakładania upraw energetycznych, zarówno w oparciu o nowe nasadzenia wieloletnich roślin drzewiastych (wierzba, topola), jak również wykorzystując tradycyjne rośliny rolnicze (rzepak, kukurydza, żyto, owies, ziemniaki). Możliwe jest także zwiększenie arealu uprawy żyta i owsa energetycznego poprzez obsiewanie części odłogów i ugorów oraz najsłabszych gruntów ornych. Gleby bardziej wilgotne są dobrym stanowiskiem dla plantacji wierzby energetycznej. W gospodarstwach tradycyjnych możliwe jest zwiększenie uprawy ziemniaków przemysłowych z przeznaczeniem na bioetanol. Obecnie na terenie gminy nie prowadzi się specjalnej uprawy roślin energetycznych, natomiast rolnicy dostarczają surowiec energetyczny w postaci nadwyżek słomy i siana. Część tego surowca przetwarzana jest na pelety w przetwórni w Skórzynie (uruchamianej sezonowo).

Gmina dysponuje także pewnymi możliwościami produkcji i wykorzystania na cele energetyczne biogazu rolniczego. Do oceny przyjęto fermy o obsadzie zwierząt powyżej: bydło - 200 szt., trzoda - 2 000 szt. i drób - 20 000. szt.

W 2009 roku na obszarze gminy znajdowały się: trzy obiekty tej wielkości: dwie fermy bydła - w Dochowie i w Dargolezie oraz jedna ferma trzody - w Główczych (wg Powiatowego Inspektora Weterynarii w Słupsku). Na terenie gminy nie występują fermy drobiu o wielkości powyżej 20 tys. szt. Szacuje się, że wielkość energii elektrycznej możliwa do uzyskania z biogazu zwierzęcego z tych ferm wynosi ok. 3,6 tys. MW/rok.

Wysoka lesistość (30%) oraz, w przewadze, gospodarczy charakter wykorzystania lasów sprawiają, że z terenu gminy pozyskiwane są duże ilości drewna opałowego. Ponadto potencjalnym źródłem drewna energetycznego są także odpady drzewne z sadów i poboczy dróg oraz przetwórstwa drewna w lokalnych tartakach w Ciemlinie i Pękalinie. Wielkość energii cieplnej możliwa do uzyskania w gminie z drewna odpadowego wynosi ok. 30,3 tys. GJ/rok.

W bilansie energetycznym gminy należy także uwzględnić energię zawartą w komunalnych odpadach składowiskowych powstających na terenie gminy. Szacuje się, że ich wielkość wynosi ok. 1,4 tys. ton rocznie. Masa substancji biodegradowalnych zawarta w tych odpadach pozwala na wyprodukowanie 240,3 tys. m³ biogazu składowiskowego, z którego można otrzymać 1,5 MW energii elektrycznej (lub 5,5 tys. GJ energii cieplnej).

Telekomunikacja

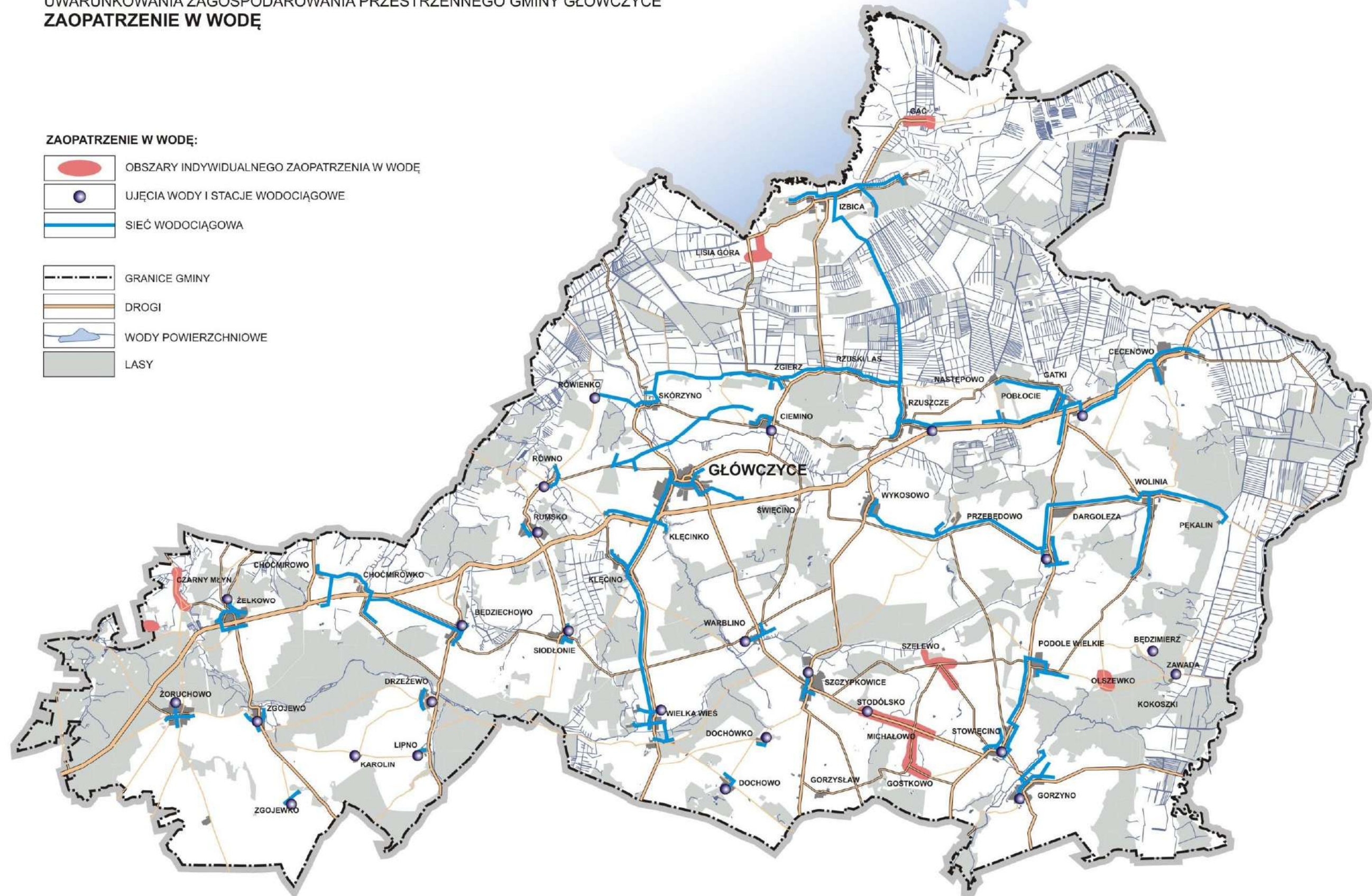
Usługi telekomunikacyjne na terenie gminy są realizowane przez dwie grupy operatorów: sieci stacjonarnej i sieci ruchomej. Dominującym operatorem sieci stacjonarnej jest TP SA. Sieci miejscowe w większości zbudowane są z kabli światłowodowych z niewielkimi odcinkami linii telekomunikacyjnych naziemnych. Większość mieszkańców gminy posiada możliwość korzystania z usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu.

Usługi telekomunikacyjne za pomocą sieci ruchomej świadczone są przez czterech operatorów tj.: Polską Telefonię Komórkową „Centertel” Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie operatora dwóch sieci telefonii komórkowej: cyfrowej sieci 'Orange' oraz analogowej sieci NMT450i 'Centertel', Polską Telefonię Cyfrową Sp. z o.o. i „Polkomtel” S.A oraz Play. Na terenie gminy połączenia bezprzewodowe realizowane są przez stacje bazowe telefonii komórkowej zlokalizowane w: Warblinie, na pograniczu obrębu Wolinia i Podole

Wielkie, Stowięcinie, Kłęczynie Będziechowie oraz Rzuszczu (dwie stacje). Zasięg sieci ruchomej obejmuje całość gminy, a występujące lokalne braki pokrycia siecią są związane z rzeźbą terenu.

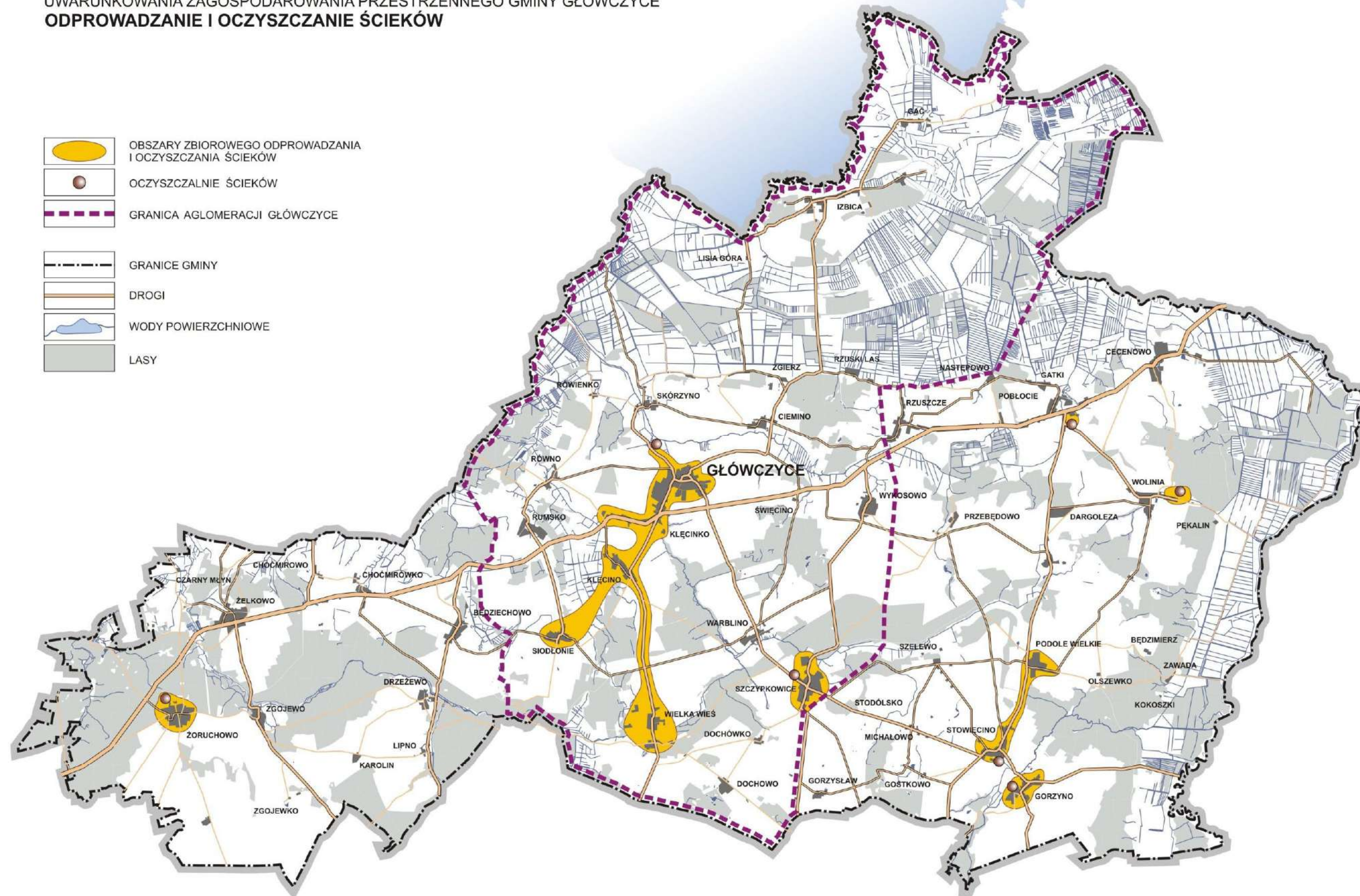
ZAŁĄCZNIK NR 10

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE ZAOPATRZENIE W WODĘ

Załącznik nr 11

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE
ODPROWADZANIE I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW

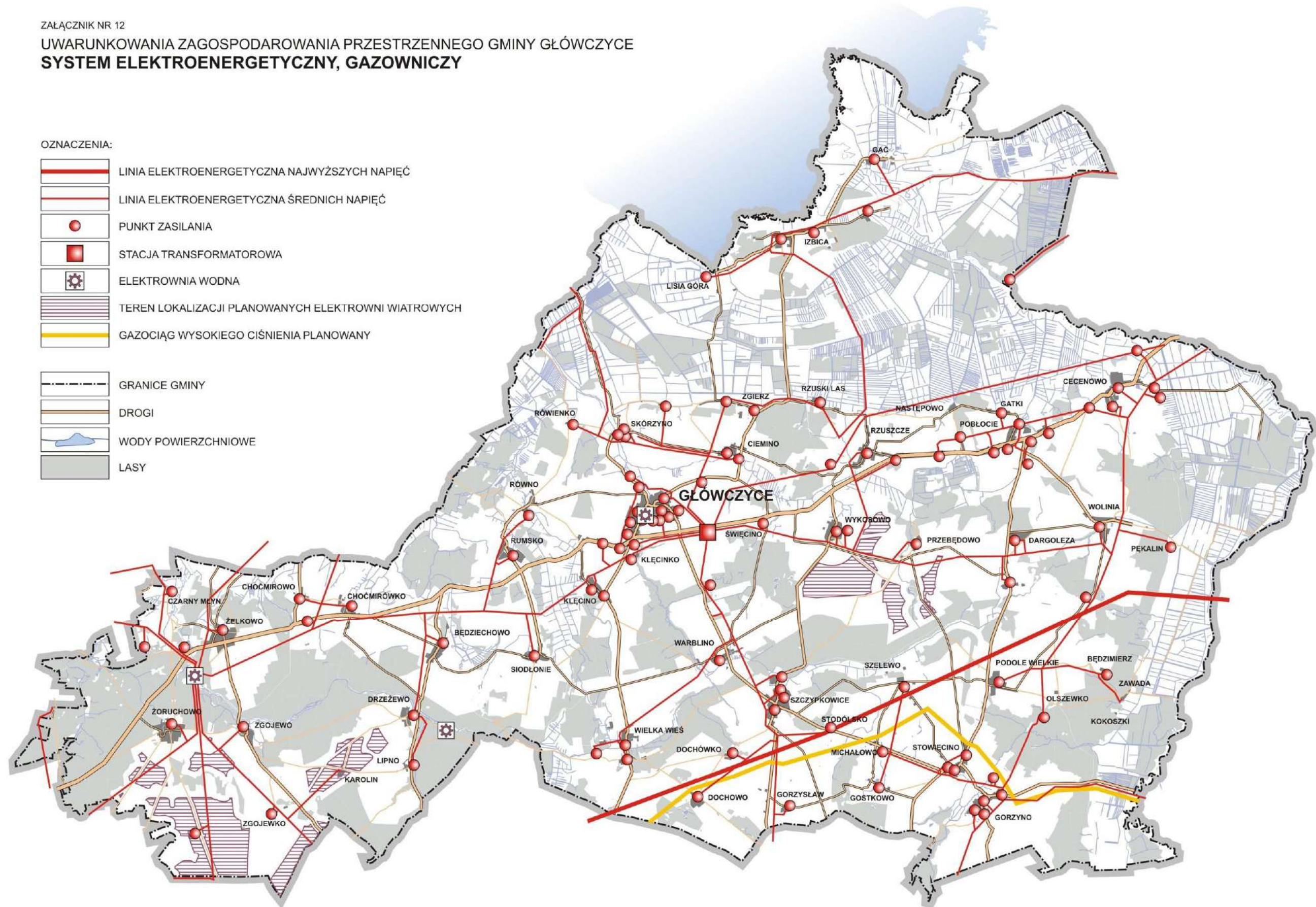

ZALĄCZNIK NR 12

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE
SYSTEM ELEKTROENERGETYCZNY, GAZOWNICZY

OZNACZENIA:

	LINIA ELEKTROENERGETYCZNA NAJWYŻSZYCH NAPIĘĆ
	LINIA ELEKTROENERGETYCZNA ŚREDNICH NAPIĘĆ
	PUNKT ZASILANIA
	STACJA TRANSFORMATOROWA
	ELEKTROWNIA WODNA
	TEREN LOKALIZACJI PLANOWANYCH ELEKTROWNI WIATROWYCH
	GAZOCIĄG WYSOKIEGO CIŚNIENIA PLANOWANY
	GRANICE GMINY
	DROGI
	WODY POWIERZCHNIOWE
	LASY

ZALĄCZNIK NR 13

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁÓWCZYCE
TELEKOMUNIKACJA

OZNACZENIA:

- TELEKOMUNIKACYJNY KABEL DALEKOSIĘŻNY
- SZKIELETOWA SIEĆ ŚWIATŁOWODOWA
- STACJA BAZOWA TELEFONII KOMÓRKOWEJ
- WĘZŁY ŚWIATŁOWODOWE
- URZĄD POCZTOWY

- GRANICE GMINY
- DROGI
- WODY POWIERZCHNIOWE
- LASY

